

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi sähkömarkkinalain ja markkinaoikeuslain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sähkömarkkinalakeja ja siihen liittyen markkinaoikeuslakia. Sähköliiketoimintojen eriyttämistä, sähköverkkojen valvontaa sekä sähkön toimitusvarmuuden seurantaa ehdotetaan tehostettavaksi. Sähkömarkkinalain vanhentuneita säännöksiä ajantasaistetaan.

Sähköverkkotoiminta ehdotetaan pääsääntöisesti eriytettäväksi oikeudellisesti ja toiminnallisesti sähköntuotanto- ja sähkönmyyntitoiminnasta. Pienet sähköverkot jäisivät kuitenkin oikeudellista sekä pienet ja keskisuuret sähköverkot toiminnallista eriyttämistä koskevien velvoitteiden ulkopuolelle. Velvoite oikeudelliseen eriyttämiseen koskisi noin 35 prosenttia jakeluverkonhaltijoista ja noin 85 prosenttia Suomen jakeluverkoissa siirretystä energiasta. Oikeudellisen eriyttämisen ulkopuolelle jäävien yritysten osalta ehdotetaan täsmennettäväksi kirjanpidossa tehtävää eriyttämistä koskevia säännöksiä.

Sähköverkkojen tapauskohtaisesta ja jälkikäteisestä valvonnasta ehdotetaan siirryttäväksi kaikkiin verkonhaltijoihin kohdistuvaan yhtenäiseen ja osittain etukäteiseen valvontaan. Energiamarkkinavirasto vahvistaisi kaikille verkonhaltijoille sekä järjestelmävastavalle kantaverkonhaltijalle noudatettavaksi keskeisimpien palveluiden ehdot ja palveluiden hinnoittelua koskevat menetelmät ennen niiden käyttöönottamista. Siirtomaksuja koskeva vahvistuspäätös annettaisiin neljän vuoden pituisen valvontajakson ajaksi, jona aikana verkkohinnoittelun tulisi olla kokonaisuudessaan kohtuullista. Valvontajakson päätyttyä verkonhaltijan tulisi Energiamarkkinaviraston päätöksen perusteella palauttaa mahdollinen ylituotto asiakkaille alentamalla siirtopalvelujen hintoja. Merkittävässä ylitystapauksessa verkonhaltija maksaisi palautettavalle määrälle koron. Verkonhaltija voisi

myös kerätä hyväksyttävän tason alittavan määrän korkeampina siirtopalvelumaksuina seuraavan valvontajakson kuluessa. Suurten hintamuutosten vaikutuksia yksittäisten asiakkaiden siirtopalvelumaksuihin ehdotetaan pehmennettäväksi yritysjärjestelyihin ja siirtymäaikoihin liittyvillä säännöksillä.

Energiamarkkinaviraston päätösten osalta ehdotetaan siirryttäväksi kaksiportaiseen muutoksenhakumenettelyyn. Keskeisten valvontapäätösten osalta muutoksenhaku ehdotetaan ohjattavaksi ensiasteessa markkinaoikeuteen.

Liittymisjohtojen rakentamista ehdotetaan helpotettavaksi antamalla sähkökäyttäjille ja -tuottajille oikeus rakentaa oma liittymisjohto vastualueen ulkopuoliseen jakeluverkkoon ja lähimpään korkeajänniteverkkoon.

Sähkön kysynnän ja tarjonnan välisen tasapainon seurantaa ehdotetaan tehostettavaksi. Sähkön niukkuustilanteiden varalta pyritään ehkäisemään sähkön markkinahinnan manipulointimahdollisuuksia sekä edistämään voimalaitosten käyttövalmiutta. Energiamarkkinavirastolle ehdotetaan toimivaltaa määrätä siirtämään talvikauteen ajoittuvaa voimalaitoksen huoltoseisokkia kireän sähkön tuotantotilanteen vuoksi. Lakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset uutta tuotantokapasiteettia koskevasta tarjouskilpailusta.

Laissa täsmennettäisiin niitä periaatteita, joiden mukaan paikallisen sähkönmyyjän on toimitettava sähköä kuluttajille ja muille pienille sähkökäyttäjille, kun nämä eivät halua kilpailuttaa sähkönmyyjää.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu. Oikeudellisen eriyttämisen edellyttämät yritysraenteiden muutokset tulisi panna täytäntöön 1 päivään tammikuuta 2007 mennessä.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT	5
1. Nykytila.....	5
1.1. Sähköliiketoimintojen eriyttäminen.....	5
1.1.1. Yleistä	5
1.1.2. Lainsäädäntö ja käytäntö.....	5
1.1.3. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö	6
1.2. Verkkotoiminnan valvonta	7
1.2.1. Yleistä	7
1.2.2. Lainsäädäntö ja käytäntö.....	7
1.2.3. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö	9
1.3. Muutoksenhaku Energiamarkkinaviraston päätöksistä.....	12
1.4. Liittymisjohtojen rakentaminen.....	12
1.5. Sähköntuotanto ja voimalaitosrakentaminen	13
1.5.1. Lainsäädäntö ja käytäntö.....	13
1.5.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö	13
1.6. Vähittäismyyjän toimitusvelvollisuus	15
1.7. Liike- ja ammattisalaisuuksien suojaaminen	15
1.8. Perustuslaista johtuvat muutostarpeet	15
2. Nykytilan arviointi.....	16
2.1. Sähköliiketoimintojen eriyttäminen.....	16
2.2. Verkkotoiminnan valvonta	17
2.3. Muutoksenhaku Energiamarkkinaviraston päätöksistä.....	19
2.4. Liittymisjohtojen rakentaminen.....	19
2.5. Sähköntuotanto ja voimalaitosrakentaminen	20
2.6. Vähittäismyyjän toimitusvelvollisuus	21
2.7. Liike- ja ammattisalaisuuksien suojaaminen	21
2.8. Perustuslaista johtuvat muutostarpeet	22
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	23
3.1. Sähköliiketoimintojen eriyttäminen.....	23
3.2. Verkkotoiminnan valvonta	26
3.3. Muutoksenhaku Energiamarkkinaviraston päätöksistä.....	27
3.4. Liittymisjohtojen rakentaminen.....	27
3.5. Sähköntuotanto ja voimalaitosrakentaminen	28
3.6. Vähittäismyyjän toimitusvelvollisuus	29
3.7. Liike- ja ammattisalaisuuksien suojaaminen	29
3.8. Perustuslaista johtuvat muutostarpeet	30
4. Esityksen vaikutukset	31
4.1. Taloudelliset vaikutukset	31
4.1.1. Julkistaloudelliset vaikutukset	31
4.1.2. Taloudelliset vaikutukset sähkönkäyttäjiin.....	31

4.1.3.	Taloudelliset vaikutukset sähkölaitosyrityksiin.....	33
4.1.4.	Kansantaloudelliset vaikutukset.....	36
4.2.	Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset.....	36
4.3.	Ympäristövaikutukset.....	37
4.4.	Aluekehitysvaikutukset.....	37
5.	Asian valmistelu.....	38
5.1.	Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	38
5.2.	Lausunnot.....	38
5.2.1.	Sähköliiketoimintojen eriyttäminen.....	38
5.2.2.	Verkkotoiminnan valvonta ja muutoksenhaku Energiamarkkinaviraston päätöksistä.....	39
5.2.3.	Sähkön toimitusvarmuus ja sähköntuotanto.....	40
5.2.4.	Vähittäismyyjän toimitusvelvollisuus.....	40
6.	Riippuvuus muista esityksistä.....	40
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....		41
1.	Lakiehdotusten perustelut.....	41
1.1.	Sähkömarkkinalaki.....	41
1 luku.	Yleiset säännökset.....	41
2 luku.	Sähköverkkolupa.....	41
3 luku.	Verkkotoiminnan yleiset velvoitteet ja hinnoitteluperiaatteet.....	43
4 luku.	Järjestelmävelvoitteet ja sähkökauppojen selvitys.....	44
5 luku.	Sähköverkon rakentaminen.....	46
6 luku.	Sähkön myynti.....	47
6 a luku.	Sähkömarkkinoiden sopimuksia koskevat säännökset.....	49
7 luku.	Toimintojen eriyttäminen.....	50
8 luku.	Sähkön tuotanto, tuonti ja vienti.....	55
9 luku.	Ohjaus ja valvonta.....	56
10 luku.	Vahingonkorvaus ja rangaistukset.....	62
11 luku.	Erinäiset säännökset.....	63
12 luku.	Voimaantulo ja siirtymäsäännökset.....	64
1.2.	Markkinaoikeuslaki.....	64
2.	Tarkemmat säännökset.....	65
3.	Voimaantulo.....	65
4.	Säätämisyjärjestys.....	67
4.1.	Elinkeinon harjoittamisen vapaus.....	67
4.2.	Omaisuuksien suoja.....	67
4.3.	Kunnallinen itsehallinto.....	71
4.4.	Valtuutussäännökset.....	71
4.5.	Julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle.....	72
4.6.	Säätämisyjärjestyksen arviointi.....	72
LAKIEHDOTUKSET.....		73
	sähkömarkkinalain muuttamisesta.....	73
	markkinaoikeuslain muuttamisesta.....	88

LIITE	90
RINNAKKAISTEKSTIT	90
sähkömarkkinalain muuttamisesta.....	90
markkinaoikeuslain muuttamisesta.....	120

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Sähköliiketoimintojen eriyttäminen

1.1.1. Yleistä

Sähkömarkkinalailla (386/1995) avattiin kilpailulle sähkön tuotanto, myynti, tuonti ja vienti. Sähköverkkotoiminta on sen sijaan luvanvaraista ja verkonhaltijaa sitoo sähkömarkkinalain nojalla siirto-, liittämisen- ja verkon kehittämisvelvollisuus sekä velvollisuus toimia tasapuolisesti ja avoimesti. Sähköverkkotoiminta muodostaa niin kutsutun luonnollisen monopolin. Terve ja toimiva kilpailu sähkömarkkinoilla edellyttää, että kilpailun alaiset sähköliiketoiminnot toimivat liiketaloudellisesti kannattavasti eikä niitä tueta monopolitoiminnoilla. Sähköliiketoimintojen eriyttämisen tavoitteena on lisätä sähköliiketoiminnan avoimuutta ja tasapuolisuutta siten, että vaikeutetaan kilpailulle avattujen sähköliiketoimintojen tukemista sähköverkkoliiketoiminnasta saatavilla tuloilla ja näin kilpailun vääristymistä sähkömarkkinoilla. Eriyttäminen tehostaa kilpailua sekä sähkömarkkinoiden toimintaa ja helpottaa alan valvontatyötä.

1.1.2. Lainsäädäntö ja käytäntö

Toimintojen eriyttämistä koskevat säännökset sisältyvät sähkömarkkinalain 7 lukuun. Kyseisillä säännöksillä on kansallisesti pantu täytäntöön vuonna 2003 kumotun vanhan sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 96/92/EY eriyttämistä koskevat säännökset. Sähköliiketoimintojen eriyttämisestä annetussa kauppaja teollisuusministeriön päätöksessä (885/1995) on annettu lisäksi tarkempia määräyksiä eriyttämisen käytännön toteuttamisesta.

Sähkömarkkinalain 28 §:n mukaan verkonhaltijan ja sähkönmyyjän on eriytettävä verkkotoiminta, sähkön myyntitoiminta ja

sähkön tuotantotoiminta toisistaan sekä muista liiketoiminnoista. Asetuksella voidaan säätää, että verkkotoiminnan ja myyntitoiminnan eri osatoiminnot on eriytettävä toisistaan. Tällaista asetusta ei kuitenkaan ole säädetty. Sähkön sisämarkkinadirektiivin edellyttämä siirtoverkonhaltijan riippumattomuus ainakin johtotasolla on varmistettu siten, että kantaverkonhaltijasta on muodostettu erillinen yhtiö, Fingrid Oyj. Tältä osin voimassa olevan direktiivin vähimmäisvaatimukset ylittyvät ja Fingrid Oyj:n oikeudellinen muoto vastaa jo nyt sähkön sisämarkkinadirektiivissä edellytettyä.

Sähkömarkkinalain mukaan liiketoimintoja ei tarvitse eriyttää, jos toiminta on merkitykseltään vähäistä. Kauppa- ja teollisuusministeriön sähköliiketoimintojen eriyttämistä koskevan päätöksen mukaan vähäisiksi katsotaan sähköliiketoiminnot, jotka eivät yhdessä ylitä 10 prosenttia yhteisön tai laitoksen liikevaihdosta eivätkä ylitä yhtä miljoonaa markkaa vuodessa. Sähkön tuotantoa ei tarvitse eriyttää sähkön myynnistä, jos oman tuotannon osuus tavanomaisissa tuotantolosuhteissa on alle 10 prosenttia tai enintään 20 gigawattituntia vuodessa.

Sähkömarkkinalain 29 §:n mukaan eriyttämisellä tarkoitetaan sitä, että eriytettävälle sähköliiketoiminnoille laaditaan tilikausittain tuloslaskelma ja pääomavaltaisille toimintoille lisäksi tase. Pääomavaltaisia toimintoja ovat kauppa- ja teollisuusministeriön sähköliiketoimintojen eriyttämistä koskevan päätöksen mukaan verkkotoiminta ja eriytetty energian tuotanto. Eri sähköliiketoiminnoista ei välttämättä tarvitse muodostaa erillisiä kirjanpitoyksiköitä.

Sähköliiketoimintaa harjoittava kunnallinen laitos tai kuntayhtymä tulee lain 30 §:n mukaan eriyttää kirjanpidollisesti kunnasta ja sille tulee laatia tilikausittain osakeyhtiön tilipäätöksen kanssa vertailukelpoinen tuloslaskelma ja tase.

Eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmien, taseiden ja niiden lisätietojen oikeellisuuden varmistamiseksi sähkömarkkinalain 31 §:ssä on edellytetty, että yrityksen tilintarkastajien

tulee tarkastaa ne ja antaa niistä tilintarkastuskertomuksessa erillinen lausunto.

Lain 32 §:ssä säädetään, että verkkotoiminnan tuloslaskelma ja tase sekä sähkön myynnin tuloslaskelma liitetietoineen ovat julkisia ja esitetään yrityksen tilinpäätökseen sisältyvinä liitetietoina. Sähköliiketoimintaa harjoittavan kunnallisen laitoksen tilinpäätös sekä eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat ja taseet lisätietoineen tulee esittää kunnan tilinpäätöksessä.

Lain 33 §:n mukaan sähköverkkotoimintaa harjoittavan liikkeen hankkimisesta, verkkotoimintaa harjoittavan yhteisön osake- tai osakkuusenemmistön ostamista tai sähköverkkotoimintaa koskevan määräysvallan muusta hankkimisesta tulee ilmoittaa kilpailuvirastolle kuukauden kuluessa sopimuksen solmimisesta.

Kauppa- ja teollisuusministeriölle on lain 34 §:ssä säädetty oikeus antaa tarkempia määräyksiä ja ohjeita eriyttämisen toteuttamisesta sekä tätä koskevien tietojen julkaisemisesta. Tarkemmat määräykset sähköliiketoimintojen eriyttämisestä on otettu kauppa- ja teollisuusministeriön päätökseen. Sähkömarkkinaviranomaisella on oikeus perustelluista syistä myöntää poikkeuksia lain vaatimista toimintojen eriyttämistavasta.

Kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksessä edellytetään, että eriytetyissä tilinpäätöksissä on sama erittely kuin kirjanpitolain mukaisessa tilinpäätöksessä. Energiamarkkinavirastolle on kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksessä annettu valtuutus antaa eritellystä tarkempia ohjeita.

Energiamarkkinavirasto valvoo eriyttämistä koskevien säännösten ja määräysten noudattamista sekä kerää, analysoi ja julkaisee sille toimitettuja tilinpäätöstietoja. Valvonta on jälkikäteistä markkinavaltuutusta. Energiamarkkinavirasto voi päätöksellään velvoittaa säännöksiä tai määräyksiä rikkoneen korjaamaan virheellisen toimintansa tai laiminlyöntinsä. Energiamarkkinavirasto voi asettaa päätöksensä tehosteeksi uhkasakon.

1.1.3. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö

Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat 26 päivänä kesäkuuta 2003 direktiivin

2003/54/EY sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 96/92/EY kumoamisesta, jäljempänä sähkön sisämarkkinadirektiivi. Direktiivi tulisi saattaa voimaan kansallisesti 1 päivään heinäkuuta 2004 mennessä.

Sähkön sisämarkkinadirektiivin mukaan kaikkien sähkölaitosyritysten on laadittava tilinpäätöksensä, annettava tilinsä tarkastettavaksi ja julkaistava tilinpäätöksensä yhtiömuodoltaan tietynlaisten yhtiöiden tilinpäätöksistä perustamissopimuksen 44 artiklan 2 kohdan g alakohdan nojalla annetun neljännen neuvoston direktiivin 78/660/ETY nojalla annetun kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Sähkölaitosyritysten on sisäisessä kirjanpidossaan eriytettävä siirto- ja jakelutoiminnot sekä tehtävä konsolidoitu tilinpäätös muista sähköliiketoiminnoista siten kuin niitä vaadittaisiin tekemään, jos erilliset yritykset harjoittaisivat kyseisiä toimintoja. Säännöksen tarkoituksena on vaikeuttaa syrjintää, ristiinsubventiota ja kilpailun vääristymistä sähkömarkkinoilla. Siirto määritellään direktiivissä sähkön siirtämiseksi yhteenliitettyssä siirtojännite- ja suurjänniteverkossa loppukäyttäjälle tai jakelijoille. Jakelulla tarkoitetaan sähkön siirtoa suur-, keski- tai matalajänniteverkon kautta sähkön käyttäjille. Kustakin toiminnosta on laadittava tase ja tuloslaskelma.

Sähkön sisämarkkinadirektiivin mukaan sähköverkonhaltijan on oltava riippumaton oikeudellisen muotonsa, organisaationsa ja päätöksentekonsa osalta sähköntuotanto- ja myyntitoiminnasta. Verkkoliiketoiminnan oikeudellisella ja toiminnallisella eriyttämisellä pyritään turvaamaan verkkopalvelujen syrjimätön tarjonta.

Direktiivin oikeudellista ja toiminnallista eriyttämistä koskeva vaatimus koskisi siirto- ja jakeluverkkotoimintaa. Direktiivin mukaan jäsenvaltiot voivat kuitenkin päättää, ettei verkonhaltijan oikeudellista ja toiminnallista eriyttämistä koskevia säännöksiä sovelleta jakeluverkkotoimintaa harjoittaviin integroituneisiin sähköalan yrityksiin, joilla on alle 100 000 asiakasta. Tämä kokoraja on asetettu Keski-Euroopan suurten maiden sähkömarkkinaolosuhteiden mukaan. Suomessa on vain kuusi sellaista sähköalan yritystä, joilla on yli 100 000 asiakasta.

Verkonhaltijoiden toiminnallisen eriyttämisen vaatimuksena sähkön sisämarkkinadirektiivissä edellytetään ensinnäkin, että verkkonhaltijan hallinnosta vastaavat henkilöt eivät saa osallistua integroituneen sähköalan yrityksen yritysrahteisiin, jotka vastaavat suoraan tai välillisesti sähkön tuotantoon tai sähkömyyntiin liittyvästä päivittäisestä toiminnasta. Toisena vaatimuksena on sen varmistaminen, että verkkonhaltijan hallinnosta vastaavien henkilöiden ammatilliset edut otetaan huomioon tavalla, joka turvaa heidän riippumattoman toimintansa. Kolmantena vaatimuksena edellytetään, että verkkonhaltijalla on oltava verkon käyttöön, ylläpitoon ja kehittämiseen tarvittavien voimavarojen osalta tosiasiallinen päätösoikeus, joka on riippumaton integroituneesta sähköalan yrityksestä. Tämä ei kuitenkaan edellytä sitä, että verkkonhaltijan tulisi omistaa operoimansa verkko. Neljäntenä vaatimuksena edellytetään, että verkkonhaltijan on laadittava ohjelma, jolla pyritään varmistamaan verkkonhaltijan syrjimättömän toiminta.

Oikeudellista ja toiminnallista eriyttämistä koskevien vaatimusten kohdistaminen eri kokoisille verkkonhaltijoille on direktiivin mukaan mahdollista. Toiminnallista eriyttämistä koskevat vaatimukset on pantava täytäntöön 1 päivään heinäkuuta 2004 mennessä. Jäsenvaltiot voivat päättää lykätä oikeudellisen eriyttämisen täytäntöönpanoa enintään 1 päivään heinäkuuta 2007 saakka.

1.2. Verkko toiminnan valvonta

1.2.1. Yleistä

Sähköverkkotoiminta poikkeaa tavanomaisista markkinoista, sillä sähkön siirto- ja jakelutoiminta muodostaa niin kutsutun luonnollisen monopolin, jossa kilpailu ei ole mahdollista kustannus- ja markkinaolosuhteiden vuoksi. Sähkön siirto asiakkaalle tapahtuu kiinteää infrastruktuuria käyttäen ja kysyntä on paikkaan sidottua.

Taloustieteessä luonnolliseen monopoliin on katsottu liittyvän ongelmia, joiden vuoksi se tarvitsee julkista sääntelyä. Sääntelyn avulla pyritään kontrolloimaan yrityksen markkinavoiman käyttöä ja ehkäisemään

monopolihinnoittelua, kannustamaan toiminnan tehostamiseen sekä tehokkaan hinnoittelurakenteen luomiseen.

Luonnollisen monopolin erityisvalvonnan keskeisiä tavoitteita ovat tasapuolisuus, jatkuvuus ja tehokkuus. Tasapuolisuudella tarkoitetaan yhteiskunnan sisäistä tulonjakoa valvottavien yritysten omistajien ja asiakkaiden välillä. Tuottotaso ei saa olla liian korkea esimerkiksi suhteessa sellaisiin investointeihin, joita omistajat voisivat tehdä vastaavan riskitason liiketoimintoihin. Tasapuolisuus liittyy myös asiakasryhmien välisiin suhteisiin ja silloin tarkastelun kohteena on se, ettei mikään asiakasryhmä kanna suhteettoman suurta osuutta yritykselle suoritettavista maksuista suhteessa aiheuttamiinsa kustannuksiin. Vastaavasti myös valvottavien yritysten kohtelun edellytetään olevan tasapuolista. Jatkuvuudessa on kyse siitä, että valvonnan on varmistettava tarpeelliset investoinnit valvottavalle alalle. Riittävän toimitusvarmuuden turvaaminen on keskeinen tavoite energia-alan luonnollisten monopolien erityisvalvonnassa. Tehokkuus puolestaan tarkoittaa asiakkaan haluaman palvelun aikaansaamista mahdollisimman alhaisin kustannuksin.

1.2.2. Lainsäädäntö ja käytäntö

Sähkömarkkinalain 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on varmistaa edellytykset tehokkaasti toimiville sähkömarkkinoille siten, että kohtuuhintaisen ja riittävän hyvälaatuisen sähkön saanti voidaan turvata. Tavoitteen saavuttamisessa ensisijaisina keinoina ovat terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun turvaaminen sähkön tuotannossa ja myynnissä sekä kohtuullisten ja tasapuolisten palveluperiaatteiden ylläpito sähköverkkotoiminnassa.

Lain 9 §:n 1 momentin mukaan verkkonhaltijan tulee ylläpitää, käyttää ja kehittää sähköverkkooaan sekä yhteyksiä toisiin verkkoihin asiakkaiden kohtuullisten tarpeiden mukaisesti ja turvata osaltaan riittävän hyvälaatuisen sähkön saanti asiakkaille. Tätä kutsutaan verkon kehittämisvelvollisuudeksi. Vastaavasti 2 momentin mukaan verkkonhaltijan tulee pyynnöstä ja kohtuullista korvausta vastaan liittää verkkoonsa tekniset vaatimukset

set täyttävät sähkökäyttöpaikat ja sähköntuotantolaitokset toiminta-alueellaan. Tätä kutsutaan liittämisvelvollisuudeksi. Liittämistä koskevien ehtojen ja teknisten vaatimusten tulee olla tasapuolisia ja syrjimättömiä ja niissä on otettava huomioon sähköjärjestelmän toimintavarmuuden ja tehokkuuden vaatimat ehdot.

Sähkömarkkinalain 10 §:n 1 momentissa säädetyn siirtovelvollisuuden mukaan verkkohaltijan on kohtuullista korvausta vastaan myytävä sähkön siirtopalveluja niitä tarvitseville verkkonsa siirtokyvyn rajoissa. Pykälän 2 momentin mukaan asiakkaan tulee maksaa verkkohaltijalle aiheuttamansa kohtuulliset mittauskustannukset. Sähkömarkkinalain 14 §:n 1 momentin mukaan verkkopalveluiden myyntihintojen ja niiden määräytymisperusteiden tulee olla tasapuolisia ja syrjimättömiä kaikille verkon käyttäjille. Pykälän 2 momentin mukaan verkkopalvelujen hinnoittelun on oltava kohtuullista. Saman pykälän 3 momentissa säädetään, että verkkopalvelujen hinnoittelussa ei saa olla perusteettomia tai sähkökaupan kilpailua ilmeisesti rajoittavia ehtoja. Siinä on kuitenkin otettava huomioon sähköjärjestelmän toimintavarmuuden ja tehokkuuden vaatimat ehdot sekä kustannukset ja hyödyt, jotka aiheutuvat voimalaitoksen liittamisestä verkkoon. Lain 15 §:n 3 momentissa puolestaan säädetään, että jakeluverkossa verkkopalvelujen hinta ei saa riippua siitä, missä asiakas maantieteellisesti sijaitsee verkkohaltijan vastuualueella. Verkkohaltijan tulee julkaista ja ilmoittaa sähkömarkkinaviranomaiselle verkkopalvelujensa yleiset myyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet.

Verkkopalveluiden hinnoittelussa noudatettavat periaatteet ovat vakiintuneet näiden säännösten perusteella annetussa oikeuskäytännössä Energiamarkkinaviraston ja korkeimman hallinto-oikeuden vuodesta 1999 lähtien antamien ratkaisujen kautta.

Sähkömarkkinalain 4 luku sisältää järjestelmävastuuta koskevat erityissäännökset. Lain 16 §:n mukaan sähkömarkkinaviranomainen määrää verkkoluvassa yhden kantaverkkohaltijan vastaamaan maan sähköjärjestelmän teknisestä toimivuudesta ja käyttövarmuudesta sekä huolehtimaan valtakunnalliseen tasevastuuseen kuuluvista tehtävistä

tarkoituksenmukaisella ja sähkömarkkinoiden osapuolten kannalta tasapuolisella ja syrjimättömällä tavalla. Järjestelmävastuussa oleva kantaverkkohaltija voi asettaa järjestelmävastuun toteuttamiseksi tarpeellisia ehtoja siihen liitettyjen voimalaitosten ja kuormien käyttämiselle. Järjestelmävastaavan tulee ylläpitää ja kehittää järjestelmävastuun piiriin kuuluvia toimintojaan ja palveluitaan sekä ylläpitää, käyttää ja kehittää sähköverkkoaan ja muita järjestelmävastuun hoitamiseen tarvittavia laitteistojaan sekä yhteyksiä toisiin verkkoihin siten, että edellytykset tehokkaasti toimiville sähkömarkkinoille voidaan turvata. Lain 16 a §:n mukaan valtakunnallisen tasevastuun hoitamiseen tarvittavan sähkön hankintaehtojen sekä tasesähkön kauppaehtojen on oltava tasapuolisia ja syrjimättömiä sähkömarkkinoiden osapuolille eikä niissä saa olla perusteettomia tai sähkökaupan kilpailua ilmeisesti rajoittavia ehtoja tai rajauksia. Niissä on kuitenkin otettava huomioon sähköjärjestelmän toimintavarmuuden ja tehokkuuden vaatimat ehdot. Tasesähkön hinnoittelun on oltava kohtuullista. Järjestelmävastaavan tulee julkaista ja ilmoittaa sähkömarkkinaviranomaiselle järjestelmävastuuseen liittyvien palvelujensa voimassa olevat myynti- ja hankintaehdot sekä niiden määräytymisperusteet samoin kuin ehdot, joita järjestelmävastaava on asettanut siirtojärjestelmän käyttämiselle.

Sähkömarkkinalain 38 §:n mukaan Energiamarkkinaviraston tehtävänä on valvoa sähkömarkkinalain sekä sen nojalla annettujen säännösten noudattamista. Lain 39 §:n mukaan Energiamarkkinaviraston on velvoitettava lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä rikkonut taho korjaamaan virheensä tai laiminlyöntinsä.

Energiamarkkinaviraston toimivalta on jälkikäteistä ja tapauskohtaista. Se ei voi vahvistaa etukäteen valvottavien noudatettavaksi palveluja koskevia hintoja, hinnoitteluperiaatteita, palvelumuotoja tai muuta vastaavaa. Valvottavien toiminnan ohjaaminen tapahtuu yksittäistapauksissa ja jälkikäteen annettujen ratkaisujen kautta. Vallitsevan oikeuskäytännön perusteella Energiamarkkinavirastolla on sähkömarkkinalain 39 §:n nojalla toimivalta kieltää verkkohaltijalta sähkömarkkinalain vastaisen hinnoittelun soveltaminen. Oikeus-

käytännön mukaan virastolla ei kuitenkaan ole toimivaltaa määrätä yksittäisiä toimenpiteitä lainvastaisen menettelyn korjaamiseksi tai liian suurina perittyjä verkkomaksuja palauttavaksi.

1.2.3. *Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö*

Sähkön sisämarkkinadirektiivi

Sähkön sisämarkkinadirektiivin 23 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on nimettävä sähköalan teollisuuden eduista riippumaton sääntelyviranomainen, jonka vähimmäistehtävät on määrätty artiklan 1 ja 2 kohdassa. Kohdan 1 tehtävät liittyvät seurantavollisuuteen, jolla varmistetaan syrjimättömyys, tosiasiallinen kilpailu ja markkinoiden tehokas toiminta. Kohdan 1 tehtävät eivät edellytä etukäteistä hyväksyntää, vaan ne voidaan toteuttaa jälkikäteisen markkinavalvonnan keinoin. Viranomaisen on seurattava ainakin seuraavaa:

- a) yhteenliittämiskapasiteetin (rajajohdot) hallintaa ja jakamista koskevat säännöt niiden jäsenvaltioiden sääntelyviranomaisten kanssa, joiden verkkoon siirtoyhteydet ovat olemassa;
- b) siirtorajoitusten hallinta kansallisessa verkossa;
- c) liitäntöjen ja korjausten tekemiseen käytetty aika;
- d) siirto- ja jakeluverkonhaltijoiden julkaisemat tiedot rajayhdysjohdoista, verkon käytöstä ja kapasiteetin jaosta;
- e) kirjanpidollinen eriyttäminen ristiinsubvention estämiseksi;
- f) uusien sähköntuottajien liittämistä koskevat ehdot, ottaen huomioon uusiutuvan energia, hajautetun tuotannon sekä sähkön ja lämmöntuotannon kustannukset ja edut;
- g) missä määrin siirto- ja jakeluverkonhaltijat täyttävät direktiivin 9 ja 14 artiklan mukaiset tehtävänsä; sekä
- h) avoimuuden ja kilpailun astetta.

Artiklan 2 kohdan mukaisten tehtävien osalta sääntelyviranomaisen on vahvistettava tai hyväksyttävä ennen voimaantuloa ainakin ne menetelmät, joita käytetään seuraavien

seikkojen laskennassa tai niitä koskevien ehtojen ja edellytysten vahvistamisessa:

a) liittäminen ja pääsy kansallisiin verkkoihin, siirto- ja jakelutariffit mukaan luettuina; ja

b) tasapainottamispalvelujen tarjonta.

Menetelmien sisältöä ei direktiivissä määritellä tarkemmin, joten siitä voidaan päättää kansallisesti siltä osin kuin menetelmistä ei ole säädetty verkkoon pääsyä koskevista edellytyksistä rajat ylittävässä sähkön kaupassa annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1228/2003.

Artiklan 3 kohdan perusteella jäsenvaltiot voivat siirtää sääntelyyn liittyvän virallisen päätösvallan jollekin muulle jäsenvaltion elimelle. Kyseisellä elimellä on siinä tapauksessa valtuudet joko hyväksyä tai hylätä sääntelyviranomaisen esittämä päätösehdotus sellaisenaan, mutta kyseinen elin ei voi esimerkiksi hyväksyä sääntelyviranomaisen päätösehdotusta muutettuna.

Artiklan 4 kohdan perusteella sääntelyviranomaisella on oltava oikeus vaatia, että siirto- ja jakeluverkonhaltijat tarvittaessa muuttavat 1, 2 ja 3 kohdassa tarkoitettuja ehtoja, edellytyksiä, tariffeja, sääntöjä ja menetelmiä. Oikeus vaatia muutosta koskee sekä jälkikäteisesti markkinavalvonnalla seurattavia että etukäteen vahvistettuja tai hyväksytyjä asioita.

Artiklan 5 kohdan mukaan sääntelyviranomaisen on ratkaistava siirto- tai jakeluverkonhaltijasta tehtävä valitus kahden kuukauden kuluessa. Määräaikaa voidaan jatkaa kahdella kuukaudella, jotta viranomainen voi hankkia lisätietoja. Määräaikaa voidaan pidentää edelleen valituksen tekijän suostumuksella. Lisäksi sääntelyviranomainen voi itse pidentää suurten voimalaitosten liittämistä koskevien tariffivalitusten käsittelyn määräaikaa. Päätöksen on oltava sitova, vaikka siitä valitetaan ylempään oikeusasteeseen. Päätös kumotaan vasta, jos ja kun ratkaisu tehdään muutoksenhaussa.

Artiklan 6 kohdassa säädetään menetelmiä koskevista valituksista. Mikäli osapuolella on kansallisen lainsäädännön mukaan oikeus tehdä valvontaviranomaisen päätöksestä valitus tai vaatia päätöksen uudelleentarkastelua, tulee se tehdä viimeistään kahden kuukauden kuluessa tai jäsenvaltion asettaman lyhyem-

män ajanjakson kuluessa päätöksen tai päätösehdotuksen julkaisemisesta. Valituksella ei ole lykkäävää vaikutusta.

Artiklan 7—11 kohdissa asetetaan jäsenvaltioille yleisiä velvoitteita, jotka koskevat sääntelyviranomaisen toimintaedellytysten takaamista, määrävän markkina-aseman väärinkäytön estämistä, asianmukaisten toimien toteuttamista, jos luottamussääntöjä ei noudateta, rajojen yli ulottuvan päätösvallan jakamista sekä yhteisön oikeuden ja kansallisen lainsäädännön mukaisen muutoksenhakuoikeuden käyttöä.

Asetus verkkoon pääsyä koskevista edellytyksistä rajat ylittävissä sähkön kaupassa

Verkkoon pääsyä koskevista edellytyksistä rajat ylittävissä sähkön kaupassa annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1228/2003, jäljempänä CBT-asetus, tarkoituksena on vahvistaa oikeudenmukaiset säännöt rajat ylittävää sähkökauppaa varten ja edistää siten kilpailua sähkön sisämarkkinoilla kansallisten ja alueellisten markkinoiden erityispiirteet huomioon ottaen. Asetus tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2004.

Asetuksen 3 artiklassa määritellään periaatteet, joilla korvataan rajat ylittävästä sähkönsiirrosta aiheutuvat kustannukset siirtoverkonhaltijoille. Korvauksen maksavat siirtoverkonhaltijat, joiden verkosta rajat ylittävät sähkövirrat ovat peräisin tai joiden verkkoon ne päätyvät. Korvaukset vastaavat todellisia aiheutuneita kustannuksia. Komissio päättää maksettavien korvausten määrästä säätelykomitean avustuksella. Rajat ylittävien sähkövirtojen määrät vahvistetaan mitattujen fyysisten sähkövirtojen perusteella. Niiden siirtämisestä aiheutuneet kustannukset vahvistetaan ennakoitujen pitkän aikavälin keskimääräisten lisäkustannusten perusteella siten, että myös niistä verkolle aiheutuvat hyödyt otetaan huomioon korvauksia alentavasti.

Asetuksen 4 artiklassa säädetään verkkoon pääsystä perittävien maksujen perusteista. Maksujen on oltava avoimia, syrjimättömiä ja etäisyydestä riippumattomia sekä vastattava todellisia kustannuksia sikäli kuin nämä ovat verrattavissa tehokkaan verkonhaltijan

kustannuksiin. Verkkoon pääsystä voidaan periä maksuja sekä tuottajilta että kuluttajilta. Tuottajien maksun osuus on oltava pienempi kuin kuluttajien osuus. Maksujen avulla voidaan tarvittaessa antaa toivottavasta sijainnista riippuvia signaaleja Euroopan tasolla. Maksuissa on otettava huomioon verkon häviöt, ylikuormituksen hallinta ja investointikustannukset sekä siirtoverkonhaltijoiden välisestä korvausmekanismista johtuvat menot ja tulot. Maksujen soveltaminen ei saa riippua sähkön määränpää- tai alkuperämaasta eikä kaupallisesta sopimuksesta.

Asetuksen 6 artiklassa säädetään ylikuormituksen hallintaa koskevista yleisistä periaatteista. Verkon ylikuormitusongelmiin on puututtava syrjimättömin markkinaehtoisin ratkaisuin, jotka antavat tehokkaita taloudellisia signaaleja markkinaosapuolille ja siirtoverkonhaltijoille. Toimitusrajoituksia on käytettävä vain hätätapauksissa ja tuottajia on kohdeltava tällöin syrjimättömästi. Ylivoi- maista estettä lukuun ottamatta kapasiteetin supistaminen on korvattava niille markkinaosapuolille, joille kapasiteettia on jaettu. Siirtoverkkojen enimmäiskapasiteetti on asetettava markkinaosapuolien käyttöön verkko- toiminnan varmuuden rajoissa. Siirtoverkon- haltijoiden on huomioitava siirtorajoitusta vastaan siirretyt sähkövirrat, jos se on tekni- sesti mahdollista. Ylikuormitusta helpottavista siirroista ei saa kieltäytyä. Rajajohtojen kapasiteetin jakamisesta saatavat tulot on käytettävä kapasiteetin vakauden turvaami- seen, rajajohtokapasiteettia ylläpitäviin tai li- sääviin verkkoinvestointeihin taikka otettava tulona huomioon arvioitaessa verkkotoimin- nan kohtuullista tuottoa.

Asetuksen 8 artiklan mukaan komissio antaa sääntelykomitean avulla tarvittaessa suuntaviivat, joissa määritetään:

- a) yksityiskohdat niiden siirtoverkonhaltijoiden määrittelemiseksi, jotka joutuvat mak- samaan korvauksia rajat ylittävistä sähkövir- roista;
- b) yksityiskohdat korvausmekanismiin liit- tyvistä maksumenettelyistä;
- c) yksityiskohdat menetelmistä, joilla mää- ritetään rajat ylittävät sähkövirrat;
- d) yksityiskohdat menetelmistä, joilla mää- ritetään rajat ylittävistä sähkövirroista aiheu- tuneet kustannukset ja hyödyt;

e) yksityiskohtaiset ohjeet, miten käsitellään sähkövirtoja, jotka ovat peräisin Euroopan talousalueen ulkopuolisista maista tai jotka päätyvät niihin; sekä

f) tasavirtajohdoilla yhteen liitettyjen kansallisten verkkojen osallistuminen korvausmekanismiin.

Suuntaviivoissa myös vahvistetaan asianmukaiset säännöt niiden maksujen yhdenmukaistamisesta, joita tuottajiin ja kuluttajiin sovelletaan kansallisissa hinnoittelujärjestelmissä, mukaan lukien siirtoverkonhaltijoiden välisen korvausmekanismin huomioon ottaminen kansallisten verkkojen maksuissa.

Asetuksen 9 artiklan mukaan jäsenvaltioiden sääntelyviranomaisten on varmistettava, että asetusta ja sen 8 artiklan mukaisesti annettuja suuntaviivoja noudatetaan.

Asetuksen 11 artiklan mukaan jäsenvaltioilla on oikeus säätää yksityiskohtaisempia toimenpiteitä kuin asetuksessa on säädetty.

Asetuksen 12 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä seuraamusjärjestelmästä, jota sovelletaan asetuksen säännösten rikkomiseen sekä toteutettava seuraamusten varmistamiseksi tarvittavat toimenpiteet.

Eräiden maiden suunnitelmat ja ratkaisut

Energiamarkkinoiden kohtuullisuusvalvontaa uudistava työryhmä teetti Energiamarkkinavirastossa selvityksen sähkö- ja maakaasuverkkoitoiminnan valvonnan järjestämisestä eräissä muissa Euroopan maissa. Tarkasteltavina maina olivat Ruotsi, Norja, Tanska, Alankomaat, Itävalta sekä Englanti, Wales ja Skotlanti. Kyseisissä maissa sähkökaupan vapautuminen on edennyt keskimääräistä pidemmälle. Niillä on myös muita maita pitkäaikaisempi kokemus siirtohintojen sääntelystä.

Selvityksen mukaan viidessä maassa on käytössä etukäteissääntely, jossa viranomaisen määrittelee etukäteen hinnoittelun ehdot tai puitteet. Ruotsissa sääntely on ainoana tarkasteltavista maista jälkikäteinen, mutta valmisteilla olevassa valvontamallissa viranomaisen ilmoittaisi jakeluverkkoyhtiöille etukäteen sen menetelmän, jolla hinnoittelun kohtuullisuutta tullaan arvioimaan.

Neljässä maassa yhtiöiden hinnoittelun

kohtuullisuudesta tehdään vuosittaiset masapäätökset. Itävallassa on toistaiseksi ollut tapauskohtainen harkinta, mutta maan hintasääntelyjärjestelmää ollaan uudistamassa. Ruotsissa valmisteilla olevassa valvontamallissa kaikkien yhtiöiden hinnoittelun kohtuullisuutta arvioitaisiin vuosittain tietyllä karsintamenetelmällä, mutta lopullinen kohtuullisuusarviointi kohdistetaan ainoastaan niihin, joiden osalta on karsinnan perusteella syytä epäillä ylihinnoittelua.

Etukäteissääntelyyn liittyy tavallisesti sääntelyjakso, jonka aikana kulloistakin hinnoittelun arviointimenetelmää käytetään. Ajanjakson jälkeen arviointimenetelmää muutetaan, mikäli se katsotaan aiheelliseksi. Sääntelyjakson pituus vaihtelee tarkasteltavissa maissa kolmesta viiteen vuoteen.

Sääntelyssä käytetyt menetelmät ja menetelmissä sovelletut muuttujat vaihtelevat maittain. Norjassa ja Tanskassa on käytössä tuloraamisääntely, jossa viranomaisen määrittelee etukäteen yhtiöiden sallitun tulotason eli liikevaihdon. Alankomaissa ja Englannissa on hintakattosääntely eli RPI-X -sääntely, jossa sääntely kohdistuu yhtiön hintatasoon, jota kuvaa yhtiön tariffeista koostuva hintakori. Myös Alankomaiden ja Englannin sääntelyjärjestelmä on lähellä tuloraamisääntelyä, sillä hintakoria painotetaan siirretyllä energiamäärällä, jolloin lopputulos on hyvin lähellä liikevaihtoa. Ruotsissa kaavaillussa verkkohyötymallissa sääntely kohdistuisi niinkään liikevaihtoon. Itävallassa säädellään suoraan siirtotariffeja, mutta järjestelmää ollaan uudistamassa.

Kaikissa tarkastelluissa maissa sääntely perustuu toisaalta sijoitetun pääoman tuoton kohtuullisuuden arviointiin ja toisaalta kustannustehokkuuden arviointiin. Pääoman tuoton kohtuullisuuden arvioinnissa käytetään yleisimmin Suomessa käytettävää pääoman painotetun keskikustannuksen menetelmää (Weighted Average Cost of Capital, WACC).

Kustannustehokkuuden arvioinnissa käytetään Norjassa, Alankomaissa ja Itävallassa Suomen tapaan yritysten suhteellista tehokkuutta mittaavaa Data Envelopment Analysis -menetelmää. Tanskassa ja Englannissa puolestaan käytetään vakioituihin kustannuksiin perustuvaa menetelmää, jota Englannissa täydentää lisäksi palautumisanalyysiin perus-

tuva menetelmä. Ruotsissa valmistellaan ns. verkkohyötymallin käyttöönottoa.

Sääntelyjärjestelmän vaikuttavuus eli se kuinka paljon järjestelmän avulla on voitu alentaa siirtohintoja, ei riipu niinkään järjestelmän perusrakenteesta kuin siitä, millaisia muuttujia järjestelmän sisään on valittu. Vuosittaisten tehostamisvaatimusten laskentatapa vaihtelee eri maissa.

Tarkastelussa mukana olleista maista Norjassa ja Tanskassa sekä Isossa-Britanniassa kertyneen ylituoton käsittely tapahtuu järjestelmän sisällä eikä yksittäisille asiakkaille makseta palautuksia erikseen. Ruotsissa ja Alankomaissa liikaa perittyjen maksujen palauttaminen erikseen on mahdollista, mutta sitä ei ole vielä tapahtunut käytännössä.

Siirtotariffien rakennetta säännellään ainoastaan Itävallassa.

Sähkön sisämarkkinadirektiivin täytäntöönpano on käynnissä useimmissa EU:n jäsenvaltioissa. Tämän vuoksi direktiivin vaikutuksista sähköverkkotoiminnan valvontaan jäsenvaltioissa ei ole saatavissa yksityiskohdaisia tietoja.

1.3. Muutoksenhaku Energiamarkkinaviraston päätöksistä

Sähkömarkkinalain 51 §:n mukaan sähkömarkkinaviranomaisena toimivan Energiamarkkinaviraston päätöksiin haetaan muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Prosessuaalisena menettelytapanormina noudatetaan hallintolainkäyttölakia (586/1996). Energiamarkkinaviraston päätöksiä koskeva yksiportainen muutoksenhakumenettely poikkeaa hallintolainkäyttölain yleisperiaatteesta, jonka mukaan muutoksenhaku ministeriön alaisen hallintoviranomaisen päätöksestä tulisi tapahtua kaksiportaisesti siten, että ensimmäisenä valitusasteena toimii alueellinen hallinto-oikeus.

1.4. Liittymisjohtojen rakentaminen

Liittymisjohdolla tarkoitetaan sähkömarkkinalain 3 §:n 3 kohdan mukaan yhtä liittyjää varten rakennettua lyhyttä sähköjohtoa, jolla

liittyjä liitetään jakeluverkkoon. Lain 17 §:n mukaan jakeluverkonhaltijalla on yksinoikeus rakentaa jakeluverkkoa verkkoluvassa määrätyllä vastuualueellaan. Sähkökäyttäjän liittymisjohto muodostaa poikkeuksen jakeluverkonhaltijan verkonrakennusyksinoikeudesta, sillä sähkökäyttäjällä on oikeus rakentaa liittymisjohto ilman verkonhaltijan suostumusta. Nykyisen tulkintakäytännön mukaan liittymisjohtoon on saanut rakentaa vastuualueen jakeluverkkoon, mutta ei sen ulkopuolelle.

Nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin korkeajännitejohtoon rakentaminen edellyttää sähkömarkkinaviranomaisen lupaa. Lain 18 §:n mukaan luvan myöntämisen edellytyksenä on, että sähköjohtoon rakentaminen on sähkönsiirron turvaamiseksi tarpeellista. Lupaa ei tarvita kiinteistön sisäisen sähköjohtoon rakentamiseen. Maan rajan ylittävien sähköjohtojen rakentamisessa lupaviranomaisena toimii kauppa- ja teollisuusministeriö. Luvan myöntämisen edellytyksenä on tässä tapauksessa lisäksi, että johdon rakentaminen on sähkömarkkinoiden kehityksen ja vastavuoroisuuden kannalta tarkoituksenmukaista.

Sähköjohtoon rakentamisluvassa ei määritellä sähköjohtoon reittiä. Ennen lupa-asian ratkaisemista on johtohankkeelle suoritettava ympäristövaikutusten arviointi, jos kysymyksessä on vähintään 220 kilovoltin voimajohto, jonka pituus on yli 15 kilometriä.

Sähkömarkkinalain 20 §:n mukaan johtoreitille tulee saada kunnan suostumus, jos lupamenettelyn piiriin kuuluva sähköjohto rakennetaan muualle kuin kaavassa tätä varten varatulle alueelle tai jos tällaista aluevarausta ei kaavassa ole.

Nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin sähköjohtojen rakentamislupamenettelyssä ei erotella, onko kyseessä yhtä liittyjää palveleva johtohanke vai laajempaan käyttöön tarkoitettu muu johtohanke. Voimassa olevaa lupajärjestelmää on perusteltu ennen kaikkea sähköhuollollisilla ja ympäristöperusteisilla syillä. Lupajärjestelmällä on pyritty estämään mahdollisia päällekkäisiä johtohankkeita. Samalla säännöksillä on pyritty edistämään sähkömarkkinoiden perustan muodostavan siirtopalveluiden pistehinnoittelujärjestelmän toteutumista.

1.5. Sähköntuotanto ja voimalaitosrakentaminen

1.5.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Sähkömarkkinalailla kumottiin vuonna 1995 sähköhuollon alueellista suunnittelua koskeva järjestelmä. Sähkölain (319/1979) mukaan sähköhuollon aluesuunnitelmassa tuli esittää arvio alueen sähkökulutuksesta ja hankinnasta seuraavien viiden vuoden aikana. Aluesuunnitelmaan sisällytettiin alueen voimalaitoshankkeet, joiden teho oli 2—250 megawattia. Valtakunnalliset sähkötuottajat puolestaan ilmoittivat voimalaitoshankkeensa suoraan kauppa- ja teollisuusministeriölle.

Voimassa oleva sähkömarkkinalaki ei sisällä tarkkoja säännöksiä sähkönhankinnan ja sähkönkäytön välisen tasapainon seurannasta tai suunnittelusta. Sähkömarkkinalain säätämällä poistettiin elinkeinolupamenettely sähköntuotannolta ja -myynniltä. Samalla poistettiin asteittain aikaisempaan sähkölakiin perustuva luvanvaraisuus voimalaitosrakentamiselta.

Sähkömarkkinalain 35 §:n mukaan asetuksella voidaan säätää, että voimalaitoksen rakentamiseen ja voimalaitoksessa käytettävän polttoaineen muuttamiseen toiseksi on pyydetty ministeriön lupa, jos Suomen kansainväliset sopimusvelvoitteet sitä edellyttävät. Lupa myönnetään niillä edellytyksillä ja siihen liitetään ne ehdot, joita Suomen kansainväliset sopimusvelvoitteet edellyttävät, siten kuin asetuksella säädetään. Oikeusjärjestyksemme ei sisälly tällä hetkellä sähkömarkkinalain 35 §:ään perustuvia säännöksiä.

Lain 36 §:ään sisältyy lisäksi säännös, jonka mukaan kauppa- ja teollisuusministeriö voi määrätä, että voimalaitoksen rakentamissuunnitelmasta ja rakentamisesta on ilmoitettava ministeriölle. Ilmoitusmenettelyä koskevaa normia ei ole kuitenkaan annettu. Sähkömarkkinalakia koskevan hallituksen esityksen (HE 138/1994 vp.) mukaan ilmoitusvelvollisuutta koskeva säännös on tarpeen, jotta ministeriön on mahdollista arvioida sähköjärjestelmän kehitystä muun muassa varmuusnäkökulmasta sekä suoriutua viranomaistehtävistä, jotka perustuvat kriisivalmius-, ydinenergia-, ympäristö-, vesi- ja muuhun lainsäädäntöön. Sähkömarkkinalain

36 §:n perusteella on katsottu, että vastuu sähkönhankinnan ja sähkönkäytön välisen tasapainon seurannasta kuuluu nykyään kauppa- ja teollisuusministeriölle.

Sähkömarkkinalain 16 b §:n mukaan kukin sähkömarkkinoiden osapuoli on vastuussa siitä, että osapuolen sähköntuotanto ja sähkönhankintasopimukset kattavat osapuolen sähkönkäytön ja -toimitukset kunkin tunnin aikana. Tämän tasevastuuta koskevan säännöksen mukaan sähköjärjestelmän normaalissa tilanteessa kukin sähkömarkkinoiden osapuoli on vastuussa omasta sähkötaseestaan ja siten velvollinen ylläpitämään omaa sähköntoimitusvarmuuttaan. Osapuolilla on myös mahdollisuus huolehtia oman toimitusvarmuutensa ylläpitämisestä parhaaksi katsomallaan tavalla. Järjestelmävastuuseen määrätyn kantaverkonhaltijan tehtävänä on kuitenkin huolehtia Suomen sähköntuotannon ja kulutuksen välisen tasapainon ylläpitämisestä kunkin tunnin aikana.

Voimalaitosten rakentamiseen liittyvistä lupamenettelyistä on erillisiä säännöksiä ydinenergialaissa (990/1987), vesilaissa (264/1961) sekä muualla ympäristölainsäädännössä.

1.5.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö

Sähkön sisämarkkinadirektiivi

Sähkön sisämarkkinadirektiivin 4 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava toimitusvarmuuteen liittyvien kysymysten seuranta. Jäsenvaltiot voivat harkintansa mukaan antaa tämän tehtävän 23 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen sääntelyviranomaisten hoidettavaksi. Erityisesti on seurattava tarjonnan ja kysynnän tasapainoa kansallisilla markkinoilla, odotetun tulevan kysynnän taso, suunnitteilla tai rakenteilla olevan lisäkapasiteetin määrää sekä verkkojen laatua ja niiden ylläpidon tasoa samoin kuin toimenpiteitä kysyntähuippujen kattamiseksi ja yhden tai useamman sähkön toimittajan toimitusvausten hoitamiseksi. Toimivaltaisten viranomaisten on julkaistava joka toinen vuosi heinäkuun 31 päivään mennessä kertomus, jossa esitellään näiden kysymysten seuran-

nasta saatuja tuloksia sekä mahdollisia toimenpiteitä, joita on toteutettu tai joita suunnitellaan ongelmien ratkaisemiseksi, ja toimitettava tämä kertomus viipymättä komissiolle.

Sähkön sisämarkkinadirektiivin 7 artikla sisältää säännökset uutta sähköntuotantokapasiteettia koskevasta tarjouskilpailusta. Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että toimitusvarmuuden turvaamiseksi on mahdollisuus tarjota julkistettujen perusteiden pohjalta uutta kapasiteettia tai energiatehokkuutta edistäviä kysynnänhallintatoimia tarjouskilpailumenettelyn tai vastaavan avoimen ja syrjimättömän menettelyn avulla. Näitä menettelyjä voidaan kuitenkin käynnistää vain siinä tapauksessa, että lupamenettelyn perusteella rakennettava kapasiteetti tai toteutettavat energiatehokkuutta edistävät kysynnänhallintatoimet eivät ole riittävät toimitusvarmuuden turvaamiseksi. Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat halutessaan myös säätää mahdollisuudesta järjestää vastaavin perustein tarjouskilpailuja uudesta kapasiteetista ympäristönsuojelun ja uusimman teknologian edistämiseksi. Artiklan 3 kohdassa annetaan tarkemmat säännökset tarjouskilpailun järjestämisestä. Artiklan 4 kohdan mukaan tarjouskilpailussa on otettava huomioon myös olemassa olevien voimalaitosten sähköntoimitustarjoukset, joihin sisältyivät pitkän aikavälin toimitustakuut, mikäli lisävaatimukset voidaan tällä tavoin täyttää. Artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on nimettävä viranomaisen hoitamaan tarjouskilpailumenettelyn järjestämistä, seuranta ja valvontaa. Tämän viranomaisen tulee olla riippumaton sähkön tuotantoon, siirtoon, jakeluun ja toimitukseen liittyvistä toiminnoista.

Eräiden maiden suunnitelmat ja ratkaisut

Ruotsissa, Tanskassa ja Norjassa sähkön toimitusvarmuuden seuranta on annettu erillisten energiaviranomaisten tehtäväksi. Sekä pohjoismaiset energiaviranomaiset että EU:n komissio ja jäsenvaltioiden sääntelyviranomaiset tekevät jo nykyisin sähkön toimitusvarmuuden seurantaan liittyvää yhteistyötä.

Sähkön kysynnän ja tarjonnan varmistamiseksi on useissa EU- ja ETA-valtioissa järjes-

telmiä, joilla pyritään varmistamaan riittävä tuotantokapasiteetti. Tällaiset järjestelmät voivat täyttää myös vaatimuksen sähkön sisämarkkinadirektiivin 7 artiklan tarjouskilpailua koskevan säännöksen täytäntöönpanosta.

Ruotsissa on ollut vuodesta 2001 käytössä markkinareservinä toimivia voimalaitoksia koskeva järjestelmä, jossa järjestelmävastavavana toimiva kantaverkkoviranomainen Svenska Kraftnät on varannut käyttöönsä reservivoimalaitoksia tarjousten perusteella. Voimassa olevaa järjestelmää koskeva laki [lag (2003:436) om effektreserver] tuli voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2003. Svenska Kraftnät on uudessa järjestelmässä vastuussa siitä, että tietty määrä tehoreservia on olemassa. Tehoreservin määrä ei saa olla suurempi kuin 2000 megawattia. Tätä varten Svenska Kraftnät tekee sopimuksia sähkömarkkinoiden toimijoiden kanssa tuotantokapasiteetin lisäämisestä ja/tai sähkönkäytön vähentämisestä. Svenska Kraftnät päättää, milloin varatut voimalaitokset otetaan käyttöön ja myy sähkön markkinoille joko säätösähkömarkkinan tai sähköpörssin kautta. Järjestelmän kustannukset rahoitetaan tasevastaavilta perittävillä maksuilla. Svenska Kraftnätin vastuu edellä mainitun tehoreservin ylläpidosta päättyy helmikuun lopussa 2008. Järjestelmän portaittaisella tiukentamisella on tarkoitus sopeuttaa markkinat kokonaan markkinaperusteiseen järjestelmään. Ruotsissa ei ole suunnitteilla muita toimenpiteitä sähkön sisämarkkinadirektiivin 7 artiklan toimeenpanoon.

Norjassa kantaverkkoyhtiö Statnettillä on lakisääteinen velvoite tarjota riittävästi huipukapasiteettia säätösähkömarkkinoiden ylläpitoon. Statnett on käynnistänyt vuonna 2000 erityisen säätösähköoptiomarkkinan, jossa se lyhytaikaisilla sopimuksilla varmistaa riittävän reservin. Järjestelmä toimii siten, että Statnett arvio, tarvitaanko säätösähkömarkkinalla enemmän kapasiteettia kuin sitä markkinaperusteisesti olisi tarjolla. Päätös hyväksytyistä tarjouksista perustuu muun muassa pyydettyyn hintaan, laitoksen sijaintiin sekä siihen, onko tarjouksessa kysymys tuotannosta vai kulutuksesta. Norjan järjestelmä on yksinkertainen toteuttaa vesivoimaan perustuvassa tuotantojärjestelmässä.

Norjassa on talvikaudella 2003/2004 otettu lisäksi käyttöön menettely, joka edellyttää, että sähköntuottajan tulee hakea järjestelmävastaava Statnettilta lupa voimalaitoksen huoltoseisokille talvella 1.11. – 28.2. välisenä aikana.

Tanskassa vuoden 2000 alussa voimaan tulleessa sähköntoimituslaissa (Lov om elforsyning) säädetään järjestelmävastaaville kantaverkonhaltijoille vastuu toimitusvarmuuden ylläpidosta ja koko sähköjärjestelmän toimivuudesta. Käytännössä järjestelmävastaavat kantaverkkoyhtiöt ovat tehneet sähköntuottajien kanssa sopimukset vähimmäistuotantokapasiteetin ylläpidosta. Sopimusten perusteella tuotantoyhtiöt ovat tuottaneet maksua vastaan vähimmäismäärän kapasiteettia järjestelmävastaavien yhtiöiden käytettäväksi. Tanskassa sähköntuotannossa on ollut pitkään lähtökohtana, että käytettävissä tulee olla aina vähintään 20 prosenttia reservikapasiteettia suhteessa vuoden korkeimman sähkönkäytön hetkeen. Tanskassa sähköntuottajan tulee hakea järjestelmävastaavilta kantaverkko-operaattoreilta lupa voimalaitoksen käytöstä poistamiselle.

1.6. Vähittäismyyjän toimitusvelvollisuus

Sähkömarkkinalaki

Sähkömarkkinalain 21 §:n mukaan määrävässä markkina-asemassa jakeluverkonhaltijan vastuualueella olevan sähkön vähittäismyyjän on toimitettava sähköä kohtuulliseen hintaan asiakkaan sitä pyytäessä, jos asiakkaalla ei ole muita taloudellisesti kilpailukykyisiä sähkönhankintamahdollisuuksia sähköverkon kautta (*toimitusvelvollisuus*). Sähkömarkkinaviranomainen voi määrätä vähittäismyyjän toimittamaan sähköä sähkönkäyttäjälle, jos sähkönkäyttäjällä ei ole muuten mahdollisuutta saada sähköä. Lain 22 §:n mukaan vähittäismyyjällä on oltava julkiset sähkönmyyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määrätymisperusteet kuluttajille sekä toimitusvelvollisuuden piirissä oleville asiakkaille. Niissä ei saa olla kohtuuttomia tai sähkökaupan kilpailua rajoittavia ehtoja tai rajoituksia.

Sähkön sisämarkkinadirektiivi

Sähkön sisämarkkinadirektiivin 3 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kaikilla kotitalousasiakkailta sekä jäsenvaltioiden harkinnan mukaan myös pienillä yrityksillä on oikeus saada yleispalvelua eli määrätynlaisia sähköntoimituksia kohtuullisin, helposti ja selkeästi verrattavin sekä avoimin hinnoin. Yleispalvelun varmistamiseksi jäsenvaltiot voivat nimetä toimituksissa viime kädessä vastaavan tahon. Pienellä yrityksellä direktiivissä tarkoitetaan yritystä, jonka palveluksessa on vähemmän kuin 50 työntekijää ja jonka liikevaihto tai taseen loppusumma on enintään 10 miljoonaa euroa.

1.7. Liike- ja ammattisalaisuuksien suojaaminen

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettu laki (621/1999), jäljempänä julkisuuslaki, tuli voimaan joulukuun alussa vuonna 1999. Julkisuuslakia koskevaan lakipakettiin sisältyi laki eräiden salassapitosäännösten kumoamisesta (623/1999), jonka 1 §:n 7 kohdan säännöksellä kumottiin sähkömarkkinalain 49 §:ään sisältynyt erillinen salassapitosäännös sekä sitä tehostanut 47 §:n rangaistussäännös.

Salassapitoa koskevien säännösten kumoaminen on johtanut siihen, että sähkökauppojen selvityksessä noudatettavassa tiedonvaihdossa järjestelmävastaavan, verkonhaltijoiden ja tasevastaavien keräämien taseselvitys- ja tasehallintatietojen salassapitoon ei enää ole lainsäädännössä asetettua velvoitetta tai velvoitteen olemassaolo on muuttunut ainakin tulkinnanvaraiseksi.

1.8. Perustuslaista johtuvat muutostarpeet

Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaista elinkeinovapautta pidetään elinkeinonharjoittamista koskevana pääsääntönä, josta poikkeaminen on kuitenkin luvanvaraistamisella mahdollista. Luvanvaraisuudesta on aina säädettävä lailla, jonka on täytettävä perusoikeuden rajoitusta koskevat tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden vaatimukset. Rajoitusten olennaisen sisällön, kuten rajoitusten laajuus-

den ja edellytysten tulee ilmetä laista. Sähköverkkotoimintaa saavat sähkömarkkinalain 4 §:n mukaan harjoittaa vain sähkömarkkinaviranomaisen antaman sähköverkkoluvan haltijat. Lain 5 §:n mukaan lupa myönnetään, jos luvanhakijalla on tekniset, taloudelliset ja organisatoriset edellytykset huolehtia sähköverkkotoiminnasta. Sähköverkkoluvan hakijaa koskevista teknisistä, taloudellisista ja organisatorisista edellytyksistä on nykyisin säädetty sähkömarkkina-asetuksen (518/1995) 2 §:ssä.

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan lailla antaa muulle kuin viranomaiselle, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Järjestelmävastaavalle on säädetty oikeus asettaa sähkönsiirtojärjestelmän käyttöä koskevia ehtoja. Ehtojen kohteena olevien yritysten oikeusturvaa ei ole järjestetty perustuslain edellyttämällä tavalla.

Asetuksenantamisvalta kuuluu perustuslain 80 §:n 1 momentin nojalla tasavallan presidentin lisäksi valtioneuvostolle ja ministeriölle. Asetuksen antaminen perustuu joko perustuslaissa tai muussa laissa olevaan valtuutukseen. Lailla on kuitenkin säädetty yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka kuuluvat perustuslain mukaan lain alaan. Sähkömarkkinalakiin sisältyy nykyisin valtuutussäännöksiä, joissa lain soveltamisalaan liittyvistä asioista edellytetään säädetävän asetuksella asetuksen antajaa tarkemmin täsmentämättä tai joissa kauppa- ja teollisuusministeriölle on annettu valtuus antaa lain tarkempaan toimeenpääntöön liittyviä määräyksiä.

Perustuslain 80 §:n 2 momentin mukaan viranomaisena voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määrätyistä asioista, jos siihen on sääntelyn kohteesta johtuvia erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Valtuutuksen tulee olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajoitettu. Energiamarkkinaviraston asemasta säädetään Energiamarkkinavirastosta annetussa laissa (507/2000). Energiamarkkinaviraston toimivallasta ja sille myönnettävistä valtuuksista on nykyisin lukuisia säännöksiä sähkömark-

kinalaissa ja sen nojalla annetuissa alemmanasteisissa normeissa. Nämä säännökset eivät kaikilta osin täytä perustuslain 80 §:n 2 momentin edellytyksiä.

2. Nykytilan arviointi

2.1. Sähköliiketoimintojen eriyttäminen

Sähköliiketoimintojen oikeudellista eriyttämistä koskevat säännökset tulee muuttaa sähkön sisämarkkinadirektiivin mukaisiksi viimeistään 1 päivään heinäkuuta 2007 mennessä. Direktiivin toiminnallista eriyttämistä koskevat säännökset tulee toimeenpanna viimeistään 1 päivään heinäkuuta 2004 mennessä. Nämä velvoitteet merkitsevät muutoksia sähkömarkkinalakiin.

Sähkömarkkinalakia säädettyä pidettiin tarkoituksenmukaisena rajoittaa lain eriyttämissäännösten soveltamisala tärkeimpiin asioihin ja täydentää säännöksiä sähkömarkkinalain soveltamisesta saatavien kokemusten karttuessa. Sähköliiketoimintojen eriyttämistä onkin selvitetty kauppa- ja teollisuusministeriön asettamassa työryhmässä, jonka mietintö valmistui toukokuussa 2000. Työryhmä päätyi esittämään sähköverkkoliiketoiminnan yhtiöittämistä tai eriyttämistä erilliseksi kunnan tai valtion liikelaitokseksi.

Osa alan toiminnanharjoittajista on jo nyt oma-aloitteisesti järjestänyt sähköliiketoimintansa erillisiin yhtiöihin. Näin on erityisesti toimittu sähkön myyntitoiminnan osalta, mutta myös huolto-, korjaus- ja rakennustoimintaa on siirretty ulkopuolisten yhtiöiden hoidettavaksi. Konsernin tai sen tyyppisen rakenteen käyttäminen on melko tavallista sekä osakeyhtiöissä että kunnallisissa liikelaitoksissa. Suurimmissa liikelaitosmuodossa toimivissa energialaitoksissa toiminta on jo järjestetty liikelatoudellisin perustein tulosvastaullisiin yksiköihin, joilla on oma johdonsa. Yhtiöittämiskehityksen arvioidaan jatkossa voimistuvan, sillä luonnollisen monopolin muodostava verkkotoiminta poikkeaa tavoitteiltaan kilpailun piirissä olevasta sähkön tuotannosta ja myynnistä sekä huolto-, korjaus- ja rakennustoiminnasta.

Sähköverkkotoiminta on monopolitoimintaa, jota on tarpeen valvoa verkkopalvelujen hinnoittelun kohtuullisuuden varmistamiseksi

sekä sen estämiseksi, että sähköverkkotoiminnasta saaduilla tuloilla tuettaisiin kilpailun piirissä olevia toimintoja. Erillisessä yhtiössä harjoitetun verkkotoiminnan tuottoa voidaan mitata luotettavasti kirjanpito- ja tilinpäätöstietojen avulla.

Eräät sähkömarkkinalain sähköliiketoimintojen eriyttämistä koskevat säännökset ovat osoittautuneet lakia sovellettaessa tulkinnanvaraisiksi. Sähköliiketoimintoihin kuuluvien tehtävien rajanvetoa ei ole pidetty selkeänä eikä sähkömarkkinalaissa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä ole yksityiskohtaisia määräyksiä siitä, miten eriytettävät sähköliiketoiminnot tulee organisoida. Eri kulu- ja tase-erien jakamisesta eri liiketoiminnoille ei ole yksityiskohtaisia säännöksiä. Lisäksi eriyttämisperiaatteiden muuttaminen on nykyisin sitovien tilinpäätöstä koskevien kaavojen tai mallien puuttuessa mahdollista jälkikäteen, hinnoittelun kohtuullisuuden valvontavaiheessa.

Säännösten tulkinnanvaraisuus on ongelmallista erityisesti monopolitoimintona harjoitettavan verkkoliiketoiminnan ja kilpailun piirissä olevan toiminnan välisen läpinäkyvyyden varmistamisen, ristiinsubventoinnin vaikeuttamisen sekä sähköverkkotoiminnan kohtuullisen hinnoittelun valvonnan toimivuuden kannalta. Asioiden käsittely valvontaviranomaisessa on työlästä ja sitoo viranomaisen resursseja yksittäisten asioiden käsittelyyn pitkäksi aikaa. Valvonnan pulonkautat saattavat osaltaan johtaa kilpailun vääristymiseen.

Säännösten tulkinnanvaraisuus saattaa aiheuttaa ongelmia myös sähköliiketoimintoja harjoittaville yrityksille. Puutteellisesta eriyttämisestä aiheutuvat valvontatoimet sitovat yrityksen resursseja, jonka lisäksi yrityksen laskentatoimi voi tuottaa johdolle ja omistajille virheellistä informaatiota yrityksen toimintojen tuloksellisuudesta.

Sähkömarkkinalain toimintojen eriyttämistä koskevat säännökset eivät kaikilta osin vastaa sähkön sisämarkkinadirektiivin vaatimuksia. Toisaalta direktiivin muutos antaa mahdollisuuden luopua keinotekoisesti todetusta ja sääntelyn kannalta tarpeettomasta kilpailun piiriin kuuluvien sähköliiketoimintojen eli sähkön tuotannon ja myynnin eriyttämisestä toisistaan.

Sähkön sisämarkkinadirektiiviin ei sisälly mahdollisuutta tehdä poikkeusta eriyttämisvelvollisuudesta sähköliiketoimintojen vähäisyyden perusteella. Sähkön sisämarkkinadirektiivissä taseen laatimisvelvollisuutta ei ole rajattu koskemaan vain pääomavaltaisia toimintoja. Direktiivissä edellytetään tilinpäätöstietojen julkaisemista. Säännöksiä on näiltä osin tarpeen täsmentää.

Tilintarkastajan antamaa erillistä lausuntoa eriytettyjen tilinpäätösten lainmukaisuudesta ei olisi tarpeen enää vaatia, sillä tilintarkastajat tarkastavat eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat, taseet ja niiden lisätiedot osana säännöllistä tilintarkastusta.

Sähkömarkkinalaissa oleva velvollisuus ilmoittaa kilpailuvirastolle sähköverkkotoimintaa harjoittavan liikkeen hankkimisesta, verkkotoimintaa harjoittavan yhteisön osake- tai osakkuusenemmistön ostamisesta tai sähköverkkotoimintaa koskevan määräysvallan muusta hankkimisesta on tullut korvatuksi kilpailunrajoituksista annetun lain (480/1992) yrityskauppavalvontaa koskevilla säännöksillä. Tältä osin säännös voidaan kumota.

Energiamarkkinavirastolle kauppa- ja teollisuusministeriön liiketoimintojen eriyttämistä koskevassa päätöksessä myönnetylle valtuutukselle antaa tarkempia ohjeita eriytettyjen tilinpäätösten erittelyistä ei löydy tukea sähkömarkkinalain säännöksistä. Tämän vuoksi sitä ei voida pitää perustuslain valtuutussäännöksille asettamien vaatimusten mukaisena. Energiamarkkinavirasto ei ole antanut päätöksessä tarkoitettuja ohjeita.

2.2. Verkkotoiminnan valvonta

Sähkömarkkinalaki ja siinä säädetty verkkotoiminnan valvonta ovat täyttäneet tavoitteet, jotka niille on asetettu sähkön kokonaishinnan ja verkkopalveluiden hinnan edullisuuden varmistamiseksi. Sähkön verollinen kokonaishinta sekä verkkopalveluiden hinta ovat kehittyneet maltillisesti ja ovat kansainvälisesti kilpailukykyisiä. Sähkön verollinen kokonaishinta kotitalousasiakkaille ja keskiuurelle teollisuudelle on vasta vuoden 2003 alussa ylittänyt reaaliselvältä arvoltaan sen tason, jolla hinta oli uuden hinnoittelujärjestelmän tullessa käyttöön vuonna 1995. Säh-

kön kokonaishinta on ollut vuoden 2003 alussa kotitalousasiakkaille EU:n jäsenvaltioiden toiseksi sekä keskisuurelle teollisuudelle neljänneksi edullisin. Veroton siirtohinta kotitalousasiakkaille ja keskisuurelle teollisuudelle puolestaan on alittanut tammikuussa 2004 reaaliselältä arvoltaan edelleen sen tason, jolla siirtohinta oli vuoden 1997 alussa, kun siirtovelvollisuus näiden asiakasryhmien osalta tuli voimaan. Tämän lisäksi verkkovalvonnan kustannukset ovat olleet Suomessa erittäin pienet. Komission vuonna 2002 julkaiseman raportin mukaan niistä 14 EU:n jäsenvaltiosta, jossa tuolloin on ollut erillinen verkkovalvontaviranomainen, vain Luxemburgin kustannukset ovat olleet sekä kokonaismäärältään että siirrettyyn energiamäärään suhteutettuna pienemmät kuin Suomen.

Voimassa oleva verkkotoiminnan valvontajärjestelmä ei täytä kuitenkaan kaikilta osin uuden sähkön sisämarkkinadirektiivin vaatimuksia. Energiamarkkinaviraston toimivalta on jälkikäteistä myös niissä tapauksissa, joissa direktiivi edellyttää osittain etukäteistä toimivaltaa. Virastolla ei myöskään ole toimivaltaa määrätä verkkonhaltijaa muuttamaan ehtojaan, tariffejaan tai muita palvelun edellytyksiä siten kuin direktiivi edellyttää. Direktiivin 24 artiklan 2 kohdan säännös edellyttää verkkotoiminnan valvontaviranomaiselta etukäteistä toimivaltaa liittämistä ja verkkoonpääsyä sekä tasapainottamispalveluita koskevien ehtojen asettamisessa. Etukäteinen toimivalta koskee esimerkiksi siirto- ja jakelutariffeja. Säännöksen mukaan valvontaviranomaisen on vahvistettava tai hyväksyttävä ennen voimaantuloa ainakin ne menetelmät, joita käytetään mainittujen seikkojen laskennassa tai niitä koskevien ehtojen ja edellytysten vahvistamisessa. Artiklan 4 kohdan mukaan valvontaviranomaisella tulee olla oikeus vaatia, että verkkonhaltijat tarvittaessa muuttavat direktiivin perusteella valvottavia ehtoja ja edellytyksiä, tariffeja, sääntöjä ja menetelmiä. Artiklan 5 kohta edellyttää, että valvontaviranomaisen tulee antaa ratkaisu siirto- tai jakeluverkonhaltijaa koskevaan valitukseen kahden kuukauden kuluessa valituksen vastaanottamisesta. Tätä määräaikaa voidaan pidentää kahdella kuukaudella, jotta valvontaviranomainen voi hankkia lisätietoja sekä edelleen valituksen-

tekijän suostumuksella. Jälkikäteisellä valvontamallilla ei pystytä täyttämään tätä käsittelyaikavaatimusta, koska ratkaisujen pohjaksi asetettavia tietoja, kuten tilinpäätöstietoja ei ole käytännössä saatavissa näin lyhyessä ajassa. Jälkikäteinen valvonta, joka uskottavasti täyttäisi direktiivin asettaman käsittelyaikavaatimuksen, tulisi myös erittäin kalliiksi. Vastaavasti myös CBT-asetus edellyttää täydentävien säännösten antamista.

Verkkotoiminnan valvonnan soveltamisikäntäytännössä on todettu myös eräitä kehittämistarpeita, joiden täytäntöönpaneminen edellyttää voimassaolevien säännösten muuttamista. Verkonhaltijoiden asiakkaiden näkökulmasta on pidetty epäkohtana jälkikäteisen valvonnan pitkiä käsittelyaikoja sekä mahdollisuutta säännösten vastaisen menettelyn jatkamiseen vielä pitkään valvontaviranomaisen päätöksen jälkeen. Valvontaviranomaisen toimivalta määrätä korjaamaan säännösten vastaisia menettelytapoja on tullut oikeuskäytännössä erittäin suppeasti. Tämä on osaltaan viivästyttänyt lainvoimaisella päätöksellä säännösten vastaiseksi todetun menettelyn korjaantumista. Merkittävä puute on ollut myös se, että säännösten vastaisesti liikaa perittyjen maksujen palautus on ollut tehotonta, koska verkkonhaltijat eivät ole useimmissa tapauksissa vapaaehtoisesti suostuneet palauttamaan asiakkailleen liikaa perittyjä maksuja. Eduskunta on tämän vuoksi hyväksynyt 17 päivänä helmikuuta 2003 lausuman (EV 303/2002 vp), joka edellyttää hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin, jotta sähkön siirtohinnoittelu sähkönkäyttäjälle on kohtuullista ja että kohtuuttomiksi todetut maksut palautetaan sähkönkäyttäjälle. Valvonnan kohteena olevien verkkonhaltijoiden puolelta ongelmaksi on nähty muun muassa jälkikäteisen valvontamallin ominaispiirteisiin kuuluvat vaikea ennakoitavuus sekä riittävän pitkäaikaisen valvontajakson puuttuminen. Tämän seurauksena verkkonhaltijoiden on ollut vaikea suunnitella investointejaan sekä määrittää hyväksyttävänä pidettäviä hintoja ja ehtoja palveluilleen. Tästä on aiheutunut, että osa verkkonhaltijoista on perinyt hyväksyttävän tason ylittäviä maksuja, kun taas joukko verkkonhaltijoita on varmuuden vuoksi hinnoitellut palvelunsa hyväksyttävänä pidettävän tason alapuolelle. Valvontaviranomai-

sen toimivaltaa koskevan oikeuskäytännön johdosta jälkikäteiseen valvontaan on ollut myös vaikea yhdistää yritystalouden kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla verkkomonopolia tehokkaaseen toimintaan kannustavaa hinnoittelunvalvonnan menetelmää.

2.3. Muutoksenhaku Energiamarkkinaviraston päätöksistä

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan Energiamarkkinaviraston päätöksiin kaikissa asiaryhmissä haetaan muutosta suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen tehtävällä valituksella. Tämä menettely poikkeaa hallintolainkäyttölain mukaisesta pääsäännöstä, jonka mukaan ministeriöiden alaisten viranomaisten päätöksistä valitetaan kaksiportaisessa menettelyssä. Pääsäännön mukainen valitustuomioistuin on alueellinen hallinto-oikeus. Korkein hallinto-oikeus on muuttanut tai kumonnut Energiamarkkinaviraston päätöksiä vain harvoissa tapauksissa. Aiemmin käsiteltyjen tapausten perusteella ei ole tarvetta sähkömarkkinalain muutoksenhakua koskevien säännösten muuttamiseen.

Verkkotoiminnan valvontaan sekä sähkömarkkinaviranomaisen toimivaltaan ehdotettavat muutokset kuitenkin puoltavat jatkossa siirtymistä kaksiportaiseen muutoksenhakumenettelyyn Energiamarkkinaviraston päätöksiä osalta. Ehdotettavassa uudessa valvontamallissa Energiamarkkinaviraston toimivaltuudet kasvaisivat merkittävästi valvonta-asioissa nykyiseen verrattuna. Tämän vastapainoksi olisi perusteltua täydentää valvottavien oikeusturvaa. Nykyisen lyhyemmän muutoksenhakutien pääasiallisena perusteena ollut intressi saada lainvoimaisia päätöksiä joutuisasti puolestaan pienenee, kun sähkönsisämarkkinadirektiivi edellyttää, että muutoksenhaku ei pääsääntöisesti lykkää Energiamarkkinaviraston antamien päätösten täytäntöönpanoa. Myös energiayritykset, joiden intressissä olisi lainvoimaisten päätösten saaminen joutuisasti, ovat omalta osaltaan asettaneet etusijalle mahdollisimman hyvän oikeusturvan tason. Uuden valvontamallin käyttöönotto merkitsisi valituskelpoisten ratkaisujen lukumäärän moninkertaistumista. Tämä johtanee myös valitusten lukumäärän kasvuun. Ilman riittäviä lisäresursseja suora

valitusmenettely saattaisi ruuhkauttaa asioiden käsittelyn korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Säännösmuutoksista aiheutuvien muutostarpeiden lisäksi myös hallintolainkäytön kehittämisessä on asetettu 1990-luvun lopulla yleiseksi tavoitteeksi kaksiportainen muutoksenhakumenettely hallintolainkäytön puolelle.

2.4. Liittymisjohtojen rakentaminen

Jakeluverkonhaltijalla on yksinoikeus rakentaa jakeluverkkoa verkkoluvassa määritellyllä vastuualueellaan. Verkonrakennusmonopoli on tarpeen sähkömarkkinalain 15 §:n 3 momentissa säädetyn etäisyysriippumattoman verkkohinnoittelun sekä toimitusvarmuuden turvaamiseksi jakeluverkoissa. Mikäli muut voisivat vapaasti rakentaa jakeluverkonhaltijan vastuualueelle kilpailevia verkkoja, seuraisi tästä, että lähellä sähköasemia oleville asiakkaille olisi kannattavaa liittyä kilpailevaan verkkoon, jonka kustannukset olisivat olennaisesti pienemmät kuin vastuualueen jakeluverkonhaltijan, jonka verkkoon on liittynyt suuri määrä etäällä sähköasemasta sijaitsevia asiakkaita. Tämän kaltainen kehitys tekisi mahdottomaksi nykyisen verkkohinnoittelujärjestelmän ylläpitämisen sekä aiheuttaisi riskin sähkötoimitusvarmuuden heikkenemisestä pitkällä ajantavalla.

Verkonrakennusmonopolin soveltaminen hyvin tiukkana saattaa johtaa yksittäistapauksissa verkonhaltijan asiakkaiden kannalta kohtuuttomiin lopputuloksiin ja erityistapauksissa myös epätarkoituksenmukaisten verkkoratkaisujen muodostumiseen. Asiakkaalle saattaa joissakin tapauksissa olla liittymiskustannusten, siirtokustannusten tai niiden molempien osalta olla edullisempää liittyä läheiseen vastuualueen ulkopuoliseen jakeluverkkoon tai lähistöllä sijaitsevaan korkeajänniteverkkoon. Näiden vaikutusten ehkäisemiseksi ja pehmentämiseksi on sähkömarkkinalain 17 §:ssä säädetty verkonrakennusmonopolin poikkeuksista liittymisjohtojen sekä kiinteistöverkkosten osalta sekä annettu verkonhaltijalle mahdollisuus antaa lupa muille rakentaa jakeluverkkoa alueelleen. Lisäksi jakeluverkonhaltijat voivat lain 6 §:n

2 momentin nojalla sopia keskenään vastuualueen muutoksista.

Nykysäännösten osalta jakeluverkonrakennusmonopolin ongelmaksi on asiakkaiden osalta koettu se, että asiakas ei ole saanut jakeluverkonhaltijalta lupaa rakentaa liittymisjohtoa haluamaansa verkkoon taikka liittyä haluamallaan jännitetasolla johonkin alueen verkoista, vaikka tämä olisi ollut asiakkaalle taloudellisesti edullisempi ratkaisu. Säännöksistä ei myöskään ilmene selkeästi, koskeeko oikeus liittymisjohdon rakentamiseen myös liittymisjohtoa vastuualueen ulkopuoliseen jakeluverkkoon. Jakeluverkkoihin liittyvien pienvoimaloiden osalta puolestaan on ongelmallista, että oikeus oman liittymisjohdon rakentamiseen koskee pelkästään sähkökäyttäjää, mutta ei voimalaitoksia.

Korkeajännitejohtojen rakentamislupamenettelyssä luvan myöntämisperusteet ovat samansisältöiset siitä riippumatta, onko kyseessä yhtä liittyjää palveleva sähkökäyttöpaikan, voimalaitoksen tai jakeluverkonhaltijan sähköaseman verkkoon liittyvä liittymisjohto vai yleisemmin sähkömarkkinoiden osapuolien hyödynnettävissä olevan sähköverkon osa. Vaikka sähköjohdon rakentamislupakäytännössä luvan saaminen on ollut helpompaa liittymisjohtojen kuin muiden sähköjohtojen osalta, on lupamenettely joutanut siihen, ettei liittyjä ole aina voinut valita haluamaansa jännitetasoa verkkoliittymälleen, vaikka tekniset edellytykset tähän olisivat olleet olemassa. Erilaisten liittymisvaihtoehtojen mahdollistamisen näkökulmasta nykyisiä johdonrakennuslupien myöntämisedellytyksiä voidaan pitää tarpeettoman tiukkoina, vaikka lupajärjestelmän laajaan uudistamiseen ei olekaan tällä hetkellä perusteita.

2.5. Sähköntuotanto ja voimalaitosrakentaminen

Kilpailulle avatuilla sähkömarkkinoilla markkinamekanismi ohjaa sähköntuottajien ja -käyttäjien toimintaa. Kilpailu eliminoi yliinvestoinnit, koska niitä ei voi siirtää asiakkaiden maksettavaksi. Sähkön hinnasta muodostuu keskeinen ohjaussignaalin antaja siten, että korkeat hinnat suhteessa uuden tuo-

tannon kustannuksiin kannustavat investointeihin. Markkinoiden toiminnan kannalta on keskeistä toteuttaa sääntelyyn liittyvät toimenpiteet siten, ettei perusteettomasti vaikuteta investointeihin uuteen sähköntuotantoon. Etenkin pohjoismaisilla sähkömarkkinoilla sähkönhinta vaihtelee voimakkaasti, koska suuri osa tuotannosta on vesivoimaa ja pitkään jatkuvat kovat pakkaset nostavat sähkönkulutusta voimakkaasti. Kuivan ja märän vesivuoden välinen vaihtelu vesivoiman tuotantokyvyssä voi pohjoismaisilla sähkömarkkinoilla olla Suomen sähkönkulutuksen suuruinen.

Vesivoimavaltaisessa pohjoismaisessa järjestelmässä keskeisen kysymyksen muodostaa kuivan vesivuoden tuotantokyvyn takaaminen. Mikäli puuttuvaa energiantuotantokykyä ei pystytä takaamaan, kasvaa riski joutua säännöstelytoimiin. Avoimilla markkinoilla ei ole yhteen toimittajaan sidottuja kuttajia, joille tarvittavan varakapasiteetin kustannukset voidaan vyöryttää. Jos kapasiteettikriisi syntyisi, sen seuraamukset olisivat laajakantoisia ja tulisivat yhteiskunnalle kalliiksi. Sähkön säännöstelyn vuoksi toimittamatta jääneen sähkön hintaa rasittaisivat myös tappiot elinkeinoelämälle ja kotitalouksille sekä yhteiskunnan tuet, joita tarvittaisiin uuden kapasiteetin rakentamiseksi nopeasti. Korjaavat toimenpiteet tulisivat viiveellä, koska uusien voimaloiden rakentaminen vie aikansa. Kapasiteetin niukkuustilanteissa myös riski markkinavoiman väärinkäytöstä kasvaa. Esimerkiksi voimalaitoksen seisottaminen voi tilapäisesti nostaa sähkön markkinahintaa koko markkina-alueella.

Suomessa ei ole nykyisten olosuhteiden vallitessa tarvetta merkittäviin muutoksiin sähköntuotannon ja tuotantoon liittyvän toimitusvarmuuden sääntelyssä. Tilanne voi kuitenkin muuttua tästä, mikäli uutta tuotantokapasiteettia ei synny markkinaehtoisesti kattamaan kysyntää taikka jos reservivoimalaitoksia aletaan laajassa mittakaavassa poistaa käytöstä. Sähkön niukkuustilanteiden varalta on kuitenkin tarve vaikeuttaa sähkön markkinahinnan manipulointimahdollisuuksia sekä edistää voimalaitosten käyttövalmiutta, koska tuotannon rajoittaminen mahdollisessa sähkön niukkuustilanteessa tulisi nostamaan sähkön markkinahintaa merkittävästi.

Sähkön sisämarkkinadirektiivi edellyttää sähkön kysynnän ja tarjonnan välisen tasapainon seurannan järjestämistä. Kauppa- ja teollisuusministeriö seuraa tällä hetkellä toimitusvarmuuteen liittyviä kysymyksiä yleisellä tasolla, mutta se ei kerää yksityiskohtaisia tilastoja eri toimijoiden kapasiteetista. Kivistyvä tuotantotilanne Suomessa ja pohjoismaisilla sähkömarkkinoilla puoltavat seurannan tehostamista. Myös toimitusvarmuuden seurantaan liittyvä kansainvälinen yhteistyö edellyttäisi kotimaisten tarpeiden ohella seurannan tehostamista.

Uutta kapasiteettia koskevasta tarjouskilpailusta annetun sähkön sisämarkkinadirektiivin säännöksen täytäntöönpano edellyttää annettavaksi säännökset uuden tuotantokapasiteetin tai energiatehokkuutta edistävien kysynnänhallintatoimien tarjouskilpailumenetelystä.

2.6. Vähittäismyyjän toimitusvelvollisuus

Sähkömarkkinalakia säädettäessä pidettiin tärkeänä, että sähkön vähittäismyyjien toimitusvelvollisuutta koskevaa sääntelyä tarkastellaan uudelleen, kun sähkön vähittäismarkkinoiden toimivuudesta saadaan kokemuksia. Sähkön sisämarkkinadirektiivin mukaan jäsenvaltion on varmistettava kotitalousasiakkaille oikeus sähkötoimitukseen julkisilla ehdoilla kohtuulliseen hintaan. Tämä asema voidaan antaa myös pienille alle 50 työntekijän yrityksille. Kyseinen direktiivin vaatimus vastaa sähkömarkkinalain toimitusvelvollisuutta koskevaa sääntelyä. Suomessa ei kuitenkaan ole voimassa olevissa säännöksissä asetettu toimitusvelvollisuudelle ylärajaa, jota sähkön sisämarkkinadirektiivi edellyttää.

Kauppa- ja teollisuusministeriö on teettänyt toimitusvelvollisuuden kehittämisestä selvityksen. Siinä ehdotetaan toimitusvelvollisuuden rajaamista nykyistä suppeammaksi ja toimitusvelvollisuuden ulkopuolella olevien sähkön käyttöpaikkojen varustamista tunti-kohtaisella mittauksella.

Toimitusvelvollisuuden toteutuksessa ei ole havaittu kuluttajien osalta ongelmia. Sen sijaan muiden sähkökäyttäjryhmien kannalta säännösten tulkinnanvaraisuus on aiheuttanut tapauksia, joissa on ollut epäselvää, onko sähkökäyttäjällä oikeus ostaa sähköä

säännösten edellyttämällä ehdoilla. Myös sähköyhtiöt ovat nähneet toimitusvelvollisuuden sääntelyn ongelmallisena ja esittäneet useaan otteeseen toimitusvelvollisuuden poistamista tai rajoittamista. Ongelmat ovat sähköyhtiöiden mukaan korostuneet erityisesti silloin, kun sähkön markkinahinnat ovat voimakkaasti kohonneet ja kilpailuille markkinoille siirtyneitä suuria sähkökäyttäjiä on halunnut palata edulliseksi muuttuneiden julkisten toimitusvelvollisuustariffien piiriin. Tämän on esitetty vaarantavan sähkönmyyjän toimintaedellytyksiä varsinkin silloin, kun kysymyksessä pieni tai keskisuuri vähittäismyyjä.

Sähkömarkkinoiden toimitusvarmuutta selvittänyt työryhmä on ehdottanut sähkön käytön joustavuuden lisäämistä niin, että sähkökäyttäjät hyötyisivät ja samalla sähköjärjestelmän kokonaiskustannukset pienenisivät. Sähkökäyttäjät voisivat reagoida hinnannousuihin niin, että he saisivat tästä myös rahallista hyötyä. Samalla sähköjärjestelmän kapasiteettitarve pienenesi, mikä puolestaan toisi sähköjärjestelmälle kustannussäästöä.

2.7. Liike- ja ammattisalaisuuksien suojaaminen

Sähkömarkkinalakiin sisältyi alunperin salassapitosäännös, jonka mukaan se, joka sähkömarkkinalaissa taikka sen nojalla annetuissa säännöksissä tai määräyksissä tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan oli saanut tietoonsa liike- tai ammattisalaisuuden, ei saanut sitä ilmaista sivulliselle eikä käyttää hyödykseen. Säännöksen vahvistukseksi lakiin sisältyi rikoslakiviittauksen käsittänyt rangaistussäännös.

Säännöksen perusteluissa todettiin, että toiminnanharjoittajat voivat joutua luovuttamaan valvontaa suorittaville tai tilastoja varten liike- ja ammattisalaisuuksiksi katsottavia tietoja, joita nämä eivät saa ilmaista sivullisille. Rangaistussäännöksen perusteluissa todettiin, että liike- ja ammattisalaisuuksia voivat saada tietoonsa esimerkiksi tilastojen pitäjät, jotka eivät ole virkamiehiä tai julkisyhteisön työntekijöitä. Tämän vuoksi salassapito-velvollisuuden rikkomisesta oli täytyntä säätää erillinen rangaistussäännös, koska virkamiehiä koskeva sääntely ei riittänyt katta-

maan kaikkia esille tulevia kysymyksiä. Sähkömarkkinalain erillisen salassapitosäännöksen taustalla oli lain 42 §:n säännös, joka mahdollistaa toimialajärjestöjen käytön tilas-totehtävissä.

Sähkömarkkinalain alkuperäisiä perusteluja arvioiden lain erillisen salassapitosäännöksen kumoaminen on ollut julkisuuslain säätämisen yhteydessä perusteltua, sillä näitä tehtäviä koskeva salassapitovelvollisuus sisältyy uuteen julkisuuslakiin.

Salassapitosäännöksen kumoamisen yhteydessä ei kuitenkaan kiinnitetty huomiota siihen, että sähkömarkkinalakiin liitettiin lailla 332/1998 sähkökauppojen selvitystä sekä sähkön tuotannon ja kulutuksen välisen tasapainon ylläpitoa koskeva säännöstö, jonka keskeisenä sisältönä on määritellä sähköverkonhaltijoiden tehtäväksi huolehtia sähkökauppojen selvitystehtävistä. Sähkömarkkinalain 4 luvussa säädettyjä järjestelmävastuuseen sekä sähkökauppojen selvittämiseen liittyviä tehtäviä suorittaessaan järjestelmä-vastaava kantaverkonhaltija, ns. tasevastaa-vina toimivat sähkönmyyjät (noin 20 kappaletta) sekä jakeluverkonhaltijat (noin 90 kappaletta) saavat toiminnassaan yksityiskohtaista tietoa kilpailijoidensa tai omistajiensa kilpailijoiden sähköntoimituksista. Sähkökauppojen selvityksessä syntyneitä sähköntoimituksia koskevia tietoja on velvollisuus antaa määrämudossa tiedonsaantiin oikeutetuille osapuolille, mutta ei ulkopuolisille.

Sähkökauppojen selvitykseen liittyvien, sähkönmyyjien liikesalaisuuksia sisältävien tietojen pysyminen salassa ulkopuolisilta tahoilta ja jopa oman yrityksen myyntiorganisaatiolta tai omistajatahoilta on sähkökauppojen selvitykselle asetettu keskeinen vaatimus. Sähkömarkkinalain 49 §:n ja 47 §:n säännöksiä käytettiin myös tämän velvoitteen tehosteena. Tietojen salassapitotarve sekä sähkömarkkinalain säännösten tehtävä tämän velvoitteen tehosteena mainitaan hallituksen esityksen 227/1997 vp. useissa kohdissa.

Julkisuuslain 4 §:n 2 momentin mukaan lain viranomaisia koskevia säännöksiä sovelletaan myös julkista tehtävää hoitaviin yhteisöihin, laitoksiin, säätiöihin ja yksityisiin henkilöihin näiden käyttäessä julkista valtaa. Julkisen vallan käsitettä ei ole kuitenkaan ole yksiselitteisesti määritelty laissa. Sen keskei-

seen sisältöön on kuitenkin katsottu kuuluvan puuttuminen hallintopäätöksellä tai tosiasiallisella toimella yksityisen oikeusasemaan.

Sähkömarkkinalain esityöt huomioon ottaen sähköalan yritysten ei voida lähtökohtaisesti katsoa käyttävän julkista valtaa suorittaessaan sähkökauppojen selvittämiseen liittyviä tehtäviä. Myöskään muun elinkeinoelämää sääntelevän lainsäädännön nojalla ei voida yksiselitteisesti katsoa salassapitovelvoitteen ulottuvan sähkömarkkinalain mukaisiin selvitystehtäviin. Lähinnä tällaisena voisi tulla kysymykseen sopimattomasta menettelystä elinkeinoelämässä annetun lain (1061/1978) 4 §:n yrityssalaisuuden oikeudeton-ta hankkimista, käyttämistä ja ilmaisemista koskeva säännös. Sähkömarkkinalakiin perustuvia tehtäviä yrityksissä hoitavien henkilöiden salassapitovelvoitteen sisältö on kuitenkin toisenlainen kuin ne tilanteet, joihin sopimattomasta elinkeinotoiminnasta ane-tun lain säännöksellä on ensisijaisesti pyritty vaikuttamaan.

Salassapitovelvoitteen tulkinnanvaraisuuden takia kysymys ajankohtaistuisi viime kädessä salassa pidettäviksi säädettyjen tietojen luvaton luovutusta tai käyttöä koskevassa rikosprosessissa, jolloin epäselvässä tapauksessa lakia sovellettaisiin syytetyn eduksi.

Edellisen perusteella on katsottava, että sähkömarkkinalain 47 ja 49 §:ien kumoamisen jälkeen salassapitosäännösten ja niihin liittyvän sanktiojärjestelmän soveltaminen järjestelmä-vastaavan ja taseselvittäjien keräämiin yrityssalaisuuksia koskeviin tietoihin on muodostunut epävarmaksi.

Salassapito- ja rangaistussäännösten kumoamisen seurauksena riski sähkökauppojen selvityksen yhteydessä saatavien, markkina-arvoa sisältävien tietojen oikeudettomasta hyväksikäytöstä omassa liiketoiminnassa on kasvanut. Tämä osaltaan vaarantaa sähkömarkkinalain muutoksen 332/1998 tavoitteena olevan pyrkimyksen sähkömarkkinoiden tasapuoliseen ja syrjimättömään toimivuuteen.

2.8. Perustuslaista johtuvat muutostarpeet

Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaisesta elinkeinovapauden periaatteesta poikkeami-

sesta on aina säädettävä lailla. Luvanvarais-
tamisen on täytettävä perusoikeuden rajoitus-
ta koskevat tarkkarajaisuuden ja täsmällisyy-
den vaatimukset. Rajoitusten olennaisen sisällön, kuten rajoitusten laajuuden ja edellytysten, tulee ilmetä laista. Luvan edellytyksiä ja pysyvyyttä koskevien säännösten tulee antaa riittävän ennustettava käsitys lupaan liittyvistä viranomaistoimista. Sähkömarkkina-
asetuksen 1 §:ssä on sähköverkkotoimintaa koskevasta luvanvaraisuudesta vapautettu yhteisön tai laitoksen hallinnassa olevalla sähköverkolla hoidettu kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sähköjakelu. Kyseinen luvanvaraisuuden rajoitusta koskeva säännös otettaisiin sähkömarkkinalakiin. Sähköverkkotoimintaa koskeva sähkömarkkinalain 4 §:n mukainen luvanvaraisuus koskee myös sähköverkon suunnittelua, sillä lain 3 §:n 6 kohdan sähköverkkotoimintaa koskevaan määritelmään on sähköverkkotoimintaan kuuluvaksi luettu sähköverkon suunnittelu. Perustuslakivaliokunta on maakaasumarkkinalaista (508/2000) antamassaan lausunnossa (PeVL 4/2000 vp) katsonut, ettei elinkeinovapauden kannalta ole mahdollista säätää pelkkää verkon suunnittelua luvanvaraiseksi. Sähköverkkoluvan hakijaa koskevista teknisistä, taloudellisista ja organisatorisista edellytyksistä on nykyisin säädetty sähkömarkkina-asetuksen 2 §:ssä. Lupaedellytykset otettaisiin perustuslain 18 §:n edellyttämällä tavalla sähkömarkkinalakiin.

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan lailla antaa muulle kuin viranomaiselle, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Perustuslakivaliokunta on maakaasumarkkinalaista antamassaan lausunnossa katsonut, että verkonhaltijan määrääminen järjestelmävastuuseen merkitsee lailla säädettyjen julkisten hallintotehtävien antamista muulle kuin viranomaiselle. Järjestelmävastaavalle on säädetty oikeus asettaa sähkönsiirtojärjestelmän käyttöä koskevia ehtoja. Ehtojen kohteena olevien yritysten oikeusturvaa ei voimassa olevan lain mukaan ole järjestetty perustuslain edellyttämällä tavalla.

Asetuksenantamisvalta kuuluu perustuslain 80 §:n 1 momentin nojalla tasavallan presi-

dentin lisäksi valtioneuvostolle ja ministeriölle. Asetuksen antaminen perustuu joko perustuslaissa tai muussa laissa olevaan valtuutukseen. Perustuslain asetuksenantamisvaltaa koskeva uudistunut sääntely edellyttää sähkömarkkinalain valtuutussäännösten muuttamista perustuslain säännöksiä vastaavaksi. Perustuslain systematiikan mukaisesti asetuksenantamisvaltuus osoitettaisiin valtioneuvostolle, kun kyse on laajakantoisista ja periaatteellisesti tärkeistä asioista sekä asioista, joiden merkitys sitä vaatii. Ministeriölle osoitettu asetuksenantamisvaltuus koskisi tekniluontoisempia sekä yhteiskunnalliselta tai poliittiselta merkitykseltään vähäisempiä kysymyksiä.

Osa sähkömarkkinalakiin sisällytetyistä kauppaja- ja teollisuusministeriölle osoitetuista valtuutussäännöksistä koskee asiakokonaisuuksia, joiden osalta toimivalta soveltuu ministeriötä paremmin alan valvonnasta vastaavalle Energiamarkkinavirastolle.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Sähköliiketoimintojen eriyttäminen

Ehdotuksella pantaisiin täytäntöön sähkön sisämarkkinadirektiivin velvoitteet sähköverkkoliiketoiminnan oikeudellisesta ja toiminnallisesta eriyttämisestä. Samalla sähkömarkkinalain eriyttämistä koskevat säännökset saatettaisiin paremmin vastaamaan direktiivin vähimmäisvaatimuksia. Voimassa olevia kirjanpidossa tapahtuvaa eriyttämistä koskevia säännöksiä täsmennettäisiin. Kilpailun piiriin kuuluvien sähköliiketoimintojen eli sähköntuotannon ja -myynnin eriyttämisestä toisistaan luovuttaisiin.

Sähköliiketoimintojen eriyttämisen tavoitteena on yleensä lisätä sähköliiketoimintojen harjoittamisen avoimuutta ja tasapuolisuutta siten, että vaikeutetaan kilpailulle avattujen sähköliiketoimintojen tukemista sähköverkkoliiketoiminnasta saatavilla tuloilla ja näin kilpailun vääristymistä sähkömarkkinoilla. Eriyttäminen tehostaa sähkömarkkinoiden toimintaa ja helpottaa alan valvontatyötä. Sähkömarkkinoilla on kilpailulle avattu sähkön tuotanto, myynti, tuonti ja vienti. Sähköverkkotoiminta on sen sijaan luvanvaraista ja

verkonhaltijaa sitoo sähkömarkkinalain nojalla siirto-, liittämisen- ja verkon kehittämisen velvollisuus sekä velvollisuus toimia tasapuolisesti ja avoimesti kaikkia verkkokäyttäjiä kohtaan. Terve ja toimiva kilpailu sähkömarkkinoilla edellyttää, että kilpailun alaiset sähköliiketoiminnat toimivat liiketaloudellisesti kannattavasti eikä niitä tueta luonnollisen monopolin muodostavan verkkoliiketoiminnan avulla. Tehostuva kilpailu sähköntuotannossa ja -myynnissä loisi kustannus- ja hyötyjä sähkökäyttäjille ja kansantalouteen. Nyt esitettävät ehdotukset ohjaisivat osaltaan kehitystä edellä kuvattuun suuntaan.

Suomen olosuhteissa sähköverkkotoiminnan oikeudellisen eriyttämisen kynnyksarvoksi ehdotettaisiin 400 voltin jakeluverkoissa vuodessa siirrettyä 200 gigawattitunnin suuruisia sähköenergian määriä kolmen edeltävän kalenterivuoden aikana. Tämän kynnyksarvon mukaisen rajan soveltaminen johtaisi siihen, että velvoite koskisi noin 35 prosenttia jakeluverkkotoiminnan harjoittajista ja noin 85 prosenttia Suomen jakeluverkoissa siirretystä vuotuisesta energiasta, sähkömyynnin ja verkkotoiminnan liikevaihdosta sekä verkkotoiminnan henkilöstöstä. Ehdotuksessa hyödynnettäisiin mahdollisuus poiketa pienten yritysten osalta direktiivin asettamasta jakeluverkkojen eriyttämismuutoksesta. Poikkeuksen rajaksi ehdotettu kynnyksarvo on direktiivissä poikkeuksen ylärajaksi säädettyä 100 000 asiakkaan rajaa alhaisempi, sillä pienimmillä velvoitteen piiriin kuuluvilla yrityksillä olisi vähintään noin 18 000 asiakasta.

Oikeudelliseen eriyttämiseen liittyy myös kysymys kunnallisista liikelaitoksista. Kunnalliset liikelaitokset eivät maksa yhteisöveroa, mutta kilpailevat sähköntuotannossa ja -tuotannossa muiden yritysten kanssa. Esityksen toisena tavoitteena on saada yritysten kilpailuasetelma yhtiöittämisellä tasapuoliseksi kilpailijoiden sähköliiketoimintojen osalta.

Verkkotoiminnan oikeudellisessa eriyttämisessä olisi henkilöstön palvelussuhteen ja sen ehtojen jatkuminen keskeinen tavoite. Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä ikääntyvien, pitkään saman työnantajan palveluksessa työskennelleiden henkilöiden palvelussuhteturvaan. Työsopimuslain (55/2001) 1 luvun 10 §:n mukaan liikkeen luovutuksel-

la tarkoitetaan yrityksen, liikkeen, yhteisön tai säätiön tai näiden toiminnallisen osan luovuttamista toiselle työnantajalle, mikäli luovutettava liike tai sen osa pysyy luovutuksen jälkeen samana tai samankaltaisena. Säännös koskee taloudellista toimintaa harjoittavia julkisia ja yksityisiä yrityksiä riippumatta siitä, tavoittelevatko ne voittoa. Liikkeen luovutus on mahdollista toteuttaa myös siten, että joku ulkopuolinen toimii siinä välittäjänä, sillä luovuttajan ja luovutuksensaajan välillä ei tarvitse olla sopimussuhdetta. Liikkeen luovutuksena pidetään oman identiteettinsä säilyttävän taloudellisen yksikön luovuttamista. Jotta kysymys olisi liikkeen luovutuksesta, tulee omistajanvaihdoksen yhteydessä luovuttaa liiketoimintakokonaisuus. Olennaista tämän ratkaisemisessa on, millaisesta yrityksestä tai liikkeestä on kysymys, onko rakennuksia, irtaimistoa tai muuta aineellista liikeomaisuutta luovutettu, onko pääosa henkilöstöstä otettu liiketoiminnan uuden harjoittajan palvelukseen, onko asiakaskunta siirtynyt mukana sekä se, miten samanlaista ennen luovutusta ja sen jälkeen harjoitettu liiketoiminta on ollut. Osoituksena liiketoiminnan kokonaisuuden identiteetin säilymisestä on erityisesti liiketoiminnan tosiasiallinen jatkaminen tai uudelleen aloittaminen. Verkkoliiketoiminnan tai muun sähköliiketoiminnan harjoittamista olisi lähtökohtaisesti pidettävä liiketoiminnallisena kokonaisuutena. Sähköliiketoiminnan harjoittaminen on omaan itsenäiseen ja yksilöitävissä olevaan tavoitteeseen tähtäävää taloudellista toimintaa. Verkkotoiminnan oikeudellisen eriyttämisen täytäntöön panemiseksi toteutetussa yritysjärjestelyssä olisi näin ollen kyse liikkeen luovutuksesta.

Työnantajan luovuttaessa liikkeen siirtyvät hänen luovutushetkellä voimassa olevista työsuhteista johtuvat oikeutensa ja velvollisuutensa välittömästi liikkeen uudelle omistajalle. Työntekijöiden työsuhteen ehdot säilyvät siten ennallaan. Luovutuksensaaja saa irtisanoa työsopimuksen vain yleisillä työntekijästä johtuvilla tai tuotannollisilla tai taloudellisilla perusteilla. Vaikkei työsopimuslaki koskekaan kunnallisia viranhaltijoita, tulisi kunnallisten laitosten verkkotoiminnan yhtiöittämisen yhteydessä huolehtia myös kunnallisten viranhaltijoiden palvelussuhteen

ja sen ehtojen jatkuvuudesta siten, ettei kunnallisia viranhaltijoita aseteta työsopimus-suhteisten työntekijöiden kanssa eriarvoiseen asemaan. Oikeudellista eriyttämistä koskevien päätösten valmistelussa noudatettavaksi tulisivat myös yhteistoiminnasta yrityksissä (725/1978) annetun lain säännökset sekä kunnan palveluksessa olevan henkilöstön osalta vastaavat menettelyt, joista on voitu sopia siten kuin kunnallisen virka- ja työehtosopimuksen tekemisestä säädetään. Valtion liikelaitoksissa työskenteleviin sovellettaisiin joko yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annettua lakia (651/1988) tai sen mukaan kuin liikelaitos on niin päättänyt yhteistoiminnasta yrityksissä annettua lakia.

Esityksen tavoitteena on lisäksi säätää sähköisen sisämarkkinadirektiivin vaatimusten mukaisesti verkonhaltijoiden toiminnallista eriyttämistä koskevista vaatimuksista. Tämä tarkoittaa muun muassa, että verkkotoimintaa harjoittavan yrityksen johtoon kuuluva henkilö ei saisi toimia sähköntuotannosta ja -myynnistä vastaavan yrityksen toimitusjohtajana tai hallituksen jäsenenä, jos verkonhaltija ja yritys ovat saman osapuolen määräysvallassa. Lisäksi ministeriön asetuksella annettaisiin säännöksiä muista verkonhaltijan riippumattomuutta korostavista, direktiivin säätämistä velvoitteista. Verkonhaltijan johdosta vastaavien henkilöiden kieltä osallistua saman yritysryhmän kilpailtuja sähköliiketoimintoja harjoittavien yritysten hallintoon koskisi kaikkia yli 50 000 asiakasta omaavia yhteisöjä. Tältä osin ehdotuksessa hyödynnettäisiin direktiivin sallima mahdollisuus poiketa pienten yritysten osalta siitä eriyttämisvelvoitteesta, jonka direktiivi asettaa jakeluverkkojen toiminnalliselle eriyttämiselle. Ehdotettu kynnyksarvo olisi kuitenkin alhaisempi kuin direktiivin sallima poikkeuksen yläraja, jonka suuruus puolestaan on 100 000 asiakasta. Lukumääräisesti näin asetettu vaatimus koskisi Suomessa 15 yritystä.

Niiden sähkölaitosyritysten osalta, joita oikeudellinen eriyttäminen ei koskisi, ehdotetaan täsmennettäväksi kirjanpidollista eriyttämistä. Kilpailun piiriin kuuluvien sähköliiketoimintojen eriyttämisestä toisistaan ehdotetaan luovuttavaksi. Sähkömarkkinalakiin lisättäisiin sähköisen sisämarkkinadirektiivin mukainen vaatimus laatia tase muillekin kuin

pääomavaltaisille sähköliiketoiminnoille. Verkkotoiminnan ja sähkön myyntitoiminnan tilinpäätökset edellytettäisiin otettavaksi osaksi virallista tilinpäätöstä ja julkaistavaksi. Kunnallisten liikelaitosten toiminnan avoimuutta lisättäisiin.

Sähkömarkkinalaissa täsmennettäisiin eriytettyjen tilinpäätösten laatimisessa noudatettavat yleisperiaatteet. Nämä säännökset ovat nykyisin kauppa- ja teollisuusministeriön antamassa normipäätöksessä. Ehdotettujen säännösten mukaan liiketapahtumien ja tase-erien kirjaamisessa tulisi noudattaa aiheuttamisperiaatetta. Poistojen edellytettäisiin perustuvan hankintamenoihin. Valitun eriyttämismenettelyn jatkuvuuden turvaamiseksi edellytettäisiin, että valittua eriyttämismenettelyä noudatettaisiin, jollei muutamiseen olisi perusteltua syytä. Muutoksista edellytettäisiin tehtäväksi selvitys tilinpäätöksen yhteydessä.

Tilinpäätösten antaman tiedon laatua parannettaisiin säätämällä sähköliiketoimintaa harjoittaville velvoite julkaista eriytettyjen tilinpäätösten yhteydessä tilinpäätösten laatimisperusteita selventäviä tietoja sekä verkonhaltijan toimintaa kuvaavia tunnuslukuja. Energiamarkkinavirastolle myönnettäisiin valtuus määrätä päätöksellään tarkemmin kyseisten tietojen ja tunnuslukujen julkaisemisesta.

Tilintarkastajien edellytettäisiin tarkastavan eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat, taseet ja niiden lisätiedot osana säännöllistä tilintarkastusta. Tilintarkastajilta poistettaisiin velvollisuus antaa tilintarkastuskertomuksessa erillinen lausunto siitä, ovatko eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat, taseet ja niiden lisätiedot sähkömarkkinalainsäädännön mukaisia.

Laissa oleva velvollisuus ilmoittaa kilpailuvirastolle sähköverkkotoimintaa harjoittavan liikkeen hankkimisesta, verkkotoimintaa harjoittavan yhteisön osake- tai osakkuus-enemmistön ostamisesta tai sähköverkkotoimintaa koskevan määräysvallan muusta hankkimisesta kumottaisiin. Kyseinen säännös on käynyt tarpeettomaksi sen jälkeen, kun kilpailunrajoituksista annettuun lakiin lisättiin yrityskauppavalvontaa koskevat säännökset 1 päivänä lokakuuta 1998 voimaan tulleella lailla.

3.2. Verkkotoiminnan valvonta

Esityksellä pantaisiin täytäntöön uuden sähkön sisämarkkinadirektiivin edellyttämät muutokset sähköverkkotoiminnan valvontaan sekä annettaisiin verkkoon pääsyä rajat ylittävissä sähkön kaupassa koskevaa asetusta koskevat täydentävät säännökset. Valvontajärjestelmää kehitettäisiin samassa yhteydessä siten, että nykysäännöksissä niitä sovellettaessa havaittuja puutteita voitaisiin korjata. Esityksellä pyritään toimialakohtaisiin erityissäännöksiin ehkäisemään niitä luonnollisen monopolin ongelmia, joihin perinteiseen kilpailuoikeudelliseen sääntelytapaan pohjautuvalla säännöstöllä ei ole pystytty vaikuttamaan luonnollisen monopolin ominaispiirteiden edellyttämällä tavalla. Uudistuksen tavoitteena on parantaa sähkömarkkinoiden toimivuutta sekä turvata edullisten ja hyvälaatuisten verkkopalvelujen tarjonta Suomessa. Valvontamenettely pyritään säilyttämään luonteeltaan sellaisena, että viranomaistoimin puututtaisiin verkonhaltijoiden toimintaan vain niissä tapauksissa kuin se on välttämätöntä ja että kulloiseenkin tapaukseen voitaisiin valita sen merkitykseen suhteutettu toimintatapa. Viranomaisvalvonnassa pyritään hyödyntämään nykyisten säännösten soveltamisesta saatuja kokemuksia. Valvontakustannukset pyritään edelleen pitämään muihin EU:n jäsenvaltioihin verrattuna edullisina.

Nykyisestä tapauskohtaisesta jälkikäteisestä verkkovalvonnasta siirryttäisiin systemaattiseen kaikki verkonhaltijat kattavaan ja osittain etukäteiseen valvontaan. Valvontaviranomaisena toimivalle Energiamarkkinavirastolle ehdotetaan etukäteistä toimivaltaa uuden sähkön sisämarkkinadirektiivin vähimmäisvaatimusten mukaisesti. Osittaiseen etukäteiseen toimivaltaan siirtymistä edellyttää käytännössä myös sähkön sisämarkkinadirektiivissä asetettu tiukka verkonhaltijan asiakkaiden viranomaisille tekemien tutkintapyyntöjen käsittelyaika vaatimus. Energiamarkkinavirasto vahvistaisi yhtiökohtaisilla päätöksillä kaikille verkonhaltijoille sekä järjestelmävastuuseen määrätyle kanta-verkonhaltijalle noudatettavaksi keskeisimpien palveluiden ehdot ja palveluiden hinnoittelua koskevat menetelmät ennen niiden käyttööntamista. Ennalta vahvistettavia ehtoja ja

menetelmiä olisivat 1) menetelmät verkonhaltijan verkkotoiminnan tuoton ja siirtopalvelusta perittävien maksujen määrittämiseksi, 2) verkonhaltijan siirtopalvelun ehdot, 3) verkonhaltijan liittämispalvelun ehdot ja menetelmät liittämisestä perittävien maksujen määrittämiseksi sekä 4) järjestelmävastuun piiriin kuuluvien palveluiden ehdot sekä menetelmät palveluista perittävien maksujen määrittämiseksi. Vahvistuspäätöksen tulisi perustua sähkömarkkinalain 3, 4 ja 6 a luvuissa sekä verkkoon pääsyä koskevista edellytyksistä rajat ylittävissä sähkön kaupassa annetussa yhteisön asetuksessa säädettyihin perusteisiin.

Siirtopalvelujen hinnoittelua koskeva vahvistuspäätös annettaisiin neljän vuoden pituisen valvontajakson ajaksi, jona aikana verkko hinnoittelun tulisi olla kokonaisuudessaan kohtuullista. Yksittäisenä vuotena tästä voisi olla poikkeamia. Ensimmäinen valvontajakso kestäisi kuitenkin kolme vuotta. Valvontajakson päätyttyä Energiamarkkinavirasto antaisi päätöksen, jossa arvioitaisiin onko hinnoittelu ollut säännösten mukaista. Valvontajakson päätyttyä verkonhaltijan tulisi Energiamarkkinaviraston päätöksen perusteella palauttaa mahdollinen ylituotto siirtopalvelujen hintoja alentamalla asiakkaille. Merkittävässä ylitystapauksessa verkonhaltija maksaisi palautettavalle määrälle koron koko sen valvontajakson ajalta, jonka kuluessa tämä ylituotto olisi kertynyt. Mikäli verkkotoiminnan tuotto alittaisi hyväksyttävänä pidettävän tason, voisi verkonhaltija vastaavasti kerätä alitusta vastaavan määrän korkeampina siirtopalvelumaksuina seuraavan valvontajakson kuluessa.

Ehdotetuilla säännöksillä pyritään ehkäisemään suurten ylituottojen kertymistä. Sähkökäyttäjien suuren lukumäärän ja sähkökäytölle tyypillisen ajallisen vaihtelun vuoksi asiakaskohtaisen maksujen palautuksen järjestäminen johtaisi valvontajaksoon perustuvan valvontamenettelyn toiminnallisten hyötyjen menettämiseen sekä valvontakustannusten merkittävään lisääntymiseen verkonhaltijoille ja viranomaisille. Tämän vuoksi ehdotetaan valvontamenettelyä, joka kokonaisuudessaan ehkäisisi tarkoituksellisesti kerättyjen ja merkittävien ylituottojen syntymistä. Ehdotettujen säännösten tavoitteena

on, että mahdollisesti palautettaviksi tulevat määrät olisivat asiakkaiden verkkomaksuihin suhteutettuina vähäisiä.

Muiden Energiamarkkinaviraston valvottavien asioiden osalta viraston toimivalta säilyisi jälkikäteenä. Viraston toimivaltaa täsmennettäisiin kuitenkin siten, että virasto voisi valvontapäätöksessään tarvittaessa määrätä myös nimenomaisia korjaavia toimenpiteitä sekä määrätä palauttamaan asiakkaalle sellaisia säännösten vastaisesti perittyjä maksuja, joiden valvonta ei perustu valvontajaksoon.

Yritysjärjestelyiden ja hinnoitteluperusteiden muutosten suuria vaikutuksia yksittäisten asiakkaiden siirtopalvelumaksuihin ehdotetaan pehmennettäväksi säännöksillä, jotka edellyttäisivät jakeluverkossa siirtopalvelumaksujen määräytymistä maantieteellisesti erillään sijaitsevien alueiden osalta kunkin alueen kustannuksiin pohjautuen sekä merkittävien hintamuutosten toteuttamiselle asetettavilla siirtymäajoilla. Jotta säännöksillä itsellään ei aiheutettaisi muutoksia nykyisiin siirtopalvelumaksuihin, sovellettaisiin niitä tältä osin ainoastaan yritysjärjestelyihin tai hintamuutoksiin, jotka on toteutettu lain voimaantulon jälkeen.

Eduskunta on hyväksynyt 17 päivänä helmikuuta 2003 lausuman (EV 303/2002 vp), joka edellyttää hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin, jotta sähkön siirtohinnoittelu sähkökäyttäjälle on kohtuullista. Ehdotuksella pyritään edistämään tämän tavoitteen toteutumista. Tämän vuoksi ehdotuksella ei ole tarkoitus muuttaa sähköverkkopalvelujen hinnoittelusta annettujen säännösten sisältöä eikä niiden soveltamista koskevaa viranomais- ja oikeuskäytäntöä. Säännösten soveltamiseen ei ole tarkoitettu tehtäväksi muutoksia muutoin kuin siltä osin kuin nykyistä ennakoitavampaan ja pitkäjännitteisempään siirtopalvelumaksujen valvontamenettelyyn siirtyminen taikka esitykseen sisältyvät tai siinä viitatu uudet verkkopalvelujen hinnoittelua koskevat säännökset edellyttävät.

3.3. Muutoksenhaku Energiamarkkinaviraston päätöksistä

Esityksessä ehdotetaan siirryttäväksi sähkömarkkinaviranomaisena toimivan Ener-

giamarkkinaviraston päätösten osalta kaksiportaiseen muutoksenhakumenettelyyn. Sähkömarkkinaviranomaisen annettavaksi ehdotettujen etukäteen annettavien vahvistuspäätösten sekä jälkikäteen annettavien valvontapäätösten osalta muutoksenhaku ehdotetaan ohjattavaksi ensiasteessa markkinaoikeuteen. Tämä mahdollistaisi taloudellista sääntelyä ja markkinavilvontaa koskevien asioiden edellyttämän asiantuntemuksen keskittämisen myös valitustuomioistuimeen. Hallintolupaasioissa sekä muissa sähkömarkkinaviranomaisen valvottaviksi säädetyissä asioissa muutoksenhaku ohjattaisiin ensiasteessa hallintolainkäyttölain yleisperiaatteen mukaisesti alueellisiin hallinto-oikeuksiin. Näissä asiaryhmissä ei ole todettavissa sellaisia erityispiirteitä, jotka edellyttäisivät poikkeamista hallintolainkäytön pääsäännön mukaisesta muutoksenhakumenettelystä.

Markkinaoikeuden ja alueellisen hallinto-oikeuden päätöksestä haettaisiin muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Sähkömarkkinaviranomaiselle ehdotetaan muutoksenhakuoikeutta ensiasteen muutoksenhakuportaan päätöksiin.

Sähkön sisämarkkinadirektiivin 23 artiklan 5 ja 6 kohdan johdosta säädettäisiin, että sähkömarkkinaviranomaisen taloudellista sääntelyä ja markkinavilvontaa koskevia päätöksiä olisi pääsääntöisesti noudatettava muutoksenhausta huolimatta. Muutoksenhakutuomioistuin voisi kuitenkin näissäkin tapauksissa erikseen määrätä päätöksen täytäntönpäätöksen keskeyttämisestä.

3.4. Liittymisjohtojen rakentaminen

Esityksen tavoitteena on helpottaa liittymisjohtojen rakentamista sekä lisätä liittymisen mahdollisuuksia valita sähköverkko ja verkko- ja johdon liittyy. Esityksellä ei kuitenkaan muutettaisi sähkömarkkinalaisia olevia nykyisiä verkonhaltijan velvoitteita kuten liittämisen-, verkon kehittäminen- ja siirtovelvoitteita koskevaa sääntelyä. Muutoksella ei puuttuisi myöskään verkkopalveluiden hinnoittelua koskeviin säännöksiin eikä niitä koskevaan oikeuskäytäntöön. Verkonhaltijan asiakkaan tulisi edelleen osallistua kaikilta osin niihin kustannuksiin, jotka verkonhaltijalle aiheutuu palveluiden ylläpitämisestä siinä

verkossa ja sillä verkkotasolla, johon asiakas on liittynyt.

Esityksessä ehdotetaan, että jakeluverkossa liittymisjohdon saisi vastuualueen jakeluverkonhaltijan verkonrakennusmonopolin estämättä rakentaa jatkossa paitsi vastuualueen jakeluverkkoon, myös muuhun sähköverkkoon sekä vastuualueen ulkopuoliseen jakeluverkkoon. Liittymisjohdon rakentamisoikeus ehdotetaan ulotettavaksi myös voimalaitosten liittymisjohtoihin.

Nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin sähköjohtojen rakentamislupamenettelyä ehdotetaan muutettavaksi siten, että rakentamislupa olisi myönnettävä liittymisjohdon rakentamiseen lähimpään korkeajänniteverkkoon, vaikka johdon rakentaminen ei olisi tarpeen sähkön siirron turvaamiseksi. Rakentamisluvan myöntäminen liittymisjohdolle tulisi muutoinkin olla lähtökohtana lupaharkinnassa. Jos johdon rakentamisen tekniset edellytykset ja ympäristövaatimukset täyttyvät, luvan epääminen liittymisjohdolta tulisi muutoinkin kysymykseen lähinnä siinä tapauksessa, että luvan myöntämisestä aiheutuisi merkittäviä ongelmia olemassa olevan verkon haltijalle tai tämän asiakkaille.

Liittymisjohtojen rakentamista koskevat muutokset eivät koskisi valtakunnan rajan ylittäviä sähköjohtoja.

3.5. Sähköntuotanto ja voimalaitosrakentaminen

Esityksessä ehdotetaan tehostettavaksi sähkön kysynnän ja tarjonnan välisen tasapainon seuranta. Samalla ehdotetaan muutettavaksi sähköntuotannon valvontaan liittyvää toimivaltajakoja kauppa- ja teollisuusministeriön sekä sähkömarkkinaviranomaisena toimivan Energiamarkkinaviraston välillä. Sähkön sisämarkkinadirektiivin 4 artiklan edellyttämä toimitusvarmuuteen liittyvien kysymysten seurantatehtävä ehdotetaan annettavaksi Energiamarkkinaviraston hoidettavaksi. Sähköntuotantoa koskevien säännösten valvontaa koskeva toimivalta ehdotetaan samalla siirrettäväksi kauppa- ja teollisuusministeriöltä Energiamarkkinavirastolle. Energia- ja ilmastopolitiikan tarkoituksenmukaisen valmistelun kannalta ministeriö vastaisi kuitenkin edelleen sähkönkäyttöä koskevien arvioi-

den valmistelusta ja antaisi tältä osin tarvittavat tiedot Energiamarkkinavirastolle. Seuranta olisi tulevaisuudessa myös nykyistä yksityiskohtaisempaa. Tuotantokapasiteetin seuranta varten sähkömarkkinalakiin ehdotetaan säännöstä, jonka perusteella Energiamarkkinavirasto saisi kapasiteettia koskevat tiedot suoraan sähkön tuottajilta. Voimalaitoskohtaisella seurannalla voitaisiin varmistaa, että käytöstä poistetusta kapasiteetista välittyisi tieto myös viranomaisille.

Esityksellä pyritään myös tehostamaan sähkön hintamekanismia, jotta sähkön hinta määräytyisi entistä paremmin kysynnän ja tarjonnan mukaisesti myös silloin, kun sähkön riittävyys saattaa joutua uhatuksi. Tuotannon rajoittaminen sähkön niukkuustilanteissa nostaa sähkön markkinahintaa merkittävästi. Sähkön niukkuustilanteiden varalta pyritään vaikeuttamaan sähkön markkinahinnan manipulointimahdollisuuksia sekä edistämään voimalaitosten käyttövalmiutta. Sähkömarkkinalakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, joka velvoittaa sähköntuottajan ilmoittamaan Energiamarkkinavirastolle tehoitaan vähintään 100 megavoltiampeerin suuruisen, erillistä sähköntuotantoa harjoittavan voimalaitoksen suunnitellusta huoltoseisokista, joka ajoittuu 1.12. – 28.2. väliselle ajalle. Energiamarkkinavirastolle ehdotetaan annettavaksi toimivalta määrätä siirtämään talvikauteen ajoittuvaa huoltoseisokkia kireän sähkön tuotantotilanteen vuoksi, mikäli tälle ei ole teknisiä tai turvallisuuteen liittyviä esteitä. Ilmoitusvelvollisuus ja huoltoseisokin siirtämismahdollisuus ei koskisi sähkön ja lämmön yhteistuotantoa, teollisuusprosessiin liittyvää sähköntuotantoa eikä valtakunnallisen tehotasapainon näkökulmasta vähämerkityksisiä voimalaitoksia. Ehdotetun menettelyn piiriin eivät kuuluisi myöskään äkillisestä vikaantumisesta aiheutuneet huoltoseisokit. Järjestelmällä ei myöskään velvoitettaisi voimalaitoksen haltijaa tuottamaan sähköä kyseisenä ajanjaksona.

Sähkön sisämarkkinadirektiivissä uutta kapasiteettia koskevasta tarjouskilpailusta annetun säännöksen täytäntöönpano edellyttää annettavaksi säännökset uuden tuotantokapasiteetin tai energiatehokkuutta edistävien kysynnänhallintatoimien tarjouskilpailumenettelystä. Tarjouskilpailumenettely voitai-

siin käynnistää kuitenkin vain siinä tapauksessa, että uutta sähköntuotantokapasiteettia ei ole syntynyt riittävästi markkinaehtoisesti. Säädetty tarjouskilpailumenettely on tarkoitettu äärimmäiseksi keinoksi taata sähkön saanti tilanteessa, jossa sähkömarkkinat toimivat erittäin heikosti. Tämän vuoksi kynnys järjestelmän käytölle olisi erittäin korkea. Tarjouskilpailu edellyttäisi myös valtion tukea, koska sen käyttö olisi rajattu tilanteisiin, jossa uutta kapasiteettia ei ole syntynyt markkinaehtoisesti. Päätösvalta tarjouskilpailun käynnistämisestä ehdotetaan annettavaksi valtioneuvostolle. Tarjouskilpailun järjestämisestä, seurannasta ja valvonnasta vastaavana viranomaisena toimisi kauppa- ja teollisuusministeriö.

3.6. Vähittäismyyjän toimitusvelvollisuus

Ehdotuksella täytäntöönpantaisiin sähkön sisämarkkinadirektiivin edellyttämä toimitusvelvollisuuden rajaaminen kuluttajiin ja pieniin yrityksiin. Ehdotuksen tavoitteena on rajata toimitusvelvollisuutta sähkökäyttäjänä olevien yritysten osalta direktiivin edellyttämää enemmän siten, että toimitusvelvollisuus koskisi vain kuluttajia sekä muita sähkökäyttöpaikkoja, jotka on varustettu enintään 3 x 63 ampeerin pääsulakkeilla tai joihin ostetaan sähköä enintään 100 000 kilowattituntia vuodessa. Tavoitteena on, että tätä isommat sähkökäyttöpaikat varustettaisiin tuntikohtaiseen energianmittaukseen ja rekisteröintiin kykenevällä mittauslaitteistolla. Tämä mittausvelvoite saatettaisiin voimaan riittävän siirtymäkauden jälkeen, koska tarvittavien mittauslaitteistojen hankkiminen merkitsee sähkökäyttöön suhteutettuna merkittävää investointikustannusta osalle sähkökäyttäjistä.

Ehdotettu sulakekoon kokoraja 3 x 63 ampeeria vastaa ylärajaa, jonka kokoiisiin sähkökäyttöpaikkoihin voidaan voimassa olevien säännösten mukaan soveltaa niin sanottua tyyppikäyrämallia. Tämän kokorajan puitteisiin mahtuvia sähkökäyttöpaikkoja ei tarvitse varustaa tuntikohtaiseen mittaukseen ja rekisteröintiin kykenevillä mittauslaitteistoilla, vaikka käyttöpaikan sähköosto olisikin kilpailutettu. Enintään 100 000 kilowattituntia vuodessa ostavilla sähkökäyttäjillä voi

olla käytössään myös lainkohdassa mainittua suuremmilla sulakkeilla varustettu käyttöpaikka. Tämän kokoluokan alittava sähkönkäytön määrä on kuitenkin niin alhainen, ettei kilpailuttamisesta saatava hyöty kuitenkaan välttämättä riittäisi kattamaan tuntimitaukseen siirtymisen kustannuksia. Tämän vuoksi sulakekokorajan lisäksi on tarpeen asettaa sen rinnalle energiamäärään perustuva raja.

Ehdotuksen tavoitteena on lisätä sähkömarkkinoiden toimivuutta. Tavoitteena on kehittää markkinoita niin, että sähkön markkinahinnan vaihtelut heijastuvat nykyistä paremmin suurten käyttäjien energiahintaan. Tämä lisää kulutuksen joustavuutta korkeiden sähkön markkinahintojen vallitessa siten, että sähkökäyttäjä sähkökäyttöä vähentämällä hyötyä rahallisesti sähkön kulutuksen leikkaamisesta. Samalla sähköjärjestelmän kustannukset pienenisivät. Sähkötoimitusvarmuustyöryhmä on ehdottanut mietinnössään tämän kaltaista järjestelmää.

Tavoitteena on myös parantaa pienten ja keskisuurten sähkön vähittäismyyjien asemaa sähkömarkkinoilla siten, että niiden toiminnalliset riskit pienenisivät, kun sähkön vähittäismyyjän liiketoimintaan nähden suurille sähkökäyttäjille ei olisi velvollisuutta myydä sähköä julkisilla sähkömyyntitariffeilla ja -ehdoilla. Tämä myös edistäisi julkisten vähittäismyyntihintojen ja -ehtojen kustannusvastaavuutta sekä kilpailukykyä tarjoushintoihin verrattuna.

3.7. Liike- ja ammatillisuuksien suojaaminen

Esityksen tavoitteena on parantaa sähköjärjestelmässä järjestelmävastuuseen sekä sähkökauppojen selvitykseen liittyvien tehtävien hoitamisen yhteydessä muiden yritysten sähkökäytöstä ja liiketoimista kertyvien liike- ja ammatillisuuksien suojausta tietojen asiointa luovutusta ja hyväksikäyttämistä vastaan. Tavoitteena on edistää sähkömarkkinoiden tasapuolista ja syrjimätöntä toimintaa sekä luottamusta alan lakisääteisiä tehtäviä hoitavien yritysten tasapuolisuuteen eri toimijoita kohtaan.

Edellisen perusteella esitetään, että sähkömarkkinalakiin lisättäisiin järjestelmävastaa-

van sekä taseselvityksestä vastaavien verkonhaltijoiden ja tasevastaavien sähkömarkkinalain mukaisia tehtäviä suorittaessaan tietoonsa saamia liike- ja ammattisalaisuuksia koskeva salassapitovelvollisuus, jossa viitattaisiin viranomaistoiminnan julkisuudesta annetun lain 22 ja 23 §:ään sekä 24 §:n 1 momentin 20 kohtaan. Koska järjestelmävastuuseen sekä sähkökauppojen selvitykseen liittyviä tehtäviä ei voi lähtökohtaisesti pitää virkatoimintaan kuuluvina, tuomittaisiin rangaistus salassapitovelvollisuuden rikkomisesta rikoslain (39/1889) 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan. Rangaistussäännös olisi sama kaikille salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluville riippumatta siitä, ovatko he julkisyhteisön tai yksityisen yhteisön palveluksessa.

3.8. Perustuslaista johtuvat muutostarpeet

Esityksen tavoitteena on saattaa sähkömarkkinalain soveltamisalaa, sähköverkkotoiminnan luvanvaraisuutta sekä lakiin sisältyviä norminantovaltuuksia koskevat säännökset yhdenmukaisiksi perustuslain asettamien vaatimusten kanssa.

Sähköverkkotoimintaa koskevasta luvanvaraisuudesta vapautettaisiin sähkömarkkinaasetuksen 1 §:ssä nykyisin olevan säännöksen mukaisesti yhteisön tai laitoksen hallinnassa olevalla sähköverkolla hoidettu kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sähkönjakelu. Luvanvaraisuus ei myöskään koskisi sähköverkon suunnittelua.

Sähköverkkoluvan hakijaa koskevat tekniset, taloudelliset ja organisatoriset edellytykset, joista on nykyisin tarkemmin säädetty sähkömarkkinaasetuksen 2 §:ssä, otettaisiin uudistuneen perustuslakisääntelyn mukaisesti sähkömarkkinalakiin. Kelpoisuusvaatimukset täyttävää käytön johtajaa ja sähkötoiden johtajaa koskevaa lupaedellytystä tarkennettaisiin tekemällä viittaus sähköturvallisuuslakiin (410/1996) ja sen nojalla annettuihin säädöksiin. Sähkömarkkina-asetuksessa oleva muita edellytyksiä koskeva lupaehto poistettaisiin.

Verkonhaltijan määrääminen järjestelmävastuuseen merkitsee perustuslakivaliokunnan mukaan lailla säädettyjen julkisten hallintotehtävien antamista muulle kuin viran-

omaiselle (PeVL 4/2000 vp.). Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Järjestelmävastaavalle on säädetty oikeus asettaa sähkönsiirtojärjestelmän käyttöä koskevia ehtoja. Järjestelmävastuussa olevan kantaverkonhaltijan järjestelmävastuun toteuttamiseksi asettamien ehtojen osalta ehdotetaan, että perustuslain vaatimusten täyttämiseksi sähkömarkkinaviranomaisen tulisi vahvistaa ehdot ennen niiden käyttööntamamista ja soveltamista yksittäistapauksissa.

Asetuksenantamisvaltuus osoitettaisiin sähkömarkkinalaissa valtioneuvostolle, kun kyse on laajakantoisista ja periaatteellisesti tärkeistä asioista sekä asioista, joiden merkitys sitä edellyttää. Ministeriölle osoitettu asetuksenantamisvaltuus koskisi teknisluontoisempia sekä yhteiskunnalliselta tai poliittiselta merkitykseltään vähäisempiä kysymyksiä.

Energiamarkkinavirastolle annettaisiin perustuslain 80 §:n 2 momentin mukaisesti toimivalta antaa soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattuja oikeussääntöjä, kun tähän on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai valtioneuvoston taikka ministeriön asetuksella. Energiamarkkinaviraston antamat normipäätökset koskisivat verkonhaltijan julkaistavia tunnuslukuja, vähittäismyyntiehtojen ja -hintojen sekä niiden määrätymisperusteiden ilmoittamista, sähkön hinnan muodostumisen erittelyä ja sähkön keskimääräistä hintatasoa kuvaavia tietoja sekä eriytettyjen tilinpäätösten yhteydessä julkaistavia täydentäviä tietoja ja tunnuslukuja. Energiamarkkinavirastolla on sähkömarkkinoiden valvonnasta ja toimivuuden edistämisestä vastaavana sekä sähköverkkolupia myöntävänä viranomaisena erityisasiantuntemusta, joka luo edellytykset tällaiselle päätöksenteolle.

Sähkömarkkinalain 27 a §:n 1 momentin mukaan liittymän kytkemisen viivästyessä vakiokorvauksen enimmäismäärä on 10 000 markkaa. Vakiokorvauksen kuluttajansuojaoikeudellinen luonne puoltaisi korvauksen määrän pitämistä talukuisena ja sen muuttamista euromääräiseksi. Enimmäismäärän

nostaminen 1 700 euroon olisi siten perusteltua. Myös Sähköenergialiitto ry:n suosittelmissa liittymisehdoissa vakiokorvauksen enimmäismäärä on 1 700 euroa.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

4.1.1. Julkistaloudelliset vaikutukset

Ehdotetulla sähköverkkotoiminnan oikeudellisella eriyttämisellä on vaikutuksia valtion ja kuntien talouteen kunnallisten liikelaitosten osalta. Yhteisöjen yleinen tuloveroprosentti on vuonna 2004 29. Hallitus antoi 19 päivänä toukokuuta 2004 eduskunnalle esityksen yhteisöjen tuloveroprosentin alentamisesta vuonna 2005 26:een. Kunnallisen liikelaitoksen muodossa toimivat sähkölaitokset ovat tuloverolain (1535/1992) mukaan tuloverotuksessa verovapaita siltä osin kuin ne harjoittavat liiketoimintaa kuntansa alueella. Muualla kuin oman kunnan alueella harjoittamastaan toiminnasta kunnallinen liikelaitos on verovelvollinen kunnalle ja seurakunnalle, mutta ei valtiolle. Valtion liikelaitoksen muodossa toimivat sähkölaitokset ovat tuloverotuksessa verovapaita valtion veron osalta. Valtion liikelaitos on kuitenkin verovelvollinen saamistaan tuloista kunnalle ja seurakunnalle. Valtion liikelaitosten ja sellaisten kunnallisten liikelaitosten muodossa toimivien sähkölaitosten, jotka harjoittavat elinkeinotoimintaa oman alueensa ulkopuolella, tuloveroprosentti verovuonna 2004 on 6,2495.

Sähköverkkotoiminnan oikeudellista eriyttämistä koskevan ehdotuksen toteuttaminen johtaisi siihen, että kunnasta erilliseksi oikeushenkilöksi muodostettu verkkoyhtiö tai vaihtoehtoisesti sähkömyynti ja -tuotantoyhtiö olisi velvollinen maksamaan veroa tulon perusteella kulloinkin tuloverolain nojalla voimassa olevan yhteisöjen yleisen tuloveroprosentin mukaisesti. Tämä lisäisi sähköliiketoimintaa harjoittavien yritysten verotuksellista yhdenvertaisuutta. Tuloverovelvollisuus pienentäisi jaettavissa olevaa voittoa ja siten vähentäisi omistajan saamaa tuottoa. Omistaja voisi kuitenkin pyrkiä siirtämään tuloverotuksen aiheuttamaa rasiusta sisällyt-

tämällä sen osaksi sähkön hintaa. Kynnysarvon täyttävien kuntien sähkölaitosten verkko-toiminnan oikeudellisesta eriyttämisestä johtuva vuotuinen tuloveron lisäys olisi vuoden 2002 tilinpäätöstietojen perusteella yhteensä enintään noin 8 miljoonaa euroa. Sähkölaitoksen omistavan kunnan näkökulmasta tämä merkitsisi tulonsiirtoa valtiolle. Tuloveron määrä vaihtelisi vuosittain yhtiön tuloksesta riippuen. Tuloveron määrästä palautuisi kunnille vuosittain verontilityslain (532/1998) nojalla 19,75 prosenttia eli noin 1,5 miljoonaa euroa.

Ehdotusten vaikutukset julkisyhteisöihin sähkön käyttäjinä sekä niiden omistamiin sähkölaitosyrityksiin vastaisivat jäljempänä omissa luvuissaan esitetyjä vaikutuksia.

4.1.2. Taloudelliset vaikutukset sähkökäyttäjiin

Hallituksen esityksen tavoitteena on parantaa sähkömarkkinoiden toimivuutta, tehostaa sähköverkkojen valvontaa sekä parantaa sähkön toimitusvarmuutta. Sähkömarkkinoiden toiminnan ja valvonnan tehostumisen arvioidaan muutaman vuoden aikajänteellä vaikuttavan kotitalouksien ja yritysten maksamaan sähköenergian ja sähkön siirron hinnan nousupaineita vähentävästi. Esitys kokonaisuutena loisi tämän johdosta kustannussäästöjä sähkökäyttäjille. Sähkömarkkinoiden kilpailun tehostuminen vaikuttaisi myönteisesti sähkökäyttäjänä olevien yritysten kansainväliseen kilpailukykyyn. Esitys myös edistäisi sähkön toimitusvarmuutta, mikä hyödyttäisi sähkökäyttäjiä.

Sähköverkkotoiminnan oikeudellista eriyttämistä koskevalla ehdotuksella ei arvioida olevan merkittäviä suoria taloudellisia vaikutuksia kotitalouksille ja sähkökäyttäjinä oleville yrityksille. Osa verkkotoimintansa yhtiöittävästä yrityksistä saattaa alkuvaiheessa sisällyttää yhtiöittämisestä aiheutuneet kustannukset sähkön siirrosta maksettavaan hintaan, mutta muutaman vuoden aikajänteellä sähkömarkkinoiden toiminnan ja valvonnan tehostumisen arvioidaan kuitenkin vähentävän sähkön hinnan nousupaineita.

Verkkotoiminnan valvonnan muuttuminen osittain ennakkolliseksi parantaisi sähkökäyttäjien oikeusasemaa suhteessa verkonhalti-

joihin. Ennakollinen valvonta ennaltaehkäisi sähkömarkkinalain vastaisten menettelytapojen soveltamista. Sähkökäyttäjille palautettaisiin ehdotetussa uudessa valvontamenettelyssä mahdollisesti liikaa perityt verkkomaksut automaattisesti uuden valvontajakson aikana. Sähkömarkkinaviranomaisen päätösten täytäntöönpano tehostuisi. Nämä seikat vaikuttaisivat siihen, että sähköverkkojen valvontajärjestelmän hyväksyttävyyden paransi sähkökäyttäjien näkökulmasta nykyiseen verrattuna. Samalla voidaan arvioida, että sähkökäyttäjien luottamus verkonhaltijoiden toimintaa kohtaan paransi.

Sähköverkkojen valvontaa koskevalla ehdotuksella ei ole tarkoitus muuttaa sähköverkkopalvelujen hinnoittelusta annettujen säännösten sisältöä eikä niiden soveltamista koskevaa viranomais- ja oikeuskäytäntöä. Lähtökohtaisesti sähköverkkojen valvontaa koskevien muutosten ei tulisi sen vuoksi vaikuttaa sähköverkkopalvelujen yleiseen hintatasoon Suomessa.

Käytännössä ehdotettu menettely saattaa kuitenkin välillisesti vaikuttaa merkittävästi verkkopalvelujen hintaan yksittäisten verkonhaltijoiden asiakkaiden osalta. Aikaisemmassa valvonnassa todettujen tapausten perusteella tiedetään, että osa verkonhaltijoista perii tarjoamistaan verkkopalveluista korkeampaa hintaa kuin lain säännökset sallisivat. Esimerkkinä voidaan todeta, että toistaiseksi lainvoimaisella viranomaispäätöksellä ratkaistuissa tapauksissa, joissa verkonhaltijan on todettu perineen ylihintaa verkkopalveluista, perityn ylihinnan keskimääräinen osuus tarkastellun ajanjakson aikana on vaihdellut 2–25 prosentin välillä verkonhaltijan liikevaihdosta. Tämänkaltaisissa tapauksissa ehdotetut valvontamenettelyn muutokset tulisivat yksittäistapauksissa alentamaan nykyistä tehokkaammin verkkopalveluhintoja kyseisissä verkoissa. Vastaavasti tiedetään, että osa verkonhaltijoista ei peri tarjoamistaan verkkopalveluista lain sallimia maksimihintoja. Maksujen korottaminen jäisi näissä tapauksissa verkonhaltijan ja sen omistajan harkintaan kuten nykyisinkin. Voidaan kuitenkin arvioida, että tästä joukosta useat verkonhaltijat käyttävät tilaisuutta hyväkseen ja nostavat verkkopalveluista perittyjä maksuja. Välttämättä kaikki yritykset eivät kui-

tenkaan tule tätä mahdollisuutta käyttämään.

Koska ehdotuksen vaikutukset verkkopalveluiden hintaan riippuvat yrityskohtaisista tilanteista sekä verkonhaltijoiden itsensä tekemistä ratkaisuksista, ei ole mahdollista esittää määrällistä arviota tältä osin ehdotuksen vaikutuksista verkkopalvelujen yleiseen hintatasoon. Voidaan kuitenkin arvioida, että niitä yrityksiä, joilla tulee olemaan mahdollisuus korottaa verkkopalvelujensa hintoja, on lukumääräisesti enemmän kuin niitä yrityksiä, jotka joutuvat laskemaan hintojaan. Edelleen voidaan arvioida, että osittain ennakollisen valvontamenettelyn verkonhaltijoille mahdollistama tarkempi hinnoittelumahdollisuus tulee jossain määrin johtamaan nykyistä korkeampaan verkkopalvelujen hintatasoon. Hallituksen esityksen yritysjärjestelyihin liittyviä hintamuutoksia koskevat ehdotukset puolestaan rajoittaisivat yritysjärjestelyiden yksittäisille asiakkaille aiheuttamia suuria verkkopalvelumaksujen muutoksia.

Ehdotuksen tavoitteisiin liittymättömiä verkkopalvelujen yleisen hintatason muutoksia saattaisi aiheutua kuitenkin siinä tapauksessa, että hinnoittelua koskevia perusteita muutetaan nykyisen käytännön mukaisista perusteista. Tällaiset vaikutukset kohdistuisivat yleisenä verkkopalvelujen hintatason muutoksena kaikkiin sähkökäyttäjiin. Verkkomaksujen osuus sähkön hinnasta on kotitalouksien osalta noin 35 prosenttia ja keskikoisten yritysten osalta noin 23 prosenttia.

Liittymisjohtojen rakentamisen helpottaminen parantaa sähkökäyttäjien oikeusasemaa suhteessa verkonhaltijoihin. Ehdotuksesta syntyisi myös kustannussäästöjä niille sähkökäyttäjille, jotka pystyisivät hyödyntämään tätä mahdollisuutta taloudellisesti kannattavasti. Tämä mahdollisuus koskisi kuitenkin pientä osaa sähkökäyttäjistä.

Toimitusvelvollisuuden rajaaminen koskemaan ainoastaan kuluttajia ja muita sähkökäyttöpaikkoja, jotka on varustettu enintään 3 x 63 ampeerin pääsulakkeella tai, joihin hankitaan sähköä enintään 100 000 kilowattituntia vuodessa, edellyttää tuntirekisteröivän mittarin hankintaa toimitusvelvollisuuden ulkopuolelle jääville uusille sähkökäyttöpaikoille. Jo nykyisten säädösten mukaisesti sähkökäyttöpaikat, jotka on varustettu yli 3 x 63 ampeerin pääsulakkeella, ovat

olleet velvollisia hankkimaan tuntirekisteröivän mittarin sähkönhankinnan kilpailuttamisen yhteydessä. Sähköyhtiöille tehdyn kyselyn perusteella tuntirekisteröivän mittauksen kokonaiskustannukset ovat keskimäärin 210 euroa vuodessa. Tässä kustannuksessa on huomioitu sekä investoinnista että vuotuisista käyttökustannuksista aiheutuneet kulut. Mittauksen käyttöönottoon liittyvät kustannukset, jotka ovat pääasiassa mittarin asennuskustannuksia, ovat lisäksi noin 150 euroa. Mikäli tuntimittausvaatimusta jatkossa tulitaisiin laajentamaan siirtymäkauden aikana koskemaan kaikkia toimitusvelvollisuuden ulkopuolelle jääviä sähkökäyttäjiä, koskisi tuntimittausvaatimus tässä tapauksessa noin 10 000 sähkökäyttäjää. Tuntimittauksen laajentaminen näin merkittävästi alentaisi huomattavasti mittauksen kustannuksia, koska mittarit voitaisiin hankkia edullisemmin ja mittarien asennuksesta aiheutuvat kustannukset pienenisivät. Ruotsissa tehdyn arvion mukaan mittari-investoinnin kertakustannus laskisi puoleen nykyisestä.

Toimitusvelvollisuuden rajauksella ei ole vaikutusta kotitalouksien asemaan sähkökäyttäjinä. Ehdotuksella asetettaisiin yläraja toimitusvelvollisuuden piiriin kuuluville sähkökäyttäjinä oleville yrityksille. Ehdotuksen tosiasialliset vaikutukset rajan yläpuolelle jäävien yritysten sähkön hankintaan olisivat vähäiset, sillä sähkön vähittäismyyjät ovat jo nykyisinkin rajoittaneet toimitusvelvollisuusehdoin tapahtuvaan sähkömyyntiin liittyviä riskejään esimerkiksi asettamalla toimitusvelvollisuushinnat selkeästi sähkön markkinahintojen yläpuolelle. Rajan yläpuolelle jäävien yritysten osalta sähkönhankinta tapahtuu nykyisinkin käytännössä markkinaehtoisesti. Ehdotuksella ei myöskään muutettaisi niiden rajan yläpuolella olevien yritysten sähkönhankintasopimusten ehtoja tai mittausvaatimuksia, jotka nykyisin ostavat sähkönsä toimitusvelvollisuusmyyntiin liittyvillä ehdoilla.

4.1.3. Taloudelliset vaikutukset sähkölaitosyrityksiin

Ehdotetuilla uudistuksilla olisi kokonaisuutena myönteisiä vaikutuksia sähkömarkkinoiden toimintaan, koska ehdotus parantaisi

verkonhaltijoiden puolueettomuutta eri sähkönmyyjä ja -tuottaja kohtaan. Tämä parantaisi sähkönmyyjien ja -tuottajien tasapuolisia toimintamahdollisuuksia sähkömarkkinoilla sekä loisi aktiivisille yrityksille mahdollisuuksia laajentaa toimintaansa. Muutosten ei arvioida heikentävän ulkomaalaisten sähkölaitosyritysten kanssa kilpailevien, sähkönmyyntiä ja -tuotantoa harjoittavien suomalaisten yritysten kilpailutilannetta ulkomailla toimiviin yrityksiin nähden. Verkko liiketoiminta puolestaan ei ole kilpailutilanteessa ulkomaisten toiminnanharjoittajien kanssa.

Ehdotettu sähköverkkotoiminnan oikeudellista eriyttämistä koskeva velvoite kohdistuisi Suomen nykyisessä yritys rakenteessa käytännössä sellaisiin jakeluverkkotoimintaa harjoittaviin yrityksiin, joiden 400 voltin jakeluverkon kautta siirretyn sähköenergian määrä on ollut vähintään 200 gigawattituntia vuodessa kolmen edellisen kalenterivuoden aikana. Tämän rajan ylittäviä jakeluverkonhaltijoita on nykyään 32 kappaletta. Oikeudellisen eriyttämiselvoitteen alarajalla olevien yhtiöiden asiakasmäärä olisi vähintään noin 18 000 asiakasta. Näiden yritysten osuus kaikista jakeluverkkotoimintaa 400 voltin jakeluverkossa harjoittavista verkonhaltijoista on noin 35 prosenttia. Yritysten osuus Suomen jakeluverkoissa siirretystä energiasta on noin 85 prosenttia. Velvoitteen ulkopuolelle jäisi 59 maan 91 jakeluverkonhaltijasta. Velvoitteesta ei aiheutuisi muutoksia järjestelmävastuuseen määrätyn kantaverkonhaltijan eikä alueverkkojen toimintaan. Ehdotetun yhtiöittämistä koskevan kynnysarvon täyttäviä kuntien sähkölaitoksia on vuoden 2002 tietojen perusteella kahdeksan kappaletta. Osa sähköalalla toimivista yrityksistä on oma-aloitteisesti päätenyt järjestämään sähköliiketoimintonsa erillisiin yhtiöihin. Nykyään kolme yritystä harjoittaa verkkotoimintaa pelkästään tähän toimintoon keskittyvässä erillisessä yhtiössä. Lisäksi useat verkkotoiminnan ohella sähköntuotantoa harjoittavat sähkölaitosyritykset ovat perustaneet yhteisiä sähkönmyyntiyhtiöitä.

Jakeluverkkoliiketoiminnan oikeudellinen eriyttäminen muista sähköliiketoiminnoista ja muista toiminnoista merkitsisi useimmiten sitä, että jakeluverkkotoimintaa varten tulisi

perustaa oma yhtiö. Kunnallinen liikelaitos voisi perustaa yhtiön myös sähkönmyynti ja -tuotantotoimintaa varten, jolloin verkkotoimintaa voitaisiin harjoittaa edelleen kunnallisena liikelaitoksena. Yhtiöittämisen arvioidaan tapahtuvan yleisimmin perustamalla osakeyhtiö harjoittamaan sähköverkkoliiketoimintaa tai sähkönmyynti ja -tuotantotoimintaa. Sähköliiketoiminnot saatettaisiin myös järjestää konsernirakenteeseen siten, että konsernin omistaisi holdingyhtiö.

Verkkotoiminnan yhtiöittämisestä seuraisi varojen, velkojen ja henkilöstön jakaminen yhtiöitettyyn verkkoliiketoimintaan, muihin sähköliiketoimintoihin sekä muihin toimintoihin. Jakamisen ei arvioida tuottavan ongelmia, sillä verkonhaltijoiden tulee jo nykyisin täyttää sähkömarkkinalain 28 §:n eriyttämisvaatimus.

Yhtiöittämisestä aiheutuvat verotukselliset seuraamukset riippuvat nykyisestä toimintamuodosta sekä valitusta yhtiöittämisen toteuttamistavasta. Veroseuraamuksia voi aiheutua tulo-, arvonlisä- ja varainsiirtoverotuksessa. Liiketoiminnan myyntiä lukuun ottamatta kaikki yhtiöittämisen toteuttamistavat ovat toteutettavissa ilman veroseuraamuksia. Edellä on tulkittu sähköliiketoiminnan yhtiöittämisen merkitsevän liikkeenluovutusta ja täyttävän liiketoiminnan siirrolle asetetut ehdot. Veroseuraamukset tulee kuitenkin selvittää aina tapauskohtaisesti.

Osakeyhtiön perustaminen edellyttää kerta-luontoisten perustamismenojen lisäksi osakeyhtiölain edellyttämän vähimmäisosakepääoman sijoittamista perustettavaan yhtiöön. Yksityisen osakeyhtiön pääoman määrä on vähintään 8 000 euroa ja julkisen osakeyhtiön vähintään 80 000 euroa. Perustamiskuluihin saattaa liittyä myös yhtiöittämisen toteuttamisessa mahdollisesti käytettyjen asiantuntijoiden palkkiot, jotka ovat myös kerta-luontoisia menoja.

Yhtiön johtamisesta ja hallinnosta aiheutuu vuosittain toistuvia yhtiökokousten ja hallitusten kokousten pitämiseen liittyviä kustannuksia, kirjanpidon ja tilintarkastuksen järjestämiseen liittyviä kustannuksia sekä henkilöstöstä ja tiloista aiheutuvia kustannuksia. Kyseiset kustannukset lisääntyisivät verrattuna tilanteeseen, jossa liiketoimintoja ei ole yhtiöitetty toisistaan, sillä oikeudellisesti

eriytettyyn sähköverkkotoimintaan sekä muihin sähköliiketoimintoihin liittyvät tapahtumat hoidettaisiin aiempaa useammassa yksikössä, vaikka tapahtumien määrä tai laajuus ei olisikaan entisestä muuttunut. Saman omistajan eri yhtiöiden väliset liiketapahtumat on myös todennettava vastaavasti kuin tapahtumat ulkopuolisten kanssa. Syntyvien kustannusten määrä vaihtelee yritysten välillä riippuen muun muassa yrityksen koosta, toteutettavien toimenpiteiden valinnasta ja siitä tavasta, jolla sähköverkkoliiketoiminta on ennen oikeudellista eriyttämistä järjestetty sekä siitä, ulotetaanko yhtiöittäminen kaikkiin sähköliiketoimintoihin. Oikeudellisesta eriyttämisestä aiheutuvien kustannusten arvioidaan olevan vuositasolla vähimmillään noin 15 000 euroa ja enimmillään noin 216 000 euroa. Koska sähköverkkotoiminnan oikeudellisen eriyttämisen aiheuttaman liisäntyneen hallinnollisen työmäärän haitta-vaikutukset olisivat suhteessa suurimmat pienille yrityksille, ehdotetaan pienet verkonhaltijat rajattaviksi tämän vuoksi velvoitteen ulkopuolelle.

Sähköverkkotoiminnan oikeudellisen eriyttämisen aiheuttaman muutoksen ei arvioida kunnallisten liikelaitosten osalta olevan liiketoiminnan tai kustannusten kannalta merkittävästi suurempi kuin muissa omistusmuodoissa toimivilla yrityksillä. Osakeyhtiölain soveltaminen muuttaa verkkoliiketoimintaa tai vaihtoehtoisesti sähkönmyynti tai -tuotantotoimintaa harjoittavan yrityksen varojen jakamista ja voittojen tulouttamista omistavalle kunnalle. Osakeyhtiölakiin sisältyy säännöksiä muun muassa oman pääoman riittävydestä, lähipiirin lainoista sekä vähemmistön oikeudesta vaatia voitonjakoa. Osakeyhtiölain soveltamisen arvioidaan nopeuttavan yhtiöitettyyn liiketoimintaan liittyvien päätösten tekemistä. Osakeyhtiömuoto saattaa myös joissakin tapauksissa mahdollistaa kunnallisissa liikelaitoksissa harjoitettua itsenäisemmän henkilöstön rekrytoinnin ja palkkauksen sekä voittovarojen käytön.

Sähköverkkotoiminnan oikeudellisen eriyttämisen arvioidaan johtavan käytännössä siihen, että kunnallisten liikelaitosten muodossa toimivat sähköntuottajat ja -myyjät yhtiöittäisivät myös nämä kilpailun piiriin kuuluvat sähköliiketoimintansa. Tällä hetkellä kunnal-

liset liikelaitokset eivät maksa yhteisöveroa, vaikka kilpailevat näiden liiketoimintojen osalta sähkömarkkinoilla muiden yritysten kanssa. Kunnallisten liikelaitosten veroetuuden poistuminen kilpailluissa sähköliiketoiminnoissa vahvistaisi jo nykyisinkin yhtiömuodossa toimivien sähköntuottajien ja –myyjien kilpailuasemaa suhteessa kunnallisiin liikelaitoksiin.

Sähköverkkotoiminnan oikeudellisella eriyttämisellä ei arvioida olevan välittömiä vaikutuksia velvoitteen piiriin kuuluvien sähkölaitosyritysten henkilöstön määrään.

Toiminnalliseen eriyttämiseen liittyvä vaatimus siitä, että verkkotoiminnan johtoon kuuluvat henkilöt eivät saa toimia yhteisön kanssa samaan yritysyhmään kuuluvien sähköntuotannosta tai -myynnistä vastaavien yhteisöjen toimitusjohtajana tai hallituksen jäsenenä koskisi yli 50 000 asiakkaan yrityksiä. Lukumääräisesti tällaisia yrityksiä on 15. Yritysten 400 voltin jakeluverkossa siirtämä sähköenergia on tyypillisesti yli 500 gigawatituntia vuodessa. Liiketoiminnan laajuuden vuoksi vaatimus ei edellytä uusien henkilöiden palkkaamista, mutta vaikuttaa henkilöiden työnjakoon. Vaatimuksella ei tämän vuoksi ole yrityksille taloudellisia vaikutuksia.

Verkkotoiminnan valvonnan muuttuminen osittain ennakkolliseksi sekä valvontajakson puiteissa tapahtuvaan verkkohinnoittelun valvontaan siirtyminen parantaisivat sähköverkonhaltijoiden asemaa nykyiseen verrattuna. Hyväksyttävänä pidettävien toimintatapojen ennakoitavuus paranisi ja samalla turvattaisiin selkeä toimintaympäristö valvontajakson ajaksi. Ehdotus mahdollistaisi verkkotoiminnan tehokkuuden parantamiseen tähtäävien kannustinten käyttämisen verkkovalvonnassa pitkäjännitteisellä tavalla ja tehokkuuskannustimen sekä tehokkuusmittauksen tulosten suoran kytkennän erottamisen toisistaan. Samalla kun valvontajärjestelmä tulisi nykyistä ennakoitavammaksi ja valvontatyökalut tulisivat entistä avoimemmiksi, verkkonhaltijat voisivat halutessaan maksimoida tuottoaan entistä tarkemmin. Tämä merkitsisi mahdollisuutta kohoaviin tuottoihin palvelunsa varovaisesti hinnoitelleille verkkonhaltijoille.

Ennakkollinen valvonta ennaltaehkäisisi

sähkömarkkinalain vastaisten menettelytapojen soveltamista. Sähkökäyttäjille palautettaisiin ehdotetussa uudessa valvontamenettelyssä mahdollisesti liikaa perityt verkkomaksut automaattisesti uuden valvontajakson aikana. Sähkömarkkinaviranomaisen päätösten täytäntöönpano tehostuisi. Aikaisemmassa valvonnassa todettujen tapausten perusteella tiedetään, että osa verkkonhaltijoista perii tarjoamista verkkopalveluista korkeampaa hintaa kuin lain säännökset sallisivat. Tämän tyyppisissä tapauksissa ehdotetut valvontamenettelyn muutokset alentaisivat kyseisissä verkoissa verkkonhaltijoiden tuottoja säännösten edellyttämälle tasolle nykyistä tehokkaammin.

Vastaavasti tiedetään, että osa verkkonhaltijoista ei peri tarjoamista verkkopalveluista lain sallimia maksimihintoja. Näiden yritysten osalta ehdotus mahdollistaisi verkkonhaltijalle yksittäistapauksissa nykyistä korkeampien verkkopalvelumaksujen perimisen. Usein tällaisten tapausten taustalla on verkkonhaltijan omistajan hyväksyttävänä pidettävää tasoa alhaisemmaksi asettama tuottovaatimus. Tuottovaatimuksen korottaminen jäisi näissä tapauksissa verkkonhaltijan omistajan harkintaan. Voidaan kuitenkin arvioida, että tässä joukossa useiden verkkonhaltijoiden omistajat korottavat tuottovaatimustaan, vaikka välttämättä kaikissa yrityksissä tätä mahdollisuutta ei tulla käyttämään.

Koska ehdotuksen vaikutukset verkkonhaltijoiden ratkaisuihin riippuvat yrityskohtaisista tilanteista sekä verkkonhaltijoiden itsensä tekemistä ratkaisuista, ei ole mahdollista esittää määrällistä arviota tältä osin ehdotuksen vaikutuksista verkkopalvelujen yleiseen hintatasoon. Voidaan kuitenkin arvioida, että niitä yrityksiä, joilla tulee olemaan mahdollisuus korottaa verkkopalvelujensa hintoja, on lukumääräisesti enemmän kuin niitä yrityksiä, jotka joutuvat laskemaan hintojaan.

Ehdotettu uusi verkkotoiminnan valvontamalli lisäisi verkkonhaltijoille valvonnasta aiheutuvaa työmäärää nykyisestä. Tämä on kuitenkin seurausta suoraan sähkön sisämarkkinadirektiivin Suomelle asettamien velvoitteiden täytäntöönpanosta. Samalla ehdotus nostaisi verkkonhaltijoilta perittävien lupa- ja valvontamaksujen määrää. Kohoavat valvontakustannukset aiheuttavat kustannus-

paineita verkonhaltijoille, mutta niiden osuus toiminnan kustannuksista on niin pieni, ettei niillä arvioida olevan vaikutusta sähköverkkopalvelujen hintoihin.

Sähköverkkojen valvontaa koskevalla ehdotuksella ei ole tarkoitus muuttaa sähköverkkopalvelujen hinnoittelusta annettujen säännösten sisältöä eikä niiden soveltamista koskevaa viranomais- ja oikeuskäytäntöä. Lähtökohtaisesti sähköverkkojen valvontaa koskevien muutosten ei tulisi sen vuoksi vaikuttaa sähköverkkopalvelujen yleiseen hintatasoon Suomessa. Ehdotuksen tavoitteisiin liittymättömiä verkkopalvelujen yleisen hintatason muutoksia saattaisi aiheutua kuitenkin siinä tapauksessa, että hinnoittelua koskevia perusteita muutetaan nykyisen käytännön mukaisista perusteista. Tällaiset vaikutukset kohdistuisivat yleisenä verkkopalvelujen hintatason muutoksena kaikkiin verkonhaltijoihin ja välittyisivät niiden kautta koheinä maksuina verkonhaltijoiden asiakaina oleville sähkökäyttäjille.

Energiamarkkinavirastolle ehdotettu toimivalta siirtää sähkön erillistuotantoa harjoittavien suurten voimalaitosten suunniteltuja huoltoseisokkeja 1.12. – 28.2. välisen ajan ulkopuolelle ennaltaehkäisee osaltaan sähkön markkinahinnan manipulointimahdollisuuksia sekä edistää voimalaitosten käytettävissä oloa tiukan kapasiteettitilanteen aikana. Ehdotettu järjestelmä koskisi 19 voimalaitosta: seitsemää vesivoimalaitosryhmää, neljää ydinvoimayksikköä, kuutta tavallista lauhdevoimalaitosta sekä kahta kaasuturbiinivoimalaitosta. Ehdotusten vaikutusten sähköntuotajiin arvioidaan jäävän käytännössä hyvin vähäisiksi, koska sähköntuottajat voivat voimalaitostensa huoltoseisokkien ajankohtien suunnittelulla välttää joutumisen ehdotetun säännöksen kohteeksi.

Toimitusvelvollisuuden piiriin kuuluvien asiakkaiden rajaaminen pienentää toimitusvelvollisten alueellisten sähkön vähittäismyyjien nykyistä hinnoitteluun liittyvää riskiä, joka aiheutuu suurten sähkökäyttäjien mahdollisesta paluusta toimitusvelvollisuuden piiriin tilanteessa, jossa sähkön markkinahinta nousee voimakkaasti. Tämä parantaa toimitusvelvollisten pienten ja keskisuurten sähkönmyyjien kilpailuasemaa sähkömarkkinoilla sekä parantaa toimitusvelvollisten säh-

könmyyjien mahdollisuuksia vastata verkon ulkopuolelta tulevien sähkönmyyjien kilpailuun.

4.1.4. *Kansantaloudelliset vaikutukset*

Sähkömarkkinoiden toiminnan ja valvonnan tehostumisen arvioidaan muutaman vuoden aikajänteellä vaikuttavan kotitalouksien ja yritysten maksaman sähköenergian ja sähkön siirron hinnan nousupaineita vähentävästi. Tällä on vähäisiä myönteisiä vaikutuksia kansantalouteen.

Ehdotuksilla ei arvioida olevan välitöntä vaikutusta työllisyyteen. Toiminnan tehostuminen saattaa kuitenkin muutaman vuoden kuluessa vähentää työvoiman tarvetta sähkölaitosyrityksissä. Työvoiman vähentämistarpeen ei arvioida olevan merkittävä, sillä sähkömarkkinoiden asteittainen vapauttaminen kilpailulle vuodesta 1995 lähtien on karsinut sekä erillisenä oikeushenkilönä että liikelaitosmuodossa harjoitettavan sähköliiketoiminnan henkilöstön määrän toiminnan harjoittamisen kannalta melko tarkoituksenmukaiselle tasolle.

Sähkömarkkinoiden kilpailun tehostuminen vaikuttaisi myönteisesti alan yritysten kilpailukykyyn. Sähkön hinnan nousupaineiden vähenemisen ei arvioida vaikuttavan sähkönkulutukseen.

4.2. **Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset**

Sähkö- ja maakaasuverkkotoiminnan valvontaan ja Energiamarkkinaviraston päätöksiä koskevaan muutoksenhakuun ehdotetut muutokset lisäisivät sähkö- ja maakaasumarkkinaviranomaisena toimivan Energiamarkkinaviraston työmäärää merkittävästi. Lisätyötä aiheutuisi myös sähköntoimitusvarmuuden seurannan tehostamisesta. Näin sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvontakustannukset kasvaisivat. Kustannusten nousu johtuu kuitenkin pääosin energiasisämarkkinadirektiivien valvontaan aiheuttamista muutoksista.

Sähkö- ja maakaasuverkkotoiminnan valvontaan ja muutoksenhakuun ehdotettujen muutosten arvioidaan edellyttävän Energiamarkkinaviraston henkilöstön määrän lisää-

mistä neljällä henkilöllä. Lisääntyvien kustannusten arvioidaan olevan noin 300 000 euroa vuodessa. Tästä määrästä sähköverkkojen valvonnan osuuden arvioidaan olevan kaksi henkilöä ja noin 150 000 euroa. Viraston tehtävät lisääntyvät uuden valvontamenettelyn käyttöönoton seurauksena, sillä viraston on ennen valvontajakson alkua annettava kaikkia verkonhaltijoita koskevat vahvistuspäätökset ja valvontajakson päätyttyä vastaavat valvontapäätökset. Uusi valvontamenettely edellyttää muun muassa vahvistuspäätösten perustana olevien suuntaviivojen valmistelua ja lisääntyvän yrityskohtaisen raportoinnin edellyttämien tietojenkeruujärjestelmien kehittämistä. Lisäksi sähkön sisämarkkinadirektiivin edellyttämä lyhyt aika valvontapäätösten antamiselle edellyttää, että virastolla on käytettävissään tarvittavat resurssit määräjän piiriin kuuluvien tehtävien hoitamiseen. Ehdotetuilla verkkovalvonnan kustannuksilla ei olisi vaikutusta valtion talousarvioon Energiamarkkinaviraston budjetin kautta, koska pääosa verkonhaltijoiden valvonnan menoista katetaan valvottavilta perittävillä lupa- ja valvontamaksuilla. Kohoavilla maksuilla ei myöskään ole käytännössä vaikutusta sähkönkäyttäjien maksamiin verkkopalvelumaksuihin.

Sähkön sisämarkkinadirektiivin edellyttämä sähkön toimitusvarmuuden seuranta sekä ehdotettu voimalaitosten huoltoseisokkeja koskeva seuranta ovat uusia tehtäviä Energiamarkkinavirastolle. Näiden tehtävien arvioidaan aiheuttavan virastolle 0,5 henkilötyövuoden sekä noin 35 000 euron lisäresurssitarpeen vuodessa. Nämä kustannukset katettaisiin valtion talousarviosta, koska kustannuksia ei ole merkittävässä määrin mahdollista kohdistaa sähköntuottajilta perittäviin suoritemaksuihin.

Sähkö- ja maakaasuverkkojen valvonnan muutos ja siirtyminen kaksiportaiseen muutoksenhakuun Energiamarkkinaviraston päätöksistä merkitsee myös tuomioistuineläytöksessä lisäkustannuksia. Uudistuksen aiheuttamien asiämäärien arvioitu vaihteluväli vuosittain on suuri ja aluksi uudet tehtävät saattavat merkitä jopa 50 prosentin lisäystä markkinaoikeuden nykyiseen asiämäärään. Lisäresurssitarve vaihtelisi asiämäärien mukaan vuosittain 3–6 henkilöön ja 180 000–

360 000 euroon. Tällä hetkellä markkinaoikeuden henkilöstömäärä on 13 henkilötyövuotta. Ensimmäisenä vuonna tarve olisi 6 henkilöä ja 360 000 euroa. Osa henkilöistä palkattaisiin määräaikaisina. Lisäksi tulisi varautua uuden asiaryhmän mahdollisesti edellyttämien sivutoimisten asiantuntijajäsenten palkkaamiseen.

Markkinaoikeuden työtilanne on heikentynyt vuonna 2004, jolloin saapuvien asioiden määrä on kasvanut lähes 50 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna sekä käsittelyajat pidentyneet ja vireillä olevien asioiden määrä noussut huomattavasti. Markkinaoikeuden käsittelemistä asioista osa on säännösten mukaan käsiteltävä kiireellisinä. Tämän vuoksi on välttämätöntä, että valtion talousarvioissa katetaan vuosittain nämä lisäkustannukset täysimääräisinä.

4.3. Ympäristövaikutukset

Liittymisjohtojen rakentamista koskeva ehdotus voi jossain määrin lisätä olemassa oleville sähköjohdoille rinnakkaisia johtohankkeita. Näitä toteutettaisiin käytännössä keski- ja korkeajännitejohdoissa. Ympäristönäkökulmasta tällaisia hankkeita voidaan pitää tarpeettomina. Tässä tarkoitettuja hankkeita arvioidaan kuitenkin lukumääräisesti olevan pieni määrä, sillä useimmissa tapauksissa liittymisjohtohankkeet koskevat kokonaan uusia johtoja, jotka toteutuisivat joka tapauksessa muutoinkin. Ehdotuksen ympäristövaikutukset jäävät tämän vuoksi vähäisiksi. Muilta osin ehdotuksella ei ole ympäristövaikutuksia.

4.4. Aluekehitysvaikutukset

Ehdotuksella ei ole merkittäviä vaikutuksia aluekehitykseen. Verkkotoiminnan valvontaa koskevalla ehdotuksella voi olla kuitenkin vaikutuksia yksittäisten verkonhaltijoiden tarjoamien verkkopalvelujen hinnoitteluun riippuen siitä, minkälaista hinnoittelua yritykset ovat harjoittaneet ennen lain voimaantuloa. Muutosten kohdistuessa jakeluverkonhaltijoiden toimintaan niillä on vaikutusta alueellisesti verkkopalvelujen hintaan. Sähkön vähittäismyyjille ehdotetun velvollisuuden ilmoittaa yleisesti tarjoamistaan sähkö-

tuotteista ja niiden hinnoista sähkömarkkina-
viranomaisen ylläpitämään hintaseurantaan
puolestaan arvioidaan tasoittavan paikallisia
eroavuuksia sähkön vähittäismyyntihinnois-
sa.

5. Asian valmistelu

5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Kauppa- ja teollisuusministeriö asetti
3 päivänä marraskuuta 2000 työryhmän, joka
otti nimekseen sähkömarkkinalain 5-vuo-
tishuoltotyöryhmä. Työryhmän tehtäväksi
annettiin tarkastella sähkömarkkinalain sään-
nöksiä ja valmistella ehdotukset siihen ja sen
nojjalla annettuihin säädöksiin tehtäviksi laki-
teknisiksi ja muiksi tarpeellisiksi sisällöllisi-
siksi muutoksiksi. Työryhmä luovutti mietin-
tönsä 26 päivänä lokakuuta 2001. Mietinnös-
tä pyydettiin lausunnot 21 taholta ja lausun-
non toimitti 23 lausunnonantajaa.

Kauppa- ja teollisuusministeriö järjesti hei-
nä-elokuussa 2001 lausuntokierroksen ehdo-
tusluonnoksesta, johon sisältyi sähköliike-
toimintojen eriyttämistä koskeva muutoseh-
dotus sekä kauppa- ja teollisuusministeriössä
virkatyönä valmisteltu ehdotus verkkoliike-
toiminnan yhtiöittämisestä. Samaan ehdotus-
luonnokseen sisältyi myös sähkömarkkina-
lain 5-vuotishuoltotyöryhmässä valmistellut
ehdotukset järjestelmävastaavan ja tasevas-
taavien salassapitovelvollisuudesta sekä pe-
rustuslaista ja muun lainsäädännön muutok-
sista johtuvista muutostarpeista sähkömark-
kinalakiin. Ehdotusluonnoksesta pyydettiin
lausunnot 20 taholta ja lausunnon toimitti
32 lausunnonantajaa. Sähköverkkotoiminnan
oikeudellista eriyttämistä koskeva luonnos on
ollut kunnallistalouden ja -hallinnon neuvot-
telukunnan käsiteltävänä.

Sähköliiketoimintojen eriyttämistä on tar-
kastellut myös kauppa- ja teollisuusministe-
riön 21 päivänä syyskuuta 1999 asettama
sähköliiketoimintojen eriyttämistyöryhmä 2,
joka luovutti mietintönsä 31 päivänä touko-
kuuta 2000. Mietinnöstä pyydettiin lausunnot
12 taholta ja lausunnon toimitti 14 lausun-
nonantajaa.

Kauppa- ja teollisuusministeriö asetti
11 päivänä helmikuuta 2003 työryhmän, jon-
ka tehtäväksi annettiin tehdä ehdotukset säh-

kö- ja maakaasumarkkinoiden verkkotoimin-
nan hinnoittelun metodologian ja kohtuulli-
suusvalvonnan uudistamisesta niin, että EY:n
energiasisämarkkinadirektiivien vaatimukset
täytyvät. Työryhmän tuli kiinnittää huomio-
ta työssään myös verkkotoiminnan valvon-
nan järjestämiseen muissa maissa, jakeluta-
riffien rakenteeseen, sähkökäyttäjien ase-
maan ja toimialajärjestöjen ministeriölle te-
kemiin verkkotoiminnan valvontaa koskeviin
aloitteisiin. Työryhmä luovutti toukokuussa
2003 ministeriölle väliraportin, jossa kuvati-
ttiin uudistuksen suuntaviivat. Työryhmän vä-
liraportti lähetettiin lausuntokierrokselle
2 päivänä kesäkuuta 2003. Työryhmä luovut-
ti lopullisen mietintönsä 4 päivänä marras-
kuuta 2003. Mietinnöstä pyydettiin lausunnot
22 taholta ja lausunnon toimitti 26 lausun-
nonantajaa.

Kauppa- ja teollisuusministeriö asetti
13 päivänä helmikuuta 2003 työryhmän, jon-
ka tehtäväksi annettiin selvittää valtiovallan
roolia sähkömarkkinoiden toimitusvarmuu-
den parantamisessa poikkeuksellisen vaikeis-
sa kapasiteettitilanteissa sekä tehdä ehdotuk-
set siitä, miten toimitusvarmuutta koskeva
tarjouskilpailu ja kapasiteettiseuranta tulisi
järjestää niin, että EY:n energiasisä-
markkinadirektiivien vaatimukset täytyvät.
Työryhmä luovutti mietintönsä 20 päivänä
marraskuuta 2003. Mietinnöstä pyydettiin
lausunnot 19 taholta ja lausunnon toimitti
21 lausunnonantajaa.

Kauppa- ja teollisuusministeriö järjesti
helmi-maaliskuussa 2004 lausuntokierroksen
ehdotusluonnoksesta, johon sisältyivät kaup-
pa- ja teollisuusministeriössä virkatyönä
valmistellut ehdotukset sähköliiketoimintojen
eriyttämisestä ja toimitusvelvollisuutta kos-
kevista muutoksista. Ehdotusluonnoksesta
pyydettiin lausunnot 23 taholta ja lausunnon
toimitti 28 lausunnonantajaa.

Kaikkien lausuntokertojen lausunnoista on
laadittu kauppa- ja teollisuusministeriössä
lausuntoyhteenvedo.

5.2. Lausunnot

5.2.1. Sähköliiketoimintojen eriyttäminen

Eriyttämistyöryhmä 2:n mietinnöstä ane-
tuissa lausunnoissa yhtiöittämis- ja liikelai-

tostamisvelvoitetta tukivat muun muassa Energiamarkkinavirasto, Kilpailuvirasto sekä Energia-alan Keskusliitto ry. Kirjanpidossa tapahtuvaa eriyttämistä piti riittävänä muun muassa Suomen Kuntaliitto ry. Työryhmän esittämää 70 gigawattituntin alarajaan perustuvaa yhtiöittämis- ja liikelaitostamisvelvoitetta osa lausunnonantajista piti liian matalana ja osa katsoi, että velvoitteen tulisi koskea yhdenvertaisesti kaikkia.

Kauppa- ja teollisuusministeriön ehdotusluonnosta koskevan, kesällä 2001 järjestetyn lausuntokierroksen yhteydessä ehdotettua yhtiöittämisvelvoitetta tukivat muun muassa oikeusministeriö, Energiamarkkinavirasto, Kilpailuvirasto ja Energia-alan Keskusliitto ry. Energia-alan Keskusliitto ry vaati yhtiöittämisvelvoitetta kaikille verkonhaltijoille ja vastusti yhtiöittämiselle ehdotetun alarajan asettamista 130 gigawattituntiin pitäen sitä yhtiöiden yhdenvertaisen kohtelun vastaisena ja kilpailua vääristävänä. Alarajan laskemista 70 gigawattituntiin kannattivat muun muassa Kilpailuvirasto ja Energiamarkkinavirasto. Oikeusministeriön lausunnossa tuettiin ehdotettua alarajaa, jota pidettiin tarkkarajaisena ja suhteellisuusperiaatteen mukaisena. Alarajan nostamista pitivät tarpeellisena muun muassa Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Energia-alan Työnantajayhdistys ry sekä Akava ry. Yhtiöittämisvelvoitetta vastusti muun muassa Suomen Kuntaliitto ry, joka katsoi ehdotuksen puuttuvan kuntien oikeuteen järjestää liiketoimintonsa haluamallaan tavalla. Vastustamista perusteltiin myös sillä, ettei velvoite poistaisi ristiinsubventointia eikä helpottaisi Energiamarkkinaviraston valvontatyötä. Yhtiöittämisvaatimuksen arvioitiin lisäksi lisäävän hallinnollista työtä ja vaarantavan henkilöstön työpaikkoja.

Kauppa- ja teollisuusministeriön ehdotusluonnosta koskevan, talvella 2004 järjestetyn lausuntokierroksen yhteydessä yhtiöittämisvelvoitetta tukivat muun muassa kauppa- ja teollisuusministeriön markkinaosasto, oikeusministeriö, valtiovarainministeriö, Energiamarkkinavirasto, Kilpailuvirasto, Energia-alan Keskusliitto ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry sekä Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusjärjestö MTK ry. Kriittisesti ehdotukseen suhtautuivat Suomen Kuntaliitto ry, Sähköenergialiitto ry sekä

Energia-alan Työnantajayhdistys ry. Oikeudelliselle eriyttämiselle ehdotettua 150 gigawattituntin rajaa pitivät liian korkeana Energia-alan Keskusliitto ry sekä eräät suuret sähkölaitosyritykset, jotka katsoivat, että oikeudellisen eriyttämisvaatimuksen tulisi kohdistua tasapuolisesti kaikkiin verkonhaltijoihin. Myös Kilpailuvirasto vaati alemmää eriyttämisrajaa. Korkeampaa rajaa yhtiöittämiselle vaativat Suomen Ammattijärjestöjen Keskusjärjestö SAK ry (300—400 gigawattituntia), Suomen Kuntaliitto ry (100 000 asiakasta) sekä eräs keskisuuri sähkölaitosyritys (600 gigawattituntia). Toiminnalliseen eriyttämiseen kantaa ottaneista Energiamarkkinavirasto katsoi, että ehdotettu 50 000 asiakkaan raja on korkeahko, kun taas sähköalaa edustavat järjestöt katsoivat, että raja tulisi tältä osin asettaa 100 000 asiakkaaseen.

5.2.2. *Verkkotoiminnan valvonta ja muutoksenhaku Energiamarkkinaviraston päätöksistä*

Energiamarkkinoiden kohtuullisuusvalvontatyöryhmän mietinnöstä annetuissa lausunnoissa pääosa lausunnonantajista suhtautui työryhmän ehdottamaan uuteen verkkotoiminnan valvontamalliin positiivisesti tai ainakin oikeansuuntaisena kehityksenä. Viranomaisten, maakaasualan ja energiankäyttäjien näkemykset olivat jossain määrin positiivisävyisempiä kuin sähköyritysten näkemykset. Lausunnonantajista positiivisesti ehdotukseen suhtautuivat muun muassa oikeusministeriö, valtiovarainministeriö, Energiamarkkinavirasto, Kuluttajavirasto, maakaasualaa edustavat järjestöt ja useimmat sähkökäyttäjät edustavat järjestöt. Kriittistään huolimatta myös sähköalan lausunnonantajat pitivät valvontajärjestelmän kehittämistä tarpeellisena ja työryhmän ehdotuksia oikeansuuntaisena kehityksenä.

Ehdotettuun valvontamalliin kriittisesti suhtautuivat Kilpailuvirasto ja Energia-alan Keskusliitto ry, jotka katsoivat ehdotuksen johtavan tarpeettoman raskaaseen sääntelyyn sekä Suomen Kuluttajaliitto ry ja Suomen Kuntaliitto ry, jotka puolestaan vaativat tiukempaan etukäteiseen valvontaan siirtymistä.

Työryhmän ehdotukset Energiamarkkinaviraston päätöksiä koskevan muutoksenhaun

järjestämisestä saivat laajan kannatuksen sekä viranomaisten, energiayritysten että energiankäyttäjien keskuudessa. Työryhmän ehdotusta tältä osin kannattivat muun muassa oikeusministeriö, Energiamarkkinavirasto, Kuluttajavirasto, sähkö- ja maakaasualaa edustavat järjestöt sekä useat sähkönkäyttäjää edustavat järjestöt. Muutoksenhaun ohjaamista ensiasteessa osittain markkinaoikeuteen vastustivat valtiovarainministeriö, korkein hallinto-oikeus ja markkinaoikeus.

5.2.3. *Sähkön toimitusvarmuus ja sähköntuotanto*

Valtiovallan roolia sähköntoimitusvarmuudessa selvittäneen työryhmän johtopäätökset ja ehdotukset saivat pääosin lausunnonantajien kannatuksen. Merkittävimmin lausunnonantajien näkemyksiä jakoi voimalaitosten talvikauden huoltoseisokkeja koskeva valvonta. Työryhmän ehdotuksia kannattivat tältä osin muun muassa Energiamarkkinavirasto, Kilpailuvirasto ja Suomen Kuntaliitto ry. Kilpailuvirasto ja Energiamarkkinavirasto perustelivat lisätoimenpiteiden tarvetta sillä, että kilpailulainsäädännön keinoin on tosiasiallisesti vaikea puuttua markkinavoiman vää-

rinkäytöksiin sähköntuotannossa. Työryhmän ehdotusta vastustivat tältä osin Energia-alan Keskusliitto ry, Suomen Kaukolämpö ry, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto ry sekä kantaverkonhaltija Fingrid Oyj.

5.2.4. *Vähittäismyyjän toimitusvelvollisuus*

Kauppa- ja teollisuusministeriön ehdotusluonnosta koskevan, talvella 2004 järjestetyn lausuntokierroksen lausunnonantajat tukivat yleisesti lausunnoissaan toimitusvelvollisuuden rajoittamista suurten sähkönkäyttäjärytysten osalta. Ehdotettua 3 x 63 ampeerin pääsulakerajaa pidettiin käytännöllisenä. Eräät sähkönkäyttäjää edustavat järjestöt katsoivat, ettei ehdotus saisi vaikuttaa voimassaoleviin sopimussuhteisiin.

6. Riippuvuus muista esityksistä

Esitykseen liittyy samanaikaisesti annettu hallituksen esitys maakaasumarkkinalain muuttamisesta. Esitykset liittyvät kiinteästi toisiinsa Energiamarkkinaviraston päätösten muutoksenhakua koskevilta osilta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Sähkömarkkinalaki

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. *Lain tavoitteet.* Pykälään lisättäisiin sen sisältöä kuvaava otsikko.

2 §. *Lain soveltamisala.* Nykyisin sähkömarkkina-asetuksen 9 §:ssä olevat sähkömarkkinalain soveltamisalaa rajaavat säännökset puolustushallinnon sähköverkoista ja voimalaitoksista ehdotetaan otettavaksi lain tasolle. Pykälän 2 momentin mukaan sähkömarkkinalain sähköverkkolupaa koskevan 2 luvun, verkkotoiminnan yleisiä velvoitteita ja hinnoitteluperiaatteita koskevan 3 luvun sekä lain voimalaitoksia koskevien 36 ja 36 a §:n säännöksiä ei sovellettaisi puolustushallinnon sähköverkkoihin ja voimalaitoksiin. Muutos edellyttäisi sähkömarkkina-asetuksen 9 §:n kumoamista.

3 §. *Määritelmät.* Sähkömarkkinalain 3 §:ssä on määritelty laissa käytettävät käsitteet.

Pykälän 3 kohdan liittymisjohdon määritelmää muutettaisiin siten, että liittymisjohdon rakentamista koskeva erillissääntely tulisi mahdolliseksi myös korkeajänniteverkoissa. Liittymisjohto voisi olla jännitteeltään myös vähintään 110 kilovoltia. Valtakunnan rajan ylittävä sähköjohto ei kuitenkaan olisi koskaan liittymisjohto. Samalla luovuttaisiin rajoittamasta liittymisjohdon pituutta. Liittymisjohdon keskeinen tunnusmerkki olisikin jatkossa se, että johto palvelee vain yhtä liittymistä. Jos liittymistä on useampia, on kysymyksessä lain tarkoittaman sähköverkon rakentaminen, jota ei koske liittymisjohdon sääntely.

Pykälän 12 kohdassa määriteltäisiin ministeriöllä tarkoitettavan kauppa- ja teollisuusministeriötä.

Sähkömarkkinalaki muutettaisiin vastaamaan Energiainviriivirastosta annettua lakia määrittelemällä pykälän 13 kohdassa sähkömarkkinaviranomaisella tarkoitettavan Energiainviriivirastoa.

2 luku. Sähköverkkolupa

4 §. *Sähköverkkolupa.* Sähkömarkkinalain 4 §:ssä säädetään sähköverkkoluvasta. Pykälän 2 momentin nojalla sähköverkkotoiminta, jolla on vähäinen merkitys, ei ole luvanvaraista. Nykyisin voimassa olevan sääntelyn mukaisesti asetuksella määritellään tarkemmin, millaista on merkitykseltään vähäinen sähköverkkotoiminta. Sähkömarkkina-asetuksen 1 §:ssä on säädetty, ettei luvanvaraista ole sähköverkkotoiminta, jossa yhteisön tai laitoksen hallinnassa olevalla sähköverkolla hoidetaan vain kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sähköjakelua. Muista luvanvaraisuuden rajoituksista ei ole annettu säännöksiä.

Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukainen elinkeinovapauden periaate edellyttää, että elinkeinotoiminnan luvanvaraisuudesta on aina säädettävä lailla, jonka on täytettävä perusoikeuden rajoitusta koskevat tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden vaatimukset. Sen varmistamiseksi, että kiinteistön tai sen osan sisäiselle sähköverkkotoiminnalle annettu vapautus luvanvaraisuudesta täyttäisi elinkeinon harjoittamisen vapautta koskevan sääntelyn edellytykset, otettaisiin kyseinen vapautus sähkömarkkinalain 4 §:n 2 momenttiin. Sähköverkon suunnittelu vapautettaisiin luvanvaraisuudesta. Sähköverkon suunnittelu on kuitenkin edelleen tarpeen pitää osana sähkömarkkinalain 3 §:n 6 kohdassa määriteltyä sähköverkkotoimintaa, sillä sähkömarkkinalain ja sen nojalla annettujen eriyttämistä koskevien säännösten mukaan suunnittelu muodostaa osan verkkovalvontajien verkkotoiminnasta. Sähkömarkkinaviranomaiselle myönnetty oikeus vapauttaa verkkovalvontajia yksittäistapauksessa luvanvaraisuudesta säilyisi ennallaan.

5 §. *Sähköverkkoluvan myöntäminen ja luvan edellytykset.* Nykyisin voimassa olevassa sähkömarkkina-asetuksen 2 §:ssä on luettelo niistä teknisistä, taloudellisista ja organisatorisista edellytyksistä, jotka sähköverkkoluvan hakijan tulee täyttää sähköverkkoluvan saadakseen. Sähkömarkkinalain sähköverkkolu-

van ehtoja koskeva sääntely ei nykyisellään täytä perustuslain 18 §:n elinkeinovapauden periaatteen elinkeinotoiminnan luvanvaraisuuden sääntelylle asettamia vaatimuksia. Tämän vuoksi sähkömarkkinalain 5 §:n 2 momenttiin otettaisiin säännökset sähköverkkoluvan hakijaa koskevista edellytyksistä. Lupaedellytyksiä täsmennettäisiin, mutta pääosin ne säilyisivät ennallaan nykyisten säännösten ja niitä koskevan ratkaisukäytännön kanssa.

Käytön johtajaa ja sähkötoiden johtajaa koskevaa lupaedellytystä tarkennettaisiin tekemällä viittaus sähköturvallisuuslakiin (410/1996) ja sen nojalla annettuihin säädöksiin. Käytön johtajan ja sähkötoiden johtajan kelpoisuusvaatimuksista on säädetty sähköturvallisuuslain 3 luvussa sekä sähköturvallisuuslain nojalla annetussa kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksessä sähköalan töistä (516/1996). Momentin 4 kohtaan otettaisiin sähkön sisämarkkinadirektiivin edellyttämä säännös siitä, että verkonhaltijalla tulee olla päätösvalta sähköverkon käyttöön, ylläpitoon ja kehittämiseen tarvittaviin varoihin. Tätä vaatimusta on jo nykyisellään sovellettu verkkolupia koskevassa ratkaisukäytännössä. Sähkömarkkina-asetuksen 2 §:n 3 momentin järjestelmävastuuseen määrättävää kantaverkonhaltijaa koskeva velvollisuus järjestää valtakunnallisen tasevastuun hoitamiseen liittyvien tehtävien suorittaminen erillisen toimintayksikkönsä tai kokonaan omistamansa tytäryhtiön tehtäväksi sisällytettäisiin momentin 6 kohtaan.

Sähkömarkkina-asetuksessa oleva muita edellytyksiä koskeva kohta poistettaisiin. Kyseinen edellytys on sisällöltään tarpeettoman avoin eikä sitä ole sovellettu käytännössä.

Ehdotetun 3 momentin mukaan lupaan voitaisiin liittää luvan myöntämisedellytysten kannalta tarpeellisia ehtoja.

Nykyisin voimassa olevan sääntelyn nojalla ei ole selkeää, onko ja missä määrin luvan tai lupaan liittyvien ehtojen muuttaminen mahdollista. Luvan tai lupaehtojen muuttaminen saattaa kuitenkin olla tarpeen olosuhteissa tapahtuneiden muutosten vuoksi. Ehdotukseen sisältyy luvan ja lupaehtojen muuttamista koskeva selventävä säännös, jonka mukaan lupaa tai luvan ehtoja voidaan

muuttaa luvanhaltijan suostumuksella tai muulloinkin, jos muutokseen on lain tarkoituksen kannalta erityisen tärkeä syy. Mahdollisuutta muuttaa lupaa tai lupaan liitettäviä ehtoja rajattaisiin tämän mukaisesti.

Kielto siirtää lupaa toiselle yhteisölle tai laitokselle siirtyisi nykyisestä 3 momentista 4 momentiksi. Momentin sisältöä ei muutettaisi.

6 §. *Jakeluverkonhaltijan vastuualue.* Sähkömarkkinalain nykyisin voimassa olevan 6 §:n 2 momentin mukaan luvanhaltijan on ilmoitettava vastuualueen muutoksesta alueen liittyjille ja sähkömarkkinaviranomaiselle siten kuin kauppa- ja teollisuusministeriö määrää. Kauppa- ja teollisuusministeriö on antanut päätöksen vastuualueiden muutoksista ilmoittamisesta (827/1995). Päätös koskee ilmoittamisessa noudatettavaa menettelyä sekä sähkömarkkinaviranomaiselle tehtävän ilmoituksen sisältöä ja ilmoitukseen sisällytettäviä liitteitä. Pykälän 2 momentissa siirrettäisiin sähkömarkkinaviranomaiselle toimivalta antaa normipäätöksiä ilmoitusmenettelystä. Sähkömarkkinaviranomainen voisi määrätä tarkemmin ilmoituksessa annettavien tietojen sisällöstä sekä ilmoitusmenettelystä. Energiemarkkinavirastolla on sähkömarkkinoiden valvonnasta ja toimivuuden edistämisestä vastaavana sekä lupia myöntävänä erityisviranomaisena sähkömarkkinoiden toimintaa ja markkinoiden osapuolia koskevaan asiantuntemukseen liittyvät edellytykset tällaiselle päätöksenteolle. Energiemarkkinavirasto on jo nykyisäntelyn mukaan ilmoituksia vastaanottava taho.

7 §. *Sähköverkkoluvan peruuttaminen.* Sähkömarkkinalain 7 §:ssä säädetään tilanteista, joissa sähkömarkkinaviranomainen voi peruuttaa sähköverkkoluvan. Nykyisin voimassa olevan 7 §:n 2 kohdan mukaan sähköverkkoluvan peruuttaminen on mahdollista, jos luvanhaltija ei enää täytä luvan myöntämisen edellytyksiä tai ehtoja. Koska sähkömarkkinaviranomaiselle on sähkömarkkinalain 5 §:ssä annettu valtuus asettaa eräissä tapauksissa lupaehtoja, olisi luvan peruuttaminen syytä mahdollistaa vain tilanteissa, joissa luvanhaltija ei enää täytä sähkömarkkinalain mukaisia luvan myöntämisen edellytyksiä. Näin sähkömarkkinaviranomainen on soveltanut myös nykyisin voimassa olevia sään-

nöksiä sähköverkkoluvan peruuttamisesta.

8 §. *Toimenpiteet sähköverkkoluvan peruuttamisen johdosta.* Pykälään lisättäisiin sen sisältöä kuvaava otsikko.

3 luku. **Verkkotoiminnan yleiset velvoitteet ja hinnoitteluperiaatteet**

9 §. *Kehittämisen- ja liittämismahdollisuus.* Pykälään lisättäisiin sen sisältöä kuvaava otsikko.

10 §. *Siirtovelvollisuus.* Pykälään lisättäisiin sen sisältöä kuvaava otsikko.

11 §. *Sähkön siirtoa koskeva ilmoitusvelvollisuus.* Pykälän valtuutussäännöstä muutettaisiin perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaisesti siten, että ministeriön määräysten sijasta ilmoitusvelvollisuuden sisällöstä säädetäisiin kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksella.

12 §. *Verkkopalvelujen myyntiehtojen ja tunnuslukujen julkaiseminen.* Pykälän ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 ja 3 momentti, joihin siirrettäisiin nykyisin lain 13 §:ään sisältyvät säännökset.

Pykälän 2 momentissa siirrettäisiin sähkömarkkinaviranomaiselle toimivalta määrätä tarkemmin verkonhaltijan verkkopalveluiden voimassaolevien myyntiehtojen ja -hintojen ja niiden määräytymisperusteiden ilmoittamisesta annettavista tiedoista sekä ilmoitusmenettelystä. Voimassaolevan 13 §:n 1 momentin nojalla tämä toimivalta kuuluu kauppa- ja teollisuusministeriölle, joka on antanut päätöksen verkkopalveluiden myyntiehtojen ja -hintojen ilmoittamisesta sähkömarkkinaviranomaiselle (1256/1995). Edellä 6 §:n 2 momentin perusteluiden yhteydessä on käsitelty Energiamarkkinaviraston asemaa erityisviranomaisena. Energiamarkkinavirasto on jo nyky sääntelyn mukaisesti momentissa tarkoitettuja ilmoituksia vastaanottava viranomainen. Maakaasumarkkinalain 2 luvun 7 §:n 1 momentissa on samansisältöinen säännös maakaasumarkkinaviranomaisena toimivalle Energiamarkkinavirastolle ilmoittamisesta.

Pykälän 3 momentin nojalla sähkömarkkinaviranomainen voisi tarkemmin määrätä, mitä verkkopalveluiden hintatasoa sekä verkkotoiminnan tehokkuutta koskevia tun-

nuslukuja verkonhaltijan tulisi julkaista. Sähkömarkkinaviranomaisen määräykseen voisi sisältyä myös määräyksiä tunnuslukujen laskentakaavoista ja -ohjeista sekä julkaisemisessa noudatettavasta menettelystä. Voimassaolevan 13 §:n 2 momentin nojalla tämä toimivalta kuuluu kauppa- ja teollisuusministeriölle, joka on antanut päätöksen sähköverkkotoiminnan tunnuslukujen julkaisemisesta ja ilmoittamisesta sähkömarkkinaviranomaiselle (1637/1995). Edellä 6 §:n 2 momentissa mainituin perusteluin myös tämäntyyppinen päätöksenteko soveltuisi parhaiten Energiamarkkinavirastolle, joka jo nykyisin toimii ilmoituksia vastaanottavana tahona. Maakaasumarkkinalain 2 luvun 7 §:n 2 momentti on samansisältöinen.

13 §. *Jakeluverkonhaltijan laskussa ilmoitettavat tiedot.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan jakeluverkonhaltijan tulee esittää laskutuksessa asiakkaalleen erittely siitä, miten verkkopalvelun hinta muodostuu. Nykyisin jakeluverkonhaltijan laskujen erittelystä säädetään kauppa- ja teollisuusministeriön antamassa asetuksessa sähkön siirtoa ja sähköenergiaa koskevien laskujen erittelystä (836/2000). Sähköverkkotoiminnan oikeudellisesta eriyttämisestä ehdotettujen säännösten vuoksi on perusteltua antaa laskujen erittelyä koskevat säännökset erikseen verkonhaltijoille ja sähkömyyjille.

Energiamarkkinavirastolle osoitettaisiin toimivalta antaa jakeluverkonhaltijoita sitovia määräyksiä verkkopalveluiden hinnan erittelystä sähkölaskuissa. Vastaavat säännökset sisältyisivät sähkömyyjien osalta lain 6 lukuun. Edellä 6 §:n 2 momentissa mainituin perusteluin myös tämäntyyppinen päätöksenteko soveltuisi parhaiten Energiamarkkinavirastolle.

14 §. *Verkkopalveluiden myyntiehtojen ja hinnoittelua koskevat yleiset säännökset.* Pykälään lisättäisiin sen sisältöä kuvaava otsikko.

14 a §. *Sähkön tuontia ja vientiä koskevat siirtomaksut.* Pykälään lisättäisiin sen sisältöä kuvaava otsikko.

15 §. *Pistehinnoittelu.* Pykälän 3 momentin jakeluverkon etäisyysriippumatonta hinnoittelua koskevaa säännöstä täsmennettäisiin säätämällä, että tämä vaatimus koskee vain siirtopalveluiden hintaa, mutta ei liittämistä

perittäviä verkkopalvelumaksuja. Ehdotettu täsmennys vastaa tältä osin säännöksen nykyistä soveltamiskäytäntöä. Siirtopalvelulla tarkoitetaan tässä yhteydessä sähkön siirtämistä sekä sen edellyttämiä tai sen toteuttamiseen liittyviä muita verkkopalveluita, kuten mittauspalvelua ja taseselvitystä. Verkkopalveluihin kuuluvat liittämispalvelut eivät sen sijaan olisi säännöksessä tarkoitettuja siirtopalveluita.

Momenttiin ehdotetaan lisäksi uutta säännöstä, jonka perusteella jakeluverkonhaltijan tulisi soveltaa maantieteellisesti toisistaan erillään sijaitsevilla vastuualueensa osilla kunkin alueen kustannuksiin perustuvia omia siirtopalvelun hintoja. Eri alueilla voitaisiin myös soveltaa erilaisia hinnoittelurakenteita edellyttäen, että verkonhaltijan hinnoitteluperusteet täyttävät siirtopalvelujen hinnoittelua koskevien säännösten vaatimukset. Tämä merkitsi poikkeusta jakeluverkon siirtopalvelujen hinnoittelun pääsäännöstä, jonka mukaan jakeluverkossa siirtopalvelujen hinta ei saa riippua siitä, missä asiakas maantieteellisesti sijaitsee verkonhaltijan vastuualueella. Kunkin alueen sisällä tulisi kuitenkin soveltaa pääsäännön mukaista etäisyysriippumatonta hinnoittelua. Ehdotetulla säännöksellä pyritään pehmentämään yritysjärjestelyiden yhteydessä toteutetuista merkittävistä hinnoittelumuutoksista aiheutuneita suuria muutoksia yksittäisten asiakkaiden tai asiakasryhmien siirtopalvelumaksuihin. Alueellisesti erilaiseen hinnoitteluun ei ole tarvetta sellaisissa tapauksissa, joissa ei ole merkittäviä kustannuseroja alueiden välillä. Tämän vuoksi Energiamarkkinavirasto voisi yksittäistapauksessa antamallaan päätöksellä myöntää poikkeuksen alueellisesta hinnoittelusta.

Alueellisen hinnoittelun oikeellisuuden valvonnan helpottamiseksi säädettäisiin lain 28 §:n 2 momenttiin ehdotetun säännöksen valtuutuksen nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella jakeluverkonhaltijoille velvollisuus eriyttää alueellisesti erilliset verkkoliiketoiminnan osat kirjanpidollisesti toisistaan. Verkonhaltijalle tulisi myöntää oikeus poiketa tästä eriyttämisvelvollisuudesta lain 34 §:n 3 momentin säännöksen perusteella, jos verkonhaltijalle on myönnetty poikkeus alueellisesta hinnoittelusta.

Lain voimaantulosäännökseen ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan alueellista hinnoittelua sovelletaan vain niihin jakeluverkonhaltijan maantieteellisesti toisistaan erillään sijaitseviin vastuualueen osiin, jotka on muodostettu lain voimaantulon jälkeen. Soveltamisalan rajauksella pyritään välttämään sitä, että säännöksellä aiheutettaisiin asiakkaiden hintoihin suuria muutoksia niissä tapauksissa, joissa yritysjärjestelyiden aiheuttamat hinnoittelumuutokset on toteutettu ennen lain voimaantuloa.

Pykälän 4 momentti muutettaisiin siten, että kauppaja- ja teollisuusministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarvittaessa tarkempia säännöksiä pistehinnoittelun periaatteiden soveltamisesta. Pistehinnoittelun periaatteiden soveltamista koskevien tarkempien säännösten antaminen soveltuisi ministeriön toimivaltaan perustuslain 80 §:n 1 momentissa säädetyn mukaisesti, sillä pistehinnoittelun periaatteiden soveltamista koskevat asiat ovat luonteeltaan sellaisia, ettei niiden tekninen luonne ja asiallinen merkitys edellytä asetuksenantamisvaltuuden osoittamista valtioneuvostolle. Maakaasumarkkinain 2 luvun 9 §:n 4 momentti on samansisältöinen.

15 a §. *Sähkönmyyjän vaihtamiseen liittyviä suoritteita koskevat säännökset.* Pykälään lisättäisiin sen sisältöä kuvaava otsikko.

15 b §. *Häviöenergian hankinta.* Säännökseen ehdotetaan otettavaksi sähkön sisämarkkinadirektiivin verkonhaltijoille asettama velvoite kilpailuttaa sähköverkon siirtohäviöiden kattamiseksi käytettävän energian hankinta. Vastaava velvoite koskisi myös verkonhaltijan sähköverkon käyttöä palvelevan, pitkäaikaiseen käyttöön tarkoitetun varavoiman hankintaa. Säännöksen edellyttämän hankintamenettelyn täyttäisi esimerkiksi riittävän kattavalla tavalla järjestetty tarjouspyyntömenettely tai tarjouskilpailu taikka hankinta sähköpörssistä.

4 luku. **Järjestelmävelvoitteet ja sähkökauppojen selvitys**

16 §. *Järjestelmävastuu.* Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä valtuuttaminen vaaranna

perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Eduskunnan perustuslakivaliokunta katsoi maakaasumarkkinalakiehdotusta koskevassa lausunnossaan (PeVL 4/2000 vp.), että yhden verkonhaltijan määrääminen järjestelmävastuuseen merkitsee lailla säädettäväksi kuuluvien hallintotehtävien antamista muulle kuin viranomaiselle. Valiokunta katsoi lisäksi, että muiden verkonhaltijoiden oikeusturvan vahvistamiseksi Energiamarkkinaviraston tulisi vahvistaa järjestelmävastaavana toimivan verkonhaltijan asettamat ehdot. Sähkömarkkinalain 16 §:n 2 momentissa ei nykyisin edellytetä järjestelmävastaavan asettamien siirtojärjestelmän käyttöä koskevien ehtojen vahvistamista eikä verkonhaltijoilla ole valitusmahdollisuutta niitä koskevista ehdoista. Perustuslain 124 § edellyttää ehtojen vahvistamista koskevan säännöksen ottamista sähkömarkkinalakiin.

Vahvistamisenmenettely koskisi järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan järjestelmävastuun piiriin kuuluvan toiminnan yleisiä ehtoja, joita järjestelmävastaava asettaa sähkönsiirtojärjestelmän sekä siihen liitettyjen voimalaitosten ja kuormien käyttämiseksi. Säännös ei sen sijaan oikeuttaisi Energiamarkkinavirastoa puuttumaan ennakolta järjestelmävastaavan toimintaan yksittäisissä tapauksissa. Ehdotuksen mukaan säännöksessä tarkoitettuja ehtoja voitaisiin soveltaa yksittäistapauksissa sen jälkeen, kun Energiamarkkinavirasto on hyväksynyt ehdot. Energiamarkkinaviraston vahvistamia ehtoja voisi soveltaa muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin määrää.

Pykälän 4 momentti muutettaisiin perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaisesti siten, että kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä järjestelmävastuun toteuttamistavasta ja sisällöstä. Järjestelmävastuun toteuttamistapaan ja sisältöön liittyvät asiat ovat luonteeltaan sellaisia, ettei niiden tekninen luonne ja asiallinen merkitys edellytä asetuksenantamisvaltuuden osoittamista valtioneuvostolle. Maakaasumarkkinalain 3 luvun 1 §:n 4 momentti on samansisältöinen.

16 a §. *Valtakunnallinen tasevastuu.* Pykälään lisättäisiin sen sisältöä kuvaava otsikko.

16 b §. *Tasevastuu.* Pykälän 2 momentti muutettaisiin perustuslain 80 §:n 1 momentin

mukaisesti täsmentämällä, että valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tasevastuun sisällöstä. Nykyisin voimassa olevan 16 b §:n nojalla tasevastuusta edellytetään säädettäväksi asetuksella. Tasevastuun sisältöä koskevat tarkemmat säännökset sisältyvät sähkömarkkina-asetuksen asetuksella 438/1998 lisättyyn 2 a lukuun.

16 c §. *Taseselvitys.* Pykälän säännökset muutettaisiin perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaisesti siten, että täsmennettäisiin, että valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin sähkökauppojen selvittämisestä eli taseselvityksestä. Nykyisin voimassa olevan 16 c §:n nojalla taseselvityksestä säädetään tarkemmin asetuksella. Lisäksi osa taseselvitystä koskevista säännöksistä on annettu 2 momenttiin sisältyvän valtuutuksen perusteella ministeriön päätöksellä. Taseselvitystä koskevat tarkemmat säännökset sisältyvät sähkömarkkina-asetuksen 2 a lukuun. Tyypikuormituskäyriä sähkökauppojen selvittämisessä koskee kauppa- ja teollisuusministeriön päätös (491/1998).

Pykälän 2 momentin ensimmäinen virke muutettaisiin perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaisesti siten, että täsmennettäisiin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettävän taseselvityksen perustumisesta sähkönsiirto- tai mittauksen ja tyypikuormituskäyrän yhdistelmään sekä toimituksia koskeviin ilmoituksiin. Momenttia muutettaisiin lisäksi siten, että tarkemmat säännökset taseselvityksen sisällöstä ja taseselvityksessä käytettävistä menetelmistä annettaisiin valtioneuvoston asetuksella. Asetuksenantovaltuuden muutoksella selvennettäisiin osittain tulkinnanvaraista toimivallan jakoa valtioneuvoston ja ministeriön välillä.

16 d §. *Tasevastuuta ja taseselvitystä koskeva ilmoitusvelvollisuus.* Pykälä muutettaisiin siten, että sähkömarkkinoiden osapuolten tulisi ilmoittaa tasevastuun täyttämisen sekä taseselvityksen edellyttämiä sähkönsiirto- tuotantoa, käyttöä ja toimituksia koskevia mittaus- tietoja ja muita tietoja siten kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään. Kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä ilmoitusmenettelystä. Kauppa- ja teollisuusministeriö on antanut päätöksen sähkökauppojen selvittämiseen liittyvässä tiedonvaihdossa noudatettavasta

menettelystä (602/1998) ja sähkökauppojen selvittämiseen liittyvien sanomien muodosta (825/1999). Ilmoitusvelvollisuuden sisältöä koskevien säännösten antaminen koskee elinkeinovapauden piiriin liittyviä asioita sekä perustuslailla suojattuja yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia, joten asetuksenantamisvallan osoittaminen valtioneuvostolle olisi perusteltua. Kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä tiedonvaihdossa noudatettavasta menettelystä. Tiedonvaihdossa noudatettava menettely liittyy ministeriölle kuuluvan toimeenpanovallan käyttöön.

16 e §. *Järjestelmävelvoitteisiin liittyvä salassapitovelvollisuus.* Sähkömarkkinalakiin lisättäisiin järjestelmävastaavan sekä tase selvityksestä vastaavien verkohaltijoiden ja tasevastaavien sähkömarkkinalain 4 luvun mukaisia tehtäviä suorittaessaan tietoonsa saamia liike- ja ammattisalaisuuksia koskeva salassapitovelvollisuus viittaamalla viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 22 ja 23 §:ään sekä kyseisen lain 24 §:n 1 momentin 20 kohtaan. Säännös soveltuisi myös tilanteissa, joissa kysymys ei ole asiakirjasta, johon viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia sen 4 §:n mukaan sovelletaan. Kyseisen lain soveltamisala on sen 4 §:n nojalla rajattu viranomaisiin. Sähkömarkkinalakiin otettava täsmennys on tarpeen, sillä tase selvityksestä vastaavat verkohaltijat ja tasevastaavat eivät ole viranomaistasemassa suorittaessaan sähkömarkkinalain 4 luvun mukaisia tehtäviään. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 22 §:ssä säädetään asiakirjasalaisuudesta. Säännöksen 1 momentin mukaan viranomaisen asiakirja on pidettävä salassa, jos se on säädetty salassa pidettäväksi tai jos viranomainen on lain nojalla määrännyt sen salassa pidettäväksi taikka jos se sisältää tietoja, joista on lailla säädetty vaitiolovelvollisuus. Säännöksen 2 momentin mukaan salassa pidettävää asiakirjaa tai sen kopiota tai tulostetta siitä ei saa näyttää eikä luovuttaa sivulliselle eikä antaa sitä teknisen käyttöyhteyden avulla tai muulla tavalla sivullisen nähtäväksi tai käytettäväksi. Viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 23 §:ssä säädetään vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta. Pykälän 1 momentti kieltää salassa pi-

dettävän asiakirjan sisällön paljastamisen. Vaitiolovelvollisuus jatkuu senkin jälkeen, kun toiminta viranomaisessa tai tehtävän hoitaminen viranomaisen lukuun on päättynyt. Pykälän 2 momentti ulottaa vaitiolovelvollisuuden harjoittelijoihin sekä viranomaisen toimeksiannosta toimiviin. Pykälän 3 momentissa kielletään salassa pidettävien tietojen hyväksikäyttö omaksi taikka toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 20 kohdan mukaan salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat asiakirjat, jotka sisältävät tietoja yksityisestä liike- tai ammattisalaisuudesta. Salassa pidettäviä ovat myös asiakirjat, jotka sisältävät tietoja muusta vastaavasta yksityisen elinkeinotoimintaa koskevasta seikasta, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi elinkeinoharjoittajalle taloudellista vahinkoa, ja kysymys ei ole kuluttajien terveyden tai ympäristön terveellisyyden suojaamiseksi tai toiminnasta haittaa kärsivien oikeuksien valvomiseksi merkityksellisistä tiedoista tai elinkeinoharjoittajan velvollisuuksia ja niiden hoitamista koskevista tiedoista. Säännöstä tehostaisi sähkömarkkinalain 47 §:n rangaistussäännös. Säännöksiä sovellettaisiin ainoastaan niihin salassapitovelvoitteisiin, jotka perustuvat sähkömarkkinalain 4 luvussa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä tarkoitettujen tehtävien suorittamiseen. Jos sähköalan yrityksissä näitä tehtäviä hoitavia henkilöitä koskee myös muuhun lainsäädäntöön perustuva salassapitovelvollisuus rangaistusuhkineen, sovellettaisiin näihin tilanteisiin asianomaisia muita säännöksiä.

5 luku. Sähköverkon rakentaminen

17 §. *Jakeluverkon rakentaminen.* Liittymisjohdon rakentamista ehdotetaan helpotettavaksi muuttamalla pykälän 2 momentin 1 kohdan säännöstä siten, että jatkossa liittymisjohdon saisi jakeluverkonhaltijan verkonrakennusyksinoikeuden estämättä rakentaa myös vastualueen ulkopuoliseen jakeluverkkoon tai muuhun alueella sijaitsevaan sähkömarkkinalain tarkoittamaan sähköverkkoon. Oikeus liittymisjohdon rakentamiseen ulotettaisiin koskemaan myös voimalaitosten liittymisjohtoja. Momentin muita kohtia ei

ehdoteta muutettavaksi.

Liittymisjohdon keskeinen tunnusmerkki on se, että johto palvelee vain yhtä liittyjää. Jos liittyjiä on useampia, on kysymyksessä lain tarkoittaman sähköverkon rakentaminen, jota ei koske liittymisjohdon sääntely. Vastaavasti muut liittyjät eivät voisi rakentaa omaa liittymisjohtoaan tässä laissa tarkoitettuun liittymisjohtoon, sillä siinä tapauksessa liittymisjohdon operointi muuttuisi luvanvaraiseksi verkkotoiminnaksi.

18 §. *Korkeajännitejohtojen rakentaminen.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti, joka sisältäisi erityissäännöksen liittymisjohtoja koskevista rakentamisluvista. Ehdotetun säännöksen mukaan rakentamislupa on myönnettävä liittymisjohdolle, jolla sähkönkäyttöpaikka, sähköntuotantolaitos tai vastuualueen jakeluverkonhaltijan sähköasema liitetään lähimpään korkeajänniteverkkoon, vaikka liittymisjohdon rakentaminen ei olisikaan 3 momentin tarkoittamalla tavalla sähkön siirron turvaamiseksi tarpeellista. Luvan hakijan ei tarvitsisi luvan saadakseen erikseen osoittaa, että johdon rakentaminen olisi tarpeellista sähkön siirtokapasiteetin riittämättömyyden tai puutteellisen sähkön laadun vuoksi. Säännös ei kuitenkaan vapauttaisi lupaharkintaan liittyvistä ympäristöperusteiden arvioinneista. Lisäksi liittyjän tulisi täyttää verkonhaltijan liittyjille asettamat tekniset vaatimukset. Koska jakeluverkossa sähköasema on osa jakeluverkkoa, jonka rakentamiseen verkkoluvanhaltijalla on yksinoikeus vastuualueellaan, jakeluverkkoa palvelevan sähköaseman liittymisjohdon rakentamista koskevan erityissäännöksen tulisi koskea yksinomaan vastuualueen jakeluverkonhaltijaa.

19 §. *Rakentamisluvan hakeminen ja ympäristövaikutusten arviointi.* Pykälän 1 momentti muutettaisiin siten, että sähköverkon rakentamislupahakemuksessa olisi esitettävä valtioneuvoston asetuksella säädetävät tiedot ja selvitykset. Ministeriön toimivalta antaa lupahakemuksen tietoja koskevia määräyksiä poistettaisiin. Lupahakemuksessa sovellettavan menettelyn tulisi täyttää perustuslain takaaman elinkeinonharjoittamisen vapauden ja luvanvaraisuuden asettamat vaatimukset, joita on käsitelty edellä. Sähkömarkkina-asetuksen 5 §:ssä säädetään sähkö-

verkonhaltijan lupahakemuksessa esitettävistä tiedoista.

20 §. *Kunnan asemaa koskevat säännökset.* Pykälään lisättäisiin sen sisältöä kuvaava otsikko.

6 luku. Sähkön myynti

21 §. *Toimitusvelvollisuus.* Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan sähkön vähittäismyyjä, jolla on huomattava markkinavoima sähkön vähittäismyynnissä jakeluverkonhaltijan vastuualueella, on velvollinen toimittamaan vastuualueella sähköä kohtuulliseen hintaan momentissa säädetyille asiakasryhmille. Tätä velvollisuutta kutsutaan toimitusvelvollisuudeksi. Toimitusvelvollisuus on rajoitettu säännöksessä määriteltyihin asiakasryhmiin, joita ovat kuluttajansuojalain 1 luvun 4 §:ssä tarkoitetut kuluttajat sekä muut sähkönkäyttäjät, joiden käyttöpaikka on varustettu enintään 3 x 63 ampeerin pääsulakkeilla tai joiden sähkönkäyttöpaikkaan otetaan sähköä enintään 100 000 kilowattituntia vuodessa. Toimitusvelvollisuus koskee kaikkia sen piirissä olevia sähkönkäyttäjiä siitä riippumatta, onko näillä mahdollisuus hankkia sähköä muilta kuin toimitusvelvolliselta sähkönmyyjältä.

Sähkön vähittäismyyjällä katsotaan olevan huomattava markkinavoima kyseisen jakeluverkonhaltijan vastuualueella, jos sillä markkina-analyysin perusteella havaitaan olevan kyseisellä alueella sellaista taloudellista vaikutusvaltaa, jonka turvin se voi toimia huomattavassa määrin riippumattomana kilpailijoista, kuluttajista ja muista toimitusvelvollisuuden piiriin kuuluvista sähkönkäyttäjistä. Ehdotetussa säännöksessä tarkoitettu huomattava markkinavoima poikkeaa kilpailunrajoituksista annetun lain (480/1992) 7 §:ssä tarkoitettua määräävästä markkina-asetusta siinä, ettei huomattavan markkinavoiman yrityksen aseman tarvitse olla kyseisellä alueella toiminnassaan samassa määrin riippumaton kilpailijoistaan tai asiakkaistaan kuin määräävän markkina-asetman yritys olisi.

Pykälän 2 momentin mukaan toimitusvelvollisuus on sähkön vähittäismyyjällä, jonka toimitetun sähkömäärällä mitattu markkinaosuus toimitusvelvollisuuden piirissä olevien sähkönkäyttäjien osalta on vastuualueel-

la suurin, jos vastuualueella ei ole osoitettavissa huomattavan markkinavoiman vähittäismyyjää. Säännös on sähkön sisämarkkinadirektiivin yleispalveluvelvoitteen täyttämiseksi välttämätön sen tilanteen varalta, että jollain vastuualueella ei olisi osoitettavissa huomattavan markkinavoiman vähittäismyyjää.

Pykälän 3 momentin mukaan huomattavan markkinavoiman vähittäismyyjällä tulee olla julkiset sähkönmyyntiehdot ja -hinnat toimitusvelvollisuuden piirissä oleville asiakkaille. Niissä ei saa olla kohtuuttomia tai sähkökaupan kilpailua rajoittavia ehtoja. Toimitusvelvollinen vähittäismyyjä saisi tarjota asiakkailleen sähköä myös julkisista ehdoista poikkeavilla ehdoilla, sillä myös toimitusvelvollisuuden piirissä olevat asiakkaat olisivat oikeutettuja kilpailuttamaan sähkön ostonsa. Toimitusvelvollisen sähkönmyyjällä tulisi olla mahdollisuus osaltaan vastata muiden sähkönmyyjien kilpailuun. Tältä osin säännös vastaa voimassa olevan sähkömarkkinalain 22 §:n 1 momentin säännöstä ja sen soveltamiskäytäntöä.

Pykälän 4 momentin mukaan sähkömarkkinaviranomainen voi määrätä 1 tai 2 momentissa tarkoitettua vähittäismyyjän toimittamaan sähköä 3 momentissa tarkoitetuilla julkisilla ehdoilla toimitusvelvollisuuden piirissä oleville asiakkaille. Säännös vastaa tältä osin voimassa olevan sähkömarkkinalain 21 §:n 2 momenttia.

Toimitusvelvollisuuden rajoittamisella muiden kuin kuluttaja-asiakkaiden osalta ei ole tarkoitus puuttua voimassa oleviin sähkösopimuksiin. Säännösmuutos ei siten oikeuttaisi vähittäismyyjää irtisanomaan lainmuutoksen johdosta sähkönmyyntisopimusta, joka on solmittu toimitusvelvollisuusehdoilla. Vastaavasti säännösmuutos ei edellytä sähkökäyttäjältä uuden sähkömittarin hankkimista, jos tämä jatkaa sähkönostoa vanhaan sopimukseen perustuen. Uuden mittalaitteiston hankkiminen olisi tarpeen vasta siinä vaiheessa, kun kyseinen sähkökäyttäjä kilpailuttaa sähkönostonsa ja siirtyy ostamaan sähköä kilpailutetuilla ehdoilla.

22 §. *Vähittäismyyjän myyntiehtojen ilmoittaminen sähkömarkkinaviranomaiselle.* Pykälässä osoitettaisiin sähkömarkkinaviranomaisena toimivalle Energiainviro-

toimivalta antaa 21 §:ssä tarkoitettuja vähittäismyyjiä sitovia määräyksiä, joilla nämä velvoitettaisiin toimittamaan pykälässä tarkoitettua vähittäismyyntiehtonsa ja -hintansa sekä niiden määräytymisperusteet virastolle. Energiainvirosto ylläpitää keräämiensä hintatietojen perusteella sähkön vähittäismyyntihintoja koskevaa hintaseurantaa. Tietojen ilmoittamisessa ehdotetaan siirryttäväksi etukäteiseen ilmoitusmenettelyyn, jotta sähkökäyttäjät saisivat mahdollisimman ajantasaista tietoa voimassa olevista hinnoista ja ehdoista.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan sähkön vähittäismyyjän tulisi ilmoittaa sähkömarkkinaviranomaiselle tai tämän määräämälle yhteisölle myös muista kuin lain 21 §:ssä tarkoitetuista sähkön vähittäismyyntiehdoista ja -hinnoista, joilla vähittäismyyjä tarjoaa yleisesti sähköä kuluttajille sekä muille sähkökäyttäjille, joiden käyttöpaikka on varustettu enintään 3 x 63 ampeerin pääsulakkeilla tai joiden sähkökäyttöpaikkaan ostetaan sähköä enintään 100 000 kilowattituntia vuodessa. Nämä tarjoukset eroavat luonteeltaan 21 §:ssä tarkoitetuista tarjouksista siten, että vähittäismyyjä tarjoaa niitä yleisesti myös 21 §:ssä tarkoitettua jakeluverkon ulkopuolelle. Ehdotetun säännöksen tavoitteena on luoda edellytykset sähkön vähittäismyyntitarjousten hintaseurannalle, jonka avulla sähkökäyttäjät saisivat keskitetysti tietoja vähittäismyyjien yleisestä tekemistä sähkönmyyntitarjouksista. Sähkön vähittäismyyjille tarjoushintoja koskeva hintaseuranta merkitsisi tehokasta välinettä tavoittaa tarjouksia pyytäviä sähkökäyttäjiä. Ehdotetun säännöksen perusteella vähittäismyyjille voitaisiin asettaa velvoite ilmoittaa hintaseurantaa varten tarjoukset, joita vähittäismyyjät antavat yleisesti määrämuotoisista sähkötuotteista ennalta määritellyille sähkökäyttäjryhmille. Tämä mahdollistaisi yleisen tarjousrekisterin luomisen, jota hyödyntämällä sähkökäyttäjät saisivat keskitetysti tiedot määrämuotoisten sähkötuotteiden tarjouksista. Näiden määrämuotoisten tarjousten ilmoittaminen rekisteriin ei asettaisi vähittäismyyjälle velvoitetta tehdä määrämuotoisia sähkötuotteita koskevia tarjouksia, mikäli vähittäismyyjä ei tätä halua tehdä. Vähittäismyyjä voisi myös aset-

taa määrällisiä rajoituksia tarjoamalleen sähköerälle, jonka vähittäismyyjä on ilmoittanut hintaseurantaan. Vastaavasti vähittäismyyjä voisi soveltaa tässä momentissa tarkoitetuissa sähkötuotteissa myös muita kuin sähkömarkkinaviranomaiselle ilmoittamia tarjousehtoja.

Sähkön vähittäismyyjän myyntiehtojen ja -hintojen julkaisemista ja ilmoittamista sähkömarkkinaviranomaiselle koskee nykyisin kauppaja- ja teollisuusministeriön päätös (1424/1995), jonka Energiamarkkinaviraston antama määräys korvasi. Edellä 6 §:n 2 momentissa mainituin perusteluin myös tämän tyyppinen päätöksenteko soveltuisi parhaiten Energiamarkkinavirastolle, joka on jo nykyisin voimassaolevan sääntelyn nojalla ilmoituksia vastaanottava viranomainen. Maakaasumarkkinalain 4 luvun 2 §:n 2 momentti on samansisältöinen.

23 §. *Sähkönmyyjän laskussa ilmoitettavat tiedot ja sähkönmyyjän tunnuslukujen julkaiseminen.* Pykälän 1 ja 2 momentti muutettaisiin siten, että kauppaja- ja teollisuusministeriön sijasta Energiamarkkinavirastolle osoitettaisiin toimivalta antaa sähkönmyyjä sitovia määräyksiä sähköenergian hinnan erittelystä sähkölaskuissa ja sähkönvähittäismyyjien velvoitteesta julkaista keskimääräistä hintatasoa koskevia tietoja. Vastaavat säännökset sisältyisivät verkonhaltijoiden osalta lain 3 lukuun. Kauppaja- ja teollisuusministeriö on antanut asetuksen sähkön siirtoa ja sähköenergiaa koskevien laskujen erittelystä (836/2000) sekä päätöksen sähkön vähittäismyyjän myyntiehtojen ja -intojen julkaisemisesta ja ilmoittamisesta sähkömarkkinaviranomaiselle. Edellä 6 §:n 2 momentissa mainituin perusteluin myös tämäntyyppinen päätöksenteko soveltuisi parhaiten Energiamarkkinavirastolle. Maakaasumarkkinalain 4 luvun 3 § on vastaavansisältöinen.

24 §. *Sähkön myynti kiinteistön sisäisen sähköverkon kautta.* Pykälään lisättäisiin sen sisältöä kuvaava otsikko.

6 a luku. **Sähkömarkkinoiden sopimuksia koskevat säännökset**

25 c §. *Ennen sopimuksen tekemistä annettavat tiedot.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi sähkön sisämarkkinadirektiivin edellyttämä

säännös niistä vähimmäistiedoista, jotka jakeluverkonhaltijan tai sähkön vähittäismyyjän on annettava asiakkaalle ennen sopimuksen tekemistä. Nämä pykälän 2 momenttiin ehdotetut tiedot tulisi sovitun mukaisina kirjata myös tehtävään sopimukseen tai, jos sopimus on tehty suullisesti, asiakkaalle lähetettävään vahvistusilmoitukseen.

26 §. *Sopimusehtojen muuttaminen.* Pykälän 3 momentin säännöstä ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että säännös koskisi siirtopalvelujen hintaa, mutta ei liittämistä perittäviä verkkopalvelumaksuja. Liittämisestä solmitut sopimukset koskevat yksittäisiä tapahtumia verkonhaltijan ja tämän asiakkaan välillä, eikä tällaisen sopimuksen jälkikäteiselle muuttamiselle ole tarvetta. Ehdotettu täsmennys vastaa tältä osin säännöksen nykyistä soveltamiskäytäntöä.

Momenttiin ehdotetaan lisäksi uutta säännöstä, jonka mukaan yritysjärjestelyjen yhteydessä yksittäisten asiakkaiden maksuihin suuria muutoksia aiheuttavat jakeluverkonhaltijan hintamuutokset tulisi toteuttaa Energiamarkkinaviraston hyväksymän siirtymäajan kuluessa. Hyväksymistä koskeva päätös voitaisiin antaa joko 38 a §:ssä tarkoitettun vahvistuspäätöksen yhteydessä tai erillisenä päätöksenä. Siirtymäkauden pituus tulisi suhteuttaa päätöksessä asiakkaiden maksuihin aiheutuvan muutoksen suuruuteen. Siirtymäkauden pituuden ei kuitenkaan tulisi ylittää viiden vuoden aikaa muutoin kuin hyvin poikkeuksellisissa tapauksissa.

27 a §. *Vakiokorvaus liittymän kytkemisen viivästyessä.* Pykälän 1 momentissa säädetään vakiokorvauksesta liittymän kytkemisen viivästyessä. Vakiokorvauksen enimmäismääräksi on säädetty 30 prosenttia liittymismaksusta kuitenkin enintään 10 000 markkaa. Maakaasumarkkinalain 4 luvun 6 §:ssä säädetään kuluttajansuojasta maakaasun markkinoinnissa olevan voimassa muun muassa, mitä sähkömarkkinalain 27 a §:ssä säädetään vakiokorvauksesta. EY:n asetukset euron ja euron käyttöönottavien jäsenvaltioiden valuuttojen välisistä muuntokursseista (EY) N:o 2866/98, euron käyttöönotosta (EY) N:o 974/98 sekä tietyistä euron käyttöön ottamiseen liittyvistä säännöistä (EY) N:o 1103/97 ovat jäsenvaltioita suoraan vel-

voittavaa lainsäädäntöä, joten siirtymäkauden päätyttyä vuoden 2002 alussa säädöksissä esiintyviä viittauksia Suomen markkaan pidetään ilman säädösmuutoksia viittauksina euroyksikköön euron ja markan välisen kiinteän muuntokursin mukaisesti säädettyjä pyöristämissääntöjä soveltaen. Sähkömarkkinalain vakiokorvauksen enimmäismäärä 10 000 markkaa olisi virallisen muuntokursin mukaan 1 681,88 euroa. Vakiokorvauksen kuluttajansuojaoikeudellinen luonne puoltaisi kuitenkin korvauksen määrän pitämistä tasalukuisena. Myös nykyinen vakiokorvaus on arviomääräinen eikä perustu yksityiskohtaisiin liittymien kokonaismaksuja koskeviin laskelmiin. Sähköenergialiitto ry:n suosittelemissa liittymisehdoissa todetaan vakiokorvauksen enimmäismääräksi 30 prosenttia liittymismaksusta kuitenkin enintään 1 700 euroa. Enimmäismäärän nostaminen 1 700 euroon olisi siten perusteltua. Momentin muuttaminen ei aiheuttaisi muutostarpeita maakaasumarkkinalakiin. Pykälässä täsmennettäisiin valtioneuvosto asetuksenantajaksi vakiokorvauksen määrää tarkistettaessa. Vakiokorvauksen määrän tarkistaminen olisi mahdollista rahan arvon muutosta vastaavasti. Käytännössä vakiokorvauksen määrän tarkistaminen ajankohtaistuisi vain harvoin.

7 luku. Toimintojen eriyttäminen

28 §. *Sähköliiketoimintojen eriyttämisvelvollisuus.* Pykälän 1 momentissa täsmennettäisiin eriyttämisvelvoitteen koskevan sähkömarkkinoilla toimivia yrityksiä, joiden olisi eriytettävä sähköverkkotoiminta muista sähköliiketoiminnoista sekä sähköliiketoiminnot muista yrityksen harjoittamista liiketoiminnoista. Eriyttämisvelvoitteen asettaminen sähköverkkotoiminnalle perustuu voimassa olevaan sähkön sisämarkkinadirektiiviin. Kilpailun piirissä olevat sähköliiketoiminnot eli sähköntuotanto ja -myynti tulisi eriyttää yhtenä kokonaisuutena sekä verkko-toiminnasta että yrityksen harjoittamista muista liiketoiminnoista. Voimassa olevan sähkömarkkinalain 28 §:n mukaan myös sähköntuotanto- ja sähkönmyyntitoiminnot tulee eriyttää toisistaan. Koska nämä molemmat liiketoiminnot ovat kilpailun piirissä,

eikä niitä säännellä verkkotoiminnan tapaan, ei ole enää tarvetta edellyttää niiden eriyttämistä toisistaan.

Sähkömarkkinalain 2 §:n 2 momentin mukaan verkonhaltijaa koskevia säännöksiä sovelletaan luvanvaraista verkkotoimintaa harjoittavaan yhteisöön tai laitokseen, jolla on hallinnassaan sähköverkkoa, jollei sähkömarkkinaviranomainen ole päätöksellään vapauttanut verkonhaltijaa luvanvaraisuudesta. Lain 4 §:ään ehdotetun muutoksen perusteella luvanvaraista ei ole sähköverkkotoiminta, jossa yhteisön tai laitoksen hallinnassa olevalla sähköverkolla hoidetaan vain kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäistä sähkönjakelua. Sähköliiketoimintojen eriyttämisvelvoite ei näin ollen koske kiinteistössä harjoitettua sähköverkkotoimintaa. Mikäli sähkömarkkinoilla toimiva yritys harjoittaa muuta kuin sähkömarkkinoihin liittyvää toimintaa, tulee sähköliiketoiminnot eriyttää myös yrityksen muista liiketoiminnoista. Sähkömarkkinalaissa ei oteta kantaa siihen, miten muu toiminta järjestetään laskentatoimen osalta.

Pykälän 2 momentin valtuutussäännöstä muutettaisiin siten, että täsmennettäisiin asetuksella tarkoitettavan valtioneuvoston asetusta. Samalla luovutettaisiin mahdollisuudesta säätää asetuksella sähkönmyynnin osatoimintojen eriyttämisestä. Ehdotuksen mukaan osatoimintojen mahdollinen eriyttäminen rajoitettaisiin verkkotoiminnan osatoimintoihin. Asetuksella olisi tarkoitus säätää, että jakeluverkonhaltijan maantieteellisesti toisistaan erillään sijaitsevat alueet tulisi eriyttää toisistaan. Tämä mahdollistaisi kunkin alueen hinnoittelun läpinäkyvyyden sekä valvonnan. Sähkön sisämarkkinadirektiivin vaatimusten vuoksi asetuksella säädettäisiin myös kantaverkkotoiminnan ja jakeluverkkotoiminnan eriyttämisestä toisistaan, mikäli kantaverkonhaltija laajentaisi toimintaansa jakeluverkkotoimintaan.

Pykälän 3 momentin valtuutussäännöksessä täsmennettäisiin, että kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siitä, milloin liiketoiminta katsotaan merkitykseltään vähäiseksi, jolloin toiminta rajautuisi eriyttämisvelvollisuuden ulkopuolelle. Vähäiseksi katsottavan liiketoiminnan tulisi olla joko määrältään tai

suhteessa yrityksen harjoittamiin muihin liiketoimintoihin verrattuna pientä.

29 §. *Eriyttämisvelvollisuuden sisältö.* Pykälään lisättäisiin velvollisuus laatia tase muillekin kuin pääomavaltaisille toimintoille. Sähkön sisämarkkinadirektiivissä taseen laatimisvelvollisuutta ei ole rajattu koskemaan ainoastaan pääomavaltaisia toimintoja. Tase tulisi laatia näin ollen myös sähkön myyntitoiminnalle, johon ei liity sähköntuotantoa. Myyntitoiminnan tase on usein varsin pieni verkkotoiminnan taseeseen verrattuna eikä taseen laatimisvelvollisuuden laajentamisen ei näin arvioida aiheuttavan juuri lisätyötä alan yrityksille.

30 §. *Kunnallisen laitoksen eriyttäminen.* Pykälässä täsmennettäisiin, että sähköliiketoimintaa harjoittavan kunnallisen laitoksen tilinpäätös tulee tilikausittain eriyttää kunnan muusta kirjanpidosta sekä kunnan muiden laitosten kirjanpidosta. Lisäksi laitokselle edellytetään laadittavaksi oma tuloslaskelma ja tase. Säännös vastaa sisällöltään voimassa olevaa 30 §:ää. Pykälässä oleva viittaus, jonka mukaan sähköliiketoimintaa harjoittavalle kunnalliselle laitokselle tai kuntayhtymälle tulisi laatia tilikausittain osakeyhtiön tilinpäätöksen kanssa vertailukelpoinen tuloslaskelma ja tase, poistettaisiin tarpeettomana. Muuttavaksi ehdotetun sähkömarkkinalain 29 §:n mukaan tuloslaskelman ja taseen laatimisessa tulisi soveltuvin osin noudattaa kirjanpitolaista säännöksiä.

31 §. *Eriytettyjen tilinpäätösten tarkastaminen.* Pykälän 1 momentti muutettaisiin siten, että tilintarkastajien edellytettäisiin tarkastavan eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat, taseet ja niiden lisätiedot osana säännöllistä tilintarkastusta. Pykälän 2 momentti kumottaisiin ja siten poistettaisiin tilintarkastajille asetettu vaatimus antaa tilintarkastuskertomuksessa erillinen lausunto eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmista ja taseista sekä niiden lisätiedoista. Eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmien ja taseiden tarkastusvelvollisuus kuuluu lakisääteisen tilintarkastuksen piiriin, jolloin tilintarkastuskertomus kattaa myös eriytettyjä tilinpäätöksiä koskevat tarkastushavainnot.

32 §. *Eriytettyjen tilinpäätösten julkaiseminen.* Tilinpäätöstietojen julkaisemista koskevia vaatimuksia laajennettaisiin sähkön si-

sämarkkinadirektiivin edellyttämällä tavalla siten, että sekä verkkotoiminnan että muiden sähköliiketoimintojen tilinpäätökset edellytettäisiin otettavaksi osaksi sähköliiketoimintaa harjoittavan yrityksen tai konsernin taikka kunnan, kuntayhtymän tai valtion laitoksen virallista tilinpäätöstä sekä osaksi julkaisettavaa vuosikertomusta taikka muuta vastaavaa asiakirjaa. Tilinpäätöstietojen julkisuus mahdollistaa sen, että asiakkaat ja kilpailijat voivat arvioida, onko sovellettu hinnoittelu ollut kustannusvastaavaa.

33 §. *Eriytettyjen tilinpäätösten laatiminen.* Velvollisuus ilmoittaa kilpailuvirastolle sähköverkkotoimintaa harjoittavan liikkeen hankkimisesta, verkkotoimintaa harjoittavan yhteisön osake- tai osakkuusenemmistön ostamisesta tai sähköverkkotoimintaa koskevan määräysvallan muusta hankkimisesta ehdotetaan kumottavaksi. Vuonna 1998 voimaantulleilla kilpailunrajoituslain yrityskauppavalvontaa koskevilla säännöksillä korvattiin sähkömarkkinalakiin alun perin otettu erityissäännös yrityskauppojen ilmoittamisesta. Sähkömarkkinalaissa oleva ilmoitusvelvollisuutta koskeva säännös on näin ollen käynyt tarpeettomaksi.

Muutetussa 33 §:ssä täsmennettäisiin eriytettyjen tilinpäätösten laatimisessa noudatettavat yleisperiaatteet.

Pykälän 1 momentin mukaan liiketapahtumien ja tase-erien kirjaamisessa tulisi noudattaa aiheuttamisperiaatetta. Eri liiketoimintojen yhteiset tulot ja menot sekä yhteiset tase-erät edellytettäisiin kirjattavaksi laskennallisesti eri toimintoille tilinpäätöksen laatimisen yhteydessä aiheuttamisperiaatteen mukaisesti.

Poistojen edellytettäisiin pykälän 2 momentissa perustuvan hankintamenoihin. Kun eriytettyä tilinpäätöstä laaditaan ensimmäistä kertaa, sisällytettäisiin käyttöomaisuuden hankintamenot siihen suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennettynä.

Valitun eriyttämismenettelyn jatkuvuuden turvaamiseksi edellytettäisiin pykälän 3 momentissa, että valittua eriyttämismenettelyä noudatettaisiin, jollei muuttamiseen olisi perusteltua syytä.

34 §. *Eriyttämistä koskevat täydentävät säännökset.* Pykälän 1 momenttiin sisältyvää kauppaja teollisuusministeriölle annettua

valtuutta antaa määräyksiä eriytettyjen tilinpäätösten laatimisesta ehdotetaan täsmennettäväksi. Voimassa olevaan kauppaja- ja teollisuusministeriön päätökseen sähköliiketoimintojen eriyttämisestä sisältyvä valtuus, jonka mukaan sähkömarkkinaviranomainen voi antaa tarkempia ohjeita eriyttämislaskelmista, ehdotetaan kumottavaksi samassa yhteydessä. Norminantovaltuutuksen on perustuslain säännösten mukaisesti oltava lain tasolla. Samalla norminantovaltuutusta täsmennettäisiin täyttämään perustuslain edellytykset valtuutuksen tarkkarajaisuudesta. Ministeriön asetuksella annettavat tarkemmat säännökset voisivat koskea pykälän 1 momentissa lueteltuja asiakokonaisuuksia, joiden melko tekninen luonne ja asiallinen merkitys eivät edellytä, että niistä säädettäisiin lailla tai valtioneuvoston asetuksella. Norminantovaltuus koskisi tulojen ja menojen sekä tase-erien kirjaamisperusteita eri liiketoiminnoille, yksittäistä sähköliiketoimintoa koskevien tulojen ja menojen sekä tase-erien kirjaamisperusteista, yhteisten tulojen ja menojen sekä omaisuus- ja rahoituserien jakamista eri liiketoiminnoille, eriytettyjen tulolaskelmien ja taseiden sekä verkonhaltijan tulolaskelman ja taseen kaavaa ja näiden lisätietoja sekä eriytettyjen tilinpäätösten sekä verkonhaltijan tilinpäätöksen toimittamista Energiamarkkinavirastolle.

Pykälän 2 momentissa tilinpäätösten antaman tiedon laatua parannettaisiin säätämällä sähköliiketoimintaa harjoittaville yrityksille velvoite julkaista eriytettyjen tilinpäätösten yhteydessä tilinpäätösten laatimisperusteita selventäviä tietoja sekä verkonhaltijan toimintaa kuvaavia tunnuslukuja. Energiamarkkinavirastolle myönnettäisiin valtuus määrätä normipäätöksellä tarkemmin kyseisten tietojen ja tunnuslukujen julkaisemisesta. Tilinpäätöstietojen analysointi muodostaa olennaisen osan sähkömarkkinoiden valvontaa, josta Energiamarkkinavirasto alan erityisviranomaisena vastaa. Energiamarkkinavirastolla voidaan katsoa olevan hyvä valmius ja pätevyys antaa tämänkaltaisia määräyksiä, sillä viraston valvontatoimintaan kuuluu jo nykyisin eriytettyjen tilinpäätöstietojen kerääminen, analysointi ja julkaiseminen. Energiamarkkinavirastolle ehdotettujen valtuuksien nojalla annettavat määräykset koh-

distuisivat sähköliiketoimintoja harjoittaviin yhteisöihin ja laitoksiin. Ehdotetun valtuutussäännöksen antamiseen voi siten katsoa olevan olemassa sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä.

Pykälän 3 momentin mukaan sähkömarkkinaviranomainen voisi perustellusta syystä myöntää yksittäistapauksissa poikkeuksia tämän lain vaatimasta toimintojen eriyttämistä, jos sen toteuttaminen olisi lain vaatimusten mukaisesti kohtuutonta. Peruste poikkeuslupa voisi johtua esimerkiksi poikkeuksellisesta yritysraenteesta tai sähköliiketoimintojen määrän suhteesta yrityksen harjoittamiin muihin liiketoimintoihin. Eriyttämistä koskevan poikkeuksen perusteena voisi olla myös sähkömarkkinaviranomaisen 15 §:n 3 momentin nojalla myöntämä poikkeus erillisen hinnoittelun soveltamisesta jakeluverkonhaltijan maantieteellisesti toisistaan erillään sijaitsevista vastuualueen osissa.

34 a §. *Oikeudellisesti eriytetty sähköverkko toiminta.* Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin sähköverkkotoiminta, joka olisi eriytettävä oikeudellisesti saman yrityksen tai saman osapuolen määräysvallassa olevan yritysryhmän sähköntuotanto- ja sähkönmyyntitoiminnoista. Oikeudellinen eriyttämisvelvoite koskisi niin sanottuja vertikaalisesti integroituneita sähkölaitosyrityksiä. Näillä tarkoitetaan yritystä tai saman osapuolen määräysvallassa olevaa yritysryhmää, joka harjoittaa sähköverkkotoiminnan ohella sähköntuotanto- tai sähkönmyyntitoimintaa. Säännöksen tarkoittaman määräysvaltasuhteen puuttuessa eivät oikeudellisesti eriytettyyn sähköverkkotoimintaan liittyvät velvoitteet koskisi verkonhaltijaa. Oikeudellinen eriyttämisvelvoite koskisi kantaverkonhaltijaa sekä niitä jakeluverkonhaltijoita, joiden 400 voltin sähköverkossa siirretty vuotuinen sähkömäärä on ollut kolmen viimeksi päättyneen kalenterivuoden aikana vähintään 200 gigawattituntia.

Oikeudellisella eriyttämisellä tarkoitettaisiin sitä, että kynnysarvon ylittävien sähköverkkotoimintaa harjoittavien yhteisöjen ja kunnallisten laitosten tai kuntayhtymien taikka valtion laitosten tulisi harjoittaa sähköverkkotoimintaa muista sähköliiketoiminnoista erillisessä oikeushenkilössä. Oikeudellisesti eriytettyä verkkotoimintaa harjoitta-

valla verkonhaltijalla tulisi myös olla oma sähköntuotannosta ja -myynnistä erillinen organisaationsa sekä omat päätösvaltaa käyttävät toimielimensä. Tällä pyrittäisiin siihen, että muut sähköliiketoiminnot eivät ohjaisi verkonhaltijan päivittäistä toimintaa ja sen investointeja sähköverkkoon. Oikeudellisella eriyttämisellä pyrittäisiin siten varmistamaan sähköverkon kehittäminen verkkotoiminnan lähtökohdista. Lain 34 c §:ssä säädettäisiin oikeudellisesti eriytettyä sähköverkkotoimintaa koskevan verkonhaltijan toimintojen eriyttämiselle asetettavista lisävaatimuksista, jotka kohdistuisivat 34 c §:ssä säädetyt kokorajat ylittäviin verkonhaltijoihin. Nämä kokorajat alittavien oikeudellisesti eriytettyä sähköverkkotoimintaa harjoittavien verkonhaltijoiden johdossa voisi siten toimia samoja henkilöitä kuin saman osapuolen määräysvallassa olevan sähköntuotantoa tai -myyntiä harjoittavan yrityksen johdossa.

Oikeudellinen eriyttäminen merkitsisi käytännössä muiden sähköliiketoimintojen eriyttämistä verkkotoiminnasta erilliseen oikeushenkilöön. Vastaavasti olisi mahdollista eriyttää sähköverkkotoiminta sähkölaitosyrityksen muista liiketoiminnoista erilliseen oikeushenkilöön. Näin verkonhaltija voisi jatkaa toimintaansa esimerkiksi kunnallisena liikelaitoksena, jos liikelaitoksen sähköntuotanto- ja sähköntuotantotoiminnot yhtiöitettäisiin kunnasta erillisen oikeushenkilön hoidettavaksi. Sen sijaan kunnallisen liikelaitoksen jakaminen kahdeksi erilliseksi liikelaitokseksi ei täyttäisi erillisen oikeushenkilön vaatimusta. Alueverkkotoiminnan harjoittaminen olisi edelleen mahdollista sekä kantaverkonhaltijalle että jakeluverkonhaltijalle osana niiden harjoittamaa sähköverkkotoimintaa. Kantaverkon osalta oikeudellisesti eriytetyn sähköverkkotoiminnan muodostaminen on jo toteutettu perustamalla Fingrid Oyj kantaverkon aiemmin omistaneista sähköntuottajista erilliseksi kantaverkkoyhtiöksi, jossa sähköntuotantoa tai -myyntiä harjoittavilla yksittäisillä yrityksillä ei ole nykyisin pykälän 2 momentissa tarkoitettua määräysvaltaa. Velvoite oikeudellisesti eriytetyn oikeushenkilön muodostamiseen kohdistuisikin käytännössä kynnsarvot ylittävään jakeluverkkotoimintaan. Vastaavasti velvoite ei koskisi pakollisena kynnsarvon alittavia, pienimpiä sähkölaitoksia.

Velvollisuus oikeudelliseen eriyttämiseen syntyisi, jos verkonhaltija olisi kolmena peräkkäisenä kalenterivuonna ylittänyt säädetyt kynnsarvon. Kynnsarvon ylittäminen kolmena vuotena peräkkäin merkitsisi käytännössä sitä, että verkonhaltija olisi kooltaan siirtynyt pysyvästi kynnsarvon yläpuolelle. Sen sijaan kynnsarvon satunnainen ylittäminen ei vielä aiheuttaisi eriyttämisvelvollisuuden täyttymistä.

Ehdotettu velvoite täyttäisi sähkönsisämarkkinadirektiivin verkonhaltijoille asettaman oikeudellista eriyttämistä koskevan vaatimuksen. Ehdotuksessa kuitenkin hyödynnettäisiin mahdollisuus poiketa pienten yritysten osalta jakeluverkkojen eriyttämisvelvoitteesta. Poikkeukselle oikeudellisesta eriyttämisvelvoitteesta ehdotetaan kynnsarvoksi pienjänniteverkossa kalenterivuoden aikana siirrettyä, vähintään 200 gigawattitunnin suuruisia energiamääriä. Ehdotettu kynnsarvo on direktiivissä poikkeuksen ylärajaksi säädettyä 100 000 asiakkaan rajaa alhaisempi, sillä pienimmillä velvoitteen piiriin kuuluvilla yrityksillä olisi vähintään noin 18 000 asiakasta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, mitä oikeudellisesti eriytettyä sähköverkkotoimintaa koskevissa säännöksissä tarkoitetaan määräysvallalla. Määräysvallan käsitteen avulla määriteltäisiin oikeudellista eriyttämistä koskevien velvoitteiden kohteena olevat verkonhaltijat. Tarkoituksena on kohdistaa säännösten soveltaminen niin sanottuihin vertikaalisesti integroituneisiin sähkölaitosyrityksiin. Vertikaalisen integroituneella yrityksellä tarkoitetaan tässä yhteydessä sähkönsisämarkkinadirektiivin 2 artiklan 21 kohdan mukaisesti yritystä tai sellaisten yritysten ryhmää, joiden keskinäiset suhteet on määritelty yrityskeskittymien valvonnasta 21 päivänä joulukuuta 1989 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 4064/89 3 artiklan 3 kohdassa, kun kyseinen yritys tai yritysryhmä harjoittaa ainakin sähköverkkotoimintaa ja ainakin sähköntuotantoa tai -myyntiä. Määräysvallalla tarkoitettaisiin tässä yhteydessä oikeuksia, sopimuksia tai muita keinoja, jotka joko erikseen tai yhdessä asiaan liittyvät tosiasialliset ja oikeudelliset olosuhteet huomioon ottaen antavat osapuolelle mahdollisuuden käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa

yrietyksessä ja sen toimielimissä. Tyypillisimmillään määräysvalta perustuisi omistusoikeuteen yrityksen kaikkiin tai joihinkin varoihin taikka käyttöoikeuteen niihin. Esimerkiksi konsernissa vallitseva emoyhtiötytäryhtiö -suhde merkitsisi säännöksessä tarkoitettua määräysvallan täyttymistä. Vastaavanlainen omistusoikeuteen perustuva määräysvalta olisi kunnalla sen liikelaitokseen ja sen omistamaan osakeyhtiöön. Määräysvalta voisi myös perustua muihin oikeuksiin ja sopimuksiin, joiden perusteella osapuoli saa ratkaisevan vaikutusvallan yrityksen toimielinten kokoonpanossa, äänestysissä tai päätöksissä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siirtymäajasta, jonka kuluessa kynnysarvon ylittäneen yrityksen tulisi panna täytäntöön oikeudellisesti eriytettyä verkkotoimintaa koskevat yritysraenteet muutokset. Riittävän toteutujan turvaamiseksi siirtymäajan pituudeksi ehdotetaan kahta vuotta.

34 b §. *Oikeudellisesti eriytetyn verkonhaltijan oikeus harjoittaa sähkön hankintaa ja -myyntiä.* Pykälässä lueteltaisiin ne tapaukset, joissa oikeudellisesti eriytettyä sähköverkkotoimintaa harjoittavan verkonhaltijan olisi sallittua harjoittaa sähkönhankintaa ja -myyntiä. Sähkönhankinta ja -myynti olisi mahdollista sähköverkon häviöenergian hankkimiseksi, järjestelmävastuuseen kuuluvien tehtävien hoitamiseksi, siirtorajoitusten hallinnan vuoksi, verkon rakentamista, käyttöä ja kunnossapitoa palvelevien siirrettävien varavoimakkoneiden käyttämiseksi ja niillä tuotetun sähkön myymiseksi verkkoon, omakäyttö-sähkön hankkimiseksi sekä tilanteissa, joissa vähittäismyyjän toimitus on keskeytynyt myyjästä aiheutuvasta syystä. Kyseisissä tilanteissa ei olisi varsinaisesti kyse sähkönhankintaa ja -myyntiä koskevasta elinkeinotoiminnasta.

34 c §. *Toiminnalliset eriyttämisvaatimukset.* Pykälässä säädettäisiin sähkön sisämarkkinadirektiivin edellyttämistä verkonhaltijan riippumattomuuden varmistamiseen tähtäävistä oikeudellista eriyttämistä täydentävistä lisävaatimuksista, jotka koskisivat pykälässä säädetyt rajat ylittäviä, oikeudellisesti eriytettyä sähköverkkotoimintaa harjoittavia verkonhaltijoita.

Pykälän 1 momentin mukaan oikeudellisesti eriytettyä sähköverkkotoimintaa harjoittavan verkonhaltijan, jolla on vähintään 50 000 asiakasta, johtoon kuuluva henkilö ei saisi toimia sähkön tuotannosta tai myynnistä vastaavan yrityksen toimitusjohtajana taikka hallituksen tai sitä vastaavan toimielimen jäsenenä, jos verkonhaltija ja yritys ovat saman osapuolen määräysvallassa. Käytännössä tämä merkitsisi sitä, että vertikaalisesti integroituneessa yrityksessä myös kukaan sähköntuotannosta tai -myynnistä vastaavan yrityksen johtoon kuuluvat henkilöt eivät voisi toimia verkonhaltijan johdossa. Verkonhaltijan johtoon kuuluvana henkilönä tarkoitetaan tässä yhteydessä yrityksen toimitusjohtajaa sekä hallituksen tai sitä vastaavan toimielimen jäsentä. Vertikaalisesti integroituneella yrityksellä puolestaan tarkoitetaan edellä 34 a §:ssä määriteltyä yritystä. Säännöksen kielto ulottuisi paitsi konsernin sähköntuotantoa tai sähkönmyyntiä harjoittavaan yhtiöön, myös tällaisen konserniyhtiön emoyhtiöön. Kielto koskisi myös saman osapuolen määräysvallassa olevia muita yrityksiä, vaikka niiden välillä ei olisikaan konsernisuhdetta. Näin ollen kunnan omistaman verkkotoimintaa harjoittavan liikelaitoksen johtoon kuuluva henkilö ei saisi toimia saman kunnan omistaman muuta sähköliiketoimintaa harjoittavan yrityksen toimitusjohtajana tai hallituksen jäsenenä. Kielto ei sen sijaan koskisi toisen verkkotoimintaa tai verkkotoimintaan olennaisesti liittyvää toimintaa harjoittavan yrityksen, kuten järjestelmävastaavan mahdollisen taseyksikön, hallintoon osallistumista.

Pykälän 2 momentissa annettaisiin kauppa- ja teollisuusministeriölle valtuus antaa tarvittaessa asetuksella tarkempia säännöksiä toiminnallisista eriyttämisvaatimuksista, jotka koskevat oikeudellisesti eriytettyä sähköverkkotoimintaa harjoittavaa verkonhaltijaa, jolla on vähintään 100 000 asiakasta. Kyseisten yhteisöiden tulisi täyttää myös pykälän 1 momentissa tarkoitettu toiminnallinen eriyttämisvaatimus. Pykälän 2 momentin toiminnalliset eriyttämisvaatimukset vastaavat sähkön sisämarkkinadirektiivissä säädetyt vaatimuksia. Asetuksenantamisvaltuus voisi ensinnäkin liittyä verkonhaltijan johtoon kuuluvien henkilöiden riippumattomuuden varmistamista koskevista työsuhde-

eduista päättämiseen. Oikeudellisesti eriytettyä sähköverkkotoimintaa harjoittavien verkonhaltijoiden johtoon kuuluvien henkilöiden työsuhde-etujen ei tulisi liittyä vertikaalisesti integroituneen yrityksen muuta sähköliiketoimintaa harjoittavien osien toimintaan. Esimerkkinä työsuhde-edusta, jotka saattaisivat vaarantaa oikeudellisesti eriytetyn sähköverkkotoiminnan johdosta vastaavien riippumattomuuden, olisi tulospalkkio, joka olisi sidottu muun kuin oikeudellisesti eriytettyä verkkotoimintaa harjoittavan yhteisön tulokseen. Asetuksella voitaisiin myös säätää, että verkonhaltijalla tulisi olla ohjelma toimenpiteistä, joilla varmistetaan, että yhteisö toteuttaa sähkömarkkinalain 3 luvussa säädetyt verkkotoiminnan yleiset velvoitteet ja hinnoitteluperiaatteet sekä 4 luvussa tarkoitetut järjestelmävelvoitteet sekä sähkökauppojen selvitykseen liittyvät velvoitteensa syrjimättömästi. Verkonhaltijan tulisi myös nimittää vastuuhenkilö, joka vastaa ohjelman laadinnasta ja sen noudattamisen seurannasta. Vastuuhenkilön tulisi laatia vuosittain raportti ohjelman toimenpiteistä. Raportti tulisi toimittaa sähkömarkkinaviranomaiselle ja se tulisi julkaista.

Pykälässä säädettyjen velvoitteiden ulottaminen kaikkiin oikeudellisesti eriytettyä sähköverkkotoimintaa harjoittaviin verkonhaltijoihin ei olisi tarkoituksenmukaista. Oikeudellista eriyttämistä koskevan velvoitteen piiriin kuuluvien pienehköjen ja keskisuurten toimijoiden osalta tässä pykälässä säädettyjen velvoitteiden toteuttamisesta saavutettavat edut eivät olisi suhteessa niiden toteuttamisesta aiheutuviin toimenpiteisiin.

8 luku. **Sähkön tuotanto, tuonti ja vienti**

35 §. *Uutta sähköntuotantokapasiteettia koskeva tarjouskilpailu.* Pykälään ehdotetaan sähkön sisämarkkinadirektiivin 7 artiklaan perustuvaa säännöstä uutta sähköntuotantokapasiteettia koskevasta tarjouskilpailusta. Pykälästä ehdotetaan kumottavaksi valtuussäännös, jonka nojalla asetuksella voitaisiin säätää voimalaitosten rakentamista ja polttoaineen vaihtamista koskevan lupajärjestelmän perustamisesta.

Ehdotetun säännöksen perusteella valtioneuvosto voisi päättää sähkön riittävyyden turvaamiseksi uutta sähköntuotantokapasiteettia tai kysynnänhallintatoimia koskevan julkisen tarjouskilpailun järjestämisestä. Päätös voitaisiin tehdä vain siinä tapauksessa, että sähkön tarjonta, suunnitteilla ja rakenteilla olevat sähköntuotantolaitokset ja siirtoyhteydet sekä toteutettavat energiatehokkuutta edistävät kysynnänhallintatoimet huomioon ottaen, ei riitä täyttämään sähkön kysyntää Suomessa eikä sähkön riittävyyttä voida turvata muilla toimenpiteillä. Kynnys tarjouskilpailun käytölle olisi erittäin korkea. Tarjouskilpailun käynnistämistä koskevan päätöksen tulisi perustua pysyvään fyysiseen kehitykseen sähkön tarjonnassa ja kysynnässä. Pohjoismaisen vesivoimatilanteen poikkeukselliset lyhytaikaiset vaihtelut tai sähkön korkea hintataso eivät oikeuttaisi tarjouskilpailun käynnistämiseen. Uuden tuotantokapasiteetin rakentaminen perustuu avoimilla sähkömarkkinoilla markkinamekanismiin, jossa markkinat antavat tarvittavat signaalit uusiin investointeihin. Tarjouskilpailumenettely olisikin viimeinen keino taata sähkön saanti tilanteessa, jossa sähkömarkkinat toimivat heikosti ja riittävää sähköntuotantokapasiteettia ei synny markkinaehtoisesti tai yleisten energiapoliittisten tukijärjestelmien myötävaikutuksella. Tarjouskilpailu edellyttäisi käytännössä erillistä valtioneuvoston kohteena olevalle voimalaitokselle, sillä avoimilla sähkömarkkinoilla ei ole mahdollista taata sidottua asiakaskuntaa, jolle kyseisten voimalaitosten tuotanto myytäisiin.

Pykälän 2 ja 3 momentissa säädettäisiin tarjouskilpailun järjestämisestä vastaavista viranomaisista. Päätös tarjouskilpailun järjestämisestä ratkaistaisiin valtioneuvoston yleisistunnossa. Kauppa- ja teollisuusministeriö toimisi päätöksen valmistelevana ja toimeenpanevana viranomaisena. Ministeriö myös tekisi ratkaisun tarjouksen hyväksymisestä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin asetukseenantovaltuudesta, jonka mukaan tarkemmat säännökset tarjouskilpailussa noudatettavasta menettelystä annettaisiin valtioneuvoston asetuksella.

36 §. *Voimalaitosten rakentamista ja käytöstäpoistamista koskevat ilmoitukset.* Pykä-

lään ehdotetaan otettavaksi sähkön tarjonnan ja kysynnän välisen tasapainon seurannan järjestämisen edellyttämä säännös, joka velvoittaisi sähköntuottajaa ilmoittamaan sähkömarkkinaviranomaiselle voimalaitoksen rakentamissuunnitelmasta ja käyttöönottamisesta sekä voimalaitoksen pitkäaikaisesta tai pysyvistä käytöstäpoistamisesta. Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset ilmoitusvelvollisuuden sisällöstä ja ilmoitusmenettelystä.

36 a §. *Voimalaitosten huoltoseisokit.* Pykälään ehdotetaan säännöstä, joka velvoittaisi sähköntuottajan ilmoittamaan sähkömarkkinaviranomaiselle teholtaan vähintään 100 megavolttiampeerin erillistä sähköntuotantoa harjoittavan voimalaitoksensa suunnitellusta huoltoseisokista, joka ajoittuu 1.12. – 28.2. väliselle ajalle. Voimalaitoksella tarkoitettaisiin tässä yhteydessä ensinnäkin yksittäistä, itsenäisenä kokonaisuutena toimivaa voimalaitosta, vaikka samalla laitospaikalla toimisi useitakin voimalaitoksia, jos nämä voimalaitokset eivät muodosta teknisesti yhtenäistä toimintakokonaisuutta. Esimerkkinä tällaisesta tapauksesta olisi lauhdevoimalaitos. Tämän lisäksi voimalaitoksella tarkoitettaisiin yhtenäistä voimalaitoskokonaisuutta, jota tyypillisesti käytetään yhtenä kokonaisuutena, vaikka voimalaitos koostuisikin useasta voimakoneesta, joita olisi mahdollista käyttää tai kytkeä pois käytöstä myös yksittäin. Tämän mukaisesti ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluisi esimerkiksi vesivoimala, jossa on kolme kappaletta 40 megavolttiampeerin turpiineja taikka usean samassa joessa sijaitsevan voimalaitoksen kokonaisuus, jota käytetään yhtenä kokonaisuutena, jos voimalaitoskokonaisuuden teho ylittää 100 megavolttiampeerin rajan.

Sähkömarkkinaviranomaiselle ehdotetaan annettavaksi toimivalta siirtää huoltoseisokkia, jos on perusteltua aihetta epäillä, että sähkön tarjonta ei riittäisi täyttämään sähkön kysyntää huoltoseisokin ilmoitettuna ajan kohtana. Ilmoitusvelvollisuus ja huoltoseisokin siirtämismahdollisuus ei koskisi sähkön ja lämmön yhteistuotantoa, teollisuusprosessiin liittyvää sähköntuotantoa eikä valtakunnallisen tehotasapainon näkökulmasta vähämerkityksisiä, teholtaan alle 100 megavolttiampeerin voimalaitoksia. Ilmoitusmenettelyn

ja siihen liittyvän siirtomahdollisuuden piiriin eivät kuuluisi äkillisestä tarpeesta aiheutuneet huoltoseisokit. Äkillisestä tarpeesta johtuvan huoltoseisokin yhteydessä olisi myös mahdollista suorittaa perusteltuja muita huoltotoimenpiteitä, joiden suorittaminen olisi tarkoituksenmukaista samalla, kun voimalaitos muutoinkin on pois käytöstä. Järjestelmällä ei myöskään velvoitettaisi voimalaitoksen haltijaa tuottamaan sähköä kyseisenä ajanjaksona.

Tarkemmat säännökset ilmoitusvelvollisuuden sisällöstä ja ilmoitusmenettelystä annettaisiin valtioneuvoston asetuksella.

Sähkömarkkinaviranomainen ei saisi tehdä siirtoa koskevaa päätöstä, jos huoltoseisokin siirtäminen aiheuttaisi vaaran voimalaitoksen teknisestä vikaantumisesta taikka vaarantaisi voimalaitoksen käyttöturvallisuuden. Sähkömarkkinaviranomaisen tulisi kuulla paineastia- ja sähköturvallisuudesta vastaavaa turvatekniikan keskusta ja, jos huoltoseisokki koskisi ydinvoimalaitosta, ydinturvallisuudesta vastaavaa säteilyturvakeskusta ennen siirtoa koskevan päätöksen tekemistä. Esitetyllä järjestelmällä ei vaarannettaisi voimalaitosten turvallisuutta taikka altistettaisi niitä vikaantumiselle, koska voimalaitoksen haltija voisi tarvittaessa aikaistaa huoltoseisokin alkamaan ennen 1.12. alkavaa jaksoa. Siirtoa koskevaa päätöstä olisi noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomainen kieltäisi päätöksen täytäntöönpanoa tai määräisi sitä keskeytettäväksi. Sähkömarkkinaviranomainen voisi myös asettaa siirtopäätöksensä tehosteeksi uhkasakon.

Säädetyt ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnistä sekä huoltoseisokin siirtoa koskevan päätöksen rikkomisesta säädettäisiin rangaistusuhka lain 46 §:ssä.

37 §. *Sähkön tuontia ja vientiä koskeva ilmoitusvelvollisuus.* Pykälän valtuutuslainsäädännöstä muutettaisiin perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaisesti siten, että ministeriön määräysten sijasta ilmoitusvelvollisuuden sisällöstä säädettäisiin kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksella.

9 luku. Ohjaus ja valvonta

38 §. *Valvontaviranomaiset ja niiden tehtävät.* Pykälässä säädettäisiin lakia valvovista

viranomaisista sekä niiden välisestä toimival-
lan jaosta. Pääasiallisena valvontaviranomai-
sena, sähkömarkkinaviranomaisena toimisi
Energiamarkkinavirasto. Virasto myös val-
voisi CBT-asetuksen noudattamista. Näihin
tehtäviin liittyisi myös sähkönsiirron valvon-
ta maan rajan ylittävissä sähköjohdoissa. Uu-
tena tehtävänä virastolle ehdotetaan annetta-
vaksi sähkön sisämarkkinadirektiivin edellyt-
tämä tehtävä seurata sähkön tarjonnan ja ky-
synnän tasapainon kehitystä Suomessa. Tä-
hän tehtävään liittyen lain sähkön tuotantoa
koskevien säännösten valvonta ehdotetaan
siirrettäväksi kauppa- ja teollisuusministeri-
öltä Energiamarkkinaviraston tehtäväksi.

Lain täytäntöönpanon yleinen ohjaus ja
seuranta kuuluisivat kauppa- ja teollisuusmi-
nisteriölle. Ministeriön tehtävänä olisi myös
valvoa maan rajat ylittävien johtojen raken-
tamista sekä sähkön tuontia ja vientiä siltä
osin kuin on kysymys energiakaupasta. Voi-
malaitoksen polttoaineen muuttamista kos-
keva valvontatoimivalta ehdotetaan kumotta-
vaksi samalla, kun polttoaineen muuttamista
koskevat säännökset lain 35 §:ssä kumottai-
siin.

Pykälän 3 momentin mukaan Energia-
markkinaviraston tulisi julkaista vuosittain
kertomukset valvonnan toteutumisesta sekä
sähkön tarjonnan ja kysynnän tasapainon ke-
hityksestä. Näissä kertomuksissa tulisi tark-
astella sähkön sisämarkkinadirektiivin edel-
lyttämiä asioita. Energiamarkkinavirasto voi-
si tarkastella kertomuksissa myös muita ni-
iden aihepiireihin liittyviä kysymyksiä. Ker-
tomukset tulisi toimittaa direktiivin edellyt-
tämällä tavalla EU:n toimielimille.

38 a §. *Sähkömarkkinaviranomaisen vah-
vistamat ehdot ja menetelmät.* Pykälään eh-
dotetaan sähkön sisämarkkinadirektiivin
23 artiklan 2 kohtaan perustuvia säännöksiä
Energiamarkkinavirastolle kuuluvasta etukä-
teisestä toimivallasta verkkohaltijan ja järjes-
telmävastuuseen määrätyn kantaverknohalti-
jan ehtojen ja palvelujen hinnoittelua koske-
vien menetelmien asettamisessa. Etukäteistä
toimivaltaa olisi verkkohaltijoiden ja järjes-
telmävastaavan toimintaan 1 momentissa lue-
telluissa tapauksissa. Järjestelmävastuun pii-
riin kuuluvia palveluja koskevaa etukäteistä
toimivaltaa puoltaa myös eduskunnan perus-
tuskilavaliokunnan järjestelmävastuuta kos-

keva kannanotto lausunnossa PeVL 4/2000.
Muissa tapauksissa valvontaviranomaisten
toimivalta perustuisi 38 c ja 39 §:ien sään-
nöksiin ja olisi luonteeltaan jälkikäteistä.
Etukäteinen toimivalta merkitsisi sitä, että
verkonhaltija tai järjestelmävastuuseen mää-
rätty kantaverknohaltija ei saisi ottaa käyt-
töön sen piiriin kuuluvia palveluiden ehtoja
ja niiden hinnoittelua koskevia menetelmiä
ennen kuin Energiamarkkinavirasto on anta-
nut niitä koskevan vahvistuspäätöksen. Vi-
rasto ei olisi vahvistuspäätöstä antaessaan si-
dottu verkkohaltijan esittämiin ehtoihin tai
menetelmiin, vaan virastolla olisi oikeus säh-
kön sisämarkkinadirektiivin 23 artiklan
4 kohdan edellyttämällä tavalla poiketa ver-
knohaltijan esityksestä. Vahvistuspäätös olisi
luonteeltaan yhteen toiminnanharjoittajaan
kohdistuva hallintopäätös, johon toiminnan-
harjoittajalla olisi muutoksenhakuoikeus.
Samalla päätöksellä voitaisiin tarvittaessa
asettaa ehdot useillekin toiminnanharjoittajil-
le.

Ehdotetun 1 momentin mukaan ennalta
vahvistettavia ehtoja ja menetelmiä olisivat
1) menetelmät verkkohaltijan verkkotoimin-
nan tuoton ja siirtopalvelusta perittävien
maksujen määrittämiseksi, 2) verkkohaltijan
siirtopalvelun ehdot, 3) verkkohaltijan liittä-
mispalvelun ehdot ja menetelmät liittämises-
tä perittävien maksujen määrittämiseksi sekä
4) järjestelmävastuun piiriin kuuluvien palve-
lujen ehdot sekä menetelmät palveluista pe-
rittävien maksujen määrittämiseksi.

Pykälän 2 momentin mukaan sähkömark-
kinalain 3, 4 ja 6 a luvun sekä CBT-asetuk-
sen aineellisoikeudelliset säännökset asettai-
sivat puitteet Energiamarkkinaviraston vah-
vistuspäätöksille. Viraston päätöksen tulisi
perustua niiden säännöksiin sekä Euroopan
komission CBT-asetuksen 8 artiklan nojalla
sääntelykomitean avustamana vahvistamiin
suuntaviivoihin. Vahvistuspäätöksessä voi-
taisiin määrätä momentin 1—5 kohdissa sää-
dettyistä asioista.

Vahvistuspäätöksessä määrättäisiin, miten
eri pääomaerät otetaan huomioon hinnoitte-
lun perusteena olevaa verkkotoimintaan si-
toutunutta pääomaa määritettäessä. Lisäksi
tiettyjen pääomaerien kuten sähköverkon
osalta vahvistettaisiin hinnoittelun perusteena
käytettävien pääomien arvostusperiaatteet ja

-menetelmät. Sähköverkkojen kirjanpitoarvot eivät yleensä aiemman verosidonnaisuuden vuoksi kuvasta niihin sitoutunutta todellista pääomaa. Myös eri verkonhaltijoiden välillä on erilaisesta yrityshistoriasta johtuen huomattavia eroja. Tämän vuoksi vahvistuspäätöksissä tulisi eri verkonhaltijoiden tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi soveltaa yhtenäisiä laskentamenetelmiä. Sen sijaan varsinaisia hinnoittelussa sovellettavia pääomamääriä vahvistuspäätöksessä ei tulisi vahvistamaan etukäteen, vaan ne voisivat vaihdella vuosittain verkonhaltijan omaisuuden muuttuessa.

Vahvistuspäätöksessä määrättäisiin myös verkkotoimintaan sitoutuneelle pääomalle kohtuulliseksi katsottavan tuottoprosentin määrittelymenetelmä. Ennustettavuuden parantamiseksi tuottoprosentin määrittelymenetelmä tulisi laatia sellaiseksi, että seuraavan vuoden tuottoprosentti voidaan laskea etukäteen. Kohtuullisen tuottoprosentin määrittelyyn sisältyisi myös riskitason määrittely. Riskitasoa arvioitaessa voitaisiin tarvittaessa ottaa huomioon eri yritystyyppien mahdollisesti erilaiset olosuhteet. Siten tuottoprosentit voivat vaihdella yritystyypeittäin.

Vahvistuspäätöksessä määrättäisiin lisäksi periaatteet, joita sovellettaisiin verkkotoiminnan tuloslaskelman ja taseen oikaisussa. Näissä periaatteissa määriteltäisiin menetelmät, miten verkkotoimintaan sitoutunut pääoma jaetaan omaan ja vieraaseen pääomaan, miten sähköverkosta sekä muusta käyttöomaisuudesta tehtävät poistot käsitellään verkkopalveluiden hinnoittelussa ja verkkopalveluhintojen kohtuullisuuden arvioinnissa.

Vahvistuspäätöksessä vahvistettaisiin jokaiselle verkonhaltijalle alkavaa valvontajaksoa koskeva tehostamistavoite, johon voisi sisältyä myös tuottavuuden kasvun huomioon otettava toimialan yleinen tehostamistavoite. Samoin vahvistettaisiin menetelmät, miten tehostamistavoitteen toteutumista seurattaisiin ja miten tehostamistavoitteen toteutuminen otettaisiin huomioon verkkopalvelujen hinnoittelussa. Asetettavan tehostamistavoitteen tulisi kannustaa kaikkia verkonhaltijoita tehokkaaseen toimintaan ja tehokkuuden parantamiseen. Tehostamistavoitteen asettaminen edellyttää verkonhaltijan nykyisen tehostamispotentiaalin arviointia tehokkuusmitta-

uksen avulla sekä toimialan tuottavuuden kasvumahdollisuuksien määrittämistä. Verkonhaltijakohtaisesti tehokkuusmittauksella arvioitu tehostamispotentiaali ja toimialan yleinen tuottavuuden kasvumahdollisuus tulisi vahvistuspäätöksessä muuntaa valvontajaksoa koskevaksi verkonhaltijakohtaiseksi tehostamistavoitteeksi. Tehostamistavoitetta määritettäessä tulisi mitatun tehostamispotentiaalin ohella ottaa huomioon myös, mikä on verkonhaltijan tosiasiallinen toiminnan tehostamismahdollisuus valvontajakson aikana. Tehostamistavoite tulisi määrittää siten, ettei tavoite ohjaisi verkonhaltijan toimintaa tavalla, joka vaarantaa sähkön toimitusvarmuuden tai riittävän hyvälaatuisen sähkön toimitusten varmistamisen.

Vahvistuspäätöksessä voitaisiin määrätä myös verkonhaltijan hinnoittelurakenteen määrittämistavasta, jos määrittämistapa on tarpeen verkkoon pääsyn toteuttamiseksi tai Suomea sitovan kansainvälisen velvoitteen täytäntöönpanemiseksi taikka jos määrittämistapa liittyy järjestelmävastuun piiriin kuuluvien palvelujen hinnoitteluun. Verkkoon pääsyn toteuttamiseksi voitaisiin vahvistuspäätöksessä määrätä verkonhaltijan hinnoittelurakenteesta esimerkiksi siten, että sähkökaupan kilpailua rajoittavia ehtoja voitaisiin määrätä poistettavaksi. Vahvistuspäätöksessä ei kuitenkaan voitaisi määrätä painotuksia eri hintakomponenttien välillä, mikäli painotus perustuu muihin kuin 5 kohdassa mainittuihin perusteisiin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin vahvistuspäätösten voimassaoloajoista. Momentin 1 kohdan menetelmiä koskevaa päätöstä sovellettaisiin neljän vuoden pituisen valvontajakson ajan. Ennen uuden valvontajakson alkamista Energiainfoviraston tulisi valmistella uusi vahvistuspäätösluonnos, jossa päätöksen sisältämiä menetelmiä on tarpeen mukaan kehitetty valvonnasta saatujen kokemusten perusteella. Tämä luonnos viraston tulisi saattaa riittävän julkisen keskustelun kohteeksi ennen seuraavaa valvontajaksoa koskevien uusien vahvistuspäätösten antamista. Uutta toimijaa koskeva vahvistuspäätös olisi voimassa vain kulumassa olevan valvontajakson loppuun, jotta uuteen toimijaan voitaisiin soveltaa yhtäläisiä periaatteita kuin muihinkin toimijoihin. Muut kuin

1 momentin 1 kohdassa tarkoitetut vahvistuspäätökset olisivat pääsääntöisesti voimassa toistaiseksi. Esimerkiksi järjestelmävas-taava kantaverkonhaltija on soveltanut palvelujensa ehdoissa kolmivuotista sopimuskautta. Tällaisen menettelyn soveltaminen olisi edelleen mahdollista siltä osin kuin kysymyksessä ei ole ehto, johon sovelletaan 1 kohdan mukaista neljän vuoden pituista valvontajaksoa.

38 b §. *Sähkömarkkinaviranomaisen vahvistuspäätöksen muuttaminen.* Pykälä sisältäisi säännökset siitä, milloin sähkömarkkinaviranomaisen etukäteen antamia vahvistuspäätöksiä voidaan muuttaa. Vahvistuspäätökseen kohdistuu hallintopäätöksenä oikeusvoimavaikutus, jonka perusteella päätöksen antanut viranomainen ei voi enää ottaa käsiteltäväkseen lainvoimaisesti ratkaistua asiaa, ellei se voi tukeutua nimenomaiseen, tällaiseen puuttumiseen oikeuttavaan toimivaltasääntöökseen. Sähkön sisämarkkinadi-rectiivin 23 artiklan 4 kohta puolestaan edellyttää, että sähkömarkkinaviranomaisella on oikeus vaatia muutoksia verkkopalvelun ehtoihin.

Vahvistuspäätöstä voidaan muuttaa uudella päätöksellä ensinnäkin siinä tapauksessa, että päätöksen kohteena oleva toiminnanharjoittaja tekee aloitteen päätöksen muuttamisesta. Koska muut kuin valvontajaksoon perustuvat vahvistuspäätökset ovat pääsääntöisesti voimassa toistaiseksi, on päätöksiä aika ajoin tarvetta muuttaa. Päätöksen kohteena olevan toiminnanharjoittajan ollessa asian vireillepanijana ei ole tarvetta rajoittaa perusteita, joiden perusteella päätöstä voidaan muuttaa. Vahvistuspäätöksen antava viranomainen on joka tapauksessa velvollinen huolehtimaan siitä, että uusikin vahvistuspäätös täyttää säännösten asettamat vaatimukset.

Päätöksen kohteena olevan toiminnanharjoittajan lisäksi sähkömarkkinaviranomainen voisi tehdä itse aloitteen vahvistuspäätöksen muuttamisesta. Tässä tapauksessa aloite voisi pohjautua alun perin myös toiminnanharjoittajan asiakkaan sähkömarkkinaviranomaiselle tekemään tutkintapyyntöön. Sähkömarkkinaviranomaisen aloitteesta vahvistuspäätöstä voitaisiin muuttaa säännöksessä mainituissa tapauksissa. Mikäli tarve vahvistuspäätöksen muuttamiseen perustuu sähkömarkkinaviran-

omaisen tekemään virheeseen tai päätöksen antamisen jälkeen tulleeeseen uuteen selvitykseen, sovelletaan puolestaan hallintolain (434/2003) ja hallintolainkäyttölain (586/1996) yleisiä säännöksiä.

38 c §. *Sähkömarkkinaviranomaisen päätös valvontajakson päätyttyä.* Pykälässä säädettäisiin sähkömarkkinaviranomaisen valvontajakson päätyttyä antamasta päätöksestä, jossa arvioitaisiin, onko verkonhaltijan nou-dattama hinnoittelu ollut valvontajakson aika-na kokonaisuudessaan säännösten ja 38 a §:n 1 momentin 1 kohdan tarkoittaman vahvistuspäätöksen mukaista. Verkkohinnoittelun tulisi täyttää niiden mukaiset vaatimukset koko valvontajakson aikana, mutta yksittäisinä vuosina niistä voisi olla poikkeamia. Valvontajaksoon perustuva tarkastelu mahdollistaisi verkonhaltijalle pitkäjännit-teisemmät suunnittelu- ja toimintamahdolli-suudet muun muassa investointien toteutta-miselle sekä antaisi paremmat mahdollisuudet huomioida toiminnassa säätötilan vaihte-luiden aiheuttamat vuotuiset eroavuudet.

Sähkömarkkinaviranomaiselle säädettäisiin toimivalta määrittää verkonhaltijan valvonta-jakson aikana syntynyt verkkotoiminnan tuotto sekä arvioida, onko tämä tuotto sään-nösten ja valvontajaksoa varten annetun vah-vistuspäätöksen mukainen. Sähkömarkkina-viranomainen saisi toimivallan velvoittaa päätöksessään verkonhaltija alentamaan siir-topalvelumaksujaan seuraavan valvontajak-son aikana määrällä, jolla verkkotoiminnan tuotto on valvontajakson kuluessa ylittänyt kohtuullisen tuoton määrän tai oikeuttaa ver-konhaltijaa korottamaan siirtopalvelumaksu-jaan valvontajakson aikana sillä määrällä, jolla verkkotoiminnan tuotto on päätyneen valvontajakson kuluessa alittanut kohtuulli-sen tuoton määrän. Tasoitus toteutettaisiin yleisenä tasoituksena asiakkaille näitä koske-van hinnoittelun kautta. Verkonhaltijalle olisi tarkoituksenmukaista antaa mahdollisuus myös kohtuullisen tuoton alittavan määrän tasoitukseen seuraavan valvontajakson kulu-essa, koska muussa tapauksessa osa verkon-haltijoista hinnoittelisi siirtopalvelumaksunsa jatkuvasti varmuuden vuoksi yli hyväksyttäv-än määrän, jotta tuottotavoite ei jäisi satun-naisen tai ennakoimattoman syyn vuoksi to-teutumatta. Kohtuullisen tuoton alittavan

määrän tasoitusjakso rajattaisiin seuraavaan valvontajaksoon. Tämän jälkeen tasoittaminen ei olisi enää mahdollista. Tasoitusjakson pituutta olisi tarkoituksenmukaista rajoittaa, jotta omistajan tuottovaatimuksen muuttuminen tai verkkonhaltijan omistajanvaihdos eivät johtaisi kohtuullisen tuoton alittavien määrien perimiseen pitkältä ajalta jälkikäteen. Merkittävän ylihinnoittelun ehkäisemiseksi verkkonhaltijan tulisi suorittaa palautuksen yhteydessä korkoa palautettavalle määrälle, jos verkkotoiminnan tuotto on ylittänyt valvontajakson kuluessa kohtuullisen tuoton määrän vähintään 5 prosentilla. Alennettavaan määrään lisättävä korko laskettaisiin koko alennettavalle määrälle vuotuisena korkona päättyneen valvontajakson ajalta vahvistuspäätöksen mukaisesti määritetyn oman pääoman koron keskiarvon mukaan.

Pykälän 2 momentin mukaan sähkömarkkinaviranomainen voisi erityisestä syystä pidentää 1 momentissa tarkoitettua tasoitusjaksoa. Tasoitusjakson pidentämiseen oikeuttava erityinen syy voisi olla esimerkiksi se, että sähkömarkkinaviranomaisen tässä pykälässä tarkoitettu päätös on muutoksenhaun johdosta muuttunut merkittävästi tasoitusjakson kuluessa. Tällaisessa tapauksessa tasoituksen toteuttaminen jäljellä olevan tasoitusjakson kuluessa voisi johtaa sekä verkkonhaltijan että tämän asiakkaiden kannalta epätarkoituksenmukaisen suuriin siirtopalvelumaksujen muutoksiin.

38 d §. *Sähköverkkoliiketoiminnan luovutus ja verkkonhaltijoiden sulautuminen valvontajakson ollessa kesken.* Pykälässä säädettäisiin valvontajakson jatkumisesta ja vastuuden siirtymisestä verkkonhaltijan luovutuksessa sähköverkkoliiketoiminnan uudelle toiminnanharjoittajalle tai verkkonhaltijan sulautuessa toiseen verkkonhaltijaan. Säännös sisältäisi verkkotoiminnan luovutusta koskevan yleisperiaatteen, jonka mukaan luovutettavaa tai siirtyvää verkkoliiketoimintaa koskevaa vahvistuspäätöstä sekä siihen liittyviä velvoitteita ja oikeuksia sovellettaisiin myös verkkoliiketoiminnan vastaanottavaan toiminnanharjoittajaan valvontajakson loppuajan. Luovutuksensaaja tai vastaanottava verkkonhaltija vastaisi luovuttavan tai sulautuvan verkkonhaltijan asiakkaille 38 c §:n mukaisesta siirtopalvelumaksujen palautuksesta

myös siltä osin kuin palautus perustuisi luovutusta tai sulautumista edeltävään valvontajakson osaan. Vastaavasti luovutuksensaaja tai vastaanottava yhteisö saisi edukseen 38 c §:ssä tarkoitettun oikeuden siirtopalvelumaksujen korottamiseen myös siltä osin kuin oikeus perustuu luovuttajan tai sulautuvan verkkonhaltijan toimintaan luovutusta tai sulautumista edeltävän valvontajakson osan aikana. Säännös vastaa tältä osin yhteisöjen sulautumista koskevan lainsäädännön varojen ja velkojen siirtymistä koskevaa periaatetta.

Siltä varalta, että siirtyvän vastuun määräsistä syntyisi epäselvyyttä, ehdotetaan pykälän 2 momenttiin säännöstä, jonka mukaan sähkömarkkinaviranomaisen olisi annettava luovuttajan ja luovutuksensaajan pyynnöstä erillinen päätös, jossa vahvistetaan siirtyvä määrä luovutusajankohtana. Luovuttajalla ja luovutuksensaajalla olisi oikeus hakea muutosta päätökseen.

39 §. *Valvontaviranomaisten toimivalta valvonta-asioissa.* Pykälässä säädettäisiin valvontaviranomaisina toimivien sähkömarkkinaviranomaisen sekä kauppa- ja teollisuusministeriön jälkikäteisestä valvontatoimivallasta. Viranomaisten valvontatoimivalta olisi jälkikäteistä, ellei toimivaltaa erikseen ole säädetty muualla laissa etukäteiseksi. Sähkömarkkinaviranomaisen jälkikäteinen toimivalta käsittäisi muun muassa sähkön sisämarkkinadirektiivin 23 artiklan 1 kohdassa mainitut sähkömarkkinaviranomaiselle kuuluvat valvonta- ja seuranta tehtävät. Sähkömarkkinaviranomaisen etukäteisestä toimivallasta säädettäisiin puolestaan 38 a §:ssä.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi CBT-asetuksen jälkikäteisvalvontaa koskeva toimivaltasäännös. Säännöksen mukaan myös CBT-asetuksen valvonnassa valvontaviranomaisena toimivan sähkömarkkinaviranomaisen toimivalta olisi luonteeltaan jälkikäteistä siltä osin kuin kysymyksessä ei ole 38 a §:n mukainen toimivalta.

Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi myös siten, että valvontaviranomainen voisi päätöksessään määrätä ne nimenomaiset toimenpiteet, joilla valvottava velvoitetaan säännösten rikkomistapauksessa korjaamaan virheensä tai laiminlyöntinsä. Sähkön sisämarkkinadirektiivin 23 artiklan

4 kohta edellyttää säännöksen täydentämistä tältä osin. Lisäksi valvontaviranomaisille annettaisiin toimivalta määrätä palautettavaksi yksittäisille asiakkaille näiltä sähkömarkkinain vastaisesti perityksi todettuja maksuja. Sähkömarkkinaviranomaiselle ehdotettu toimivalta koskisi tältä osin niitä tapauksia, joissa sähkömarkkinaviranomainen on nimenomaisesti todennut verkonhaltijan menettelleen valvottavien säännösten vastaisesti. Sen sijaan toimivalta ei ulottuisi verkonhaltijan tai tämän asiakkaan välisiin sopimusrähtöihin, jotka kuuluvat yleisten tuomioistuinten ratkaistaviksi. Vastaavasti yleisten tuomioistuinten toimivaltaan kuuluisi myös lain 44 §:ssä säädetyn vahingonkorvausvelvollisuuden vahvistaminen. Ehdotettu muutos perustuu tältä osin eduskunnan vastaukseen EV 303/2002 vp. sisältyvään lausumaan. Palautus koskisi muita kuin 38 c §:ssä tarkoitettuja valvontajaksoon perustuvia palautuksia. Oikeuskäytännön mukaan sähkömarkkinaviranomaisena toimivalla Energiamarkkinavirastolla ei ole nykyisin toimivaltaa määrätä, millä nimenomaisella tavalla säännösten vastaiseksi todettu menettely tulisi korjata eikä toimivaltaa määrätä säännösten vastaisesti perittyjä maksuja palautettavaksi.

Pykälän 2momentin mukaan valvontaviranomainen voisi asettaa velvoitepäätöksensä tehosteeksi uhkasakon. Säännöstä ehdotetaan täydennettäväksi siten, että uhkasakko voitaisiin tarvittaessa asettaa myös 38 a—38c §:n nojalla annettujen päätösten tehosteeksi. Tarvittaessa sähkömarkkinaviranomainen voisi siten asettaa myös vahvistuspäätöksensä tehosteeksi uhkasakon.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan selventävää säännöstä, jolla viitataan tietojen antamista valvontaviranomaisille koskevaan 42 §:ään ja sen sisältämään omaan uhkasakomenettelysäännökseen.

39 a §. *Erityissäännökset sähkömarkkinaviranomaiselle tehtävien tutkintapyyntöjen käsittelystä.* Pykälässä säädettäisiin sähkön sisämarkkinadirektiivin 23 artiklan 5 kohdan edellyttämistä käsittelyaikavaatimuksista, joita sähkömarkkinaviranomaisen tulee noudattaa verkonhaltijoista tehtyjen tutkimuspyyntöjen käsittelemisessä. Säännöksen mukaan sähkömarkkinaviranomaisen on käsitel-

tävä verkonhaltijoita koskevat tutkintapyynnöt kahden kuukauden kuluessa tutkintapyynnön vastaanottamisesta. Sähkömarkkinaviranomainen voi pidentää käsittelylle asetettua määräaika, jos tutkintapyyntö koskee teholtaan yli 40 megavolttiampeerin suuruisen voimalaitoksen liittämistä perittäviä maksuja taikka, jos tutkintapyynnön käsittely edellyttää lisätietojen hankkimista. Jälkimmäisessä tapauksessa määräaika voidaan pidentää enintään kahdella kuukaudella, jonka jälkeen määräaika voidaan pidentää edelleen tutkintapyynnön tekijän suostumuksella.

Lain 38 a §:n mukaisten vahvistuspäätösten arvioidaan vähentävän Energiamarkkinavirastolle tehtävien verkonhaltijoita koskevien tutkintapyyntöjen määrää. Direktiivin käsitteilyaikavaatimuksen johdosta verkkovalvontaa ei käytännössä ole mahdollista järjestää riittävän tehokkaaksi ja uskottavaksi ilman siirtymistä osittain etukäteiseen valvontaan.

40 §. *Sähköverkon luvattoman rakentamisen estäminen.* Pykälään lisättäisiin sen sisältöä kuvaava otsikko.

Pykälän 2 momentista ehdotetaan kumottavaksi voimalaitoksen luvattoman rakentamisen keskeyttämistä tai käytön kieltämistä koskeva säännös. Muutos liittyy sähkömarkkinain voimalaitosten rakentamisluvitusta koskevien säännösten kumoamiseen.

41 §. *Lain suhde kilpailulainsäädäntöön.* Pykälään lisättäisiin sen sisältöä kuvaava otsikko.

Pykälän 2 momenttiin otettaisiin sähkön sisämarkkinadirektiivin 23 artiklan 8 kohtaan perustuva velvoite laatia kertomuksia kilpailurajoituslain soveltamisesta sähkömarkkinoilla. Kertomuksen laadinta ehdotetaan annettavaksi Kilpailuviraston tehtäväksi.

42 §. *Tietojen antaminen viranomaisille.* Pykälään tehtävillä muutoksilla täsmennettäisiin säännöksiä, jotka koskevat tietojen antamista valvontaviranomaisille sekä täydennettäisiin säännöstä uuden valvontamallin edellyttämällä säännöksillä.

Pykälän 1 momentista ehdotetaan poistettavaksi mahdollisuus, että ministeriö voisi määrätä antamaan tilasto- tai muita tietoja muulle yhteisölle kuin viranomaiselle. Tällaista määräystä ei ole lain voimassaoloaikana annettu. Muutos antaisi mahdollisuuden kumota puolustushallinnon tietojenantovel-

voitetta koskevan säännöksen sähkömarkkina-asetuksen 9 §:stä, joka säännös muussa tapauksessa jouduttaisiin ottamaan lakitasolle. Tämän lisäksi säännöstä ehdotetaan tarkennettavaksi ilmoitusvelvollisuuden sisällön osalta siten, että säännöksestä ilmenee selkeästi se, että valvottavilla on velvollisuus antaa ministeriölle ja sähkömarkkinaviranomaiselle laissa tarkoitettujen valvontatehtävien hoitamiseksi tarpeelliset tiedot. Momenttiin ehdotettu täsmennys vastaa lain nykyistä soveltamiskäytäntöä.

Pykälän 2 momentin säännöstä sähkömarkkinaviranomaisen tarkastusvaltuudesta ehdotetaan muutettavaksi siten, että tarkastusvaltuus ulottuisi aikaisemmin säädetyn lisäksi myös sähkömarkkinaviranomaisen etukäteisen toimivaltansa puitteissa antaman vahvistuspäätöksen noudattamisen valvomiseen.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin sähkömarkkinain sisältämien lukuisten tiedonantovelvoitteiden noudattamatta jättämisen seuraamuksista. Ehdotettu säännös on sisällöltään samansisältöinen kuin nykyisin vastaavaan tarkoitukseen sovellettava 39 §. Tiedonantovelvoitteiden täytäntöönpanosta joudutaan säätämään erikseen, koska sähkömarkkinaviranomaisen 39 §:n nojalla antamia valvontapäätöksiä koskeva muutoksenhaku ehdotetaan ohjattavaksi markkinaoikeuteen. Tämä puolestaan ei ole tarkoituksenmukainen menettelytapa tiedonantovelvoitteen täytäntöönpanoa koskevien hallintopäätösten osalta.

43 §. *Viranomaisten suoritteista perittävät maksut.* Pykälään lisättäisiin sen sisältöä kuvaava otsikko.

10 luku. **Vahingonkorvaus ja rangaistukset**

44 §. *Vahingonkorvausvelvollisuus.* Lailla 444/2003, joka tuli voimaan 1 syyskuuta 2003, lisättiin sähkömarkkinain 10 §:ään uusi 2 momentti sekä muutettiin lain 6 a luvun pykälien järjestystä siten, että 27 h § muutettiin 27 i §:ksi. Muuttunutta numerointia vastaavaa muutosta ei kuitenkaan tehty lain 44 §:n vahingonkorvaussäännökseen, jolloin säännökseen jäi osittain virheellinen viittaussäännös. Pykälän virheelli-

nen viittaus ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan laissa 444/2003 säädettyä uutta pykälien numerointia. Muutoksella ei muutettaisi säännöksen sisältöä siitä, mikä säännöksellä oli ennen lain 444/2003 voimaantuloa. Säännöstä sovellettaisiin myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin sähkösopimuksiin säännöksen aikaisemman voimaantulosäännöksen mukaisesti.

45 §. *Luvaton sähköverkko toiminnan harjoittaminen.* Luvaton sähköverkko toiminnan harjoittamista koskevasta rangaistus-säännöksestä ehdotetaan poistettavaksi vankeusrangaistusta koskeva uhka, koska rikoslain uudistamiseen liittyvän keskittämisperiaatteen mukaisesti vankeusrangaistuksen sisältävät rangaistussäännökset tulisi sisällyttää rikoslakiin. Samalla poistettaisiin luvassa asetettujen ehtojen rikkomiseen liittyvä rangaistusuhka.

46 §. *Voimalaitoksen käyttörikkomus.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi lain 36 a §:n mukaiseen voimalaitosten suunniteltujen huoltoseisokkien ilmoitusvelvollisuuteen sekä huoltoseisokkien siirtämiseen liittyvä rangaistussäännös. Lain 35 §:stä kumottavaksi ehdotettuun voimalaitosten rakentamislupajärjestelmään liittyvä rangaistussäännös puolestaan ehdotetaan kumottavaksi 46 §:stä.

Ehdotetun säännöksen mukaan voimalaitoksen käyttörikkomuksesta voitaisiin tuomita sakkorangaistus. Voimalaitoksen käyttörikkomukseen syyllistyisi henkilö, joka laiminlöisi lain 36 a §:n 1 momentissa säädetyn voimalaitoksen suunniteltua huoltoseisokkia koskevan ilmoitusvelvollisuuden täyttämisen ja järjestäisi tämän jälkeen ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvan voimalaitoksen huoltoseisokin. Vastaava rangaistusuhka liittyisi myös sähkömarkkinaviranomaisen antaman huoltoseisokin siirtämistä koskevan päätöksen rikkomiseen.

47 §. *Järjestelmävelvoitteisiin liittyvän salassapitovelvollisuuden rikkominen.* Lain 16 e §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta säädettäisiin rangaistus, joka tuomittaisiin rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaisesti. Laissa tarkoitettua salassapitovelvollisuuden rikkomiseen sovellettaisiin teon vakavuusasteesta riippuen joko salassapitorikosta tai -rikkomusta koskevaa rangaistussäännöstä.

Julkisuuslain 35 §:n 1 momentin mukaan rangaistus asiakirjan salassa pitämistä koskevan velvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava 38 §:n 1 tai 2 §:n mukaan tai jollei siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta. Rikoslain 40 luku koskee virkarikoksia sekä julkisyhteisön työntekijän rikoksia. Luvun 5 §:ssä säädetään virkasalaisuuden rikkomisesta ja tuottamuksellisesta virkasalaisuuden rikkomisesta. Virkasalaisuuden rikkomisesta voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Virkamies voidaan tuomita myös viralta pantavaksi, jos rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi tehtäväänsä. Tuottamuksellisesta virkasalaisuuden rikkomisesta voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Rikoslain 38 luku koskee tieto- ja viestintärikoksia. Luvun 1 §:ssä säädetään salassapitorikoksesta ja 2 §:ssä salassapitorikkomuksesta. Salassapitorikoksesta voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi. Salassapitorikkomuksesta voidaan tuomita sakkooa. Sähkömarkkinalain 4 luvussa tarkoitettuina verkonhaltijoina ja tasevastaavina toimii paitsi yksityisessä omistuksessa olevia yhtiö- tai osuuskuntamuodossa toimivia yrityksiä, myös kuntien ja valtion liikelaitoksia. Myös julkisyhteisön on mahdollista toimia järjestelmävastaavana. Julkisyhteisöjen palveluksessa oleviin henkilöihin ei ole kuitenkaan tarvetta ulottaa ankarampaa rangaistushkaa kuin yksityisten yritysten palveluksessa oleviin henkilöihin, koska sähkömarkkinalaissa salassapitovelvollisuuden piiriin säädetty tehtävät ovat yhteisiä kaikille alan toimijoille niiden oikeudellisesta asemasta riippumatta, eikä tehtäviin liity varsinaisesti julkisen vallan käyttöä. Tämän vuoksi samaa rangaistussäännöstä sovellettaisiin kaikkiin salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluviin henkilöihin riippumatta siitä, ovatko nämä julkisyhteisön tai yksityisen yhteisön palveluksessa.

11 luku. Erinäiset säännökset

48 §. *Kunnan oikeus harjoittaa sähköliiketoimintaa alueensa ulkopuolella.* Pykälään lisättäisiin sen sisältöä kuvaava otsikko.

50 §. *Virka-apu.* Pykälään lisättäisiin sen sisältöä kuvaava otsikko.

51 §. *Muutoksenhaku.* Pykälä sisältäisi ehdotuksen sähkömarkkinalain uudeksi muutoksenhakusäännöksi. Sähkömarkkinaviranomaisen päätöksiä koskeva muutoksenhaku ehdotetaan muutettavaksi kaksiportaiseksi.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin muutoksenhausta siltä osin kuin Energiamarkkinaviraston päätöksistä valitus ohjautuisi hallintolainkäyttölain pääsäännön mukaisesti alueellisiin hallinto-oikeuksiin. Näitä asioita olisivat muut kuin 2 momentissa erikseen mainitut asiat. Tärkeimpiä tässä momentissa tarkoitettuja asiaryhmiä olisivat lupa-asioissa annetut päätökset sekä tiedonantovelvoitteiden täyttämistä koskevat päätökset.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin niistä asioista, joissa muutoksenhaku ohjattaisiin markkinaoikeuteen. Näitä asioita olisivat taloudellista sääntelyä koskevat 38 a—38 b §:ssä tarkoitettut etukäteisen toimivallan piiriin kuuluvat vahvistuspäätökset sekä 38 c—38 d ja 39 §:n mukaiset jälkikäteisen toimivallan piiriin kuuluvat markkinavalvontapäätökset. Valituksen käsittelyyn markkinaoikeudessa sovellettaisiin kilpailuoikeudellisten asioiden tapaan hallintolainkäyttölakia. Käsittelyn ja asiakirjojen julkisuudesta säädettäisiin erikseen markkinaoikeuslaissa (1527/2001).

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin muutoksenhausta kauppa- ja teollisuusministeriön sekä ensiasteen muutoksenhakutuomioistuimen antamiin päätöksiin. Sähkömarkkinaviranomaiselle säädettäisiin oikeus hakea muutosta muutoksenhakutuomioistuimen antamaan päätökseen, jolla tuomioistuin on kumonnut sähkömarkkinaviranomaisen antaman päätöksen tai muuttanut sitä.

52 §. *Eriyissäännökset sähkömarkkinaviranomaisen päätösten täytäntöönpanokelpoisuudesta.* Pykälästä ehdotetaan kumottavaksi runkoverkkojen kautta tapahtuvasta sähkönsiirrosta annetun neuvoston direktiivin (90/547/ETY) täytäntöönpanoon liittyvä menettelysäännös. Säännöksen kumoaminen on tarpeen, sillä säännöksessä mainittu direktiivi on kumottu sähkönsisämarkkinadirektiivillä 1 päivä heinäkuuta 2004 lukien.

Pykälän uudessa säännöksessä annettaisiin

erityissäännöksiä sähkömarkkinaviranomaisen päätösten täytäntöönpanokelpoisuudesta. Sähkömarkkinaviranomaisen lain 38 a—38 d ja 39 §:n nojalla antamat vahvistus- ja valvontapäätökset olisivat sähkön sisämarkkinadirektiivin 23 artiklan 5—6 kohtien edellyttämällä tavalla pääsääntöisesti täytäntöönpanokelpoisia muutoksenhausta huolimatta. Ehdotetun 39 §:n 1 momentin mukaista päätöstä, joka koskee virheellisesti perityn maksun palautusta yksittäiselle asiakkaalle tai päätöstä, joka koskee uhkasakon maksettavaksi tuomitsemista, ei kuitenkaan saisi panna täytäntöön ennen kuin se on lainvoimainen. Muutoksenhakutuomioistuin voisi lisäksi antaa määräyksiä päätösten täytäntöönpanosta hallintolainkäyttölain yleisten säännösten mukaisesti. Sähkömarkkinaviranomaisen muiden kuin pykälässä mainittujen päätösten täytäntöönpanokelpoisuuteen sovellettaisiin hallintolainkäyttölain yleisiä säännöksiä.

53 §. *Asetuksenantovaltuus.* Pykälä muutettaisiin perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaisesti täsmentämällä, että tarkemmat säännökset lain täytäntöönpanosta annetaan valtioneuvoston asetuksella. Nykyisin voimassa olevan 53 §:n mukaan tarkemmat säännökset lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

12 luku. Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

54 §. Pykälään 1 momenttiin sisältyy siirtymäsäännös, jonka mukaan lain 10 §:ssä tarkoitettua siirtovelvollisuuden, 15 §:ssä tarkoitettua hinnoitteluperiaatteen sekä 28 §:ssä tarkoitettua toimintojen eriyttämisen voimaantulosta säädetään tarkemmin asetuksella. Näiden velvoitteiden voimaantulosta on säädetty sähkömarkkina-asetuksen 14 §:ssä. Kaikki siirtymäsäännöksessä mainitut velvoitteet ovat tällä hetkellä voimassa, sillä asetuksella säädetty siirtymäkausi on päättynyt 1 päivänä tammikuuta 1997. Koska siirtymäsäännöksessä mainitut velvoitteet ovat voimassa, ehdotetaan säännös tältä osin kumottavaksi, jotta sähkömarkkina-asetuksen 14 § voitaisiin kumota. Säännösten kumoaminen ei vaikuttaisi velvoitteiden voimaantuloon.

Pykälän 2 momentin säännös sähköliiketoimintojen eriyttämismahdollisuuden voimaantuloajankohdan siirtämismahdollisuudesta ehdotetaan samasta syystä kumottavaksi.

55 §. *Voimaantulo ja siirtymäsäännökset.* Pykälään lisättäisiin sen sisältöä kuvaava otsikko.

1.2. Markkinaoikeuslaki

1 §. *Markkinaoikeuden toimivalta ja toimipaikka.* Lain 1 §:ään lisättäisiin säännös, jossa todetaan markkinaoikeuden olevan toimivaltainen käsittelemään sähkömarkkinalain ja maakaasumarkkinalain (508/2000) nojalla sen toimivaltaan kuuluvia asioita.

5 §. *Asiantuntijajäsenten kelpoisuus ja määrääminen.* Pykälän 2 momentin säännöstä markkinaoikeuden sivutoimisten asiantuntijajäsenten kelpoisuudesta täydennettäisiin siten, että asiantuntijajäsenen kelpoisuusvaatimukseksi hyväksyttäisiin myös perehtyminen energiamarkkinoihin. Energiamarkkina-asioita käsittelevien asiantuntijajäsenten kelpoisuusvaatimukset olisivat yhtäläiset kilpailu- ja hankintalainsäädäntöön liittyviä asioita käsittelevien asiantuntijajäsenten kanssa.

8 §. *Jaostot.* Markkinaoikeuden jaostoja koskevaa säännöstä täydennetään energiamarkkinalainsäädäntöön liittyvillä asioilla. Energiamarkkinalainsäädäntöön liittyvät asiat rinnastuisivat markkinaoikeuden organisaatiossa kilpailu- ja hankintalainsäädännön mukaisiin asioihin.

9 §. *Päätösvaltaisuus.* Markkinaoikeuden päätösvaltaisuutta koskevaa säännöstä täydennettäisiin päätösvaltaisuutta energiamarkkina-asioissa koskevalla säännöksellä. Ehdotettu säännös vastaisi hankinta-asioiden ja markkinaoikeudellisten asioiden päätösvaltaisuudesta annettua säännöstä.

15 §. *Käsittelyn julkisuus.* Markkinaoikeuden käsittelyn julkisuutta koskevaa säännöstä täydennettäisiin energiamarkkina-asioita koskevalla säännöksellä. Tähän asiaryhmään kuuluviin asioihin liittyy usein asianosaisina olevien yritysten liikesalaisuuksia. Tämän vuoksi käsittelyn julkisuutta koskevat säännökset ehdotetaan niiden osalta rinnastettavaksi kilpailu- ja hankinta-asioiden julkisuudesta annettuihin säännöksiin.

2. Tarkemmat säännökset

Ehdotukseen sisältyy sähkömarkkinalakiin perustuvan norminantotoimivallan uudistus, jolla norminantotoimivaltaa siirretään kauppa- ja teollisuusministeriöltä osittain valtioneuvostolle ja osittain Energiamarkkinavirastolle. Valtioneuvostolle ehdotetaan siirrettäväksi sähkökauppojen selvitykseen sekä voimalaitosrakentamiseen liittyvää asetuksenantovaltaa. Energiamarkkinavirastolle siirrettäisiin ministeriöltä norminantovaltaa sähkölaitosyrityksille säädettyjen ilmoitusvelvoitteiden täyttämistä koskevien yksityiskohtien ja menettelytapojen osalta.

Sähkömarkkina-asetus uudistettaisiin. Asetuksen 1 §:ssä olevan sähköverkkotoimintaa koskevan luvanvaraisuutta koskevan vapautuksen ottaminen sähkömarkkinalakiin edellyttäisi asetuksen 1 §:n kumoamista. Samoin sähkömarkkina-asetuksen 2 §:ssä säädettyjen sähköverkkoluvan hakijaa koskevien teknisten, taloudellisten ja organisatoristen edellytysten ottaminen lakitasolle edellyttäisi asetuksen 2 §:n kumoamista. Nykyisin sähkömarkkina-asetuksen 9 §:ssä olevien sähkömarkkinalain soveltamisalaa rajaavien säännösten ottaminen lain tasolle edellyttäisi asetuksen 9 §:n kumoamista. Sähkömarkkina-asetuksen 14 §:ään sisältyvä siirtymäsäännös, jolla on säädetty sähkömarkkinalain 10 §:n, 15 §:n sekä 28 §:n mukaisten velvoitteiden voimaantulosta, kumottaisiin myös tässä yhteydessä. Kaikki tässä tarkoitetut velvoitteet ovat nykyisin voimassa, sillä siirtymäaika on päättynyt 1 päivänä tammikuuta 1997.

Sähkömarkkinalain 15 §:n 3 momenttiin jakeluverkonhaltijoille ehdotettu velvollisuus soveltaa maantieteellisesti toisistaan erillään sijaitsevilla vastuualueen osilla omia siirtopalvelujen hintoja edellyttää säännöksen valvonnan tueksi, että kyseisten vastuualueiden verkko-toiminnot tulisi eriyttää toisistaan kirjanpidollisesti. Tätä koskeva velvoite on tarkoitus säätää lain 28 §:n 2 momentin valtuutuksen nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella.

Sähkömarkkinalain 36 a §:ään ehdotetun voimalaitosten huoltoseisokkien ilmoittamista ja siirtämistä koskevan säännöksen edellyttämän ilmoitusvelvollisuuden täytäntöönpanosta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

Kauppa- ja teollisuusministeriöltä ehdotetaan siirrettäväksi valtioneuvostolle sähkökauppojen selvitykseen sekä voimalaitosrakentamiseen liittyvää asetuksenantovaltaa. Näitä koskevat muutokset sisältyvät ehdotettuihin sähkömarkkinalain 16 c, 16 d ja 36 §:iin. Näillä muutoksilla pyritään selkeyttämään ja yhtenäistämään sähkötoimitusten mittausta ja sähkökauppojen selvitystä koskevia säännöksiä sekä antamaan sähköön kulutuksen ja tarjonnan välisen tasapainon seurannan tehostamisen edellyttämät säännökset.

Kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset sähkömarkkinalain 34 c §:n 2 momenttiin ehdotetussa säännöksessä säädettyistä sähköverkonhaltijan toiminnallisen eriyttämisen vaatimuksista.

Energiamarkkinavirastolle siirrettäisiin kauppa- ja teollisuusministeriöltä norminantovaltaa sähkömarkkinalain 6 §:n 2 momentin, 12 §:n 2 ja 3 momentin, 13 §:n, 22 §:n, 23 §:n ja 34 §:n 2 momentin säännöksiin ehdotettujen muutosten tarkoittamissa tapauksissa. Energiamarkkinaviraston antamat normipäätökset koskisivat sähkölaitosyrityksille säädettyjen erilaisten ilmoitusvelvoitteiden täyttämistä koskevia yksityiskohtia ja menettelytapoja.

Norminantotoimivallan muutosten vuoksi sähkömarkkinalain siirtymäsäännöksiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan voimassa olevaan toimivaltaan perustuvat kauppa- ja teollisuusministeriön asetukset ja päätökset jäisivät voimaan, kunnes toimivaltaisen viranomaisen antamat uudet säännökset tai määräykset tulevat voimaan.

Sähkö- ja maakaasumarkkinalakien muutoksenhaun ohjaaminen osittain markkinaoikeuteen edellyttää markkinaoikeudesta annetun oikeusministeriön asetuksen (144/2002) täytäntöä.

3. Voimaantulo

Sähkönsisämarkkinadirektiivi tulisi eräitä siirtymäaikoja lukuun ottamatta saattaa voimaan kansallisesti 1 päivään heinäkuuta 2004 mennessä. Tämän johdosta ehdotetut

lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

Sähkömarkkinalain 15 §:n 3 momentin säännöstä siirtopalvelujen erillisestä hinnoittelusta sovellettaisiin kuitenkin vain jakeluverkonhaltijan maantieteellisesti toisistaan erillään sijaitseviin vastuualueen osiin, jotka on muodostettu lain voimaantulon jälkeen. Siirtymäsäännöksen vuoksi ehdotettu 15 §:n 3 momentin muutos ei aiheuttaisi muutoksia ennen lain voimaantuloa toteutettujen yritysjärjestelyiden perusteella muodostettuihin siirtopalvelumaksuihin.

Sähkömarkkinalain 15 b §:n säännöstä ei sovellettaisi ennen lain voimaantuloa tehtyihin määräaikaisiin häviöenergianhankintasopimuksiin. Toistaiseksi voimassa olevien hankintasopimusten osalta ei ole tarvetta siirtymäsäännökseen, koska tällaiset sopimukset sisältävät käytännössä irtisanomisehdon, jonka perusteella verkonhaltija voi hankintasopimuksen ehtojen mukaisesti ryhtyä toimenpiteisiin häviöenergian hankinnan kilpailuttamiseksi.

Sähkömarkkinalain 27 a §:n 1 momenttia koskevaa muutosta sovellettaisiin myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin sähkösopimuksiin, jos viivästys liittymän kytkemisessä on tapahtunut lain voimaantulon jälkeen. Tämä on perusteltua, koska eurovaluutan käyttöönotto ja kahden erisuuruisen vakiokorvauksen soveltaminen saattaisi aiheuttaa epävarmuutta kuluttajien suojaksi tarkoitettun vakiokorvauksen määrästä. Kuluttajansuojaan liittyvistä syistä myös lain 44 §:ää sovellettaisiin ennen lain voimaantuloa tehtyihin sopimuksiin.

Sähkömarkkinalain 34 a §:n oikeudellista eriyttämistä koskevaa säännöstä sovellettaessa velvoitteen perusteena olevaa kynnysarvoa laskettaessa luettaisiin viimeksi päättyneisiin kalenterivuosiin myös ennen lain voimaantuloa päättyneet kalenterivuodet. Jos kynnysarvo puolestaan on täytynyt sähköverkkotoimintaa harjoittavan yrityksen osalta ennen lain voimaan tuloa, olisi verkkotoiminnan oikeudellisen eriyttämisen edellyttämät yritys-rakenteiden muutokset toteutettava 1 päivään tammikuuta 2007 mennessä.

Sähkömarkkinalain 36 a §:n 1 momentissa tarkoitettusta voimalaitoksen suunnitellusta

huoltoseisokista olisi tehtävä ilmoitus 14 päivän kuluessa lain voimaantulosta, jos huoltoseisokin suunniteltuun alkamisajan kohtaan olisi lain voimaantullessa vähemmän kuin kuusi kuukautta.

Sähkömarkkinalain 38 a §:ssä tarkoitettu verkonhaltijoiden ensimmäinen valvontajakso ehdotetaan alkavaksi 1 päivänä tammikuuta 2005. Tuolloin alkaisi useimmilla verkonhaltijoista ensimmäinen kokonainen tilikausi lain voimaantulon jälkeen. Uuteen valvontamalliin ei ole perusteltua siirtyä kesken tilikauden. Sähköverkonhaltijan ensimmäinen valvontajakso olisi pituudeltaan neljän vuoden asemesta kolme vuotta.

Sähkömarkkinalain 39 a §:n tutkintapyyntöjen käsittelyajasta annettuja erityissäännöksiä ehdotetaan sovellettavaksi tutkintapyyntöihin, jotka sähkömarkkinaviranomainen on vastaanottanut lain voimaantulon jälkeen.

Sähkömarkkinalain 51 §:n 2 momentin säännöstä kaksiportaisesta muutoksenhausta ehdotetaan sovellettavaksi sähkömarkkinaviranomaisen lain 39 §:n nojalla antamaan päätökseen, jos päätöstä koskeva asia on tullut vireille lain voimaantulon jälkeen. Tällä säännöksellä pyritään ehkäisemään se, ettei aikaisempaan lainsäädäntöön perustuvia valvontapäätöksiä koskevia valituksia ohjautuisi lisäämään markkinaoikeuden työ-määrää siinä vaiheessa, kun uuden valvontamallin mukaisia ensimmäisiä vahvistuspäätöksiä koskevia valituksia käsitellään markkinaoikeudessa.

Sähkömarkkinalain voimaan tullessa voimassa olevat lain 6 §:n 2 momentin, 13 §:n, 16 c §:n 2 momentin, 16 d §:n, 22 §:n 2 momentin, 23 §:n taikka 34 §:n 1 tai 2 momentin nojalla annetut kauppa- ja teollisuusministeriön asetukset ja päätökset jäisivät voimaan, kunnes toimivaltaisen viranomaisen antamat uudet säännökset tai määräykset tulevat voimaan.

Markkinaoikeuslain voimaantulosäännöksen mukaan valtioneuvosto voisi tarvittaessa määrätä markkinaoikeuteen uusia sivutoimisia asiantuntijajäseniä, joiden toimikausi kestäisi aiemmin määrättyjen asiantuntijajäsenten toimikauden loppuun.

Ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

4. Säättämisenjärjestys

4.1. Elinkeinon harjoittamisen vapaus

Perustuslain 18 §:n 1 momentin nojalla jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Perustuslain mukaista elinkeinovapauden periaatetta pidetään elinkeinonharjoittamista koskevana pääsääntönä, josta poikkeaminen on kuitenkin luvanvarais- tamisella mahdollista. Luvanvaraisuudesta on aina säädettävä lailla, jonka on täytettävä perusoikeuden rajoitusta koskevat tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden vaatimukset. Rajoitusten olennaisen sisällön, kuten rajoitusten laajuuden ja edellytysten tulee ilmetä laista (esimerkiksi PeVL 4/2000 vp.).

Sähkömarkkinalain 4 §:n nojalla sähköverkkotoimintaa saavat harjoittaa vain sähköverkkoluvan haltijat. Luvan myöntämisen edellytyksistä ja sisällöstä sekä luvan muuttamisesta ja peruuttamisesta on säännökset lain 2 luvussa. Muutosehdotuksella nostettaisiin lain tasolle luvanvaraisuudelle asetetut edellytykset ja säännökset, jotka vapauttavat verkonhaltijan velvollisuudesta hakea sähköverkkolupaa sekä täsmennettäisiin luvan muuttamisen ja peruuttamisen edellytyksiä. Perustuslakivaliokunta on ottanut ehdotettuihin säännöksiin kantaa lausunnossaan PeVL 62/2002 vp.

Sähkömarkkinalain 34 a §:ään sisältyvä sähköverkkotoiminnan oikeudellisen eriyttämisen vaatimus rajoittaa verkkotoiminnan harjoittajan vapautta järjestää verkkotoiminta haluamallaan tavalla.

Luvanvaraisen sähköverkkotoiminnan sääntely perustuu perustuslain 80 §:n mukaisesti riittävän täsmällisiin ja tarkkarajaisiin laintasosiin säännöksiin, joista käyvät selville verkonhaltijalle kuuluvat oikeudet ja velvollisuudet. Ehdotus ei lupamenettelyjen osalta ole ongelmallinen perustuslain 18 §:n 1 momentin kannalta. Vastaava arvio voidaan tehdä myös tarkasteltaessa oikeudellista eriyttämistä elinkeinovapauteen kohdistuvana rajoituksena.

4.2. Omaisuuden suoja

Sähköverkkotoiminnan sääntelyn muutokset

Sähkömarkkinalain 34 a §:ään ehdotetun säännöksen mukaisesti sähköverkkotoiminta tulee ehdotettujen edellytysten täytyessä eriyttää oikeudellisesti saman yrityksen tai yritysryhmän sähköntuotanto- ja sähkömyyntitoiminnoista. Sähkömarkkinalain 38 a §:ään ehdotetun säännöksen mukaan sähkömarkkinaviranomaisen tulee yksittäisillä päätöksillään vahvistaa verkonhaltijan ja järjestelmävastuuseen määrätyn kantaverkonhaltijan palveluiden ehdot ja palveluiden hinnoittelua koskevat menetelmät ennen niiden käyttöönottamista. Säännöksiä on tarkasteltava perustuslain 15 §:n omaisuuden suoja koskevan sääntelyn näkökulmasta.

Perustuslakivaliokunta on omaksunut useita yleisiä arviointikriteerejä sille, milloin omaisuuden suojaan puuttuminen on mahdollista tavallisella lailla. Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan perustuslain 15 §:n säännöksen estämättä voidaan omistusoikeuden rajoituksista säätää tavallisella lailla, jos rajoitukset eivät loukkaa omistajan oikeutta omaisuutensa normaaliin, kohtuulliseen ja järkevään käyttämiseen (esim. PeVL 13/1989 vp, PeVL 3/1990 vp, PeVL 9/1990 vp, PeVL 19/1994 vp, PeVL 4/2000 vp). Perusoikeuksien rajoitusperusteiden tulee olla hyväksyttävissä ja rajoittamisen tulee olla painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatima. Rajoitusten on myös oltava suhteellisuusvaatimuksen mukaisia. Niiden tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi eikä rajoitus saa mennä pidemmälle kuin on perusteltua ottaen huomioon rajoitusten taustalla olevan yhteiskunnallisen intressin painavuuden suhteessa rajoitettavaan oikeushyvään.

Perustuslakivaliokunta on aikaisemmin käsitellyt sähkö-, maakaasu- ja viestintäverkko- ja muun muassa kaapelilähetysoimintaa koskevan lain (PeVL 2/1986 vp), sähkömarkkinalain (PeVL 19/1994 vp), teletointa koskevan lain (PeVL 1/1996 vp), telemarkkinalain (PeVL 47/1996 vp) ja maakaasumarkkinalain (PeVL 4/2000 vp) säätämisen sekä telemarkkinalain muutosten (PeVL 34/2000 vp ja PeVL 5/2001 vp), viestintämarkkinoita koskevan lainsäädännön muutosten (PeVL 8/2002 vp ja PeVL 61/2002 vp) ja sähkömarkkinalain muutoksen (PeVL

63/2002 vp) yhteydessä. Valiokunta on näissä yhteyksissä todennut kysymyksessä olevan erityinen, pelkästään määrätynlaiseen toimintaan käytettävä omaisuus ja siihen kohdistuvat velvoitteet, joita velvoitteita valiokunta on pitänyt laadultaan omaisuuden tällaiseen erityisluonteeseen sopivina. Perustuslakivaliokunnan tähänastinen käytäntö voidaan tiivistää niin, että mainitunkaltaiset velvoitteet ovat kyseisen omaisuuden erityisluonne huomioon ottaen perustuslainmukaisia, jos velvoitteet perustuvat lain täsmällisiin säännöksiin ja ovat omistajan kannalta kohtuullisia.

Sähköverkkotoiminta muodostaa luonnollisen monopolin, sillä rinnakkaisen, kilpailevan verkon rakentaminen ei useimmiten ole taloudellisesti kannattavaa. Jakeluverkonhaltijoiden sekä järjestelmävastuuseen määrätyn kantaverkonhaltijan monopoliasema on eräiltä osin vahvistettu sähkömarkkinalain säännöksissä. Verkonhaltijalle on sähkömarkkinalaissa asetettu verkon kehittämisen-, liittämisen- ja siirtovelvollisuus. Verkonhaltijaan kohdistuu velvollisuus tarjota siirtopalveluita kaikille niistä haluaville ja sähköverkon tulisi näin muodostaa puolueeton markkinapaikka. Perustuslakivaliokunta on sähkömarkkinalakia koskevasta hallituksen esityksestä 138/1994 antamassaan lausunnossa (PeVL 19/1994 vp.) todennut, ettei sähkömarkkinalain 10 §:n mukainen verkkoluvanhaltijaa koskeva siirtovelvoite edellytä perustuslainsäätämisyjärjestyksen käyttämistä omaisuuden perustuslainsuojan kannalta. Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan siirtovelvoitteen merkitsevän omaisuuden käyttörajoitusta, mutta piti rajoitusta hyväksyttävänä omaisuuden normaalin, kohtuullisen ja järkevän käytön kannalta. Omaisuuden kohtuullisen käyttämismahdollisuuden säilyttämiseksi verkonhaltijalla tulee olla oikeus periä kohtuullinen korvaus siirtopalveluista. Tämän perusteella valiokunta on katsonut, että esitys voidaan säätää normaalissa lainsäätämisyjärjestyksessä. Maakaasumarkkinalakia koskevassa lausunnossaan (PeVL 4/2000 vp) perustuslakivaliokunta on todennut, että maakaasun siirto- ja jakeluverkkotoiminnassa vallitsee niin sanottu luonnollinen monopoli, jonka vuoksi maakaasuverkkotoiminnan sääntely on tarpeen ja hyväksyttävää. Valiokunta

on myös viitannut siihen, että sääntelyn tavoitteena on lisätä kilpailua maakaasualalla.

Ehdotettu verkkotoiminnan oikeudellisen eriyttämisen vaatimus rajoittaa verkkotoiminnan harjoittajan vapautta valita verkkotoiminnan harjoittamisen yritys rakenne halumallaan tavalla. Sähkömarkkinalain 7 luvun toimintojen eriyttämistä koskevien säännösten päätavoitteena on ollut lisätä sähköliiketoimintojen avoimuutta ja tasapuolisuutta ja siten vaikeuttaa ristiinsubventointia luonnollisen tai lakiin perustuvan monopolin muodostavan verkkoliiketoiminnan ja kilpailtujen liiketoimintojen välillä. Oikeudellista eriyttämistä koskevan vaatimuksen asettaminen verkkotoiminnalle tiukentaa lain alkuperäisiä eriyttämisvaatimuksia. Tämä on perusteltua, sillä oikeudellisen eriyttämisen voidaan katsoa entistä varmemmin takaavan sähköverkkojen puolueettoman toiminnan ja sähkömarkkinoiden avoimuuden toteutumisen sekä ristiinsubvention estymisen eri sähköliiketoimintojen välillä. Koska sähköenergiaa ei tuotteena voi fyysisesti käsitellä erillään sähköverkosta, on sähkömarkkinoiden toiminnan ja verkon omistukseen sitomattoman sähkökaupan kilpailun mahdollistamiseksi välttämätöntä, että sähköverkkojen toiminta eriytetään mahdollisimman hyvin sähkömyyntiliiketoiminnasta yritys rakenteensa ja kirjanpidon kautta. Omaisuuden suojan kannalta kyseisiä tavoitteita voidaan pitää hyväksyttävänä rajoitusperusteina. Ehdotettua velvollisuutta harjoittaa sähköverkkotoimintaa erillään muista sähköliiketoiminnoista voi pitää vähäisenä sähköverkkoomaisuuden käyttövapauteen kohdistuvana rajoituksena. Oikeudellista eriyttämistä koskevan vaatimuksen voidaan katsoa olevan myös perustuslaissa suojattuihin oikeuksiin puuttumista rajoittavan suhteellisuusperiaatteen mukainen, sillä velvoitteen alaiset toiminnot tulevat ehdotuksen 34 a §:n kynnyksisarvojen kautta täsmällisesti ja tarkkarajaisesti määritellyiksi. Lisäksi kynnysarvojen soveltaminen merkitsee sitä, että verkkotoiminnan oikeudellista eriyttämistä koskeva velvollisuus kohdistuu vain keskikokoisiin ja suuriin sähköverkkotoimintaa harjoittaviin yrityksiin. Oikeudellista eriyttämistä koskevaa vaatimukseen ei liity vaatimusta liiketoimintojen omistuksellisesta eriyttämisestä,

joka puolestaan merkitsisi voimakkaampaa puuttumista omistusoikeuden suojaan.

Ehdotuksen mukainen ennakolta tapahtuva verkonhaltijan palveluihin liittyvien ehtojen ja hinnoittelumenetelmien vahvistaminen valvontaviranomaisen toimesta rajoittaa verkkotoiminnan harjoittajan vapautta määrätä verkkotoiminnan ehdoista haluamallaan tavalla. Kyseisten ehtojen ja hinnoittelumenetelmien perusteet sekä valvontaviranomaisen toimivalta on kuitenkin määritelty laissa. Viranomaisen asettamilla ehdoilla ja hinnoittelumenetelmillä ei rajoiteta sähköverkon omistajan oikeutta omaisuutensa normaaliin, kohtuulliseen ja järkevään käyttöön. Säännöksissä verkonhaltijalle on turvattu oikeus kohtuullisen korvauksen perimiseen sähköverkonkäyttäjiltä. Valvontaviranomaisen vahvistettaviksi tulevista ehdoista ja hinnoittelumenetelmistä on jo nykyisellään säädetty sähkömarkkinalaissa, eikä näihin säännöksiin esitetä merkittäviä muutoksia. Verkonhaltijan tulee nykyisinkin noudattaa näitä säännöksiä palveluidensa ehtoja asettaessaan. Vastaavasti sähkömarkkinaviranomainen valvoo näiden säännösten noudattamista jälkikäteisesti. Tässä mielessä ehdotettu muutos vain tämentää ja selkeyttää verkonhaltijoiden olemassa olevia velvoitteita. Toisaalta osittain etukäteinen valvontamenettely myös parantaa verkonhaltijoiden toimintaan vaikuttavien viranomaisratkaisujen ennakoitavuutta ja helpottaa siten verkonhaltijoiden toimintamahdollisuuksia. Verkonhaltijalla on oikeus hakea muutosta sähkömarkkinaviranomaisen päätökseen. Sähkömarkkinaviranomaisen lisä sääntelytoimivaltuuksien vastapainoksi verkonhaltijoiden oikeusturvaa ehdotetaan samassa yhteydessä parannettavaksi siirtymällä kaksipuolaiseen muutoksenhakumenettelyyn. Ehdotettu valvontatavan muutos ei aiheuttaisi muutoksia valvottavien omaisuuden normaaliin ja järkevään käyttöön eikä sen arvioida muodostuvan verkonhaltijoille ja järjestelmävastuuseen määrätyle kohtuuttomaksi.

Edellä esitetyn perusteella voidaan arvioida, ettei ehdotettu eriyttämisvelvoitteen tiukentaminen sekä verkkotoiminnan valvontatavan muutos muodostuisi omaisuudensuojan kannalta ongelmalliseksi.

Voimalaitosten huoltoseisokit

Sähkömarkkinalain 36 a §:ään ehdotetun säännöksen mukaan sähkömarkkinaviranomainen voisi määrätä siirtämään talvikauden ajoittuvia suurten erillistuotantovoimalaitosten suunniteltuja huoltoseisokkeja kireän sähköntuotantotilanteen vuoksi talvikauden ulkopuolelle. Säännöstä on tarkasteltava perustuslain 15 §:n omaisuuden suoja koskevan sääntelyn näkökulmasta.

Ehdotettu säännös kohdistuu myös tässä tapauksessa erityiseen, pelkästään määrätynlaiseen toimintaan käytettävään omaisuuteen ja siihen liittyviin velvoitteisiin. Säännöksen arviointi omaisuuden suojan näkökulmasta tapahtuu siten samoista lähtökohdista, joihin edellä on viitattu sähköverkkojen osalta. Voimalaitosten käyttöaste on korkeimmillaan talvikautena, kun sähkön kysyntä on suurimmillaan. Vastaavasti huoltoseisokit on tarkoituksenmukaisinta ajoittaa sellaisiin ajankohtiin, jolloin sähkön kysyntä ei ole määrältään korkealla tasolla, eikä sähkön markkinahintakaan ole korkeimmillaan. Ehdotetulla menettelyllä ei estetä korjaamasta voimalaitoksia äkillisen vikaantumisen johdosta. Sähköntuottaja voi myös halutessaan siirtää huoltoseisokin talvikautta edeltävään aikaan, jos epäilee voimalaitoksensa vikaantuvan talvikauden aikana. Ehdotuksella ei siten rajoitettaisi voimalaitosten normaalia, kohtuullista ja järkevää käyttämistä. Säännöksen soveltamisalan piiriin kuuluisivat vain suuret valtakunnallista merkitystä omaavat voimalaitokset. Sen soveltamispiiristä olisi rajattu yhdyskuntien ja teollisuuden yhteistuotantovoimalaitokset, joiden käyttöä ohjaavat sähkönhinnan ohella myös lämmitystarve ja teollisuuden tuotantoprosessit. Säännöksen soveltamisala olisi rajattu yksinomaan siihen ajankohtaan, johon sähkön kysyntähuiput Suomessa ajoittuvat. Säännös ei myöskään velvoittaisi sähköntuottajaa käyttämään voimalaitostansa kyseisenä ajankohdana, vaan voimalaitoksen haltija tekisi edelleen ajopäätöksen itsenäisesti tuotannollisin perustein. Näin ollen ehdotetun säännöksen voidaan katsoa täyttävän suhteellisuusperiaatteen vaatimukset. Toisaalta kansalaisille, yritykselle ja koko yhteiskunnalle aiheutuisi suuria kustannuksia siitä, jos sähkönkäyttöä

jouduttaisiin rajoittamaan kierrätettävillä sähkökatkoilla riittämättömän sähköntarjonnan johdosta tai jos voimalaitoksen seisottamista käytettäisiin sähkön markkinahinnan manipulointiin. Perusoikeuden rajoittamiselle voidaan siten myös katsoa olevan painava yhteiskunnallinen peruste.

Edellä esitetyn perusteella voidaan arvioida, ettei ehdotettu säännös muodostuisi omaisuudensuojan kannalta ongelmalliseksi.

Sääntelyn taannehtivat vaikutukset

Ehdotus sisältää eräitä säännöksiä, joiden vaikutus ulottuu voimassa oleviin sähkösopimuksiin. Sähkömarkkinalain voimaantulosäännöksen 4 momentin mukaan lain 27 a §:n 1 momentin sähköliittymän kytkemisen viivästystä koskevaa säännöstä sovelletaan myös ennen lain voimaan tuloa tehtyihin sähkösopimuksiin, jos viivästys on tapahtunut lain voimaantulon jälkeen. Lain 44 §:n vahingonkorvaussäännöstä sovelletaan myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin sähkösopimuksiin.

Sopimussuhteiden pysyvyys kuuluu perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan perustuslain 15 §:ssä turvatun omaisuuden suojan piiriin. Taannehtivana pidettyyn puuttumiseen on perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä suhtauduttu kielteisesti, joskaan sopimussuhteiden koskemattomuus ei ole muodostunut ehdottomaksi (esimerkiksi sähkömarkkinalain 6 a luvun säätämistä koskeva lausunto PeVL 33/1998 vp sekä lausunnot PeVL 37/1998 vp, PeVL 48/1998 vp, PeVL 5/2002 vp ja PeVL 63/2002 vp). Omaisuuden suojaan puuttuvaa sääntelyä on arvioitava perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten kannalta.

Sähkömarkkinalain 27 a §:n säännöksessä on kysymys kuluttajan suojaamisesta sähkömarkkinoiden sopimussuhteissa. Sääntelylle on perustuslakivaliokunnan aikaisemman lausuntokäytännön mukaan siten perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävät perusteet. Perustuslakivaliokunta on sähkömarkkinalain 6 a luvun säännöksistä aikaisemmin antamissaan lausunnoissa katsonut, ettei perustuslain omaisuudensuojasäännöksistä (PeVL 33/1998 vp ja PeVL 63/2002 vp) johdunut estettä säätää niitä voimaan taannehti-

vasti vaikuttavina. Säännöstä sähköliittymän kytkemisen viivästyksen vuoksi suoritettavista vakiokorvauksista sovelletaan lain voimaantulon jälkeen tapahtuviin viivästyksiin. Perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäännösten vuoksi on perusteltua, että tällaiset, kuluttajansuojaan liittyvän sääntelyn vaikutukset ulottuvat ehdotettuun tapaan myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin sopimuksiin. Lain 44 §:n muutoksessa on lisäksi kysymys aikaisemmin voimassa olleen säännöksen täsmentämisestä sekä aikaisemman lainmuutoksen yhteydessä virheelliseksi jääneen viittauksen korjaamisesta. Kysymyksessä on siten aikaisemman oikeussuhteen täsmentäminen ja selventäminen. Sääntely ei muodostu näissä tapauksissa sopimosapuolten kannalta kohtuuttomaksi.

Lain 15 b §:n säännökseen ehdotetaan otettavaksi sähkön sisämarkkinadirektiivin verkonhaltijoille asettama velvoite kilpailuttaa sähköverkon siirtohäviöiden kattamiseksi käytettävän energian hankinta. Sähkön sisämarkkinadirektiivin mukaan säännöstä tulisi jakeluverkonhaltijoiden osalta soveltaa 1 päivä tammikuuta 2002 jälkeen tehtyihin hankintasopimuksiin. Perustuslain omaisuuden suoja koskevan sääntelyn johdosta kuitenkin ehdotetaan, että direktiivin vaatimuksesta huolimatta lain 15 b §:n säännöstä ei sovellettaisi ennen lain voimaantuloa tehtyihin määräaikaisiin häviöenergian hankintasopimuksiin. Toistaiseksi voimassa olevien hankintasopimusten osalta ei ole tarvetta siirtymäsäännökseen, koska tällaiset sopimukset sisältävät käytännössä irtisanomisehdon, jonka perusteella verkonhaltija voi hankintasopimuksen ehtojen mukaisesti ryhtyä toimenpiteisiin häviöenergian hankinnan kilpailuttamiseksi.

Ehdotuksen mukaan jakeluverkkotoiminnan oikeudelliseen ja toiminnalliseen eriyttämiseen olisi ryhdyttävä, kun 400 voltin jakeluverkon kautta siirretyn sähköenergian määrä on ollut vähintään 200 gigawattituntia vuodessa kolmen viimeksi päättyneen kalenterivuoden aikana. Yritysrakenteiden muutokset olisi toteutettava 1 päivään tammikuuta 2007 mennessä. Jos verkkotoiminnan oikeudelliseen eriyttämiseen olisi ryhdyttävä sen vuoksi, että 400 voltin jakeluverkon kautta siirretyn sähköenergian määrä on ollut

vähintään 200 gigawattituntia vuodessa kolmen viimeksi päättyneen kalenterivuoden aikana, olisi yhtiöittäminen tehtävä viimeistään kahden vuoden kuluessa kynnysarvon täytymisestä. Kolmen vuoden tarkastelujakson laskemisessa huomioon otettaisiin myös ennen lain voimaantuloa kulunut aika. Vaikka määräajan laskennassa otetaankin huomioon myös ennen lain voimaantuloa tapahtunut siirtotoiminta, ei säännöksillä voi katsoa olevan taannehtivia vaikutuksia. Toiminnanharjoittajan oikeusaseman muutoksen kannalta ratkaisevaa on eriyttämisen toteuttaminen. Toiminnanharjoittajilla on kahden vuoden pituinen siirtymäaika toteuttaa tarvittavat muutokset.

Edellä todetun perusteella ehdotus voidaan käsitellä myös näiltä osin tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

4.3. Kunnallinen itsehallinto

Oikeudellista eriyttämistä koskeva velvoite vaikuttaisi kunnallisen liikelaitoksen tai kuntayhteisön muodossa harjoitettavaan sähköliiketoimintaan. Ehdotuksen 34 a §:ssä määriteltyjen kynnysarvojen täytyessä olisi kunnallisen liikelaitoksen tai kuntayhtymän muodossa harjoitettu verkkotoiminto taikka sähköntuotanto- ja sähkönmyyntitoiminnot eriytettävä kunnasta erillisen oikeushenkilön hoidettavaksi. Perustuslain 121 §:n 1 momentissa ilmaistaan itsehallinnon olevan voimassa perustuslailla suojattuna kuntien hallinnon periaatteena. Kunnallinen itsehallinto merkitsee kuntalaisille kuuluvaa oikeutta päättää kuntansa hallinnosta ja taloudesta. Perustuslain 121 §:n 2 momentissa edellytetään kuntien hallinnon yleisistä perusteista ja kunnille annettavista tehtävistä säädettävän lailla. Oikeudellista eriyttämistä koskevan velvoitteen asettaminen merkitsisi kynnysarvot täyttävien verkkotoimintaa harjoittavien kunnallisten liikelaitosten ja kuntayhtymien osalta sitä, etteivät kunnat enää voisi vapaasti päättää, missä oikeudellisessa muodossa ne harjoittavat sähköliiketoimintoja. Ehdotus ei kuitenkaan puuttuisi kuntien oikeuteen edelleenkin harjoittaa tällaista toimintaa. Ehdotuksen tavoitteena ei myöskään ole erityisesti kunnallisessa omistuksessa olevien sähköverkkoliiketoimintojen muuttaminen erilli-

seksi oikeushenkilöksi, vaan oikeudellista eriyttämistä koskeva velvoite on luonteeltaan yleinen ja johtuu sähkömarkkinoita koskevan sääntelyn muuttamisesta, jonka tavoitteena on edellä esitetyn mukaisesti avoimuuden ja kilpailun edistäminen sähkömarkkinoilla. Tämän vuoksi oikeudellista eriyttämistä koskeva velvoite ei olisi ristiriidassa perustuslaissa turvattun kunnallisen itsehallinnon kanssa.

4.4. Valtuutussäännökset

Perustuslain 80 §:llä uudistettiin asetuksen antamista ja lainsäädäntövallan käyttämistä koskevaa sääntelyä. Uudistuneen perustuslakisääntelyn mukaisesti ehdotetaan eräiden sähkömarkkinalakiin sisällytettyjen valtuutussäännösten muuttamista. Asetuksenantamisvaltuus osoitettaisiin valtioneuvostolle, kun kyse on laajakantoisista ja periaatteellisesti tärkeistä asioista sekä asioista, joiden merkitys sitä edellyttää. Kauppa- ja teollisuusministeriölle osoitettu asetuksenantamisvaltuus koskisi teknisluontoisempia sekä yhteiskunnalliselta tai poliittiselta merkitykseltään vähäisempiä kysymyksiä.

Energiamarkkinaviraston toimivallan osalta sähkömarkkinalain valtuutussäännökset muutettaisiin vastaamaan perustuslain ja maakaasumarkkinalain sääntelyä. Energiamarkkinavirastolle annettaisiin perustuslain 80 §:n 2 momentin mukaisesti toimivalta antaa soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattuja oikeussääntöjä, kun tähän on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla taikka valtioneuvoston tai ministeriön asetuksella. Energiamarkkinaviraston antamat päätökset tai määräykset koskisivat verkonhaltijan julkaistavia tunnuslukuja, verkonhaltijan ja sähkönmyyjän myyntiehtojen ja -hintojen sekä niiden määräytymisperusteiden ilmoittamista, sähkön hinnan muodostumisen erittelyä laskutuksessa ja sähkön keskimääräistä hintatasoa kuvaavia tietoja sekä eräitä eriytettyjen tilinpäätösten yhteydessä julkaistavia täydentäviä tietoja ja tunnuslukuja. Energiamarkkinavirastolla on sähkömarkkinoiden valvonnasta ja toimivuuden edistämisestä vastaavana sekä lupia myöntävänä viranomaisena sähkömarkkinoi-

den toimintaa ja markkinoiden osapuolia koskevaa erityisasiantuntemusta, joka luo edellytykset tällaiselle päätöksenteolle.

Perustuslakivaliokunta on ottanut useimpiin ehdotetuista säännöksistä kantaa lausunnossaan PeVL 62/2002 vp.

Lakiehdotuksen norminantovaltuudet eivät ole ristiriidassa perustuslain 80 §:n kanssa.

4.5. Julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle

Verkonhaltijan määrääminen järjestelmävastuuseen merkitsee perustuslakivaliokunnan mukaan lailla säädettyjen julkisten hallintotehtävien antamista muulle kuin viranomaiselle (PeVL 4/2000 vp). Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Maakaasumarkkinalakia koskevassa lausunnossaan perustuslakivaliokunta on katsonut, että yhden verkkonhaltijan määrääminen järjestelmävastuuseen on maakaasuverkkotoiminnan luonteen vuoksi perusteltua ja tarkoituksenmukaista. Edelleen valiokunta on katsonut, ettei toiminnan tosiasiallisen luonteen vuoksi ole syytä olettaa, että järjestely sellaisenaan vaarantaisi hyvän hallinnon vaatimuksia taikka muiden verkkonhaltijoiden perusoikeuksia tai oikeusturvaa. Järjestelmä-

vastuussa olevan kantaverkonhaltijan järjestelmävastuun toteuttamiseksi asettamien ehtojen kohteena olevien yritysten oikeusturvan varmistamiseksi valiokunta on kuitenkin katsonut, että perustuslain 124 §:n vaatimusten täyttämiseksi sähkömarkkinaviranomaisen tulisi vahvistaa mainitut ehdot ennen niiden käyttöönottamista.

Perustuslakivaliokunnan maakaasumarkkinalain järjestelmävastuuta koskevat kannanotot esitetään otettavaksi huomioon myös sähkömarkkinalain järjestelmävastuuta koskevassa sääntelyssä. Perustuslakivaliokunta on ottanut ehdotettuun säännökseen kantaa lausunnossaan PeVL 62/2002 vp.

Ehdotettu sääntely on perustuslakivaliokunnan aikaisemman käytännön mukainen eikä vaikuta lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen.

4.6. Säättämijärjestyksen arviointi

Edellä kerrotuilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämijärjestyksessä. Ehdotukseen liittyvien valtion-sääntöoikeudellisten näkökohtien vuoksi hallitus pitää kuitenkin suotavana, että esityksestä pyydetäisiin perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**sähkömarkkinalain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 17 päivänä maaliskuuta 1995 annetun sähkömarkkinalain (386/1995) 54 §, *muutetaan* 2 §:n 2 momentti, 3 §:n 3, 12 ja 13 kohta, 4 §:n 2 momentti, 5 §, 6 §:n 2 momentti, 7 §:n 2 kohta, 11 ja 13 §, 15 §:n 3 ja 4 momentti, 4 luvun otsikko, 16 §:n 2 ja 4 momentti, 16 b §:n 2 momentti, 16 c §:n 1 ja 2 momentti, 16 d §, 17 §:n 2 momentti, 19 §:n 1 momentti, 21–23 ja 25 c §, 26 §:n 3 momentti, 27 a §:n 1 momentti, 7 luku, 8 luku, 38 ja 39 §, 40 §:n 2 momentti, 42 §, 10 luku ja 51–53 §,

sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 12 ja 13 kohta, 4 luvun otsikko, 16 §:n 2 ja 4 momentti, 16 b §:n 2 momentti, 16 c §:n 1 ja 2 momentti ja 16 d § laissa 332/1998 sekä 21 ja 22 § osaksi laissa 466/1999, 25 c §, 26 §:n 3 momentti, 27 a §:n 1 momentti ja 44 § mainitussa laissa 466/1999, 42 § osaksi laissa 444/2003 ja 10 luku siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen, sekä

lisätään 1 §:ään otsikko, 2 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 444/2003, otsikko, 3 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainituissa laeissa 332/1998, 466/1999 ja 444/2003, otsikko, 4 §:ään otsikko ja uusi 3 momentti, 6–8 §:ään otsikko, 9 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 466/1999 ja laissa 1130/2003, otsikko, 10 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 444/2003, otsikko, 12 §:ään otsikko sekä uusi 2 ja 3 momentti, 14 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 1130/2003, otsikko, 14 a §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 444/2003, otsikko, 15 §:ään otsikko, 15 a §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 444/2003, otsikko, lakiin uusi 15 b §, 16 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainituissa laeissa 332/1998 ja 444/2003, otsikko, 16 a–16 c §:ään, sellaisena kuin ne ovat mainitussa laissa 332/1998, otsikko, lakiin uusi 16 e §, 17 §:ään otsikko, 18 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 444/2003, otsikko ja uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4 momentti siirtyy 5 momentiksi, 19 §:ään otsikko, 20 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 138/1998, otsikko, 24 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 444/2003, otsikko, lakiin uusi 38 a–38 d ja 39 a §, 40 §:ään otsikko, 41 §:ään otsikko ja uusi 3 momentti sekä 43, 48, 50 ja 55 §:ään otsikko seuraavasti:

1 §

Lain tavoitteet

säännöksiä ei sovelleta puolustushallinnon sähköverkkoihin ja voimalaitoksiin.

3 §

2 §

*Lain soveltamisala**Määritelmät*

Tässä laissa tarkoitetaan:

Tämän lain 2 ja 3 luvun sekä 36 ja 36 a §:n

3) *liittymisjohdolla* yhtä liittyjää varten rakennettua sähköjohtoa, jolla liittyjä liitetään

sähköverkkoon ja joka ei ylitä valtakunnan rajaa;

12) *ministeriöllä* kauppa- ja teollisuusministeriötä;

13) *sähkömarkkinaviranomaisella* Energiamarkkinavirastoa;

4 §

Sähköverkkolupa

Luvanvaraista ei ole:

1) sähköverkkotoiminta, jossa yhteisön tai laitoksen hallinnassa olevalla sähköverkolla hoidetaan vain kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäistä sähkönjakelua;

2) sähköverkon suunnittelu.

Sähkömarkkinaviranomainen voi yksittäistapauksissa määrääjäksi tai toistaiseksi sallia sähköverkkotoiminnan harjoittamisen ilman sähköverkkolupaa. Edellytyksenä on, että verkonhaltijan sähköverkolla on vähäinen merkitys sähkön siirron kannalta.

5 §

Sähköverkkoluvan myöntäminen ja luvan edellytykset

Sähköverkkolupa myönnetään, jos luvanhakijalla on tekniset, taloudelliset ja organisatoriset edellytykset huolehtia sähköverkkotoiminnastaan.

Edellä 1 momentissa tarkoitettut edellytykset täyttyvät, jos:

1) hakijan organisaatio vastaa sen verkko-toiminnan laajuutta ja luonnetta;

2) hakijalla on palveluksessaan riittävä henkilöstö;

3) hakijalla on palveluksessaan sellainen käytön johtaja sekä, jos hakija suorittaa sähkötöitä, sähkötöiden johtaja, joka täyttää sähköturvallisuuslaissa (410/1996) ja sen nojalla säädetyt kelpoisuusvaatimukset;

4) hakijalla on taloudelliset edellytykset kannattavaan sähköverkkotoimintaan;

5) hakijalla on päätösvalta sähköverkon käyttöön, ylläpitoon ja kehittämiseen tarvittaviin varoihin; sekä

6) järjestelmävastuuseen määrättävä kanta-verkonhaltija on järjestänyt valtakunnallisen tasevastuun hoitamiseen liittyvät toiminnot erillisen toimintayksikkönsä tai kokonaan omistamansa tytäryhtiön tehtäväksi.

Lupaan voidaan liittää 1 momentin edellytysten kannalta tarpeellisia ehtoja. Lupaa tai luvan ehtoja voidaan muuttaa luvanhaltijan suostumuksella tai muulloinkin, jos muutokseen on lain tarkoituksen kannalta erityisen tärkeä syy.

Lupaa ei voida siirtää toiselle yhteisölle tai laitokselle.

6 §

Jakeluverkonhaltijan vastuualue

Luvanhaltija voi sopia toisen luvanhaltijan kanssa vastuualueen muutoksesta. Muutoksesta on ilmoitettava alueen liittyjille ja sähkömarkkinaviranomaiselle. Sähkömarkkinaviranomainen voi antaa tarkempia määräyksiä ilmoituksessa annettavista tiedoista sekä ilmoitusmenettelystä.

7 §

Sähköverkkoluvan peruuttaminen

Sähkömarkkinaviranomainen voi peruuttaa sähköverkkoluvan:

2) jos luvanhaltija ei enää täytä luvan myöntämisen edellytyksiä; taikka

8 §

Toimenpiteet sähköverkkoluvan peruuttamisen johdosta

3 luku

Verkkotoiminnan yleiset velvoitteet ja hinnoitteluperiaatteet

9 §

Kehittämisen- ja liittämisen velvollisuus

10 §

Siirtovelvollisuus

11 §

Sähkön siirtoa koskeva ilmoitusvelvollisuus

Ministeriön asetuksella voidaan säätää, että sähkön siirtoa koskevista pyynnöistä, neuvotteluiden aloittamisesta ja niiden tuloksista on ilmoitettava sähkömarkkinaviranomaiselle ja kansainvälisille järjestöille, jos Suomen kansainväliset sopimusvelvoitteet sitä edellyttävät.

12 §

Verkkopalvelujen myyntiehtojen ja tunnuslukujen julkaiseminen

Verkonhaltijan tulee ilmoittaa sähkömarkkinaviranomaiselle verkkopalvelujensa voimassa olevat myyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet. Sähkömarkkinaviranomainen voi antaa tarkempia määräyksiä ilmoituksessa annettavista tiedoista sekä ilmoitusmenettelystä.

Verkonhaltijan tulee julkaista verkkopalvelujensa hintatasoa sekä verkkotoiminnan tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavia tunnuslukuja. Sähkömarkkinaviranomainen voi antaa tarkempia määräyksiä siitä, mitä tunnuslukuja julkaisemisvelvollisuus koskee, mitä kaavoja ja ohjeita tunnuslukuja laskettaessa noudatetaan sekä miten tunnusluvut julkaistaan.

13 §

Jakeluverkonhaltijan laskussa ilmoitettavat tiedot

Jakeluverkonhaltijan tulee esittää laskutuksessa asiakkaalleen erittely siitä, miten verkkopalvelun hinta muodostuu. Sähkömarkkinaviranomainen voi antaa tarkemmat määräykset siitä, mitä tietoja sähkön siirtoa koskevaan laskuun tulee sisällyttää.

14 §

Verkkopalvelujen myyntiehtoja ja hinnoittelua koskevat yleiset säännökset

14 a §

Sähkön tuontia ja vientiä koskevat siirtomaksut

15 §

Pistehinnoittelu

Jakeluverkossa siirtopalvelujen hinta ei saa riippua siitä, missä asiakas maantieteellisesti sijaitsee verkonhaltijan vastuualueella. Jakeluverkonhaltijan toisistaan maantieteellisesti erillään sijaitsevilla vastuualueen osilla tulee kuitenkin soveltaa kunkin alueen osalta omia siirtopalvelujen hintoja. Sähkömarkkinaviranomainen voi yksittäistapauksessa myöntää poikkeuksen siirtopalvelujen erillisten hintojen soveltamisesta, jos jakeluverkonhaltijan vastuualueen osien kustannustasot ja hinnoitteluperusteet eivät poikkea merkittävästi toisistaan.

Ministeriön asetuksella voidaan antaa tarvittaessa tarkempia säännöksiä pistehinnoittelun periaatteiden soveltamisesta.

15 a §

Sähkönmyyjän vaihtamiseen liittyviä suoritteita koskevat säännökset

15 b §

Häviöenergian hankinta

Verkonhaltijan on hankittava sähköverkkonsa häviöenergia sekä sähköverkkonsa käyttöä palveleva varavoima avointen, syrjimättömien ja markkinapohjaisten menettelyjen mukaisesti.

4 luku

Järjestelmäveloitteet ja sähkökauppojen selvitys

16 §

Järjestelmävastuu

Järjestelmävastuussa oleva kantaverkonhaltija voi asettaa järjestelmävastuun toteuttamiseksi tarpeellisia ehtoja sähkön siirtojärjestelmän sekä siihen liitettyjen voimalaitosten ja kuormien käyttämiselle. Ehtoja voidaan soveltaa yksittäistapauksissa sen jälkeen, kun sähkömarkkinaviranomainen on päätöksellään hyväksynyt ehdot. Vahvistettuja ehtoja voidaan soveltaa muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin määrää.

Tarkempia säännöksiä järjestelmävastuun toteuttamistavasta ja sisällöstä voidaan antaa ministeriön asetuksella.

16 a §

Valtakunnallinen tasevastuu

16 b §

Tasevastuu

Tarkempia säännöksiä tasevastuun sisällöstä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

16 c §

Taseselvitys

Verkonhaltija ja muu sähkömarkkinoiden osapuoli ovat velvollisia huolehtimaan taseselvityksestä.

Taseselvityksen tulee perustua sähkön mittauksen tai mittauksen ja tyyppikuormituskäyrän yhdistelmään sekä toimituksia kosviin ilmoitukseen siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään. Tarkemmat säännökset taseselvityksen sisällöstä ja taseselvityksessä käytettävistä menetelmistä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

16 d §

Tasevastuuta ja taseselvitystä koskeva ilmoitusvelvollisuus

Sähkömarkkinoiden osapuolet ovat velvollisia ilmoittamaan tasevastuun täyttämisen sekä taseselvityksen edellyttämiä sähkön tuotantoa, käyttöä ja toimituksia koskevia mittatietoja ja muita tietoja. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin ilmoitusvelvollisuuden sisällöstä. Ministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ilmoitusmenettelystä.

16 e §

Järjestelmäveloitteisiin liittyvä salassapitovelvollisuus

Tässä luvussa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä tarkoitettuja tehtäviä hoidettaessa saatujen ja laadittujen asiakirjojen sekä niihin sisältyvien tietojen salassapitovelvollisuuden samoin kuin näitä tehtäviä hoidettaessa saatuja tietoja koskevaan vaitiolovelvol-

lisuuteen ja hyväksikäyttökieltoon sekä salsapitovelvollisuuden rikkomiseen sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 22 ja 23 §:ää sekä 24 §:n 1 momentin 20 kohtaa myös silloin, kun kysymys ei ole asiakirjasta, johon mainittua lakia sen 4 §:n mukaan sovelletaan.

17 §

Jakeluverkon rakentaminen

Muut saavat rakentaa vastuualueelle jakeluverkkoa, jos:

- 1) kysymyksessä on liittymisjohto, jolla sähkökäyttöpaikka tai sähköntuotantolaitos liitetään vastuualueen jakeluverkonhaltijan tai muun verkonhaltijan sähköverkkoon;
- 2) kysymyksessä on kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäinen verkko; tai
- 3) verkonhaltija antaa toiselle suostumuksen verkon rakentamiseen.

18 §

Korkeajännitejohtojen rakentaminen

Lupa on myönnettävä 3 momentin estämättä liittymisjohdolle, jolla sähkökäyttöpaikka, sähköntuotantolaitos tai vastuualueen jakeluverkonhaltijan sähköasema liitetään lähimpään nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin sähköverkkoon.

19 §

Rakentamisluvan hakeminen ja ympäristövaikutusten arviointi

Rakentamislupahakemuksessa on esitettävä valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetyt tiedot ja selvitykset.

20 §

Kunnan asemaa koskevat säännökset

21 §

Toimitusvelvollisuus

Sähkön vähittäismyyjän, jolla on huomattava markkinavoima jakeluverkonhaltijan vastuualueella, on toimitettava vastuualueella sähköä kohtuulliseen hintaan kuluttajille sekä muille sähkökäyttäjille, joiden käyttöpaikka on varustettu enintään 3 x 63 ampeerin pääsulakkeilla tai joiden sähkökäyttöpaikkaan ostetaan sähköä enintään 100 000 kilowattituntia vuodessa (*toimitusvelvollisuus*).

Jos 1 momentissa olevaa sähkön vähittäismyyjää ei ole, sovelletaan huomattavan markkinavoiman vähittäismyyjän velvoitteita sähkön vähittäismyyjään, jonka toimitetun sähkön määrällä mitattu markkinaosuus toimitusvelvollisuuden piirissä olevien sähkökäyttäjien osalta on kyseisellä vastuualueella suurin.

Sähkön vähittäismyyjällä, jolla on huomattava markkinavoima, tulee olla julkiset sähkön myyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet toimitusvelvollisuuden piirissä oleville asiakkaille. Niissä ei saa olla kohtuuttomia tai sähkökaupan kilpailua rajoittavia ehtoja tai rajoituksia.

Sähkömarkkinaviranomainen voi määrätä tässä pykälässä tarkoitetun vähittäismyyjän toimittamaan sähköä 3 momentissa tarkoitetuilla ehdoilla toimitusvelvollisuuden piirissä oleville asiakkaille.

22 §

Vähittäismyyjän myyntiehtojen ilmoittaminen sähkömarkkinaviranomaiselle

Sähkön vähittäismyyjän, jolla on huomattava markkinavoima, tulee toimittaa 21 §:n 3 momentissa tarkoitetut vähittäismyyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet sähkömarkkinaviranomaiselle ennen niiden käyttöönottamista.

Sähkön vähittäismyyjän tulee ilmoittaa

sähkömarkkinaviranomaiselle tai tämän määrämälle yhteisölle sähkön vähittäismyyntiehtodot ja -hinnat, joilla vähittäismyyjä tarjoaa yleisesti sähköä kuluttajille sekä muille sähkökäyttäjille, joiden käyttöpaikka on varustettu enintään 3 x 63 ampeerin pääsulakkeilla tai joiden sähkökäyttöpaikkaan ostateen sähköä enintään 100 000 kilowattituntia vuodessa.

Sähkömarkkinaviranomainen voi antaa tarkemmat määräykset, mitä vähittäismyyntiehtoihin ja -hintoihin sekä niiden määräytymisperusteisiin liittyviä tietoja sille tulee toimittaa, miten tiedot tulee eritellä sekä miten tiedot tulee toimittaa.

23 §

Sähkömyyjän laskussa ilmoitettavat tiedot ja sähkömyyjän tunnustelukujen julkaiseminen

Sähkömyyjän tulee esittää laskutuksessa asiakkaalleen erittely siitä, miten sähkön hinta muodostuu. Sähkömarkkinaviranomainen voi antaa tarkemmat määräykset siitä, mitä tietoja sähköenergiaa koskevaan laskuun tulee sisällyttää.

Vähittäismyyjien tulee julkaista sähkön keskimääräistä hintatasoa kuvaavia tietoja. Sähkömarkkinaviranomainen voi antaa määräyksiä julkaisemisesta noudatettavasta menettelystä.

24 §

Sähkön myynti kiinteistön sisäisen sähköverkon kautta

25 c §

Ennen sopimuksen tekemistä annettavat tiedot

Jakeluverkonhaltijan on annettava ennen liittymissopimuksen tekemistä liittyjälle ja ennen sähköverkkosopimuksen tekemistä sähkökäyttäjälle tiedot sopimukseen sovel-

lettavista keskeisistä ehdoista sekä tarjolla olevista sopimuksen sisältöä koskevista vaihtoehtoista, kuten hinnoitteluvaihtoehtoista. Vähittäismyyjän on annettava ennen sähkömyyntisopimuksen tekemistä vastaavat tiedot sähkökäyttäjälle.

Liittyjälle ja sähkökäyttäjälle on annettava ainakin seuraavat tiedot:

1) palveluntarjoajan nimi ja yhteystiedot;
2) tarjottu suoritus tai palvelu ja sen laatu sekä liittymissopimuksen kysymyksessä ollessa liittymän toimitusaika;

3) sopimuksen mukaiseen suoritukseen tai palveluun liittyvät mahdolliset ylläpitopalvelut;

4) menetelmät, joiden kautta liittyjä tai sähkökäyttäjä saa tietoja sopimukseen tai siihen liittyviin ylläpitopalveluihin sovellettavista maksuista;

5) sopimuksen voimassaoloaika sekä sopimuksen uusimiseen ja päättämiseen sovellettavat ehdot;

6) sovellettavat vahingonkorvaukset ja muut hyvitykset, jos suorituksen tai palvelun laatu ei vastaa sovittua;

7) tiedot käytettävissä olevista riitojenratkaisumenettelyistä sekä niiden vireillepanosta.

Sähköverkkosopimusta tai sähkömyyntisopimusta koskevia tietoja ei tarvitse antaa, jos sopimus tehdään suullisesti eikä sähkökäyttäjä tietoja halua.

Edellä 2 momentissa tarkoitetut tiedot on kirjattava sovitussa muodossaan sopimukseen tai vahvistusilmoitukseen.

26 §

Sopimusehtojen muuttaminen

Jos jakeluverkonhaltijan vastualue muuttuu, jakeluverkonhaltijalla on oikeus muuttaa siirtopalvelujen hintaa 15 §:n 3 momentissa säädetyn yhtenäisen hinnoittelun toteuttamiseksi. Yksittäisten asiakkaiden maksuihin merkittäviä muutoksia aiheuttavat hintamuutokset tulee toteuttaa sähkömarkkinaviranomaisen ennen uuden hinnoittelun käyttöönottoa hyväksymän siirtymäajan kuluessa.

27 a §

Vakiokorvaus liittymän kytkemisen viivästy-
essä

Jos liittymän kytkeminen viivästyy, liittyjällä on oikeus vakiokorvaukseen. Sen määrä on kahden ensimmäisen viivästysviikon aikana kultakin alkaneelta viivästysviikolta 5 prosenttia liittymismaksusta ja tämän jälkeen kultakin alkaneelta viivästysviikolta 10 prosenttia liittymismaksusta. Vakiokorvauksen enimmäismäärä on 30 prosenttia liittymismaksusta. Se on kuitenkin enintään 1 700 euroa. Vakiokorvauksen enimmäismäärää voidaan tarkistaa valtioneuvoston asetuksella rahan arvon muutosta vastaavasti. Vakiokorvausta laskettaessa käytetään perusteena niitä maksuja, joita jakeluverkonhaltija yleisesti liittymisestä perii ilman erityisoloista johtuvia korotuksia.

7 luku

Toimintojen eriyttäminen

28 §

Sähköliiketoimintojen eriyttämisvelvollisuus

Sähkömarkkinoilla toimivan yrityksen on eriytettävä sähköverkkotoiminta muista sähköliiketoiminnoista sekä sähköliiketoiminnot muista yrityksen harjoittamista liiketoiminnoista.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan sääntää, että sähköverkkotoiminnan eri osatoiminnot on eriytettävä toisistaan.

Sähköliiketoimintoja ei kuitenkaan tarvitse eriyttää toisistaan ja muista liiketoiminnoista, jos liiketoiminta on määrältään tai suhteessa yrityksen harjoittamiin muihin liiketoimintoihin verrattuna vähäistä. Ministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siitä, milloin liiketoiminta on merkityksellään vähäistä.

29 §

Eriyttämisvelvollisuuden sisältö

Eriyttämisellä tarkoitetaan tässä laissa sitä,

että eriytettävälle sähköliiketoiminnoille on tilikausittain laadittava tuloslaskelma ja tase. Tuloslaskelma ja tase, joiden tulee olla yrityksen kirjanpidosta johdettavissa, on laadittava soveltuvin osin kirjanpitolain (1336/1997) säännösten mukaisesti.

30 §

Kunnallisen laitoksen eriyttäminen

Sähköliiketoimintaa harjoittavan kunnallisen laitoksen sähköliiketoimintoja koskeva kirjanpito tulee tilikausittain eriyttää kunnan muusta kirjanpidosta sekä kunnan muiden laitosten kirjanpidosta. Laitokselle tulee laatia oma tuloslaskelma ja tase.

31 §

Eriytettyjen tilinpäätösten tarkastaminen

Sähköliiketoimintaa harjoittavan yhteisön sekä kunnan tai valtion laitoksen tilintarkastajien tulee tarkastaa eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat, taseet ja niiden lisätiedot osana yhteisön, kunnan tai laitoksen lakisääteistä tilintarkastusta.

32 §

Eriytettyjen tilinpäätösten julkaiseminen

Sähköliiketoimintojen eriytyvät tilinpäätökset tulee julkaista. Tilinpäätökset tulee liittää sähköliiketoimintaa harjoittavan yrityksen tai konsernin taikka kunnan, kuntayhtymän tai valtion laitoksen viralliseen tilinpäätökseen sekä julkaistavaan vuosikertomukseen taikka vuosikertomusta vastaavaan sidosryhmien saataville toimitettuun muuhun julkiseen asiakirjaan.

33 §

Eriytettyjen tilinpäätösten laatiminen

Liiketapahtumat ja tase-erät tulee kirjata liiketoimintojen tuloslaskelmiin ja taseisiin aiheuttamisperiaatteen mukaisesti. Yhteiset tulot ja menot sekä tase-erät kirjataan tilin-

päätöksen laatimisen yhteydessä laskennallisesti eri toiminnoille siten, että aiheuttamisperiaate mahdollisuuksien mukaan toteutuu.

Poistojen tulee eriytetyissä tilinpäätöksissä perustua hankintamenoihin. Laadittaessa eriytettyä tilinpäätöstä ensimmäistä kertaa käyttöomaisuuden hankintameno tulee sisällyttää siihen suunnitelmanmukaisilla poistoilla vähennettyinä.

Valittua eriyttämismenettelyä tulee noudattaa jatkuvasti, jollei sen muuttamiseen ole perusteltua syytä. Muutoksista tulee tehdä selvitys eriytetyn tilinpäätöksen yhteydessä.

34 §

Eriyttämistä koskevat täydentävät säännökset

Ministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

1) perusteista, joiden mukaan tulot ja menot sekä tase-erät kirjataan eri liiketoiminnoille;

2) perusteista, joiden mukaan yksittäistä sähköliiketoimintoa koskevat tulot ja menot sekä tase-erät kirjataan;

3) yhteisten tulojen ja menojen sekä taseerien kirjaamisesta eri liiketoiminnoille;

4) eriytettyjen tuloslaskelmien ja taseiden sekä verkonhaltijan tuloslaskelman ja taseen kaavasta;

5) eriytetyihin tilinpäätöksiin sekä verkonhaltijan tilinpäätökseen sisällytettävistä lisätiedoista;

6) eriytettyjen tilinpäätösten sekä verkonhaltijan tilinpäätöksen toimittamisesta sähkömarkkinaviranomaiselle.

Eriytettyjen tilinpäätösten yhteydessä tulee julkaista tilinpäätösten laatimisperusteita selventäviä tietoja sekä verkonhaltijan toimintaa kuvaavia tunnuslukuja. Sähkömarkkinaviranomainen voi antaa tarkempia määräyksiä siitä, mitä tietoja ja tunnuslukuja julkaisemisvelvollisuus koskee sekä miten tiedot ja tunnusluvut julkaistaan.

Sähkömarkkinaviranomainen voi perustelusta syystä myöntää yksittäistapauksissa poikkeuksia tämän lain vaatimasta toimintojen eriyttämistävasta, jos sen toteuttaminen lain vaatimusten mukaisesti on kohtuutonta.

34 a §

Oikeudellisesti eriytetty sähköverkkotoiminta

Jos kantaverkonhaltija tai muu verkonhaltija, jonka 400 voltin sähköverkossa siirretty vuotuinen sähkömäärä on ollut kolmen viimeksi päättyneen kalenterivuoden aikana vähintään 200 gigawattituntia, toimii osana sähköntuotantoa tai sähkönnmyyntiä harjoittavaa yritystä tai saman osapuolen määräysvallassa olevaa yritysryhmää, tulee verkonhaltijan olla oikeudelliselta muodoltaan, organisaatioltaan ja päätöksenteoltaan riippumaton yrityksen tai yritysryhmän sähköntuotanto- ja sähkönnmyyntitoiminnoista (*oikeudellisesti eriytetty sähköverkkotoiminta*).

Määräysvallalla tarkoitetaan 1 momentissa oikeuksia, sopimuksia tai muita keinoja, jotka joko erikseen tai yhdessä asiaan liittyvät tosiasialliset ja oikeudelliset olosuhteet huomioon ottaen antavat osapuolelle mahdollisuuden käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa yrityksessä ja sen toimielimissä.

Oikeudellisesti eriytettyä sähköverkkotoimintaa koskeva yritysrakenteen muutos on pantava täytäntöön kahden vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jona 1 momentissa tarkoitettu kynnysarvo on täytynyt.

34 b §

Oikeudellisesti eriytetyn verkonhaltijan oikeus harjoittaa sähkönhankintaa ja -myyntiä

Oikeudellisesti eriytettyä sähköverkkotoimintaa harjoittava verkonhaltija voi harjoittaa sähkönhankintaa ja -myyntiä, jos toiminnan tarkoituksena on:

1) sähköverkon häviöenergian hankinta;

2) järjestelmävastuuseen kuuluvien tehtävien hoitaminen;

3) siirtorajoitusten hallinta;

4) verkon rakentamista, käyttöä ja kunnossapitoa palvelevien siirrettävien varavoimakoneiden käyttö ja niillä tuotetun sähkönn myynti verkkoon;

5) hankkia omakäyttösähköä yhteisön toimitiloihin, sähköasemille tai linkkiasemiin taikka muihin näitä vastaaviin yhteisön kohteisiin;

6) jakeluverkonhaltijan sähköntoimitus tähän lakiin perustuvan velvollisuuden nojalla sähkökäyttäjälle tilanteessa, jossa vähittäismyyjän toimitus on keskeytynyt myyjästä aiheutuvasta syystä.

34 c §

Toiminnalliset eriyttämisvaatimukset

Oikeudellisesti eriytettyä sähköverkkotoimintaa harjoittavan verkonhaltijan, jolla on vähintään 50 000 asiakasta, johtoon kuuluva henkilö ei saa toimia sähköön tuotannosta tai myynnistä vastaavan yrityksen toimitusjohtajana taikka hallituksen tai sitä vastaavan toimielimen jäsenenä, jos verkonhaltija ja yritys ovat saman osapuolen määräysvallassa.

Ministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä toiminnallisista eriyttämisvaatimuksista, jotka koskevat oikeudellisesti eriytettyä sähköverkkotoimintaa harjoittavaa verkonhaltijaa, jolla on vähintään 100 000 asiakasta. Nämä vaatimukset voivat liittyä:

1) verkonhaltijan johtoon kuuluvien henkilöiden riippumattomuuden varmistamista koskevista työsuhde-eduista päättämiseen; sekä

2) verkonhaltijan velvollisuuden laatia ohjelma toimenpiteistä, joilla varmistetaan, että verkonhaltija toteuttaa tämän lain 3 ja 4 luvussa tarkoitetut velvoitteensa syrjimättömästi.

8 luku

Sähkön tuotanto, tuonti ja vienti

35 §

Uutta sähköntuotantokapasiteettia koskeva tarjouskilpailu

Valtioneuvosto voi päättää sähkön riittävyyden turvaamiseksi uutta sähköntuotantokapasiteettia tai kysynnänhallintatoimia koskevan julkisen tarjouskilpailun järjestämisestä. Päätös voidaan tehdä vain siinä tapauksessa, että sähkön tarjonta, suunnitteilla ja rakenteilla olevat sähköntuotantolaitokset ja siirtoyhteudet sekä toteutettavat energiate-

hokkuutta edistävät kysynnänhallintatoimet huomioon ottaen, ei riitä täyttämään sähkön kysyntää Suomessa eikä sähkön riittävyyttä voida turvata muilla toimenpiteillä.

Tarjouskilpailun järjestämistä koskevassa päätöksessä määrätään:

1) tarjouspyyntöön sisällytettävät tiedot edellytetyistä sopimusehdoista ja menettelytavat, joita tarjoajien on noudatettava; sekä

2) perusteet, jotka sääntelevät tarjoajien valintaa ja sopimuksen tekemistä.

Päätös tarjouskilpailun järjestämisestä ratkaistaan valtioneuvoston yleisistunnossa. Päätöksen tarjouksen hyväksymisestä tekee ministeriö. Ministeriön tehtävänä on myös tarjouskilpailun täytäntöönpano.

Tarkemmat säännökset tarjouskilpailussa noudatettavasta menettelystä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

36 §

Voimalaitosten rakentamista ja käytöstäpoistamista koskevat ilmoitukset

Voimalaitoksen haltijan tulee ilmoittaa sähkömarkkinaviranomaiselle voimalaitoksen rakentamissuunnitelmasta ja käyttöönottamisesta sekä voimalaitoksen pitkäaikaisesta tai pysyvästä käytöstäpoistamisesta. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset ilmoitusvelvollisuuden sisällöstä ja ilmoitusmenettelystä.

36 a §

Voimalaitosten huoltoseisokit

Voimalaitoksen haltijan tulee ilmoittaa sähkömarkkinaviranomaiselle teholtaan vähintään 100 megavolttiampeerin suuruisen erillistä sähkön tuotantoa harjoittavan voimalaitoksensa suunnitellusta huoltoseisokista, joka ajoittuu 1.12. – 28.2. väliselle ajalle. Ilmoitus on tehtävä vähintään kuusi kuukautta ennen huoltoseisokin suunniteltua alkamisajankohtaa. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset ilmoitukseen sisällytettävistä tiedoista sekä ilmoitusmenettelystä.

Sähkömarkkinaviranomainen voi määrätä siirtämään 1 momentissa tarkoitetun voima-

laitoksen huoltoseisokin ajankohtaa 1.12. – 28.2. välisen ajan ulkopuolelle, jos on perusteltua syytä epäillä, että sähkön tarjonta ei riittäisi täyttämään sähkön kysyntää Suomessa huoltoseisokin ilmoitettuna ajankohtana. Päätös huoltoseisokin siirtämisestä on tehtävä vähintään kolme kuukautta ennen huoltoseisokin ilmoitettua alkamisajankohtaa. Siirtoa koskevaa päätöstä ei saa tehdä, jos huoltoseisokin siirtäminen aiheuttaisi vaaran voimalaitoksen teknisestä vikaantumisesta taikka vaarantaisi voimalaitoksen käyttöturvallisuuden. Sähkömarkkinaviranomaisen tulee kuulla turvatekniikan keskusta ja, jos huoltoseisokki koskee ydinvoimalaitosta, säteilyturvakeskusta ennen siirtoa koskevan päätöksen tekemistä. Siirtoa koskevaa päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomainen ole kieltänyt päätöksen täytäntöönpanoa tai määrännyt sitä keskeytettäväksi.

Sähkömarkkinaviranomainen voi asettaa 2 momentissa tarkoitetun päätöksensä tehosteeksi uhkasakon.

37 §

Sähkön tuontia ja vientiä koskeva ilmoitusvelvollisuus

Ministeriön asetuksella voidaan säätää, että sähkön tuontia ja vientiä koskevista sopimuksista on ilmoitettava ministeriölle. Ilmoituksessa on annettava asetuksessa säädetyt tiedot.

38 §

Valvontaviranomaiset ja niiden tehtävät

Lain täytäntöönpanon yleinen ohjaus ja seuranta kuuluu ministeriölle.

Sähkömarkkinaviranomaisen tehtävänä on valvoa tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten sekä verkkoon pääsyä koskevista edellytyksistä rajat ylittävissä sähkön kaupassa annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1228/2003 noudattamista. Maan rajan ylittävien sähköjohtojen rakentamista sekä sähkön tuontia ja vien-

tiä valvoo kuitenkin ministeriö.

Sähkömarkkinaviranomaisen tehtävänä on yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa seurata sähkön tarjonnan ja kysynnän tasapainon kehitystä Suomessa.

Sähkömarkkinaviranomaisen tulee julkaista vuosittain valvontaa sekä sähkön tarjonnan ja kysynnän tasapainon kehitystä koskevat kertomukset sekä huolehtia tehtäviinsä liittyvistä kansainvälisistä tiedonantovelvoitteista.

38 a §

Sähkömarkkinaviranomaisen vahvistamat ehdot ja menetelmät

Sähkömarkkinaviranomaisen tulee päätöksellään vahvistaa verkonhaltijan ja järjestelmävastuuseen määrätyn kantaverkonhaltijan noudatettavaksi seuraavat palvelujen ehdot ja palvelujen hinnoittelua koskevat menetelmät ennen niiden käyttöönottamista:

- 1) menetelmät verkonhaltijan verkkotoiminnan tuoton ja siirtopalvelusta perittävien maksujen määrittämiseksi valvontajakson aikana;
- 2) verkonhaltijan siirtopalvelun ehdot;
- 3) verkonhaltijan liittämispalvelun ehdot ja menetelmät liittämisestä perittävien maksujen määrittämiseksi;
- 4) järjestelmävastuuseen määrätyn kantaverkonhaltijan järjestelmävastuun piiriin kuuluvien palvelujen ehdot sekä menetelmät palveluista perittävien maksujen määrittämiseksi.

Vahvistuspäätöksen tulee perustua 3, 4 ja 6 a luvussa sekä verkkoon pääsyä koskevista edellytyksistä rajat ylittävissä sähkön kaupassa annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1228/2003 säädettyihin perusteisiin. Hinnoittelussa noudatettavien menetelmien vahvistamista koskevassa päätöksessä voidaan määrätä:

- 1) verkkotoimintaan sitoutuneen pääoman arvostusperiaatteista;
- 2) verkkotoimintaan sitoutuneelle pääomalle hyväksyttävän tuoton määrittämistavasta;
- 3) verkkotoiminnan tuloksen määrittämistavasta sekä sen edellyttämästä tuloslaskelman ja taseen oikaisusta;
- 4) verkkotoiminnan tehostamiseen kannus-

tavasta tavoitteesta ja sen määrittämistavasta sekä menetelmästä, jolla tehostamistavoitetta sovelletaan hinnoittelussa;

5) hinnoittelurakenteen määrittämistavasta, jos määrittämistapa on tarpeen verkkoon pääsyn toteuttamiseksi tai Suomea sitovan kansainvälisen velvoitteen täytäntöön panemiseksi taikka jos määrittämistapa liittyy järjestelmävastuun piiriin kuuluvien palvelujen hinnoitteluun.

Vahvistuspäätös, jota sovelletaan 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuihin menetelmiin, on voimassa neljän vuoden pituisen valvontajakson ajan. Jos verkonhaltija on aloittanut toimintansa muihin verkonhaltijoihin sovellettavan valvontajakson ollessa kesken, on 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu vahvistuspäätös kuitenkin voimassa tämän valvontajakson loppuun. Muut 1 momentissa tarkoitettut päätökset ovat voimassa toistaiseksi tai, jos erityistä syytä on, päätöksessä määrätyn määräjän.

38 b §

Sähkömarkkinaviranomaisen vahvistuspäätöksen muuttaminen

Sähkömarkkinaviranomainen voi muuttaa 38 a §:n 1 momentissa tarkoitettua vahvistuspäätöstä antamallaan uudella päätöksellä, jonka käsittely on tullut vireille verkonhaltijan tai järjestelmävastuuseen määrätyn kantaverkonhaltijan hakemuksesta tai sähkömarkkinaviranomaisen omasta aloitteesta. Päätöstä voidaan muuttaa sähkömarkkinaviranomaisen aloitteesta:

1) jos päätöksen kohde on antanut virheelisiä tai puutteellisia tietoja, jotka ovat vaikuttaneet päätöksen sisältöön;

2) jos muutos perustuu lainsäädännön muuttumiseen tai muutoksenhakutuomioistuimen antamaan ratkaisuun;

3) jos muutokseen on painava syy päätöksen antamisen jälkeen tapahtuneen olosuhteiden olennaisen muutoksen taikka vanhentuneiden ehtojen tai hinnoittelujärjestelyjen uudistamisen johdosta; tai

4) jos muutos on tarpeen Suomea sitovan kansainvälisen velvoitteen täytäntöön panemiseksi.

38 c §

Sähkömarkkinaviranomaisen päätös valvontajakson päätyttyä

Sähkömarkkinaviranomaisen tulee 38 a §:ssä tarkoitetun valvontajakson päätyttyä antamallaan päätöksellä velvoittaa verkonhaltija alentamaan pykälän 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen menetelmien perusteella määritettyjä siirtopalvelumaksujaan kuluvan valvontajakson aikana sillä määrällä, jolla verkkotoiminnan tuotto on päättyneen valvontajakson kuluessa ylittänyt kohtuullisen tuoton määrän, taikka oikeuttaa verkonhaltija korottamaan siirtopalvelumaksujaan kuluvan valvontajakson aikana sillä määrällä, jolla verkkotoiminnan tuotto on päättyneen valvontajakson kuluessa alittanut kohtuullisen tuoton määrän. Jos verkkotoiminnan tuotto on ylittänyt valvontajakson kuluessa kohtuullisen tuoton määrän vähintään 5 prosentilla, on alennettavaan määrään lisättävä korko, joka lasketaan koko alennettavalle määrälle vuotuisena korkona päättyneen valvontajakson ajalta 38 a §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua vahvistuspäätöksen mukaisesti määritetyn oman pääoman koron keskiarvon mukaan.

Sähkömarkkinaviranomainen voi painavasta syystä pidentää 1 momentissa tarkoitettua tasoitusjaksoa.

38 d §

Sähköverkkoliiketoiminnan luovutus ja verkonhaltijoiden sulautuminen valvontajakson ollessa kesken

Jos verkonhaltija luovuttaa sähköverkkoliiketoiminnan toiselle tai sulautuu toiseen toiminnanharjoittajaan 38 a §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua valvontajakson ollessa kesken, sovelletaan luovutuksen tai fuusion johdosta toiselle siirtynyttä verkkotoimintaa koskevaa vahvistuspäätöstä luovutuksensaajaan tai vastaanottavaan yhteisöön valvontajakson loppuajan. Luovutuksensaaja tai vastaanottava yhteisö vastaa luovuttavan tai sulautuvan verkonhaltijan asiakkaille 38 c §:n mukaisesta siirtopalvelumaksujen palautuksesta myös siltä osin kuin palautus perustuu

luovutusta tai sulautumista edeltävään valvontajakson osaan. Luovutuksensaaja tai vastaanottava yhteisö saa vastaavasti edukseen 38 c §:ssä tarkoitetun oikeuden siirtopalvelumaksujen korottamiseen myös siltä osin kuin oikeus perustuu luovuttajan tai sulautuvan verkonhaltijan toimintaan luovutusta tai sulautumista edeltävän valvontajakson osan aikana.

Sähkömarkkinaviranomaisen on annettava luovuttajan ja luovutuksensaajan pyynnöstä erillinen päätös, jossa vahvistetaan 1 momentissa tarkoitettu määrä luovutusajankohtana.

39 §

Valvontaviranomaisten toimivalta valvontasioissa

Jos joku rikkoo tai laiminlyö tässä laissa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä taikka verkkoon pääsyä koskevista edellytyksistä rajat ylittävässä sähkön kaupassa annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1228/2003 säädettyjä velvoitteita, valvontaviranomaisen on velvoitettava hänet korjaamaan virheensä tai laiminlyöntinsä. Velvoitepäätöksessä voidaan määrätä, millä tavoin virhe tai laiminlyönti tulee korjata. Velvoitepäätöksessä voidaan myös määrätä palauttamaan asiakkaalle virheellisesti peritty maksu, jos palautukseen ei sovelleta 38 c §:ssä säädettyä palautusmenettelyä.

Valvontaviranomainen voi asettaa 1 momentissa sekä 38 a—38 c §:ssä tarkoitettua päätöksensä tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon asettamisessa ja sen tuomitsemisessa maksettavaksi noudatetaan uhkasakkolaissa (1113/1990) säädettyä menettelyä.

Valvontaviranomaiselle annettavia tietoja koskevan velvoitteen täytäntöönpanosta säädetään jäljempänä erikseen.

39 a §

Eryissä säännökset sähkömarkkinaviranomaiselle tehtävien tutkintapyyntöjen käsittelystä

Sähkömarkkinaviranomaisen on käsiteltävä verkonhaltijoita koskevat tutkintapyynnöt

kahden kuukauden kuluessa tutkintapyynnön vastaanottamisesta. Sähkömarkkinaviranomainen voi pidentää käsittelylle asetettua määräaika, jos tutkintapyyntö koskee tehoitetaan yli 40 megavolttiampeerin suuruisen voimalaitoksen liittämistä perittäviä maksuja taikka jos tutkintapyynnön käsittely edellyttää lisätietojen hankkimista. Jälkimmäisessä tapauksessa määräaika voidaan pidentää enintään kahdella kuukaudella, jonka jälkeen määräaika voidaan pidentää edelleen tutkintapyynnön tekijän suostumuksella.

40 §

Sähköverkon luvattoman rakentamisen estäminen

Ministeriöllä on oikeus määrätä keskeytettäväksi maan rajan ylittävän sähköjohdon rakentaminen tai kieltää sen käyttö, jos rakentaminen on aloitettu tai sähköjohto on rakennettu ilman tämän lain mukaista lupaa.

41 §

Lain suhde kilpailulainsäädäntöön

Kilpailuviraston tulee julkaista vuosittain kertomus kilpailunrajoituksista annetun lain soveltamisesta sähkömarkkinoilla. Kertomus on toimitettava Euroopan yhteisöjen komissiolle Suomea sitovien kansainvälisten tiedonantovelvoitteiden mukaisesti.

42 §

Tietojen antaminen viranomaisille

Sähköverkkotoimintaa sekä sähkön myyntiä, tuotantoa, tuontia tai vientiä harjoittavan henkilön, yhteisön tai laitoksen on annettava ministeriölle ja sähkömarkkinaviranomaiselle tässä laissa tarkoitettujen valvontatehtävien hoitamiseksi tarpeelliset tiedot. Tämän lisäksi ministeriölle ja sähkömarkkinaviranomaiselle on annettava muiden tässä laissa tarkoitettujen tehtävien tai kansainvälisten sopimusvelvoitteiden täyttämiseksi tarpeellisia tilasto- ja muita tietoja.

Sähkömarkkinaviranomaisen asianomaisella virkamiehellä on oikeus tämän lain mukaisen valvontatehtävän toteuttamiseksi sekä sähkömarkkinaviranomaisen antaman vahvistus- tai velvoitepäätöksen noudattamisen valvomiseksi toimittaa tarkastus valvottavaa toimintaa harjoittavan yhteisön tai laitoksen hallinnassa olevissa tiloissa. Valvottavaa toimintaa harjoittavan yhteisön tai laitoksen on vaadittaessa esitettävä tarkastusta toimittavalle virkamiehelle tarkastusta varten ne asiakirjat ja tietojärjestelmissään olevat tallenteensa sekä järjestettävä pääsy niihin sähkölaitteisiin ja -laitteistoihin, joilla voi olla merkitystä tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten noudattamisen valvonnassa. Tarkastusta toimittavalla virkamiehellä on oikeus ottaa maksutta jäljennöksiä tarkastettavista asiakirjoista sekä tulosteita tietojärjestelmissä olevista tallenteista.

Jos joku rikkoo tai laiminlyö tässä laissa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä säädettyjä velvoitteitaan tietojen antamisesta tai toimittamisesta valvontaviranomaiselle, voi valvontaviranomainen velvoittaa hänet korjaamaan virheensä tai laiminlyöntinsä. Valvontaviranomainen voi asettaa päätöksensä tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon asettamisessa ja sen tuomitsemisessa maksettavaksi noudatetaan uhkasakkolaissa säädettyä menettelyä.

43 §

Viranomaisten suoritteista perittävät maksut

10 luku

Vahingonkorvaus ja rangaistukset

44 §

Vahingonkorvausvelvollisuus

Joka 9 §:n 2 momentin (liittämisvelvollisuus), 10 §:n 1 momentin (siirtovelvollisuus), 21 §:n 1 momentin (toimitusvelvollisuus) tai 27 i §:n (sähköntoimituksen keskeyttäminen sähkökäyttäjistä johtuvasta syystä) vastai-

sella menettelyllä aiheuttaa toiselle vahinkoa, on velvollinen korvaamaan aiheuttamansa vahingon.

45 §

Luvaton sähköverkkotoiminnan harjoittaminen

Joka harjoittaa sähköverkkotoimintaa ilman 4 §:ssä tarkoitettua lupaa taikka rakentaa sähköjohdon ilman 18 §:ssä tarkoitettua lupaa, on tuomittava *luvattomasta sähköverkkotoiminnan harjoittamisesta* sakkoon, jollei teosta muussa laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

46 §

Voimalaitoksen käyttörikkomus

Joka

1) laiminlyötyään 36 a §:n 1 momentissa säädetyn voimalaitoksen suunniteltua huoltoseisokkia koskevan ilmoitusvelvollisuuden täyttämisen järjestää ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvan voimalaitoksen huoltoseisokin tai

2) rikkoo sähkömarkkinaviranomaisen antamaa huoltoseisokin siirtämistä koskevaa päätöstä,

on tuomittava *voimalaitoksen käyttörikkomuksesta* sakkoon.

47 §

*Järjestelmävelvoitteisiin liittyvän salassapito-
velvollisuuden rikkominen*

Rangaistus 16 e §:ssä säädetyn salassapito-velvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain (39/1889) 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan.

48 §

Kunnan oikeus harjoittaa sähköliiketoimintaa alueensa ulkopuolella

50 §

Virka-apu

51 §

Muutoksenhaku

Sähkömarkkinaviranomaisen tämän lain nojalla antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään, jollei jäljempänä toisin säädetä.

Sähkömarkkinaviranomaisen tämän lain 38 a–38 d ja 39 §:n nojalla antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla markkinaoikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Valituksen käsittelyyn markkinaoikeudessa sovelletaan hallintolainkäyttölakia. Käsittelyn ja asiakirjojen julkisuudesta säädetään erikseen.

Ministeriön tämän lain nojalla antamaan päätökseen sekä hallinto-oikeuden ja markkinaoikeuden antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Sähkömarkkinaviranomaisella on oikeus hakea valittamalla muutosta hallinto-oikeuden ja markkinaoikeuden päätökseen, jolla tuomioistuin on kumonnut sähkömarkkinaviranomaisen päätöksen tai muuttanut sitä.

52 §

Eriyissäännökset sähkömarkkinaviranomaisen päätösten täytäntöönpanokelpoisuudesta

Sähkömarkkinaviranomaisen tämän lain 38 a–38 d ja 39 §:n nojalla antamaa päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei sähkömarkkinaviranomainen päätöksessään toisin määrää. Päätöstä, joka koskee virheellisesti perityn maksun palauttamista yksittäiselle asiakkaalle, tai päätöstä, joka koskee uhkasakon maksettavaksi tuomitsemista, ei kuitenkaan saa panna täytäntöön ennen kuin se on lainvoimainen. Muutoksenhakutuomioistuimella on lisäksi oikeus antaa määräyksiä päätösten täytäntöönpanos-

ta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

53 §

Asetuksenantovaltuus

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

55 §

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

1. Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

2. Lain 15 §:n 3 momentin säännöstä siirtopalvelujen erillisestä hinnoittelusta sovelletaan jakeluverkonhaltijan maantieteellisesti toisistaan erillään sijaitseviin vastuualueen osiin, jotka on muodostettu lain voimaantulon jälkeen.

3. Lain 15 b §:n säännöstä ei sovelleta ennen lain voimaantuloa tehtyihin määräaikaisiin sopimuksiin.

4. Lain 27 a §:n 1 momenttia sovelletaan myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin sähkösopimuksiin, jos momentissa tarkoitettu viivästys on tapahtunut lain voimaantulon jälkeen. Lain 44 §:ää sovelletaan myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin sähkösopimuksiin.

5. Lain 34 a §:n 1 momenttia sovellettaessa viimeksi päättyneisiin kalenterivuosiin luetaan myös ennen lain voimaantuloa päättyneet kalenterivuodet.

6. Jos 34 a §:n 1 momentissa tarkoitettu kynnysarvo on täyttynyt sähköverkkotoimintaa harjoittavan yrityksen osalta ennen tämän lain voimaantuloa, on 34 a §:n 1 momentin edellyttämät yritysraenteiden muutokset toteutettava 1 päivään tammikuuta 2007 mennessä.

7. Ilmoitus 36 a §:n 1 momentissa tarkoitettua voimalaitoksen huoltoseisokista on tehtävä 14 päivän kuluessa tämän lain voimaantulosta, jos lain voimaan tullessa on vähem-

män kuin kuusi kuukautta huoltoseisokin suunniteltuun alkamisajankohtaan.

8. Ensimmäinen 38 a §:ssä tarkoitettu valvontajakso alkaa 1 päivänä tammikuuta 2005. Sähköverkonhaltijan ensimmäinen valvontajakso on pituudeltaan kolme vuotta.

9. Lain 39 a §:n säännöksiä sovelletaan tutkintapyyntöihin, jotka sähkömarkkinaviranomainen on vastaanottanut tämän lain voimaantulon jälkeen.

10. Lain 51 §:n 2 momentin säännöstä sovelletaan sähkömarkkinaviranomaisen lain 39 §:n nojalla antamaan päätökseen, jos pää-

töstä koskeva asia on tullut vireille lain voimaantulon jälkeen.

11. Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen 6 §:n 2 momentin, 13 §:n, 16 c §:n 2 momentin, 16 d §:n, 22 §:n 2 momentin, 23 §:n taikka 34 §:n 1 tai 2 momentin nojalla annetut kauppa- ja teollisuusministeriön päätökset jäävät voimaan siihen saakka, kunnes toimivaltaisen viranomaisen antamat asetukset ja määräykset tulevat voimaan.

12. Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2.

Laki**markkinaoikeuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 28 päivänä joulukuuta 2001 annetun markkinaoikeuslain (1527/2001) 1 §, 5 §:n 2 ja 3 momentti, 8 §, 9 §:n 3 momentti sekä 15 § seuraavasti:

1 §

Markkinaoikeuden toimivalta ja toimipaikka

Markkinaoikeus käsittelee ne asiat, jotka säädetään sen toimivaltaan kuuluviksi:

- 1) kilpailunrajoituksista annetussa laissa (480/1992);
- 2) julkisista hankinnoista annetussa laissa (1505/1992);
- 3) sähkömarkkinalaissa (386/1995);
- 4) maakaasumarkkinalaissa (508/2000);
- 5) eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä annetussa laissa (1528/2001);
- 6) muussa laissa.

Markkinaoikeuden toimipaikka sijaitsee Helsingissä.

5 §

Asiantuntijajäsenten kelpoisuus ja määrääminen

Edellä 1 §:n 1 momentin 1–4 kohdassa tarkoitettujen asioiden käsittelyyn osallistuvilta asiantuntijajäseniltä edellytetään, että he ovat suorittaneet soveltuvan ylemmän korkeakoulututkinnon ja ovat perehtyneet kilpailuoi-
 keuteen, hankintatoimeen, energiamarkki-
 noihin, taloustieteeseen, elinkeinoelämään tai taloudellisiin kysymyksiin.

Edellä 1 §:n 1 momentin 5 ja 6 kohdassa tarkoitettujen asioiden käsittelyyn osallistu-
 vilta asiantuntijajäseniltä edellytetään, että he ovat suorittaneet soveltuvan ylemmän kor-
 keakoulututkinnon ja ovat perehtyneet kulut-

tajansuojaan, markkinointiin, elinkeinoelä-
 mään tai taloudellisiin kysymyksiin.

8 §

Jaostot

Markkinaoikeus toimii jaostoihin jakautu-
 neena siten kuin tuomioistuimen tyjärjes-
 tyksessä tarkemmin määrätään. Jaostot hu-
 lehtivat ensisijaisesti kilpailu-, hankinta- ja
 energiamarkkinalainsäädännön tai markkina-
 oikeudellisen lainsäädännön alaan kuuluvien
 asioiden käsittelystä.

9 §

Päätösvaltaisuus

Edellä 1 §:n 1 momentin 2–6 kohdassa tar-
 koitettujen asioiden käsittelyyn voi myös, jos
 asian laatu sitä edellyttää, osallistua 2 mo-
 mentissa mainittu määrä asiantuntijajäseniä.
 Markkinaoikeus on päätösvaltainen lisäksi
 kokoonpanossa, jossa asian käsittelyyn osal-
 listuu kaksi jäsentä ja enintään kaksi asian-
 tuntijajäsentä, jos ratkaistavassa asiassa oi-
 keuskäytäntö on vakiintunutta.

15 §

Käsittelyn julkisuus

Asian käsittelyyn markkinaoikeudessa so-
 velletaan oikeudenkäynnin julkisuudesta an-
 nettua lakia (945/1984). Suullinen käsittely

on toimitettava suljetuin ovin sellaisissa 1 §:n 1 momentin 1–4 kohdassa tarkoitetuissa asioissa, joissa on säädetty salassapitovelvollisuus tai jotka markkinaoikeus määrää käsiteltäväksi suljetuin ovin sillä perusteella, että julkisesta käsittelystä aiheutuisi asianosaiselle erityistä haittaa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta

2004.

Valtioneuvosto voi tarvittaessa määrätä markkinaoikeuteen uusia sivutoimisia asiantuntijajäseniä, joiden toimikausi kestää aiemmin määrättyjen asiantuntijajäsenten toimikauden loppuun.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Naantalissa 24 päivänä kesäkuuta 2004

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Kauppa- ja teollisuusministeri *Mauri Pekkarinen*

1.

Laki**sähkömarkkinalain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 17 päivänä maaliskuuta 1995 annetun sähkömarkkinalain (386/1995) 54 §, *muutetaan* 2 §:n 2 momentti, 3 §:n 3, 12 ja 13 kohta, 4 §:n 2 momentti, 5 §, 6 §:n 2 momentti, 7 §:n 2 kohta, 11 ja 13 §, 15 §:n 3 ja 4 momentti, 4 luvun otsikko, 16 §:n 2 ja 4 momentti, 16 b §:n 2 momentti, 16 c §:n 1 ja 2 momentti, 16 d §, 17 §:n 2 momentti, 19 §:n 1 momentti, 21–23 ja 25 c §, 26 §:n 3 momentti, 27 a §:n 1 momentti, 7 luku, 8 luku, 38 ja 39 §, 40 §:n 2 momentti, 42 §, 10 luku ja 51–53 §,

sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 12 ja 13 kohta, 4 luvun otsikko, 16 §:n 2 ja 4 momentti, 16 b §:n 2 momentti, 16 c §:n 1 ja 2 momentti ja 16 d § laissa 332/1998 sekä 21 ja 22 § osaksi laissa 466/1999, 25 c §, 26 §:n 3 momentti, 27 a §:n 1 momentti ja 44 § mainitussa laissa 466/1999, 42 § osaksi laissa 444/2003 ja 10 luku siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen, sekä

lisätään 1 §:ään otsikko, 2 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 444/2003, otsikko, 3 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainituissa laeissa 332/1998, 466/1999 ja 444/2003, otsikko, 4 §:ään otsikko ja uusi 3 momentti, 6–8 §:ään otsikko, 9 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 466/1999 ja laissa 1130/2003, otsikko, 10 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 444/2003, otsikko, 12 §:ään otsikko sekä uusi 2 ja 3 momentti, 14 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 1130/2003, otsikko, 14 a §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 444/2003, otsikko, 15 §:ään otsikko, 15 a §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 444/2003, otsikko, lakiin uusi 15 b §, 16 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainituissa laeissa 332/1998 ja 444/2003, otsikko, 16 a–16 c §:ään, sellaisena kuin ne ovat mainitussa laissa 332/1998, otsikko, lakiin uusi 16 e §, 17 §:ään otsikko, 18 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 444/2003, otsikko ja uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4 momentti siirtyy 5 momentiksi, 19 §:ään otsikko, 20 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 138/1998, otsikko, 24 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 444/2003, otsikko, lakiin uusi 38 a–38 d ja 39 a §, 40 §:ään otsikko, 41 §:ään otsikko ja uusi 3 momentti sekä 43, 48, 50 ja 55 §:ään otsikko seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

(uusi)

Lain tavoitteet

2 §

(uusi)

Lain soveltamisala

Tämän lain säännöksistä voidaan poiketa puolustushallinnon sähköverkkojen ja voimalaitosten osalta siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Tämän lain 2 ja 3 luvun sekä 36 ja 36 a §:n säännöksiä ei sovelleta puolustushallinnon sähköverkkoihin ja voimalaitoksiin.

3 §

(uusi)

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

3) *liittymisjohdolla* yhtä liittyjää varten rakennettua *lyhyttä* sähköjohtoa, jolla liittyjä liitetään jakeluverkkoon;

3) *liittymisjohdolla* yhtä liittyjää varten rakennettua sähköjohtoa, jolla liittyjä liitetään *sähköverkkoon ja joka ei ylitä valtakunnan rajaa*;

12) *ministeriöllä* valtioneuvoston ohjesäännössä (1522/1995) tarkoitettua asianomaista ministeriötä;

12) *ministeriöllä kauppa- ja teollisuusministeriötä*;

13) *sähkömarkkinaviranomaisella* viranomaista, jonka tehtävänä on sähkömarkkinoiden valvonta tämän lain mukaisesti;

13) *sähkömarkkinaviranomaisella Energiamarkkinavirastoa*;

4 §

(uusi)

Sähköverkkolupa

Luvanvaraista ei kuitenkaan ole sellainen asetuksella tarkemmin määriteltävä sähköverkkotoiminta, jolla on vähäinen merkitys. Lisäksi sähkömarkkinaviranomainen voi yksittäistapauksissa vapauttaa määräajaksi tai toistaiseksi verkonhaltijan luvanvaraisuudesta, jos verkonhaltijan sähköverkolla on vähäinen merkitys sähkösiirron kannalta.

(uusi)

Luvanvaraista ei ole:

1) *sähköverkkotoiminta, jossa yhteisön tai laitoksen hallinnassa olevalla sähköverkolla hoidetaan vain kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäistä sähköjakelua*;

2) *sähköverkon suunnittelu.*

Sähkömarkkinaviranomainen voi yksittäistapauksissa määräajaksi tai toistaiseksi sallia sähköverkkotoiminnan harjoittamisen ilman sähköverkkolupaa. Edellytyksenä on, että verkonhaltijan sähköverkolla on vähäinen merkitys sähkösiirron kannalta.

5 §

Lupa myönnetään, jos luvanhakijalla on tekniset, taloudelliset ja organisatoriset edellytykset huolehtia hakemastaan sähköverkko toiminnasta siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Lupaan voidaan liittää toiminnan kannalta tarpeellisiksi katsottavia ehtoja.

Lupaa ei voida siirtää toiselle yhteisölle tai laitokselle.

(uusi)

Luvanhaltija voi sopia toisen luvanhaltijan kanssa vastuualueen muutoksesta. Muutoksesta on ilmoitettava alueen liittyjille ja sähkömarkkinaviranomaiselle siten kuin ministeriö määrää.

5 §

Sähköverkkoluvan myöntäminen ja luvan edellytykset

Sähköverkkolupa myönnetään, jos luvanhakijalla on tekniset, taloudelliset ja organisatoriset edellytykset huolehtia sähköverkko toiminnastaan.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut edellytykset täyttyvät, jos:

1) hakijan organisaatio vastaa sen verkko toiminnan laajuutta ja luonnetta;

2) hakijalla on palveluksessaan riittävä henkilöstö;

3) hakijalla on palveluksessaan sellainen käytön johtaja sekä, jos hakija suorittaa sähkötöitä, sähkötöiden johtaja, joka täyttää sähköturvallisuuslaissa (410/1996) ja sen nojalla säädetty kelpoisuusvaatimukset;

4) hakijalla on taloudelliset edellytykset kannattavaan sähköverkkotoimintaan;

5) hakijalla on päätösvalta sähköverkon käyttöön, ylläpitoon ja kehittämiseen tarvittaviin varoihin; sekä

6) järjestelmävastuuseen määrättävä kantaverkonhaltija on järjestänyt valtakunnallisen tasevastuun hoitamiseen liittyvät toiminnot erillisen toimintayksikkönsä tai kokonaan omistamansa tytäryhtiön tehtäväksi.

Lupaan voidaan liittää 1 momentin edellytysten kannalta tarpeellisia ehtoja. Lupaa tai luvan ehtoja voidaan muuttaa luvanhaltijan suostumuksella tai muulloinkin, jos muutokseen on lain tarkoituksen kannalta erityisen tärkeä syy.

6 §

Jakeluverkonhaltijan vastuualue

Luvanhaltija voi sopia toisen luvanhaltijan kanssa vastuualueen muutoksesta. Muutoksesta on ilmoitettava alueen liittyjille ja sähkömarkkinaviranomaiselle. Sähkömarkkinaviranomainen voi antaa tarkempia määrä-

yksiä ilmoituksessa annettavista tiedoista sekä ilmoitusmenettelystä.

7 §

(uusi)

Sähköverkkoluvan peruuttaminen

Sähkömarkkinaviranomainen voi peruuttaa sähköverkkoluvan:

2) jos luvanhaltija ei enää täytä luvan myöntämisen edellytyksiä *tai ehtoja*; tai

2) jos luvanhaltija ei enää täytä luvan myöntämisen edellytyksiä; *taikka*

8 §

(uusi)

Toimenpiteet sähköverkkoluvan peruuttamisen johdosta

3 luku

Verkkotoiminnan yleiset velvoitteet ja hinnoitteluperiaatteet

9 §

(uusi)

Kehittämisen- ja liittämisen velvollisuus

10 §

(uusi)

Siirtovelvollisuus

11 §

11 §

*Sähkön siirtoa koskeva ilmoitusvelvollisuus**Ministeriö voi määrätä,**Ministeriön asetuksella voidaan säätää,*

että sähkön siirtoa koskevista pyynnöistä, neuvotteluiden aloittamisesta ja niiden tuloksista on ilmoitettava sähkömarkkinaviranomaiselle ja kansainvälisille järjestöille, jos Suomen kansainväliset sopimusvelvoitteet sitä edellyttävät.

12 §

(uusi)

Verkkopalvelujen myyntiehtojen ja tunnuslukujen julkaiseminen

(uusi)

Verkonhaltijan tulee ilmoittaa sähkömarkkinaviranomaiselle verkkopalvelujensa voimassa olevat myyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet. Sähkömarkkinaviranomainen voi antaa tarkempia määräyksiä ilmoituksessa annettavista tiedoista sekä ilmoitusmenettelystä.

(uusi)

Verkonhaltijan tulee julkaista verkkopalvelujensa hintatasoa sekä verkkotoiminnan tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavia tunnuslukuja. Sähkömarkkinaviranomainen voi antaa tarkempia määräyksiä siitä, mitä tunnuslukuja julkaisemisvelvollisuus koskee, mitä kaavoja ja ohjeita tunnuslukuja laskettaessa noudatetaan sekä miten tunnusluvut julkaistaan.

13 §

13 §

Ministeriö voi määrätä verkkonhaltijan ilmoittamaan verkkopalvelujensa voimassa olevat myyntiehdot ja -hinnat ja niiden määräytymisperusteet sähkömarkkinaviranomaiselle tai valtuuttamalleen yhteisölle.

Verkonhaltijan tulee julkaista verkkopalvelujensa hintatasoa sekä verkkotoiminnan tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavia tunnuslukuja ministeriön määräyksen mukaisesti. Ministeriö voi määrätä verkkonhaltijan ilmoittamaan tiedot sähkömarkkinaviranomaiselle tai valtuuttamalleen yhteisölle.

Jakeluverkonhaltijan laskussa ilmoitettavat tiedot

Jakeluverkonhaltijan tulee esittää laskutuksessa asiakkaalleen erittely siitä, miten verkkopalvelun hinta muodostuu. Sähkömarkkinaviranomainen voi antaa tarkemmat määräykset siitä, mitä tietoja sähkönsiirtoa koskevaan laskuun tulee sisällyttää.

14 §

(uusi)

Verkkopalvelujen myyntiehtoja ja hinnoittelua koskevat yleiset säännökset

14 a §

(uusi)

Sähkön tuontia ja vientiä koskevat siirtomaksut

15 §

(uusi)

Pistehinnoittelu

Jakeluverkossa verkkopalvelujen hinta ei saa riippua siitä, missä asiakas maantieteellisesti sijaitsee verkonhaltijan vastuualueella.

Ministeriö voi antaa tarvittaessa tarkempia määräyksiä pistehinnoittelun periaatteiden soveltamisesta.

Jakeluverkossa *siirtopalvelujen* hinta ei saa riippua siitä, missä asiakas maantieteellisesti sijaitsee verkonhaltijan vastuualueella. *Jakeluverkonhaltijan toisistaan maantieteellisesti erillään sijaitsevilla vastuualueen osilla tulee kuitenkin soveltaa kunkin alueen osalta omia siirtopalvelujen hintoja. Sähkömarkkinaviranomainen voi yksittäistapauksessa myöntää poikkeuksen siirtopalvelujen erillisten hintojen soveltamisesta, jos jakeluverkonhaltijan vastuualueen osien kustannustasot ja hinnoitteluperusteet eivät poikkea merkittävästi toisistaan.*

Ministeriön asetuksella voidaan antaa tarvittaessa tarkempia säännöksiä pistehinnoittelun periaatteiden soveltamisesta.

15 a §

(uusi)

Sähkönmyyjän vaihtamiseen liittyviä suoritteita koskevat säännökset

(uusi)

15 b §

Häviöenergian hankinta

Verkonhaltijan on hankittava sähköverkkonsa häviöenergia sekä sähköverkkonsa käyttöä palveleva varavoima avointen, syrjimättömien ja markkinapohjaisten menettelyjen mukaisesti.

4 luku

Järjestelmävastuu, tasevastuu ja taseselvitys

4 luku

Järjestelmävelvoitteet ja sähkökauppojen selvitys

16 §

(uusi)

Järjestelmävastuu

Järjestelmävastuussa oleva kantaverkonhaltija voi asettaa järjestelmävastuun toteuttamiseksi tarpeellisia ehtoja sähkön siirtojärjestelmän sekä siihen liitettyjen voimalaitosten ja kuormien käyttämiseksi.

Järjestelmävastuussa oleva kantaverkonhaltija voi asettaa järjestelmävastuun toteuttamiseksi tarpeellisia ehtoja sähkön siirtojärjestelmän sekä siihen liitettyjen voimalaitosten ja kuormien käyttämiseksi. *Ehtoja voidaan soveltaa yksittäistapauksissa sen jälkeen, kun sähkömarkkinaviranomainen on päätöksellään hyväksynyt ehdot. Vahvistettuja ehtoja voidaan soveltaa muutoksenhastusta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin määrää.*

Tarkempia säännöksiä järjestelmävastuun toteuttavasta ja sisällöstä voidaan antaa asetuksella.

Tarkempia säännöksiä järjestelmävastuun toteuttavasta ja sisällöstä voidaan antaa *ministeriön* asetuksella.

16 a §

(uusi)

Valtakunnallinen tasevastuu

16 b §

(uusi)

Tasevastuu

Tarkempia säännöksiä tasevastuun sisällöstä voidaan antaa asetuksella.

Tarkempia säännöksiä tasevastuun sisällöstä voidaan antaa *valtioneuvoston* asetuksella.

16 c §

(uusi)

Taseselvitys

Verkonhaltija ja muu sähkömarkkinoiden osapuoli ovat velvollisia huolehtimaan taseselvityksestä *siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.*

Verkonhaltija ja muu sähkömarkkinoiden osapuoli ovat velvollisia huolehtimaan taseselvityksestä.

Taseselvityksen tulee perustua sähkön mittaukseen tai mittauksen ja tyyppikuormituskäyrän yhdistelmään sekä toimituksia koskeviin ilmoituksiin siten kuin asetuksella säädetään. Ministeriö antaa tarkemmat säännökset tyyppikuormituskäyrästä, ja niiden soveltamisesta ja tarvittavista mittauksista.

Taseselvityksen tulee perustua sähkön mittaukseen tai mittauksen ja tyyppikuormituskäyrän yhdistelmään sekä toimituksia koskeviin ilmoituksiin siten kuin *valtioneuvoston* asetuksella *tarkemmin* säädetään. *Tarkemmat säännökset taseselvityksen sisällöstä ja taseselvityksessä käytettävistä menetelmistä annetaan valtioneuvoston asetuksella.*

16 d §

Sähkömarkkinoiden osapuolet ovat velvollisia ilmoittamaan tasevastuun täyttämisen sekä taseselvityksen edellyttämiä sähkön tuotantoa, käyttöä ja toimituksia koskevia mittaustietoja ja muita tietoja siten kuin asetuksella säädetään. Ministeriö voi antaa tarkempia säännöksiä tiedonvaihdossa noudatettavista menettelytavoista.

(uusi)

16 d §

Tasevastuuta ja taseselvitystä koskeva ilmoitusvelvollisuus

Sähkömarkkinoiden osapuolet ovat velvollisia ilmoittamaan tasevastuun täyttämisen sekä taseselvityksen edellyttämiä sähkön tuotantoa, käyttöä ja toimituksia koskevia mittaustietoja ja muita tietoja. *Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin ilmoitusvelvollisuuden sisällöstä. Ministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ilmoitusmenettelystä.*

16 e §

Järjestelmävelvoitteisiin liittyvä salassapitovelvollisuus

Tässä luvussa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä tarkoitettuja tehtäviä hoidettaessa saatujen ja laadittujen asiakirjojen sekä niihin sisältyvien tietojen salassapitovelvollisuuteen samoin kuin näitä tehtäviä hoidettaessa saatuja tietoja koskevaan vaihtolovelvollisuuteen ja hyväksikäyttökieltoon sekä salassapitovelvollisuuden rikkomiseen sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 22 ja 23 §:ää sekä 24 §:n 1 momentin 20 kohtaa myös silloin, kun kysymys ei ole asiakirjasta, johon mainittua lakia sen 4 §:n mukaan sovelletaan.

17 §

(uusi)

Jakeluverkon rakentaminen

Muut saavat rakentaa vastuualueelle jakeluverkkoa, jos:

1) kysymyksessä on sähkökäyttäjän liittymisjohto;

1) kysymyksessä on liittymisjohto, jolla sähkökäyttöpaikka tai sähköntuotantolaitos liitetään vastuualueen jakeluverkonhaltijan tai muun verkonhaltijan sähköverkkoon;

2) kysymyksessä on kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäinen verkko; tai

3) verkonhaltija antaa toiselle suostumuksen verkon rakentamiseen.

18 §

(uusi)

Korkeajännitejohtojen rakentaminen

(uusi)

Lupa on myönnettävä 3 momentin estämättä liittymisjohdolle, jolla sähkökäyttöpaikka, sähköntuotantolaitos tai vastuualueen jakeluverkonhaltijan sähköasema liitetään lähimpään nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin sähköverkkoon.

19 §

(uusi)

Rakentamisluvan hakeminen ja ympäristövaikutusten arviointi

Lupahakemuksessa on esitettävä asetuksella säädettävät ja ministeriön tarkemmin määräämät tiedot ja selvitykset.

Rakentamislupahakemuksessa on esitettävä valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetyt tiedot ja selvitykset.

20 §

(uusi)

Kunnan asemaa koskevat säännökset

21 §

Määrävässä markkina-asetmassa jakeluverkonhaltijan vastuualueella olevan sähkön vähittäismyyjän on toimitettava sähköä kohtuulliseen hintaan asiakkaan sitä pyytäessä, jos asiakkaalla ei ole muita taloudellisesti kilpailukykyisiä sähkönhankintamahdollisuuksia sähköverkon kautta (toimitusvelvollisuus).

Sähkömarkkinaviranomainen voi määrätä vähittäismyyjän toimittamaan sähköä sähkönkäyttäjälle, jos sähkönkäyttäjällä ei ole muuten mahdollisuutta saada sähköä.

22 §

Vähittäismyyjällä on oltava julkiset sähkömyyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet kuluttajille sekä toimitusvelvollisuuden piirissä oleville asiakkaille. Niissä ei saa olla kohtuuttomia tai sähkökaupan kilpailua rajoittavia ehtoja tai rajoituksia.

21 §

Toimitusvelvollisuus

Sähkön vähittäismyyjän, jolla on huomattava markkinavoima jakeluverkonhaltijan vastuualueella, on toimitettava vastuualueella sähköä kohtuulliseen hintaan kuluttajille sekä muille sähkönkäyttäjille, joiden käyttöpaikka on varustettu enintään 3 x 63 ampeerin pääsulakkeilla tai joiden sähkönkäyttöpaikkaan ostetaan sähköä enintään 100 000 kilowattituntia vuodessa (toimitusvelvollisuus).

Jos 1 momentissa olevaa sähkön vähittäismyyjää ei ole, sovelletaan huomattavan markkinavoiman vähittäismyyjän velvoitteita sähkön vähittäismyyjään, jonka toimitetun sähkön määrällä mitattu markkinaosuus toimitusvelvollisuuden piirissä olevien sähkönkäyttäjien osalta on kyseisellä vastuualueella suurin.

Sähkön vähittäismyyjällä, jolla on huomattava markkinavoima, tulee olla julkiset sähkön myyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet toimitusvelvollisuuden piirissä oleville asiakkaille. Niissä ei saa olla kohtuuttomia tai sähkökaupan kilpailua rajoittavia ehtoja tai rajoituksia.

Sähkömarkkinaviranomainen voi määrätä tässä pykälässä tarkoitetun vähittäismyyjän toimittamaan sähköä 3 momentissa tarkoitetuilla ehdoilla toimitusvelvollisuuden piirissä oleville asiakkaille.

22 §

Vähittäismyyjän myyntiehtojen ilmoittaminen sähkömarkkinaviranomaiselle

Sähkön vähittäismyyjän, jolla on huomattava markkinavoima, tulee toimittaa 21 §:n 3 momentissa tarkoitetut vähittäismyyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet sähkömarkkinaviranomaiselle ennen niiden käyttöönottamista.

Sähkön vähittäismyyjän tulee ilmoittaa sähkömarkkinaviranomaiselle tai tämän määräämälle yhteisölle sähkön vähittäismyyntiehdot ja -hinnat, joilla vähittäismyyjä

Ministeriö voi määrätä vähittäismyyjät toimittamaan voimassa olevat vähittäismyyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet sähkömarkkinaviranomaiselle tai valtuuttamalleen yhteisölle.

23 §

Sähkönmyyjän tulee *ministeriön määrämällä tavalla* esittää laskutuksessa asiakkaalleen erittely siitä, miten sähkön hinta muodostuu.

Vähittäismyyjien tulee julkaista sähkön keskimääräistä hintatasoa kuvaavia tietoja *ministeriön määrämällä tavalla*.

tarjoaa yleisesti sähköä kuluttajille sekä muille sähkökäyttäjille, joiden käyttöpaikka on varustettu enintään 3 x 63 ampeerin pääsulakkeilla tai joiden sähkökäyttöpaikkaan ostetaan sähköä enintään 100 000 kilowattituntia vuodessa.

Sähkömarkkinaviranomainen voi antaa tarkemmat määräykset, mitä vähittäismyyntiehtoihin ja -hintoihin sekä niiden määräytymisperusteisiin liittyviä tietoja sille tulee toimittaa, miten tiedot tulee eritellä sekä miten tiedot tulee toimittaa.

23 §

Sähkönmyyjän laskussa ilmoitettavat tiedot ja sähkönmyyjän tunnuslukujen julkaiseminen

Sähkönmyyjän tulee esittää laskutuksessa asiakkaalleen erittely siitä, miten sähkön hinta muodostuu. Sähkömarkkinaviranomainen voi antaa tarkemmat määräykset siitä, mitä tietoja sähköenergiaa koskevaan laskuun tulee sisällyttää.

Vähittäismyyjien tulee julkaista sähkön keskimääräistä hintatasoa kuvaavia tietoja. Sähkömarkkinaviranomainen voi antaa määräyksiä julkaisemisessa noudatettavasta menettelystä.

24 §

(uusi)

Sähkön myynti kiinteistön sisäisen sähköverkon kautta

25 c §

Ennen sopimuksen tekemistä annettavat tiedot

Jakeluverkonhaltijan on annettava ennen liittymissopimuksen tekemistä liittyjälle ja ennen sähköverkkosopimuksen tekemistä sähkökäyttäjälle tiedot sopimukseen sovellettavista keskeisistä ehdoista sekä tarjolla olevista sopimuksen sisältöä koskevista vaihtoehdoista, kuten hinnoitteluvaihtoehtoista. Vähittäismyyjän on annettava ennen

25 c §

Ennen sopimuksen tekemistä annettavat tiedot

Jakeluverkonhaltijan on annettava ennen liittymissopimuksen tekemistä liittyjälle ja ennen sähköverkkosopimuksen tekemistä sähkökäyttäjälle tiedot sopimukseen sovellettavista keskeisistä ehdoista sekä tarjolla olevista sopimuksen sisältöä koskevista vaihtoehdoista, kuten hinnoitteluvaihtoehtoista. Vähittäismyyjän on annettava ennen

Voimassa oleva laki

Ehdotus

sähkönmyyntisopimuksen tekemistä vastaavat tiedot sähkökäyttäjälle. *Sähköverkko-sopimusta tai sähköntuotantiosopimusta koskevia tietoja ei tarvitse antaa, jos sopimus tehdään suullisesti eikä sähkökäyttäjä tietoja halua.*

sähkönmyyntisopimuksen tekemistä vastaavat tiedot sähkökäyttäjälle.

Liittyjälle ja sähkökäyttäjälle on annettava ainakin seuraavat tiedot:

- 1) palveluntarjoajan nimi ja yhteystiedot;*
- 2) tarjottu suoritus tai palvelu ja sen laatu sekä liittymissopimuksen kysymyksessä ollessa liittymän toimitusaika;*
- 3) sopimuksen mukaiseen suoritukseen tai palveluun liittyvät mahdolliset ylläpitopalvelut;*
- 4) menetelmät, joiden kautta liittynä tai sähkökäyttäjä saa tietoja sopimukseen tai siihen liittyviin ylläpitopalveluihin sovellettavista maksuista;*
- 5) sopimuksen voimassaoloaika sekä sopimuksen uusimiseen ja päättämiseen sovellettavat ehdot;*
- 6) sovellettavat vahingonkorvaukset ja muut hyvitykset, jos suorituksen tai palvelun laatu ei vastaa sovittua;*
- 7) tiedot käytettävissä olevista riitojenratkaisumenettelyistä sekä niiden vireillepanosta.*

Sähköverkkosopimusta tai sähköntuotantiosopimusta koskevia tietoja ei tarvitse antaa, jos sopimus tehdään suullisesti eikä sähkökäyttäjä tietoja halua.

Edellä 2 momentissa tarkoitetut tiedot on kirjattava sovitussa muodossaan sopimukseen tai vahvistusilmoitukseen.

26 §

Sopimusehtojen muuttaminen

Jos jakeluverkonhaltijan vastuualue muuttuu, jakeluverkonhaltijalla on oikeus muuttaa verkkopalvelujen hintaa 15 §:n 3 momentissa säädetyn yhtenäisen hinnoittelun toteuttamiseksi.

Jos jakeluverkonhaltijan vastuualue muuttuu, jakeluverkonhaltijalla on oikeus muuttaa siirtopalvelujen hintaa 15 §:n 3 momentissa säädetyn yhtenäisen hinnoittelun toteuttamiseksi. *Yksittäisten asiakkaiden maksuihin merkittäviä muutoksia aiheuttavat hintamuutokset tulee toteuttaa sähkömarkkinaviranomaisen ennen uuden hinnoittelun käyttöönottoa hyväksymän siirtymäajan kuluessa.*

27 a §

Vakiokorvaus liittymän kytkemisen viivästyessä

Jos liittymän kytkeminen viivästyy, liittyjällä on oikeus vakiokorvaukseen. Sen määrä on kahden ensimmäisen viivästysviikon aikana kultakin alkaneelta viivästysviikolta 5 prosenttia liittymismaksusta ja tämän jälkeen kultakin alkaneelta viivästysviikolta 10 prosenttia liittymismaksusta. Vakiokorvauksen enimmäismäärä on 30 prosenttia liittymismaksusta, kuitenkin enintään 10 000 markkaa. Mainittua markkamäärää voidaan asetuksella muuttaa, milloin taloudellinen ja rahaolojen kehitys antavat siihen aiheita. Vakiokorvausta laskettaessa käytetään perusteena niitä maksuja, joita jakeluverkonhaltija yleisesti liittymisestä perii ilman erityisolosuhteista johtuvia korotuksia.

Jos liittymän kytkeminen viivästyy, liittyjällä on oikeus vakiokorvaukseen. Sen määrä on kahden ensimmäisen viivästysviikon aikana kultakin alkaneelta viivästysviikolta 5 prosenttia liittymismaksusta ja tämän jälkeen kultakin alkaneelta viivästysviikolta 10 prosenttia liittymismaksusta. Vakiokorvauksen enimmäismäärä on 30 prosenttia liittymismaksusta. *Se on* kuitenkin enintään 1 700 euroa. *Vakiokorvauksen enimmäismäärää voidaan tarkistaa valtioneuvoston asetuksella rahan arvon muutosta vastaavasti.* Vakiokorvausta laskettaessa käytetään perusteena niitä maksuja, joita jakeluverkonhaltija yleisesti liittymisestä perii ilman erityisolosta johtuvia korotuksia.

7 luku

Toimintojen eriyttäminen

28 §

Verkonhaltijan ja sähkönmyyjän on eriytettävä verkkotoiminta, sähkön myyntitoiminta ja sähkön tuotantotoiminta toisistaan sekä muista liiketoiminnoista.

Asetuksella voidaan säätää, että verkko toiminnan ja sähkön myyntitoiminnan eri osatoiminnot on eriytettävä toisistaan.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja sähköliiketoimintoja ei kuitenkaan tarvitse eriyttää toisistaan ja muista liiketoiminnoista, jos liiketoiminta on merkitykseltään vähäistä. Ministeriö voi antaa tarkempia määräyksiä ja ohjeita siitä, milloin liiketoiminta on merkitykseltään vähäistä.

28 §

Sähköliiketoimintojen eriyttämisvelvollisuus

Sähkömarkkinoilla toimivan yrityksen on eriytettävä sähköverkkotoiminta muista sähköliiketoiminnoista sekä sähköliiketoiminnot muista yrityksen harjoittamista liiketoiminnoista.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää, että sähköverkkotoiminnan eri osatoiminnot on eriytettävä toisistaan.

Sähköliiketoimintoja ei kuitenkaan tarvitse eriyttää toisistaan ja muista liiketoiminnoista, jos liiketoiminta on merkitykseltään vähäistä. *Ministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siitä, milloin liiketoiminta on merkitykseltään vähäistä.*

29 §

Eriyttämällä tarkoitetaan tässä laissa sitä, että eriytettävälle sähköliiketoiminnoille on laadittava tilikausittain tuloslaskelma ja pääomavaltaisille toiminnoille lisäksi tase. Tuloslaskelma ja tase, joiden tulee olla yritysten kirjanpidosta johdettavissa, on laadittava soveltuvin osin kirjanpitolain (655/73) säännösten mukaisesti.

30 §

Sähköliiketoimintaa harjoittava kunnallinen laitos tai kuntayhtymä tulee eriyttää kirjanpidollisesti kunnasta ja sille tulee laatia tilikausittain osakeyhtiön tilinpäätöksen kanssa vertailukelpoinen tuloslaskelma ja tase.

31 §

Yrityksen tilintarkastajien tulee tarkastaa eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat, taseet ja niiden lisätiedot. Heidän tulee antaa tilintarkastuskertomuksessa lausunto siitä, ovatko eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat ja taseet ja niiden lisätiedot tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten mukaiset.

Kunnallisessa laitoksessa tai kuntayhtymässä tulee ammatillisen tilintarkastajan tarkastaa yrityksen tilinpäätös sekä eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat, taseet ja niiden lisätiedot. Hänen tulee antaa kunnan tai kuntayhtymän tilintarkastuskertomuksessa lausunto siitä, ovatko yrityksen tilinpäätös ja eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat, taseet ja niiden liitetiedot tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten mukaiset.

29 §

Eriyttämisvelvollisuuden sisältö

Eriyttämällä tarkoitetaan tässä laissa sitä, että eriytettävälle sähköliiketoiminnoille on tilikausittain laadittava tuloslaskelma ja tase. Tuloslaskelma ja tase, joiden tulee olla yrityksen kirjanpidosta johdettavissa, on laadittava soveltuvin osin kirjanpitolain (1336/1997) säännösten mukaisesti.

30 §

Kunnallisen laitoksen eriyttäminen

Sähköliiketoimintaa harjoittavan kunnallisen laitoksen sähköliiketoimintoja koskeva kirjanpito tulee tilikausittain eriyttää kunnan muusta kirjanpidosta sekä kunnan muiden laitosten kirjanpidosta. Laitokselle tulee laatia oma tuloslaskelma ja tase.

31 §

Eriytettyjen tilinpäätösten tarkastaminen

Sähköliiketoimintaa harjoittavan yhteisön sekä kunnan tai valtion laitoksen tilintarkastajien tulee tarkastaa eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat, taseet ja niiden lisätiedot osana yhteisön, kunnan tai laitoksen lakisääteistä tilintarkastusta.

32 §

Eriytetyistä toiminnoista verkkotoiminnan tuloslaskelma ja tase sekä sähkön myynnin tuloslaskelma lisätietoineen ovat julkisia ja esitetään yrityksen tilinpäätökseen sisältyvänä liitetietona. Sähköliiketoimintaa harjoittavan kunnallisen laitoksen tilinpäätös sekä eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat ja taseet lisätietoineen tulee esittää kunnan tilinpäätöksessä.

33 §

Sähköverkkotoimintaa harjoittavan liikkeen hankkimisesta, verkkotoimintaa harjoittavan yhteisön osake- tai osakkuusenemmistön ostamisesta tai sähköverkko toimintaa koskevan määräysvallan muuta hankkimista koskevista sopimuksista on ilmoitettava kilpailuvirastolle kuukauden kuluessa sopimuksen solmimisesta.

34 §

Ministeriö voi antaa tarkempia määräyksiä ja ohjeita siitä, miten toimintojen eriyttäminen toteutetaan sekä miten eriytettävien toimintojen tuloslaskelmat ja taseet laaditaan ja mitä niiden lisätietoina annetaan sekä miten nämä tiedot julkaistaan.

32 §

Eriytettyjen tilinpäätösten julkaiseminen

Sähköliiketoimintojen eriytyvät tilinpäätökset tulee julkaista. Tilinpäätökset tulee liittää sähköliiketoimintaa harjoittavan yrityksen tai konsernin taikka kunnan, kuntayhtymän tai valtion laitoksen viralliseen tilinpäätökseen sekä julkaistavaan vuosikertomukseen taikka vuosikertomusta vastaavaan sidosryhmien saataville toimitettuun muuhun julkiseen asiakirjaan.

33 §

Eriytettyjen tilinpäätösten laatiminen

Liiketapahtumat ja tase-erät tulee kirjata liiketoimintojen tuloslaskelmiin ja taseisiin aiheuttamisperiaatteen mukaisesti. Yhteiset tulot ja menot sekä tase-erät kirjataan tilinpäätöksen laatimisen yhteydessä laskennallisesti eri toiminnoille siten, että aiheuttamisperiaate mahdollisuuksien mukaan toteutuu.

Poistojen tulee eriytyissä tilinpäätöksissä perustua hankintamenoihin. Laadittaessa eriytettyä tilinpäätöstä ensimmäistä kertaa käyttöomaisuuden hankintamenot tulee sisällyttää siihen suunnitelmanmukaisilla poistoilla vähennettynä.

Valittua eriyttämismenettelyä tulee noudattaa jatkuvasti, jollei sen muuttamiseen ole perusteltua syytä. Muutoksista tulee tehdä selvitys eriytetyn tilinpäätöksen yhteydessä.

34 §

Eriyttämistä koskevat täydentävät säännökset

Ministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

1) perusteista, joiden mukaan tulot ja menot sekä tase-erät kirjataan eri liiketoiminnoille;

2) perusteista, joiden mukaan yksittäistä sähköliiketoimintoa koskevat tulot ja menot sekä tase-erät kirjataan;

Ministeriö voi lisäksi velvoittaa, että eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat ja taseet lisätietoineen ja toimintoja harjoittavien yritysten tilinpäätökset toimitetaan sähkömarkkinaviranomaiselle.

Sähkömarkkinaviranomainen voi perustelusta syystä myöntää yksittäistapauksissa poikkeuksia tämän lain vaatimasta toimintojen eriyttämistävästä, jos sen toteuttaminen lain vaatimusten mukaisesti on kohtuutonta.

3) yhteisten tulojen ja menojen sekä taseerien kirjaamisesta eri liiketoiminnoille;

4) eriytettyjen tuloslaskelmien ja taseiden sekä verkonhaltijan tuloslaskelman ja taseen kaavasta;

5) eriytettyihin tilinpäätöksiin sekä verkonhaltijan tilinpäätökseen sisällytettävistä lisätiedoista;

6) eriytettyjen tilinpäätösten sekä verkonhaltijan tilinpäätöksen toimittamisesta sähkömarkkinaviranomaiselle.

Eriytettyjen tilinpäätösten yhteydessä tulee julkaista tilinpäätösten laatimisperusteita selventäviä tietoja sekä verkonhaltijan toimintaa kuvaavia tunnuslukuja. Sähkömarkkinaviranomainen voi antaa tarkempia määräyksiä siitä, mitä tietoja ja tunnuslukuja julkaisemisvelvollisuus koskee sekä miten tiedot ja tunnusluvut julkaistaan.

(uusi)

34 a §

Oikeudellisesti eriytetty sähköverkkotoiminta

Jos kantaverkonhaltija tai muu verkonhaltija, jonka 400 voltin sähköverkossa siirretty vuotuinen sähkömäärä on ollut kolmen viikoksi päättyneen kalenterivuoden aikana vähintään 200 gigawattituntia, toimii osana sähköntuotantoa tai sähkönnmyyntiä harjoitettavaa yritystä tai saman osapuolen määräysvallassa olevaa yritysryhmää, tulee verkonhaltijan olla oikeudelliselta muodoltaan, organisaatioltaan ja päätöksenteoltaan riippumaton yrityksen tai yritysryhmän sähköntuotanto- ja sähkönnmyyntitoiminnoista (oikeudellisesti eriytetty sähköverkkotoiminta).

Määräysvallalla tarkoitetaan 1 momentissa oikeuksia, sopimuksia tai muita keinoja, jotka joko erikseen tai yhdessä asiaan liittyvät tosiasialliset ja oikeudelliset olosuhteet huomioon ottaen antavat osapuolelle mahdollisuuden käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa yrityksessä ja sen toimielimissä.

Oikeudellisesti eriytettyä sähköverkkotoimintaa koskeva yritysrakenteen muutos on pantava täytäntöön kahden vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jona 1 momentissa tarkoitettu kynnysarvo on täyttynyt.

(uusi)

34 b §

Oikeudellisesti eriytetyn verkonhaltijan oikeus harjoittaa sähkönhankintaa ja -myyntiä

Oikeudellisesti eriytettyä sähköverkkotoimintaa harjoittava verkonhaltija voi harjoittaa sähkönhankintaa ja -myyntiä, jos toiminnan tarkoituksena on:

- 1) sähköverkon häviöenergian hankinta;*
- 2) järjestelmävastuuseen kuuluvien tehtävien hoitaminen;*
- 3) siirtorajoitusten hallinta;*
- 4) verkon rakentamista, käyttöä ja kunnossapitoa palvelevien siirrettävien varavoimakoneiden käyttö ja niillä tuotetun sähköön myynti verkkoon;*
- 5) hankkia omakäyttöä sähköä yhteisön toimitiloihin, sähköasemille tai linkkiasemiin taikka muihin näitä vastaaviin yhteisön kohteisiin;*
- 6) jakeluverkonhaltijan sähköntoimitus tähän lakiin perustuvan velvollisuuden nojalla sähkökäyttäjälle tilanteessa, jossa vähittäismyyjän toimitus on keskeytynyt myyjästä aiheutuvasta syystä.*

(uusi)

34 c §

Toiminnalliset eriyttämisvaatimukset

Oikeudellisesti eriytettyä sähköverkkotoimintaa harjoittavan verkonhaltijan, jolla on vähintään 50 000 asiakasta, johtoon kuuluva henkilö ei saa toimia sähköön tuotannosta tai myynnistä vastaavan yrityksen toimitusjohtajana taikka hallituksen tai sitä vastaavan toimielimen jäsenenä, jos verkonhaltija ja yritys ovat saman osapuolen määräysvallassa.

Ministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä toiminnallisista eriyttämisvaatimuksista, jotka koskevat oikeudel-

lisesti eriytettyä sähköverkkotoimintaa harjoittavaa verkonhaltijaa, jolla on vähintään 100 000 asiakasta. Nämä vaatimukset voivat liittyä:

1) verkonhaltijan johtoon kuuluvien henkilöiden riippumattomuuden varmistamista koskevista työsuhde-eduista päättämiseen; sekä

2) verkonhaltijan velvollisuuteen laatia ohjelma toimenpiteistä, joilla varmistetaan, että verkonhaltija toteuttaa tämän lain 3 ja 4 luvussa tarkoitetut velvoitteensa syrjimättömästi.

8 luku

Luvat ja ilmoitukset

35 §

Asetuksella voidaan säätää, että voimalaitoksen rakentamiseen ja voimalaitoksessa käytettävän polttoaineen muuttamiseen toiseksi on pyydettävä ministeriön lupa, jos Suomen kansainväliset sopimusvelvoitteet sitä edellyttävät.

Lupa myönnetään niillä edellytyksillä ja siihen liitetään ne ehdot, joita Suomen kansainväliset sopimusvelvoitteet edellyttävät, siten kuin asetuksella säädetään.

8 luku

Sähkön tuotanto, tuonti ja vienti

35 §

Uutta sähköntuotantokapasiteettia koskeva tarjouskilpailu

Valtioneuvosto voi päättää sähkön riittävyyden turvaamiseksi uutta sähköntuotantokapasiteettia tai kysynnänhallintatoimia koskevan julkisen tarjouskilpailun järjestämisestä. Päätös voidaan tehdä vain siinä tapauksessa, että sähkön tarjonta, suunnitteilla ja rakenteilla olevat sähköntuotantolaitokset ja siirtoyhteydet sekä toteutettavat energiatehokkuutta edistävät kysynnänhallintatoimet huomioon ottaen, ei riitä täyttämään sähkön kysyntää Suomessa eikä sähkön riittävyyttä voida turvata muilla toimenpiteillä.

Tarjouskilpailun järjestämistä koskevassa päätöksessä määrätään:

1) tarjouspyyntöön sisällytettävät tiedot edellytetyistä sopimusehdoista ja menettelytavat, joita tarjoajien on noudatettava; sekä

2) perusteet, jotka sääntelevät tarjoajien valintaa ja sopimuksen tekemistä.

Päätös tarjouskilpailun järjestämisestä ratkaistaan valtioneuvoston yleisistunnossa. Päätöksen tarjouksen hyväksymisestä tekee ministeriö. Ministeriön tehtävänä on myös tarjouskilpailun täytäntöönpano.

Tarkemmat säännökset tarjouskilpailussa noudatettavasta menettelystä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

36 §

Ministeriö voi määrätä, että voimalaitoksen rakentamissuunnitelmasta ja rakentamisesta on ilmoitettava ministeriölle ja vastavasti sähkönsiirtolaitteiston rakentamissuunnitelmasta ja rakentamisesta sähkömarkkinaviranomaiselle. Ilmoituksessa on annettava hankkeesta ministeriön määräämät tiedot.

(uusi)

36 §

Voimalaitosten rakentamista ja käytöstäpoistamista koskevat ilmoitukset

Voimalaitoksen haltijan tulee ilmoittaa sähkömarkkinaviranomaiselle voimalaitoksen rakentamissuunnitelmasta ja käyttöönottamisesta sekä voimalaitoksen pitkäaikaisesta tai pysyvästä käytöstäpoistamisesta. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset ilmoitusvelvollisuuden sisällöstä ja ilmoitusmenettelystä.

36 a §

Voimalaitosten huoltoseisokit

Voimalaitoksen haltijan tulee ilmoittaa sähkömarkkinaviranomaiselle teholtaan vähintään 100 megavolttiampeerin suuruisen erillistä sähkön tuotantoa harjoittavan voimalaitoksensa suunnitellusta huoltoseisokista, joka ajoittuu 1.12.-28.2. väliselle ajalle. Ilmoitus on tehtävä vähintään kuusi kuukautta ennen huoltoseisokin suunniteltua alkamisajankohtaa. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset ilmoitukseen sisällytettävistä tiedoista sekä ilmoitusmenettelystä.

Sähkömarkkinaviranomainen voi määrätä siirtämään 1 momentissa tarkoitetun voimalaitoksen huoltoseisokin ajankohtaa 1.12.-28.2. välisen ajan ulkopuolelle, jos on perusteltua syytä epäillä, että sähkön tarjonta ei riittäisi täyttämään sähkön kysyntää Suomessa huoltoseisokin ilmoitettuna ajankohtana. Päätös huoltoseisokin siirtämisestä on tehtävä vähintään kolme kuukautta ennen huoltoseisokin ilmoitettua alkamisajankohtaa. Siirtoa koskevaa päätöstä ei saa tehdä, jos huoltoseisokin siirtäminen aiheuttaisi vaaran voimalaitoksen teknisestä vikaantumisesta taikka vaarantaisi voimalaitoksen käyttöturvallisuuden. Sähkömarkkinaviranomaisen tulee kuulla turvatekniikan keskuksista ja, jos huoltoseisokki koskee ydinvoimalaitosta, säteilyturvakeskusta ennen siirtoa koskevan päätöksen tekemistä. Siirtoa koskevaa päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomai-

nen ole kieltänyt päätöksen täytäntöönpanoa tai määrännyt sitä keskeytettäväksi.

Sähkömarkkinaviranomainen voi asettaa 2 momentissa tarkoitetun päätöksensä tehoteeksi uhkasakon.

37 §

Ministeriö voi määrätä, että sähkön tuontia ja vientiä koskevista sopimuksista on ilmoitettava ministeriölle. Ilmoituksessa on annettava ministeriön määräämät tiedot.

38 §

Lain täytäntöönpanon yleinen ohjaus ja seuranta kuuluu *kauppa- ja teollisuusministeriölle*.

Sähkömarkkinaviranomaisen tehtävänä on valvoa tämän lain sekä sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista. *Voimalaitosten ja maan rajan ylittävien sähköjohtojen rakentamista, voimalaitoksissa käytettävän polttoaineen muuttamista toiseksi sekä sähkön tuontia ja vientiä valvoo kuitenkin ministeriö.*

(uusi)

37 §

Sähkön tuontia ja vientiä koskeva ilmoitusvelvollisuus

Ministeriön asetuksella voidaan säätää, että sähkön tuontia ja vientiä koskevista sopimuksista on ilmoitettava ministeriölle. Ilmoituksessa on annettava asetuksessa säädetyt tiedot.

38 §

Valvontaviranomaiset ja niiden tehtävät

Lain täytäntöönpanon yleinen ohjaus ja seuranta kuuluu ministeriölle.

Sähkömarkkinaviranomaisen tehtävänä on valvoa tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten sekä verkkoon pääsyä koskevista edellytyksistä rajat ylittävissä sähkön kaupassa annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1228/2003 noudattamista. Maan rajan ylittävien sähköjohtojen rakentamista sekä sähkön tuontia ja vientiä valvoo kuitenkin ministeriö.

Sähkömarkkinaviranomaisen tehtävänä on yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa seurata sähkön tarjonnan ja kysynnän tasapainon kehitystä Suomessa.

Sähkömarkkinaviranomaisen tulee julkaista vuosittain valvontaa sekä sähkön tarjonnan ja kysynnän tasapainon kehitystä koskevat kertomukset sekä huolehtia tehtäviinsä liittyvistä kansainvälisistä tiedonantovelvoitteista.

38 a §

Sähkömarkkinaviranomaisen vahvistamat ehdot ja menetelmät

Sähkömarkkinaviranomaisen tulee pää-

töksellään vahvistaa verkonhaltijan ja järjestelmävastuuseen määrätyn kantaverkonhaltijan noudatettavaksi seuraavat ehdot ja hinnoittelua koskevat menetelmät ennen niiden käyttöönottamista:

1) menetelmät verkonhaltijan verkkotoiminnan tuoton ja siirtopalvelusta perittävien maksujen määrittämiseksi valvontajakson aikana;

2) verkonhaltijan siirtopalvelun ehdot;

3) verkonhaltijan liittämispalvelun ehdot ja menetelmät liittämisestä perittävien maksujen määrittämiseksi;

4) järjestelmävastuuseen määrätyn kantaverkonhaltijan järjestelmävastuun piiriin kuuluvien ehdot sekä menetelmät palveluista perittävien maksujen määrittämiseksi.

Vahvistuspäätöksen tulee perustua 3, 4 ja 6 a luvussa sekä verkkoon pääsyä koskevista edellytyksistä rajat ylittävissä sähkön kaupassa annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa säädettyihin perusteisiin. Hinnoittelussa noudatettavien menetelmien vahvistamista koskevassa päätöksessä voidaan määrätä:

1) verkkotoimintaan sitoutuneen pääoman arvostusperiaatteista;

2) verkkotoimintaan sitoutuneelle pääomalle hyväksyttävän tuoton määrittämistä vasta;

3) verkkotoiminnan tuloksen määrittämistavasta sekä sen edellyttämästä tuloslaskelman ja taseen oikaisusta;

4) verkkotoiminnan tehostamiseen kannustavasta tavoitteesta ja sen määrittämistavasta sekä menetelmästä, jolla tehostamistavoitetta sovelletaan hinnoittelussa;

5) hinnoittelurakenteen määrittämistavasta, jos määrittämistapa on tarpeen verkkoon pääsyn toteuttamiseksi tai Suomea sitovan kansainvälisen velvoitteen täytäntöön panemiseksi taikka jos määrittämistapa liittyy järjestelmävastuun piiriin kuuluvien palvelujen hinnoitteluun.

Vahvistuspäätös, jota sovelletaan 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuihin menetelmiin, on voimassa viiden vuoden pituisen valvontajakson ajan. Jos verkonhaltija on aloittanut toimintansa muihin verkonhaltijoihin sovellettavan valvontajakson ollessa kesken, on 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu vahvistuspäätös kuitenkin voimassa

tämän valvontajakson loppuun. Muut I momentissa tarkoitetut päätökset ovat voimassa toistaiseksi tai, jos erityistä syytä on, päätöksessä määrätyn määräajan.

(uusi)

38 b §

Sähkömarkkinaviranomaisen vahvistuspäätöksen muuttaminen

Sähkömarkkinaviranomainen voi muuttaa 38 a §:n I momentissa tarkoitettua vahvistuspäätöstä antamallaan uudella päätöksellä, jonka käsittely on tullut vireille verkonhaltijan tai järjestelmävastuuseen määrätyn kantaverkonhaltijan hakemuksesta tai sähkömarkkinaviranomaisen omasta aloitteesta. Päätöstä voidaan muuttaa sähkömarkkinaviranomaisen aloitteesta:

1) jos päätöksen kohde on antanut virheellisiä tai puutteellisia tietoja, jotka ovat vaikuttaneet päätöksen sisältöön;

2) jos muutos perustuu lainsäädännön muuttumiseen tai muutoksenhakutuomioistuimen antamaan ratkaisuun;

3) jos muutokseen on painava syy päätöksen antamisen jälkeen tapahtuneen olosuhteiden olennaisen muutoksen taikka vanhentuneiden ehtojen tai hinnoittelujärjestelyjen uudistamisen johdosta; tai

4) jos muutos on tarpeen Suomea sitovan kansainvälisen velvoitteen täytäntöön panemiseksi.

(uusi)

38 c §

Sähkömarkkinaviranomaisen päätös valvontajakson päätyttyä

Sähkömarkkinaviranomaisen tulee 38 a §:ssä tarkoitetun valvontajakson päätyttyä antamallaan päätöksellä velvoittaa verkonhaltija alentamaan pykälän I momentin I kohdassa tarkoitettujen menetelmien perusteella määritettyjä siirtopalvelumaksujaan kuluvan valvontajakson aikana sillä määrällä, jolla verkkotoiminnan tuotto on päätyneen valvontajakson kuluessa ylittänyt kohtuullisen tuoton määrän, taikka oikeuttaa verkonhaltija korottamaan siirtopalvelumaksujaan kuluvan valvonta-

jakson aikana sillä määrällä, jolla verkkotoiminnan tuotto on päätyneen valvontajakson kuluessa alittanut kohtuullisen tuoton määrän. Jos verkkotoiminnan tuotto on ylittänyt valvontajakson kuluessa kohtuullisen tuoton määrän vähintään 5 prosentilla, on alennettavaan määrään lisättävä korko, joka lasketaan koko alennettavalle määrälle vuotuisena korkona päätyneen valvontajakson ajalta 38 a §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun vahvistuspäätöksen mukaisesti määritetyn oman pääoman koron keskiarvon mukaan.

Sähkömarkkinaviranomainen voi painavasta syystä pidentää 1 momentissa tarkoitettua tasoitusjaksoa.

(uusi)

38 d §

Sähköverkkoliiketoiminnan luovutus ja verkonhaltijoiden sulautuminen valvontajakson ollessa kesken

Jos verkonhaltija luovuttaa sähköverkkoliiketoiminnan toiselle tai sulautuu toiseen toiminnanharjoittajaan 38 a §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun valvontajakson ollessa kesken, sovelletaan luovutuksen tai fuusion johdosta toiselle siirtynyttä verkkotoimintaa koskevaa vahvistuspäätöstä luovutuksensaajaan tai vastaanottavaan yhteisöön valvontajakson loppuajan. Luovutuksensaaja tai vastaanottava yhteisö vastaa luovuttavan tai sulautuvan verkonhaltijan asiakkaille 38 c §:n mukaisesta siirtopalvelumaksujen palautuksesta myös siltä osin kuin palautus perustuu luovutusta tai sulautumista edeltävään valvontajakson osaan. Luovutuksensaaja tai vastaanottava yhteisö saa vastaavasti edukseen 38 c §:ssä tarkoitetun oikeuden siirtopalvelumaksujen korottamiseen myös siltä osin kuin oikeus perustuu luovuttajan tai sulautuvan verkonhaltijan toimintaan luovutusta tai sulautumista edeltävän valvontajakson osan aikana.

Sähkömarkkinaviranomaisen on annettava luovuttajan ja luovutuksensaajan pyynnöstä erillinen päätös, jossa vahvistetaan 1 momentissa tarkoitettu määrä luovutusajankohtana.

39 §

Jos joku rikkoo tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä, valvontaviranomaisen on velvoitettava hänet korjaamaan virheensä tai laiminlyöntinsä.

Valvontaviranomainen voi asettaa 1 momentissa tarkoitetun päätöksensä tehosteeksi uhkasakon.

(uusi)

39 §

*Valvontaviranomaisten toimivalta valvonta-
asioissa*

Jos joku rikkoo tai laiminlyö tässä laissa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä taikka verkkoon pääsyä koskevista edellytyksistä rajat ylittävässä sähkön kaupassa annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1228/2003 säädettyjä velvoitteitaan, valvontaviranomaisen on velvoitettava hänet korjaamaan virheensä tai laiminlyöntinsä. *Velvoitepäätöksessä voidaan määrätä, millä tavoin virhe tai laiminlyönti tulee korjata. Velvoitepäätöksessä voidaan myös määrätä palauttamaan asiakkaalle virheellisesti peritty maksu, jos palautukseen ei sovelleta 38 c §:ssä säädettyä palautusmenettelyä.*

Valvontaviranomainen voi asettaa 1 momentissa sekä 38 a—38 c §:ssä tarkoitetun päätöksensä tehosteeksi uhkasakon. *Uhkasakon asettamisessa ja sen tuomitsemisessa maksettavaksi noudatetaan uhkasakkolaissa (1113/1990) säädettyä menettelyä.*

Valvontaviranomaiselle annettavia tietoja koskevan veloitteen täytäntöönpanosta säädetään jäljempänä erikseen.

39 a §

Erityissäännökset sähkömarkkinaviranomaiselle tehtävien tutkintapyyntöjen käsittelystä

*Sähkömarkkinaviranomaisen on käsiteltävä verkonhaltijoita koskevat tutkintapyynnöt kahden kuukauden kuluessa tutkintapyynnön vastaanottamisesta. Sähkömarkkinaviranomainen voi pidentää käsittelylle asetettua määräaikaa, jos tutkintapyyntö koskee teholtaan yli 40 megavolttiampeerin suuruisen voimalaitoksen liittämistä pe-
rittäviä maksuja taikka jos tutkintapyynnön käsittely edellyttää lisätietojen hankkimista. Jälkimmäisessä tapauksessa määräaikaa voidaan pidentää enintään kahdella kuukaudella, jonka jälkeen määräaikaa voidaan pidentää edelleen tutkintapyynnön tekijän suostumuksella.*

40 §

(uusi)

Sähköverkon luvattoman rakentamisen esittäminen

Ministeriöllä on oikeus määrätä keskeytettäväksi voimalaitoksen ja maan rajan ylittävän sähköjohdon rakentaminen tai kieltää sen käyttö, jos rakentaminen on aloitettu *taikka voimalaitos* tai sähköjohto on rakennettu ilman tämän lain mukaista lupaa.

Ministeriöllä on oikeus määrätä keskeytettäväksi maan rajan ylittävän sähköjohdon rakentaminen tai kieltää sen käyttö, jos rakentaminen on aloitettu tai sähköjohto on rakennettu ilman tämän lain mukaista lupaa.

41 §

(uusi)

Lain suhde kilpailulainsäädäntöön

(uusi)

Kilpailuviraston tulee julkaista vuosittain kertomus kilpailunrajoituksista annetun lain soveltamisesta sähkömarkkinoilla. Kertomus on toimitettava Euroopan yhteisöjen komissiolle Suomea sitovien kansainvälisten tiedonantovelvoitteiden mukaisesti.

42 §

Sähköverkkotoimintaa, sähkön myyntiä, tuotantoa, tuontia tai vientiä harjoittavan henkilön, yhteisön tai laitoksen on annettava ministeriölle ja sähkömarkkinaviranomaiselle *sekä ministeriön määräämälle yhteisölle* tässä laissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi tai kansainvälisten sopimusvelvoitteiden täyttämiseksi tarpeellisia tilasto- ja muita tietoja.

Sähkömarkkinaviranomaisen asianomaisella virkamiehellä on oikeus tämän lain *ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten* sekä sähkömarkkinaviranomaisen 39 §:n nojalla antamien velvoitepäätösten noudattamisen valvomiseksi toimittaa tar-

42 §

Tietojen antaminen viranomaisille

Sähköverkkotoimintaa *sekä* sähkön myyntiä, tuotantoa, tuontia tai vientiä harjoittavan henkilön, yhteisön tai laitoksen on annettava ministeriölle ja sähkömarkkinaviranomaiselle tässä laissa tarkoitettujen *valvontatehtävien* hoitamiseksi *tarpeelliset tiedot*. Tämän lisäksi ministeriölle ja sähkömarkkinaviranomaiselle on annettava *muiden* tässä laissa tarkoitettujen tehtävien tai kansainvälisten sopimusvelvoitteiden täyttämiseksi tarpeellisia tilasto- ja muita tietoja.

Sähkömarkkinaviranomaisen asianomaisella virkamiehellä on oikeus tämän lain mukaisen *valvontatehtävän toteuttamiseksi* sekä sähkömarkkinaviranomaisen *antaman vahvistus- tai velvoitepäätöksen* noudattamisen valvomiseksi toimittaa tarkastus val-

kastus valvottavaa toimintaa harjoittavan yhteisön tai laitoksen hallinnassa olevissa tiloissa. Valvottavaa toimintaa harjoittavan yhteisön tai laitoksen on vaadittaessa esitettävä tarkastusta toimittavalle virkamiehelle tarkastusta varten ne asia-kirjat ja tietojärjestelmissään olevat tallenteensa sekä järjestettävä pääsy niihin sähkölaitteisiin ja -laitteistoihin, joilla voi olla merkitystä tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten noudattamisen valvon- nassa. Tarkastusta toimittavalla virkamiehellä on oikeus ottaa maksutta jäljennöksiä tarkastettavista asiakirjoista sekä tulosteita tietojärjestelmissä olevista tallenteista.

vottavaa toimintaa harjoittavan yhteisön tai laitoksen hallinnassa olevissa tiloissa. Valvottavaa toimintaa harjoittavan yhteisön tai laitoksen on vaadittaessa esitettävä tarkastusta toimittavalle virkamiehelle tarkastusta varten ne asiakirjat ja tietojärjestelmissään olevat tallenteensa sekä järjestettävä pääsy niihin sähkölaitteisiin ja -laitteistoihin, joilla voi olla merkitystä tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten noudattamisen valvon- nassa. Tarkastusta toimittavalla virkamiehellä on oikeus ottaa maksutta jäljennöksiä tarkastettavista asiakirjoista sekä tulosteita tietojärjestelmissä olevista tallenteista.

Jos joku rikkoo tai laiminlyö tässä laissa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä säädettyjä velvoitteitaan tietojen antamisesta tai toimittamisesta valvontaviranomaiselle, voi valvontaviranomainen velvoittaa hänet korjaamaan virheensä tai laiminlyöntinsä. Valvontaviranomainen voi asettaa päätöksensä tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon asettamisessa ja sen tuomitsemisessa maksettavaksi noudatetaan uhkasakkolaissa säädettyä menettelyä.

43 §

(uusi)

Viranomaisten suoritteista perittävät maksut

10 luku

Vahingonkorvaus ja rangaistukset

44 §

Joka 9 §:n 2 momentin (liittämisvelvollisuus), 10 §:n (siirtovelvollisuus), 21 §:n 1 momentin (toimitusvelvollisuus) tai 27 h §:n (sähkötoimituksen keskeyttäminen) vastaisella menettelyllä aiheuttaa toiselle vahinkoa, on velvollinen korvaamaan aiheuttamansa vahingon.

44 §

Vahingonkorvausvelvollisuus

Joka 9 §:n 2 momentin (liittämisvelvollisuus), 10 §:n 1 momentin (siirtovelvollisuus), 21 §:n 1 momentin (toimitusvelvollisuus) tai 27 i §:n (sähkötoimituksen keskeyttäminen *sähkökäyttäjistä johtuvasta syyistä*) vastaisella menettelyllä aiheuttaa toiselle vahinkoa, on velvollinen korvaamaan aiheuttamansa vahingon.

45 §

Joka harjoittaa sähköverkkotoimintaa ilman 4 §:ssä tarkoitettua lupaa tai vastoin luvassa asetettuja ehtoja taikka rakentaa sähköjohdon ilman 18 §:ssä tarkoitettua lupaa tai luvassa asetettuja ehtoja, on tuomittava luvattomasta sähköverkkotoiminnan harjoittamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi, jollei teosta muussa laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

46 §

Joka rakentaa voimalaitoksen tai muuttaa siinä käytettävän polttoaineen toiseksi ilman 35 §:ssä tarkoitettua lupaa tai luvassa asetettuja ehtoja, on tuomittava luvattomasta voimalaitoksen rakentamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi, jollei teosta muussa laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

(uusi)

(uusi)

45 §

Luvaton sähköverkkotoiminnan harjoittaminen

Joka harjoittaa sähköverkkotoimintaa ilman 4 §:ssä tarkoitettua lupaa taikka rakentaa sähköjohdon ilman 18 §:ssä tarkoitettua lupaa, on tuomittava luvattomasta sähköverkkotoiminnan harjoittamisesta sakkoon, jollei teosta muussa laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

46 §

Voimalaitoksen käyttörikkomus

Joka

1) laiminlyötyään 36 a §:n 1 momentissa säädetyn voimalaitoksen suunniteltua huoltoseisokkia koskevan ilmoitusvelvollisuuden täyttämisen järjestää ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvan voimalaitoksen huoltoseisokin tai

*2) rikkoo sähkömarkkinaviranomaisen antamaa huoltoseisokin siirtämistä koskevaa päätöstä,
on tuomittava voimalaitoksen käyttörikkomuksesta sakkoon.*

47 §

Järjestelmävelvoitteisiin liittyvän salassapitovelvollisuuden rikkominen

Rangaistus 16 e §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain (39/1889) 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan.

48 §

Kunnan oikeus harjoittaa sähköliiketoimintaa alueensa ulkopuolella

50 §

(uusi)

Virka-apu

51 §

Ministeriön ja sähkömarkkinaviranomaisen tämän lain nojalla antamaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siinä järjestyksessä kuin muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) säädetään.

51 §

Muutoksenhaku

Sähkömarkkinaviranomaisen tämän lain nojalla antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään, jollei jäljempänä toisin säädetä.

Sähkömarkkinaviranomaisen tämän lain 38 a–38 d ja 39 §:n nojalla antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla markkinaoikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Valituksen käsitteilyyn markkinaoikeudessa sovelletaan hallintolainkäyttölakia. Käsitteilyn ja asiakirjojen julkisuudesta säädetään erikseen.

Ministeriön tämän lain nojalla antamaan päätökseen sekä hallinto-oikeuden ja markkinaoikeuden antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Sähkömarkkinaviranomaisella on oikeus hakea valittamalla muutosta hallinto-oikeuden ja markkinaoikeuden päätökseen, jolla tuomioistuin on kumonnut sähkömarkkinaviranomaisen päätöksen tai muuttanut sitä.

52 §

Jos runkoverkkojen kautta tapahtuvasta sähkönsiirrosta annetussa Euroopan yhteisöjen neuvoston direktiivissä (90/547/ETY) tarkoitettua sähkönsiirrosta ei päästä sopimukseen, noudatetaan direktiivissä ja Euroopan talousalueesta tehdyssä sopimuksessa mainittua menettelyä.

52 §

Erityissäännökset sähkömarkkinaviranomaisen päätösten täytäntöönpanokelpoisuudesta

Sähkömarkkinaviranomaisen tämän lain 38 a–38 d ja 39 §:n nojalla antamaa päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei sähkömarkkinaviranomaisen päätöksessään toisin määrää. Päätöstä, joka koskee virheellisesti perityn maksun palauttamista yksittäiselle asiakkaalle tai päätöstä, joka koskee uhkasakon maksetta-

vaksi tuomitsemista, ei kuitenkaan saa panna täytäntöön ennen kuin se on lainvoimainen. Muutoksenhakutuomioistuimella on lisäksi oikeus antaa määräyksiä päätösten täytäntöönpanosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

53 §

53 §

Asetuksenantovaltuus

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan *valtioneuvoston* asetuksella.

54 §

Edellä 10 §:ssä tarkoitetun siirtovelvollisuuden, 15 §:ssä tarkoitetun hinnoitteluperiaatteen (pistehinnoittelu) ja 28 §:ssä tarkoitetun toimintojen eriyttämisen voimaantulosta säädetään tarkemmin asetuksella.

Sähkömarkkinaviranomainen voi pidentää toimintojen eriyttämiselle asetuksella säädettyä voimaantuloaikaa enintään yhdellä vuodella, jos sen noudattaminen jossakin tapauksessa on kohtuutonta.

(kumotaan)

54 §

55 §

(uusi)

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

-
- 1. Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .*
 - 2. Lain 15 §:n 3 momentin säännöstä siirtopalvelujen erillisestä hinnoittelusta sovelletaan jakeluverkonhaltijan maantieteellisesti toisistaan erillään sijaitseviin vastuualueen osiin, jotka on muodostettu lain voimaantulon jälkeen.*
 - 3. Lain 15 b §:n säännöstä ei sovelleta ennen lain voimaantuloa tehtyihin määräaikaisiin sopimuksiin.*
 - 4. Lain 27 a §:n 1 momenttia sovelletaan myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin sähkösopimuksiin, jos momentissa tarkoitettu viivästys on tapahtunut lain voimaantulon jälkeen. Lain 44 §:ää sovelletaan myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin sähkösopi-*

muksiin.

5. Lain 34 a §:n 1 momenttia sovellettaessa viimeksi päättyneisiin kalenterivuosiin luetaan myös ennen lain voimaantuloa päättyneet kalenterivuodet.

6. Jos 34 a §:n 1 momentissa tarkoitettu kynnysarvo on täyttynyt sähköverkkotoimintaa harjoittavan yrityksen osalta ennen tämän lain voimaantuloa, on 34 a §:n 1 momentin edellyttämät yritysrakenteiden muutokset toteutettava 1 päivään tammikuuta 2007 mennessä.

7. Ilmoitus 36 a §:n 1 momentissa tarkoitettua voimalaitoksen huoltoseisokista on tehtävä 14 päivän kuluessa tämän lain voimaantulosta, jos lain voimaan tullessa on vähemmän kuin kuusi kuukautta huoltoseisokin suunniteltuun alkamisajankohtaan.

8. Ensimmäinen 38 a §:ssä tarkoitettu valvontajakso alkaa 1 päivänä tammikuuta 2005. Sähköverkonhaltijan ensimmäinen valvontajakso on pituudeltaan kolme vuotta.

9. Lain 39 a §:n säännöksiä sovelletaan tutkintapyyntöihin, jotka sähkömarkkinaviranomainen on vastaanottanut tämän lain voimaantulon jälkeen.

10. Lain 51 §:n 2 momentin säännöstä sovelletaan sähkömarkkinaviranomaisen lain 39 §:n nojalla antamaan päätökseen, jos päätöstä koskeva asia on tullut vireille lain voimaantulon jälkeen.

11. Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen 6 §:n 2 momentin, 13 §:n, 16 c §:n 2 momentin, 16 d §:n, 22 §:n 2 momentin, 23 §:n taikka 34 §:n 1 tai 2 momentin nojalla annetut kauppa- ja teollisuusministeriön päätökset jäävät voimaan siihen saakka, kunnes toimivaltaisen viranomaisen antamat asetukset ja määräykset tulevat voimaan.

12. Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2.

Laki**markkinaoikeuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 28 päivänä joulukuuta 2001 annetun markkinaoikeuslain (1527/2001) 1 §, 5 §:n 2 ja 3 momentti, 8 §, 9 §:n 3 momentti sekä 15 §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Markkinaoikeuden toimivalta ja toimipaikka

Markkinaoikeus käsittelee ne asiat, jotka säädetään sen toimivaltaan kuuluviksi:

1) kilpailunrajoituksista annetussa laissa (480/1992);

2) julkisista hankinnoista annetussa laissa (1505/1992);

3) eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä annetussa laissa (1528/2001);

4) muussa laissa.

1) kilpailunrajoituksista annetussa laissa (480/1992);

2) julkisista hankinnoista annetussa laissa (1505/1992);

3) *sähkömarkkinalaissa (386/1995);*

4) *maakaasumarkkinalaissa (508/2000);*

5) eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä annetussa laissa (1528/2001);

6) muussa laissa.

Markkinaoikeuden toimipaikka sijaitsee Helsingissä.

5 §

Asiantuntijajäsenten kelpoisuus ja määrääminen

Edellä 1 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen asioiden käsittelyyn osallistuvilta asiantuntijajäseniltä edellytetään, että he ovat suorittaneet soveltuvan ylemmän korkeakoulututkinnon ja ovat perehtyneet kilpailuoikeuteen, hankintatoimeen, taloustieteeseen, elinkeinoelämään tai taloudellisiin kysymyksiin.

Edellä 1 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohdassa tarkoitettujen asioiden käsittelyyn osallistuvilta asiantuntijajäseniltä edellytetään, että he ovat suorittaneet soveltuvan ylemmän korkeakoulututkinnon ja ovat perehtyneet

Edellä 1 §:n 1 momentin 1–4 kohdassa tarkoitettujen asioiden käsittelyyn osallistuvilta asiantuntijajäseniltä edellytetään, että he ovat suorittaneet soveltuvan ylemmän korkeakoulututkinnon ja ovat perehtyneet kilpailuoikeuteen, hankintatoimeen, *energiamarkkinoihin*, taloustieteeseen, elinkeinoelämään tai taloudellisiin kysymyksiin.

Edellä 1 §:n 1 momentin 5 ja 6 kohdassa tarkoitettujen asioiden käsittelyyn osallistuvilta asiantuntijajäseniltä edellytetään, että he ovat suorittaneet soveltuvan ylemmän korkeakoulututkinnon ja ovat perehtyneet

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

kuluttajansuojaan, markkinointiin, elinkeinoelämään tai taloudellisiin kysymyksiin.

kuluttajansuojaan, markkinointiin, elinkeinoelämään tai taloudellisiin kysymyksiin.

8 §

8 §

*Jaostot**Jaostot*

Markkinaoikeus toimii jaostoihin jakautuneena siten kuin tuomioistuimen työjärjestyksessä tarkemmin määrätään. Jaostot huolehtivat ensisijaisesti kilpailu- ja hankintalainsäädännön tai markkinaoikeudellisen lainsäädännön alaan kuuluvien asioiden käsittelystä.

Markkinaoikeus toimii jaostoihin jakautuneena siten kuin tuomioistuimen työjärjestyksessä tarkemmin määrätään. Jaostot huolehtivat ensisijaisesti kilpailu-, *hankinta- ja energiamarkkinalainsäädännön* tai markkinaoikeudellisen lainsäädännön alaan kuuluvien asioiden käsittelystä.

9 §

Päätösvaltaisuus

Edellä 1 §:n 1 momentin 2–4 kohdassa tarkoitettujen asioiden käsittelyyn voi myös, jos asian laatu sitä edellyttää, osallistua 2 momentissa mainittu määrä asiantuntijajäseniä. Markkinaoikeus on päätösvaltainen lisäksi kokoonpanossa, jossa asian käsittelyyn osallistuu kaksi jäsentä ja enintään kaksi asiantuntijajäsentä, jos ratkaistavassa asiassa oikeuskäytäntö on vakiintunutta.

Edellä 1 §:n 1 momentin 2–6 kohdassa tarkoitettujen asioiden käsittelyyn voi myös, jos asian laatu sitä edellyttää, osallistua 2 momentissa mainittu määrä asiantuntijajäseniä. Markkinaoikeus on päätösvaltainen lisäksi kokoonpanossa, jossa asian käsittelyyn osallistuu kaksi jäsentä ja enintään kaksi asiantuntijajäsentä, jos ratkaistavassa asiassa oikeuskäytäntö on vakiintunutta.

15 §

15 §

*Käsittelyn julkisuus**Käsittelyn julkisuus*

Asian käsittelyyn markkinaoikeudessa sovelletaan oikeudenkäynnin julkisuudesta annettua lakia (945/1984). Suullinen käsittely on toimitettava suljetuin ovin sellaisissa 1 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa asioissa, joissa on säädetty salassapitovelvollisuus tai jotka markkinaoikeus määrää käsiteltäväksi suljetuin ovin sillä perusteella, että julkisesta käsittelystä aiheutuisi asianosaiselle erityistä haittaa.

Asian käsittelyyn markkinaoikeudessa sovelletaan oikeudenkäynnin julkisuudesta annettua lakia (945/1984). Suullinen käsittely on toimitettava suljetuin ovin sellaisissa 1 §:n 1 momentin 1–4 kohdassa tarkoitetuissa asioissa, joissa on säädetty salassapitovelvollisuus tai jotka markkinaoikeus määrää käsiteltäväksi suljetuin ovin sillä perusteella, että julkisesta käsittelystä aiheutuisi asianosaiselle erityistä haittaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200.

Valtioneuvosto voi tarvittaessa määrätä markkinaoikeuteen uusia sivutoimisia asiantuntijajäseniä, joiden toimikausi kestää aiemmin määrättyjen asiantuntijajäsenten toimikauden loppuun.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.
